DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

— ETHEL L. VOYNICH —

atsineği

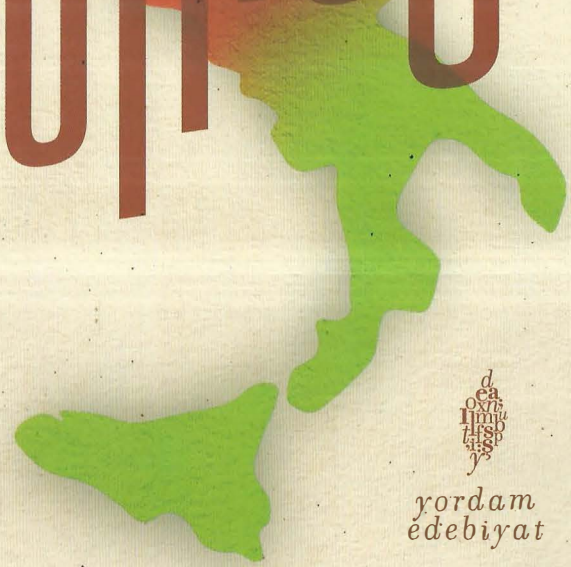

yordam edebiyat

Türkçesi: Anıl Ceren Altunkanat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ETHEL L. VOYNICH – ATSİNEĞİ

yordam
edebiyat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Eserin orijinal adı:
The Gadfly

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ETHEL L. VOYNICH

ATSİNEĞİ

ROMAN

TÜRKÇESİ
ANIL CEREN ALTUNKANAT

yordam
edebiyat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yordam Edebiyat: 23 • **Atsineği** • Ethel L. Voynich
ISBN 978-605-172-211-5 • *Türkçesi:* Anıl Ceren Altunkanat • *Redaksiyon:* Ali Mert
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni*: Gönül Göner
Birinci Basım: Temmuz 2017

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap. com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ATSİNEĞİ

ROMAN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Atsineği ve Voynich Hakkında

Ali Mert

İrlandalı yazar Ethel Lilian (Boole) Voynich, dünya edebiyatında derin izler bırakmış James Joyce, Samuel Beckett, Oscar Wilde, William Butler Yeats, Bernard Shaw gibi diğer İrlandalı yazarlar düşünüldüğünde, ilk bakışta, ülkesinin onlar denli iyi bilinen bir yazarı-temsilcisi olarak değerlendirilmeyebilir; dünyanın pek çok köşesinde, edebiyat meraklıları arasında adını onlar kadar duyuramamış olabilir.

Ancak "görelilik" diye bir şey var! 1917 İhtilali sonrası Rusya'ya ya da 1949 sonrası Çin'e bakarsanız, diğer İrlandalı yazarlardan daha çok bilinen bir yazar olduğu gerçeğiyle karşılaşabilirsiniz. Ayrıca, "nicelik" diye bir şey de var! Adını andığımız diğer İrlandalı yazarlar, uluslararası/kültürlerarası bilinirliklerini kaleme aldıkları çok sayıda esere borçluyken, Voynich'e edebiyat alanında "ün" sağlayan tek bir yapıtı var: *Atsineği*.

Romanın, 20. yüzyılı bir proleter devrimi ile açan Sovyet Rusya'da ve yüzyılın ortalarına doğru halk devrimini tamamlamış Çin Halk Cumhuriyeti'nde son derece popüler olmasının nedeni ise bir sır değil tabii ki: Anlatılan devrimcilerin ve devrimci mücadelenin hikâyesi...

Farklı bir yüzyılda da olsa, farklı bir coğrafyada da olsa, bambaşka dinamikleri de olsa, dinsel tartışmalar mücadele gündemine

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çok yoğun olarak da sokulsa... soluk soluğa kavgası, insanın içine işleyen hüzünlü aşkları, dağların gizli geçitlerinde saklanma kabiliyetinden kentteki kalemşorluk yeteneğine uzanan kahramanlıkları, reform ve devrim tartışmaları, baba-oğul çatışmaları, yeraltı çalışmaları, silahlı komploları, karanlık zindanları, hayal kırıklıkları, yılgınlıkları ve en karanlık anda yeniden çakıveren devrimci umut kıvılcımlarıyla anlatılan "bizim hikâyemiz"!

İşte "bizim hikâyelerimizden bir hikâye"yi, hem de en esaslı ve heyecan verici olanlardan bir tanesini, şimdi ellerinizin arasında tutmaktasınız.

Birazdan Arthur'la, Gemma'yla, Cesare'la, Pederle, Galli'yle, Grassini'yle, Zita'yla ve diğerleriyle tanışacaksınız. Belki de en önemlisi, hepsinin "dönüşümleri" ile karşılaşacaksınız. En başta da başkahramanımızın bir *Atsineği*'ne dönüşmesi ile...

Tanışacağınız başka şeyler de var elbette. İtalya'nın birliği ve bağımsızlığı için verilen mücadele mesela. 19. yüzyılın ortasında Avrupa'nın "çizme"sinde yaşanan mücadeleler, Genç İtalya hareketi, yasak yayınlar, Mazzinici parti, yeraltı hareketleri, Papalık devletleri ve yeni Papa'nın reformları, bunlar karşısında devrimci hareketlerin ayrışan konumları, din ve inanç tartışmaları, devrimci hareketlerdeki taktik ve strateji tartışmaları, gizli kalmış bir baba-oğul ilişkisinin yıkıcı gücü, Güney Amerika'dan Avrupa'ya o dönemin zorlu yaşam ve mücadele koşulları... ve hepsinin ortasında çok güçlü bir aşk hikâyesi...

Aşk hikâyesinin çekiciliğiyle birlikte duygu ve düşüncelerinizi sürükleyecek başka şeyler de var elbette: Affetmenin imkânsızlığı, intikam duygusunun kaçınılmazlığı, alaycılığın sınırları, hafızanın yanılgıları, vicdanın hiç dinmeyen sızıları, bedendeki yaraların ruhtaki derin izleri, manevi bağlılıklar ile dünyevi ilişkilerin karşıtlığı...

Kısa bir giriş yazısında daha fazla bilgi, ipucu, izlenim –ya da zamane deyimiyle "spoiler"– verip romanın heyecanını kaçırmayalım dilerseniz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Zaten bir çırpıda bitirmek isteyeceğiniz, sürükleyici, koşar adım ilerleyen bir romanla karşı karşıyasınız. Üstelik de tüm bunları "tam bir klasik roman tadı"yla yaşatan bir eserle.

Evet, *Atsineği*, diğer her şey bir yana, klasik romanların o hiçbir şeyle değiştirilemez okuma keyfini sunan, okurunu roman kahramanlarıyla birlikte "yaşamın ta ortasına fırlatan" bir yapıt.

• • •

Romana daha fazla girmeyelim ama yazara biraz daha yakından bakmamızın bir sakıncası yok herhâlde:

1864'te İrlanda'nın Cork şehrinde doğuyor, Ethel Lilian Boole. Babası ünlü matematikçi George Boole, annesi ise dönemin feminist felsefecilerinden Mary Everest.

Babasını henüz altı aylıkken kaybetmesi üzerine, annesi, Ethel'i ve diğer kızkardeşlerini yanına alıp, dul ve yetim maaşıyla kıt kanaat idare etmeye çalışarak Londra'ya yerleşiyor. Daha sonra kütüphanecilik işine girerek, kızlarını yetiştirmeye, onlara iyi bir gelecek sunmaya çalışıyor. Sekiz yaşına kadar Londra'da kalan Ethel, burada ağır bir cilt hastalığına yakalanmasının ardından, sağlığına daha iyi geleceği düşüncesiyle dayısının yanına, Lancashire'a gönderiliyor. "Dinî açıdan fanatik ve sadist" biri olarak bilinen ve öz çocuklarına şiddet uyguladığı rivayet edilen dayısı, Ethel'i her gün saatlerce piyano çalışmaya zorluyor. Bu "zorlama" sonradan romancı kişiliğinin yanı sıra müzisyenliğiyle de öne çıkacak sanatçının gelişimine ne kadar katkıda bulunuyor bilinmez. Bilinen, Ethel 10 yaşında Londra'ya geri döndüğünde, içine dönük, sürekli siyah kıyafetler giyinen ve kendisine "Lilly" denmesini isteyen "başka" birine dönüşüyor.

On sekiz yaşında kendisine bir aile mirası kalıyor. Bu sayede Berlin'deki Hochschule für Musik okulunda kompozisyon ve piyano eğitimi almaya gidiyor. Buradaki dört yıllık eğitim döneminde, müziğin yanı sıra devrimci siyasetle de ilgilenmeye baş-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lıyor ve farklı ülkelerden, özellikle de Rusya'dan devrimcilerle ilişkiler kuruyor.

Böylece romancılığının yanı sıra müzisyen kimliği ve devrimci hareketlere verdiği destekle de bilinen Ethel Boole'nin kişiliğinin ve hayatının temel taşları yan yana gelmeye başlıyor.

Londra'ya geri dönüşünde, İngiltere başkentinde sürgün konumdaki Rus devrimcilerden Sergey Kravçinski ona Rusça öğretiyor ve Rusya'ya gitmesi için Ethel'i cesaretlendiriyor. 1887-89 yılları arasında St. Petersburg'da kalan yazarımız, burada Rus halk devrimcileri olan ve Çar'a karşı silahlı mücadeleyi savunan Narodniklerle bağlantı kuruyor. Londra'ya tekrar döndüğünde ise çalışmalarını bir adım daha ilerletiyor ve Kravçinski'yle beraber Rus Özgürlüğünün Dostları Topluluğunun kurucuları arasında yer alıp, *Özgür Rusya* dergisinin çıkarılmasına katkıda bulunuyor.

Bu yeni ilişkiler ağı içerisinde, 1890 senesinde Sibirya'dan kaçan Rus devrimcilerden Wilfrid Michael Voynich ile tanışıyor. Wilfrid, Londa'da sahaflık ve antika kitap tacirliği yaparak geçimini sağlamaya çalışırken, çift, 1895 senesinden itibaren birlikte yaşamaya başlıyor ve bu dönemden itibaren Ethel, Boole soyadını bırakarak kendisini "Mrs. Voynich" olarak adlandırmaya başlıyor. Wilfrid, sahaflıkta hızla ilerleyip bir süre sonra "Voynich elyazmaları" olarak da bilinen gizemli bir kitapla (15. yüzyılda yazılmış, şifreleri bugün hâlâ tam olarak çözülememiş, çok konulu, bilmecemsi elyazması bir yapıt) anılmaya başlarken, Ethel de İtalya ve diğer Avrupa seyahatlerinin ardından 1897'de ilk romanı *Atsineği*'ni tamamlıyor.

Ethel ve Wilfrid'in 1902 yılındaki evliliklerine kadar uzanan bu dönemde, *Atsineği* geç dönem Viktoryen edebiyat çevrelerinde belli bir ilgi uyandırırken, Ethel Voynich, *Jack Raymond* adıyla bir roman daha kaleme alıyor. Ancak Voynich'in daha sonraki eserleri bir anlamda hep *Atsineği*'nin gölgesinde kalıyor. Bir tür devamlılık içerisinde ilk romandaki kahramanların farklı maceralarına

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

uzanmaya çalışan yazar, 1904'te *Olive Latham*, 1910'da *Bölünmüş Bir Dostluk* adlı romanlarında da aynı sıkıntıyla karşılaşıyor.

Voynich'ler, Wilfrid'in kitap ticareti işinin merkezini New York'a taşımasıyla birlikte 1920'de Amerika'ya göç ediyorlar. Ethel de bu dönemde romancılığı bırakıp daha çok müziğe odaklanıyor, bir müzik okulunda öğretmenlik yapıyor. Edebiyatla ilgisini ise Rusçadan, Lehçeden ve Fransızcadan İngilizceye çeviriler yaparak sürdürüyor. Son olarak 1945'te *Ayakkabılarını Çıkar* adıyla bir roman daha kaleme alıyor.

Onlar Amerika'da başka bir hayat sürerken, *Atsineği* Avrupa'da, özellikle Rusya'da, yazarından bağımsız, başarılarla dolu başka bir hayata uzanıyor. Rivayete göre Voynich, tüm bu dönem boyunca kitabının Rusya'daki başarısından habersiz kalıyor. Gerçeği, yani kitabının baskı üzerine baskı yapıp okuma programlarına girdiğini, çok çeşitli uyarlamalara konu olduğunu ve yaklaşık iki buçuk milyon adet basıldığını 1955 yılında New York'u ziyaret eden bir Rus diplomattan öğreniyor! Eh, şaşırıyor hâliyle. Kitap, mücadelelerin yükseldiği yerlerde, Rusya'da, Çin'de, İran'da, iç savaş yıllarında İrlanda'daki zindanlarda elden ele dolaşan bir yapıt hâline geliyor. Ethel Lilian Voynich 1960 senesinde 96 yaşında hayata gözlerini yumarken, Rusya'daki popülerliği devam ediyor ve 1970'te Sovyet astronomlar tarafından keşfedilen küçük bir gezegene, *2032 Ethel* adı veriliyor.

• • •

Atsineği'nin, Rusya başta olmak üzere dünyanın farklı ülkelerinde, tiyatro, müzik (opera, bale ve müzikal) ve sinema alanlarında birçok uyarlaması yapılmıştır. İlk sırada, romanın yazılışından bir yıl sonra Bernard Shaw'un *Atsineği ya da Kardinalin Oğlu* adıyla kaleme aldığı tiyatro oyunu sayılabilir. Daha sonra İngiltere'de bir, Rusya'da üç adet daha tiyatro uyarlaması söz konusudur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Opera, bale ve müzikal uyarlamalarının tamamı, 1923'ten 1983'e Rusya'da gerçekleşmiştir ve bu alanda yedi ayrı yapıt vardır. Bunlardan en ünlüsü Rus besteci Mihail Zukov'un 1928'de bestelediği *Atsineği Operası*'dır.

Voynich'in kısa önsöz-teşekkür metninden de anlaşılacağı üzere yer yer belgesel özellikler taşıyan, 19. yüzyıl ortasında İtalya'da devrimci çevrelerin yaşadıklarından ve tanıklıklarından somut izler barındıran *Atsineği*, bu özelliğiyle sinema sanatının da özellikle ilgisini çekmiştir. Nitekim *Atsineği*'nin beş ayrı film uyarlaması da mevcut. Bunların dördü Rus, 2003 yılında çevrilen son film ise Çin sinemasının bir örneği.

Film uyarlamalarından birinin müziği ise diğer hepsinden daha büyük bir şöhrete ulaşmış durumda. 1955 yılında Rus yönetmen Aleksandr Faintsimmer tarafından çevrilen filmin müziklerini ünlü besteci Şostakoviç yazıyor. *Atsineği Süiti* olarak bilinen bu yapıtın özellikle "Romans" bölümü büyük bir ün kazanıyor. Bu beste, BBC'nin 1980'lerdeki bazı dizilerinde tema müziği olurken, Sovyetler Birliği'nde de 1980 yılında, başrolünde Sergey Bondarçuk'un oynadığı bir başka *Atsineği* dizisi çekiliyor.

Bu güzel romanın ileride ne gibi yeni çalışmalara, bestelere, tiyatro oyunlarına, televizyon dizilerine, sinema filmlerine vb. esin kaynağı olacağını ise zaman gösterecek. Biraz da, siz yeni okurların niyet ve arzuları; etkileyici bir yapıtı, özellikle de toplumsal mücadeleler yükseldikçe etkisi daha da artan bir yapıtı kulaktan kulağa, elden ele yayma becerileri...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yazarın Önsözü

İtalya'da bu öykünün malzemelerini toplamam için bana yardımcı olan tüm insanlara en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Özellikle de Floransa Marucelliana Kütüphanesi'ndeki ve Bologna Şehir Müzesi ile Devlet Arşivi'ndeki yetkililerin nezaket ve inceliklerine çok şey borçluyum.

Ethel Lilian Voynich

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ey Nâsıralı İsa,
*ne istiyorsun bizden?"**

* İncil'den, "İsa Kötü Bir Ruhu Kovuyor", Luka 4/34. – Redaktörün notu. (Kitap boyunca notlar, redaktöre aittir.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1. BÖLÜM

I

Arthur, Pisa'daki papaz okulunun kütüphanesinde oturmuş, elyazması vaazlarla dolu kâğıt yığınını gözden geçiriyordu. Sıcak bir haziran akşamıydı; pencereler ardına dek açılmış, serin olsun diye panjurlar yarıya indirilmişti. Papaz okulunun yöneticisi Rahip Montanelli, yazma işine bir an için ara verip, kâğıtların üstüne eğilmiş bu esmer başa sevgiyle baktı.

"Bulamıyor musun sevgili çocuğum? Takma kafana, o bölümü yeniden yazarım, olur biter. Muhtemelen yırtılıp atılmıştır, bunca zaman seni boş yere uğraştırdım."

Montanelli'nin sesi gayet alçak ama tok ve ahenkliydi, konuşmasına özel bir çekicilik katan berrak, arı bir tonu vardı. Doğuştan hatip birinin zengin tonlamalarla yüklü sesiydi bu. Arthur'la konuştuğunda ise her zaman okşayıcıydı.

"Hayır Peder, bulmalıyım onu, buraya koyduğunuza eminim. Yeniden yazdığınızda aynısı olmaz ki."

Montanelli işine devam etti. Pencerenin dışında uykulu bir ağustosböceği uyuşuk uyuşuk cırladı, sokakta bir meyve satıcısının uzun ve melankolik haykırışı yankılandı: "Çileklerim vaaaar! Çileeek!"

"*Cüzzamlının Şifa Bulması Üstüne*... hah işte, burada!"

Arthur, ev ahalisini her defasında öfkelendiren o kadifemsi adımlarıyla odanın bir ucundan diğerine yürüdü. İnce, minyon bir tipti; 1830'lardaki orta sınıf mensubu genç bir İngiliz delikan-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lısından çok, on altıncı yüzyıl tablolarındaki İtalyanlara benziyordu. Uzun kaşları ve narin ağzıyla, ufacık elleri ve ayaklarıyla, her şeyiyle düzgün biriydi. Fazlasıyla zarifti. Hareketsiz oturduğunda, erkek kıyafetlerine bürünmüş çok güzel bir kız zannedilebilirdi; hareket ettiğinde ise kıvraklığı ve çevikliğiyle pençeleri olmayan evcil bir panteri andırıyordu.

"Gerçekten buldun mu onu? Ah, ben sensiz ne yapardım Arthur? Sürekli bir şeylerimi kaybedip duruyorum. Hayır, daha fazla yazmayacağım. Gel, bahçeye çıkalım da sana yardım edeyim. Hangi kısmını anlayamadın bakalım?"

Sessiz, gölgeler içindeki revaklı bahçeye çıktılar. Papaz okulu eski bir Dominiken manastırından kalma binaları kullanıyordu; tabii iki yüz yıl önce, kare şeklindeki avlu son derece bakımlı ve derli toplu bir yerdi, kenarlardaki çalılar güzelce budanmıştı, ortalarında biberiye ve lavantalar açardı. Şimdi ise onlarla ilgilenen beyaz cübbeli keşişler ölüp gitmişler ve unutulmuşlardı. Yine de, artık onları toplayan kimse kalmasa bile, o mis kokulu yabani bitkiler hâlâ görkemli yaz gecelerinde çiçek açmaya devam ediyordu. Yabani maydanoz ve hasekiküpesi demetleri, kaldırımın çatlaklarını doldurmuş, avlunun ortasındaki kuyu, eğreltiotlarına ve kaya koruklarına teslim olmuştu. Güller yabanileşmişti, yeni dallar darmadağınık bir biçimde uç veriyor, patikalar boyunca uzanıyordu; kenarlıklarda göz alıcı kırmızı gelincikler parlıyordu; uzun yüksükotları birbirinin içine girmiş, çimenlerin üstüne eğilmişti; aşısız, meyve vermeyen ihtiyar asma, bakımsız muşmula ağacının dallarından sarkıyor, ağır ve hüzünlü varlığıyla yapraklarla dolu başını sallıyordu.

Yaz aylarında çiçeğe duran dev manolya, bahçenin bir köşesinde koyu renk yapraklardan oluşan bir kule gibi dikiliyor, süt beyazı çiçeklerini oraya buraya saçıyordu. Ağacın gövdesine kaba saba, ahşap bir bank dayanmıştı, Montanelli banka oturdu. Arthur üniversitede felsefe okuyordu, okuduğu bir kitapta karşılaştığı ve içinden çıkamadığı bir konuya açıklık getirsin diye "Peder"e

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başvurmuştu. Hiçbir zaman papaz okulunun bir öğrencisi olmasa bile, Montanelli onun için evrensel bir ansiklopedi gibiydi.

Takıldığı konu aydınlığa kavuşunca, "Bana ihtiyacınız yoksa gitsem iyi olur artık," dedi.

"Daha fazla çalışmak istemiyorum. Zamanın varsa biraz daha kalmanı isterim."

"Ah, tabii!" Sırtını ağacın gövdesine yasladı ve gölgelerle kaplı dalların arasından ilk soluk yıldızların hafifçe parıldadığı dingin göğe baktı. Kara kirpiklerinin altındaki dalgın, gizemli, koyu mavi gözleri, Kelt kökenli annesinden miras kalmıştı, Montanelli bu gözleri görmemek için başını çevirdi.

"Yorgun gözüküyorsun sevgili çocuğum," dedi.

"Elimde değil." Arthur'un sesinde bitkin bir tını vardı, Peder bunu anında fark etti.

"Üniversiteye bu kadar çabuk gitmemeliydin, hasta bakmaktan, gece boyu ayakta dikilmekten yorgun düşmüştün. Livorno'dan ayrılmadan önce adamakıllı dinlenmen için ısrar etmeliydim."

"Ah Peder, bunun ne faydası olurdu ki? Annem öldükten sonra o kasvetli evde daha fazla kalamazdım. Julia beni delirtirdi herhâlde."

Julia, en büyük üvey ağabeyinin eşi ve Arthur'un başının belasıydı.

"Tabii akrabalarınla kalmanı ben de istemezdim," diye yanıt verdi Montanelli kibarca. "Senin için en kötü ihtimal eminim ki bu olurdu. Ama şu İngiliz doktor arkadaşının davetini kabul etmiş olmanı isterdim; onun evinde bir ay kalmış olsaydın çalışmaya da çok daha hazır hâle gelirdin."

"Hayır Peder, pek de öyle olmazdı doğrusu. Warren'lar çok iyi ve nazik insanlar ama durumu tam kavrayamıyorlar... evet, benim için üzülüyorlar... bunu yüzlerinden okuyabiliyorum... ve beni teselli etmek için annemden söz edip duruyorlar! Tabii Gemma hariç. O, biz küçükken bile neyin söylenmeyeceğini çok

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

iyi bilirdi. Ama diğerlerinin bir şey bildiği yok. Ve yalnızca bu da değil..."

"Nedir o hâlde evladım?"

Arthur, yüksükotunun eğilmiş dalından birkaç çiçek koparttı, sinirli bir hareketle elinde ezdi.

"Bu şehre dayanamıyorum artık," diye söze başladı bir an duraksadıktan sonra. "Küçücük bir çocukken annemin bana oyuncak aldığı mağazaları görüyorum; hastalığı iyice ilerleyene dek onu yürüyüşe götürdüğüm sahili görüyorum sonra. Nereye gitsem hep aynı şey, pazardaki bütün kızlar yanıma çiçekle geliyor... sanki şimdi onları istiyormuşum gibi! Ve tabii bir de kilisenin avlusu var! Tüm bunları görmek beni mahvediyordu, gitmek zorundaydım..."

Aniden sustu ve yüksükotu çiçeğini parçalara ayırmaya başladı. Sessizlik o denli uzun ve derindi ki Pederin neden bir türlü lafa girmediğini anlamak için başını kaldırdı. Manolya dallarının altında karanlık koyulaşıyordu, her şey sanki loşluğa ve belirsizliğe gömülüyordu, yine de Montanelli'nin yüzündeki hayaletimsi solukluğu görmeye yetecek kadar ışık vardı. Başını öne eğmiş, sağ eliyle bankın kenarını sıkı sıkı tutmuştu Peder. Arthur huşu dolu bir şaşkınlık hissiyle başını yana çevirdi. Sanki istemeden de olsa kutsal topraklara adımını atmıştı.

'Tanrım!' diye düşündü. 'Onun yanında ne kadar da küçük, ne kadar da bencilim! Anlattıklarım sanki kendi derdiymiş gibi üzüntüye kapılıyor.'

O sırada Montanelli başını kaldırıp etrafa bakındı. "Oraya dönmen için sana baskı yapacak değilim; hele şimdi, asla böyle bir şey yapmam," dedi en okşayıcı ses tonuyla. "Ama bana söz vermelisin, bu yaz tatilin başlayınca iyice bir dinleneceksin. Bence Livorno çevresinden uzakta bir tatil yapman daha iyi olur. Sağlığının bozulmasına dayanamam."

"Papaz okulu kapanınca siz nereye gideceksiniz peki Peder?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Her zamanki gibi öğrencileri dağlara götürüp orada konaklamalarını sağlayacağım. Sonra ağustos ayının ortasında müdür yardımcısı tatilinden dönecektir. Ben de biraz değişiklik için Alp taraflarına uzanmayı düşünüyorum. Gelir misin benimle? Seni uzun dağ yürüyüşlerine çıkarırım, eminim Alp yosunlarını ve likenlerini incelemek hoşuna gidecektir. Yoksa yalnız benimle birlikte olmak sana sıkıcı mı gelir?"

"Peder!.."

Arthur, Julia'nın "duygularını yabancılar gibi açığa vurmak" dediği tarzda ellerini birbirine kavuşturdu. "Sizinle gelmek için her şeyimi veririm. Ama şundan emin değilim ki..." Duraksadı.

"Bay Burton'un izin vermeyeceğini düşünüyorsun?"

"Bu elbette hoşuna gitmeyecektir ama... işime de karışamaz. Artık on sekiz yaşındayım ve istediğimi yaparım. Üstelik o yalnızca üvey ağabeyim benim, ona itaat etmek zorunda olduğumu hiç sanmıyorum. Anneme karşı da her zaman kabaydı."

"Yine de ciddi biçimde karşı çıkarsa, sanırım isteklerine karşı gelmemen daha iyi olur. Evdeki durumun çok daha zorlaşabilir..."

"Bundan daha fazla zorlaşamaz!" diye sözünü kesti Arthur hırsla. "Benden her zaman nefret ettiler ve ne yaparsam yapayım her zaman da nefret edecekler. Ayrıca James sizinle, günah çıkardığım rahiple bir yere gitmeme nasıl ciddi ciddi karşı çıkabilir ki?"

"O bir Protestan, bunu unutma. Her durumda ona yazsan iyi olur, görelim bakalım ne diyecek. Ama sabırsız olmamalısın evladım, insanlar senden nefret de etse, seni sevseler de önemli olan senin ne yaptığındır."

O kadar şefkatli bir biçimde azarlamıştı ki Peder, Arthur neredeyse hiç kızarmadı. İçini çekerek, "Evet, biliyorum," diye yanıt verdi. "Ama o kadar zor ki..."

"Salı akşamı benimle gelememene üzüldüm," dedi Montanelli, aniden yeni bir konuya geçmişti. "Arezzo Piskoposu oradaydı, onunla tanışmanı isterdim."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Öğrenci arkadaşlardan biriyle, kaldıkları pansiyondaki bir toplantıya gitmeye söz vermiştim, beni bekliyorlardı."

"Ne tür bir toplantıydı bu?"

Arthur bu sorudan biraz utanmışa benziyordu. "Şey... s...sı... sıradan bir t...to...toplantı değildi," diye kekeledi gergin bir şekilde. "Cenova'dan bir öğrenci gelmişti... o... şey... bize... b... bi...bir konu hakkında konuşma yaptı."

"Ne hakkında konuştu?"

Arthur yine duraksadı. "Bana adını sormayacaksınız, değil mi Peder? Çünkü söz verdim..."

"Sana başka hiçbir şey sormayacağım, merak etme. Eğer gizlilik sözü verdiysen elbette bir şey anlatmamalısın ama bana bugüne kadar hep güvenmiştin."

"Elbette size güveniyorum Peder. Bizim... şey... halka ve kendimize karşı olan... görevimizden söz etti... ve şeye yardım etmek için..."

"Kime yardım etmek için?"

"Köylülere... ve..."

"Ve?"

"İtalya'ya."

Uzun bir sessizlik oldu.

Montanelli ona dönüp büyük bir ciddiyetle "Söyle bana Arthur," dedi. "Ne zamandır bu konu hakkında düşünüyorsun?"

"Geçen... geçen kıştan bu yana."

"Annenin ölümünden önce mi yani? Onun bu konudan haberi var mıydı?"

"H...ha...hayır. Ben... ben... o zamanlar pek önemsemiyordum."

"Ya şimdi? Şimdi önemsiyor musun?"

Arthur bir avuç dolusu yüksükotu çiçeği daha yoldu.

Gözleri yerde, "Şöyle oldu Peder," diye söze başladı. "Geçen sonbaharda, daha giriş sınavına hazırlanırken öğrencilerin birçoğuyla tanışmıştım, siz de hatırlıyorsunuzdur. İşte onlardan ba-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zıları bana... bu tür şeylerden söz etmeye başladı ve bana ödünç kitaplar verdi. Ama çok da önemsemedim doğrusu, tek istediğim bir an evvel eve, annemin yanına geri dönmekti. Siz de biliyorsunuz, annem o dönem, o zindan gibi evde çok yalnızdı ve tek başına Julia'nın dili bile onu öldürmeye yeterdi. Sonra kışın annemin durumu iyice ağırlaştığında, o öğrenciler de, kitapları da aklımdan tamamen çıktı gitti. Ardından, yine bildiğiniz gibi, Pisa'ya gelmek için oradan temelli ayrıldım. Aklıma gelseydi annemle konuşurdum elbette ama artık o konuyu çoktan unutmuştum. Daha sonra da annemin öleceğini öğrendim... Biliyorsunuz, sona yaklaşırken neredeyse her an yanındaydım. Gece boyunca hiç uyumadan yanında kalıyordum, gündüzleri ise biraz uyuyayım diye Gemma Warren uğruyordu. İşte o uzun gecelerde, kitaplar ve öğrencilerin söyledikleri hakkında düşünmeye, haklı olup olmadıklarını ve Yüce Tanrımızın bu konuda ne diyeceğini merak etmeye başladım."

"O'na sordun mu peki?.." Montanelli'nin sesi artık pek de sakin değildi.

"Hem de sık sık. Kimi zaman bana ne yapmam gerektiğini söylemesi ya da annemle birlikte ölmeme izin vermesi için O'na dua ederdim. Ama bir yanıt bulamadım."

"Ve tüm bunlardan bana tek bir kelime bile etmedin. Arthur, keşke bana biraz olsun güvenebilseydin."

"Peder, size güvendiğimi biliyorsunuz! Ama kimseye anlatamayacağınız bazı şeyler vardır. Ben... bana kimsenin yardım edemeyeceğini düşündüm... sizin ve annemin bile... Kendi yanıtımı doğrudan Tanrı'da bulabilmeliydim. Anlıyorsunuz değil mi, bu tüm bir hayatım ve ruhumla ilgili bir şey."

Montanelli başını çevirdi ve manolya dallarının oluşturduğu koyu kasvetli ortama bir göz attı. Alacakaranlık o kadar yoğundu ki, bedeni, kapkara dallar arasındaki karanlık bir hayalet gibi gölgeler içinde kalmıştı.

"Ve sonra?" diye sordu usulca.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ve sonra... annem öldü. Biliyorsunuz zaten, son üç gece onunlaydım..."

Aniden sustu ve bekledi. Ama Montanelli bir tepki vermedi.

Arthur sesini alçaltarak devam etti: "Tüm bunlar onu gömmelerinden iki gün önceydi. Hiçbir şey hakkında düşünemiyordum. Sonra, cenazenin ardından hastalandım ve hatırlarsanız günah çıkarmaya bile gelemedim."

"Evet, hatırlıyorum."

"İşte o gece kalktım, annemin odasına gittim. Bomboştu, yalnızca duvar oyuğundaki o büyük haç vardı. Belki Tanrı bana yardım eder diye düşündüm. Diz çöktüm ve bekledim... bütün gece boyunca. Sabah aklım başıma gelince... ah Peder, faydası yok işte. Anlatamıyorum. Gördüğüm şeyi size anlatamıyorum... kendime bile açıklayamıyorum ki size anlatabileyim. Ama Tanrı bana yanıt verdi, bunu biliyorum ve O'na karşı gelmeye cüret edemem."

Bir an için karanlıkta sessizce oturdular. Ardından Montanelli döndü ve elini Arthur'un omzuna koydu.

"Evladım," dedi. "O'nun, senin ruhuna seslenmediğini söyleyemem, zaten buna Tanrı izin vermez. Ama bu olduğu sıradaki durumunu bir hatırla bakalım; hastalığının o sırada yarattığı ya da tuttuğun yas yüzünden oluşan sanrıları, sakın O'nun kutsal çağrısı sanmayasın. Ve eğer sahiden de ölümün gölgesinden çıkıp sana yanıt verdiyse, O'nun sözünü yanlış yorumlamadığından emin olmalısın. Gönlünden geçen nedir, ne yapmak istiyorsun?"

"Hayatımı İtalya'ya adamak istiyorum. Onu, tüm bu kölelik ve sefaletten kurtarmak, Avusturyalıları ülkemizden kovmak... Böylece, İsa dışında bir kralın olmadığı özgür bir cumhuriyet hâline gelmesi için ülkeme yardımcı olmak..."

"Arthur, bir an dur ve ne söylediğini düşün! Sen İtalyan bile değilsin."

"Bu bir şeyi değiştirmez ki; ben kimsem oyum. Bu söylediklerimi *gördüm ben* ve artık ona bağlıyım."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yine bir sessizlik oldu.

Montanelli, "Bu söylediğinin üstüne, İsa..." diye ağır ağır söze başladı ama Arthur onun sözünü kesti.

"İsa demiştir ki: 'Canını benim uğruma yitiren ise onu kurtaracaktır.'"*

Montanelli kolunu bir dala yaslayıp, elini gözlerine siper ederek, "Biraz otur evladım," dedi sonunda.

Arthur oturdu. Peder her iki elini de sıkıca tuttu.

"Seninle bu gece tartışamam," dedi. "Çok ani oldu... düşünmedim... üstünde kafa yormak için zamana ihtiyacım var. Daha sonra bu konu hakkında çok daha ayrıntılı konuşabiliriz. Ama şimdilik tek bir şeyi hatırlamanı istiyorum. Eğer bu konu yüzünden başın belaya girerse, eğer... ölürsen, kalbim paramparça olur."

"Peder..."

"Hayır, bırak sözümü tamamlayayım. Bir keresinde sana, dünyada senden başka kimsem olmadığını söylemiştim. Sanırım bunun ne anlama geldiğini tam olarak kavrayamadın. Bu kadar genç olunca anlamak zordur; senin yaşındayken ben de anlayamazdım. Arthur, sen... sen benim için öz oğlum gibisin. Anlıyor musun? Gözümün nuru, kalbimin ışığısın. Yanlış bir adım atıp yaşamını mahvetmeni engellemek için canımı veririm. Ama yapabileceğim bir şey yok. Bana söz vermeni istemiyorum, yalnızca bunu aklında tutmanı ve dikkatli olmanı istiyorum. Geri dönüşü olmayan bir adım atmadan önce çok iyi düşün; eğer cennetteki anacığının hatırı için değilse benim hatırım için düşün..."

"Düşüneceğim... ve... benim için, İtalya için dua edin Peder."

Sessizce diz çöktü ve Montanelli elini onun eğilmiş başının üstüne koydu. Birkaç dakika sonra Arthur doğruldu, Pederin elini öptü ve çiyle kaplı çimlere usulca basarak oradan uzaklaştı. Montanelli dosdoğru önündeki karanlığa bakarak manolya ağacının altında tek başına oturdu.

---

* İncil'den, Matta 10/39.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

'Tanrı'nın gazabına uğradım,' diye düşündü. 'Tıpkı Davut gibi. Ben ki O'nun tapınağını kirlettim, ben ki Efendimizin bedenine kirlenmiş ellerle dokundum... Bana karşı son derece sabırlı davrandı ama şimdi zamanı geldi. 'Sen o işi gizlice yaptın ama ben bunu bütün İsrail halkının gözü önünde güpegündüz yapacağım; *bu yüzden doğan çocuğun kesinlikle ölecek.*'*

II

Bay James Burton, genç üvey kardeşinin Montanelli ile birlikte "İsviçre'de gezinme"si fikrinden hiç hoşlanmadı. Ama yaşlı teoloji profesörüyle zararsız bir botanik turunu katı bir şekilde yasaklamak, bu yasağın nedeni hakkında hiçbir fikri olmayan Arthur'a son derece zalimce gelirdi herhâlde. Bunu hemen dinî ya da ırkçı önyargılara bağlardı, oysa Burton'lar açık fikirli olmalarıyla ve hoşgörüleriyle gurur duyarlardı. Bütün aile, Londra ve Livorno'da yüz yıl kadar önce Burton ve Oğulları Gemicilik Şirketi'nin kurulmasından bugüne, sadık birer Protestan olmuş, hep muhafazakâr çizgide yer almışlardı. Ama İngiliz beyefendilerinin, Katoliklere karşı bile adil davranması gerektiğine inanırlardı. Dul kalmayı can sıkıcı bulan evin efendisi, küçük çocuklarının güzel Katolik mürebbiyesiyle evlenince, evin iki büyük erkek çocuğu olan James ve Thomas kendilerinden pek de büyük olmayan bir üvey annenin varlığına ne kadar içerleseler de, Tanrı'nın iradesine somurtkan bir biçimde boyun eğmişlerdi. Babanın ölümünün ardından büyük erkek kardeşin evliliği, zaten hayli karışık olan işleri daha da karmaşıklaştırmıştı. Ancak her iki erkek evlat da, yaşadığı sürece üvey anneleri Gladys'i, Julia'nın o sivri dilinden korumak ve kendi anladıkları tarzda Arthur'a karşı görevlerini yerine getirmek için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmışlardı. Genç delikanlıdan hoşlanır gibi davranmaya pek gerek görmüyorlardı; ona yönelik cömertlikle-

* İncil'den, "Natan, Davut'u Paylıyor", Samuel 12/14.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rini esas olarak, verdikleri dolgun harçlıklarla ve kendi yoluna gitmesine izin vererek gösteriyorlardı.

Bu yüzden de mektubuna yanıt olarak Arthur'un eline, harcamalarını karşılayabileceği bir çek ve tatillerinde istediğini yapabileceğini belirten soğuk bir talimat geçti. Bu paranın yarısını botanik kitaplarıyla numune kutularına ayırdı ve Alpler'e yapacağı ilk gezinti için Pederle birlikte yola koyuldu.

Montanelli, Arthur'un uzun zamandır görmediği kadar keyifliydi. Bahçedeki konuşmanın yarattığı ilk sarsıntının ardından yavaş yavaş zihinsel dengesini geri kazanmıştı sanki. Şimdi olaya çok daha sakin bakıyordu. Arthur çok genç ve deneyimsizdi, bu yüzden de kararlarından geri döndürülebilirdi. Yeter ki, henüz daha başında bulunduğu bu tehlikeli yola dair tatlı bir dille uyarılıp ikna edilebilsin, bunun için daha zaman vardı.

Cenevre'de birkaç gün kalma niyetindeydiler ama gözlerini rahatsız eden beyaz sokakları ve tozlu, turist kaynayan gezinti yerlerini görür görmez, Arthur'un yüzünde küçük de olsa bir hoşnutsuzluk ifadesi belirdi. Montanelli sessizce eğlenerek onu gözlemliyordu.

"Hoşuna gitmedi mi yoksa, sevgili evladım?"

"Bilemiyorum Peder. Beklediğimden o kadar farklı ki. Evet, göl güzel, şu tepelerin şeklini de sevdim. Ama..."

O sırada Rousseau adasındaydılar.* Arthur konuşurken, bir yandan da Savoy bölgesinin uzayıp giden o çarpıcı görünümüne işaret ediyordu.

"Ama şehrin ölgün ve fazlasıyla düzenli bir havası... çok Protestan ve kendinden memnun bir hâli var. Hayır, hoşuma gitmedi, bana Julia'yı anımsatıyor burası."

Montanelli güldü. "Zavallı evladım, ne büyük bir talihsizlik! Buraya sadece hoşça vakit geçirmek için geldik, daha fazla

---

* Kentte, Rhone nehri üzerindeki küçük bir adaya ve parka, Cenevre'de doğan ve hayatının bir bölümünü burada geçiren ünlü düşünür Jean Jacques Rousseau'nun adı verilmiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kalmamızı gerektirecek hiçbir sebep yok. Dilersen bugün gölde tekneyle gezelim ve yarın sabah da erkenden dağlara doğru yola çıkalım?"

"Ama Peder, siz burada kalmak istemiştiniz?"

"Sevgili çocuğum, ben tüm bu yerleri onlarca kez gördüm. Benim tatilim, senin keyif aldığını görmekten ibaret. Şimdi nereye gitmek istiyorsun?"

"Sizin için gerçekten de fark etmiyorsa nehri gerisin geri takip ederek kaynağına kadar gitmek isterim."

"Rhone nehri mi?"

"Hayır, Arve nehri, o kadar hızlı akıyor ki."

"O hâlde Chamonix'e gideceğiz."

O öğleden sonrasını küçük bir teknenin içinde geçirdiler, suda sürüklenip durdular. O güzelim göl Arthur'un üzerinde, gri ve çamurlu Arve'nin yarattığından çok daha az etki bırakabilmişti. Akdeniz kıyısında büyümüştü, masmavi dalgalara alışıktı; yine de suyun hızlı devinimleri, içindeki tutkuları harekete geçiriyor, buzul akıntının aceleci koşusu onu her şeyden çok keyiflendiriyordu. "Bu gerçekten de çok güzel," dedi.

Ertesi sabah, erken saatlerde Chamonix'e doğru yola çıktılar. Bereketli vadilerin arasında yol alırken Arthur hâlinden bir hayli memnun görünüyordu ama Cluses yakınındaki kavisli yola girdiklerinde ve sivri tepeler üstlerine kapanır gibi olduğunda birden ciddileşip sessizleşti. St. Martin'den yukarı, vadiye doğru ilerlediler, uyumak için yol kenarındaki kulübelerde ya da küçük dağ köylerinde konaklıyor, sonra da yola gönüllerinin istediği gibi devam ediyorlardı. Karşılaştıkları farklı manzaralar karşısında Arthur'un da duyarlılığı arttı, yanından geçtikleri ilk şelale onu gerçekten de görülmeye değer bir coşkuya sürükledi. Ama karlı tepelere yaklaştıkça bu esrik ruh hâli yerini yavaş yavaş, Montanelli'nin daha önce hiç görmediği olağanüstü bir heyecana bıraktı. Sanki dağlarla arasında bir tür gizemli yakınlık kurulmuştu. Karanlık, gizemli, yankılarla dolu çam ormanlarında

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

saatlerce hareketsiz yatıyor; dümdüz ve upuzun ağaç gövdeleri arasından parıltılı zirvelerin ve çıplak uçurumların oluşturduğu, güneşle yıkanmış dış dünyaya bakıyordu. Montanelli onu hüzünlü bir kıskançlıkla izliyordu.

Bir gün başını kitabından kaldırıp, Arthur'u bir saat öncekiyle aynı konumunda, hemen yanı başında yosunların üstüne uzanmış, irileşmiş gözleriyle mavi ve beyazın göz alıcı enginliğini izlerken görünce, dayanamadı, "Keşke gördüğün şeyi bana da gösterebilseydin sevgili evladım," dedi. Diosaz şelaleleri yakınında sessiz sakin bir köyde uyuyup dinlenmek için ana yoldan ayrılmışlardı; bulutsuz gökte şimdiden alçalmış olan güneş, sanki çamlarla kaplı bir tepeye takılmış, kubbeye ve Blanc sıradağlarının tepesine Alp'in ışıklarını göndermek için bekliyordu. Gözleri hayranlık ve gizemle dolu olan Arthur başını kaldırdı:

"Ne mi görüyorum Peder? Ne başlangıcı ne de sonu olan mavi bir boşluğun içinde görkemli, beyaz bir varlık görüyorum. Ve o varlığın beklediğini, çağlar boyunca Tanrı'nın ruhunun gelişini beklediğini görüyorum. Bunu sanki puslu bir camın ardından, belli belirsiz görüyorum."

Montanelli içini çekti.

"Eskiden bunları ben de görürdüm."

"Artık hiç görmüyor musunuz?"

"Hiç! Sanırım artık onları bir daha göremeyeceğim de. Oradalar, biliyorum ama onları görecek gözüm yok. Artık çok farklı şeyler görüyorum."

"Ne görüyorsunuz peki?"

"Ben mi sevgili çocuğum? Ben mavi bir gökyüzü ve karlı bir dağ görüyorum. Yukarılara baktığımda yalnızca bunları görüyorum işte. Ama aşağısı söz konusu olunca durum biraz farklı."

Altlarında kalan vadiyi işaret etti. Arthur diz çöktü ve uçurumun dik kenarından aşağıya doğru eğildi. Akşamın büyüyen gölgeleri içerisinde loş bir görüntü veren muhteşem çam ağaçları, nehri sınırlayan dar yamaçlarda sanki birer nöbetçiymiş gibi di-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kiliyorlardı. Kor bir kömür parçası gibi kızaran güneş, sivri bir dağ zirvesinin ardına saklanmıştı; bütün bir yaşamla birlikte ışık da, doğanın çehresini terk edip gitmişti. Hemen oracıkta vadinin üstüne karanlık ve tehditkâr bir şey çöküyordu – kasvetli, dehşetli, hayalî silahlar donanmış bir şey. Çorak batı dağlarının dik kayalıkları, bir canavarın dişlerini andırıyordu. O canavar ki, kurbanını yakalamak ve onu inleyen ormanlarıyla karanlığa bürünmüş derin vadinin midesine çekmek için pusuya yatmış gibiydi. Çam ağaçları "Üstümüze düş!" diye fısıldayan birer bıçak ağzıydı sanki. Büyüyen karanlıkta gürleyip uluyan sağanak, sonu gelmez bir çaresizliğin çılgınlığıyla hapishanenin kayadan duvarlarını dövüyordu.

"Peder!" Arthur ürpererek doğrulmuş ve uçurumun kenarından geri çekilmişti. "Cehenneme benziyor burası!"

"Hayır evladım," diye yanıtladı Montanelli usulca. "İnsan ruhuna benziyor."

"Olsa olsa karanlıkta, ölümün gölgesinde oturanların ruhu olabilir bu?"

"Her gün sokakta yanından geçen kişilerin ruhu."

Aşağıdaki gölgelere bakan Arthur biraz daha ürperdi. Çam ağaçlarının arasında donuk beyaz renkte bir sis geziniyor, avuntusu olmayan zavallı bir hayalet gibi sağanağın çaresiz ıstırabına usulca tutunuyordu.

"Bakın!" dedi Arthur aniden. "Karanlıkta yürüyen halk, büyük bir ışık gördü."

Doğuda karlı dağ zirveleri gün batımının kızıllığında tutuşmuştu. Kızıl ışık, tepelerden çekilince Montanelli döndü ve omzuna dokunarak Arthur'u kaldırdı.

"Haydi sevgili evladım, ışık tamamen kayboldu şimdi. Biraz daha kalırsak karanlıkta yolumuzu yitiririz."

Alacakaranlıkta parlayan görkemli karlı zirvenin hayaletimsi silüetine sırtını dönen Arthur, "Bir ceset gibi," dedi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kara ağaçların arasından dikkatlice geçerek geceyi geçirecekleri dağ kulübesine doğru indiler.

Montanelli, Arthur'un akşam yemeği masasında kendisini beklediği odaya girince, delikanlının karanlığın hayaletimsi düşlerinden kurtulduğunu ve büsbütün başka bir yaratığa dönüştüğünü fark etti.

"Ah Peder, gelin de şu tuhaf köpeğe bir bakın! Arka ayakları üstünde dans edebiliyor!"

Köpeğin marifetleri onu, günbatımının kızıllığı kadar büyülemişti neredeyse. Yüzü al al olmuş, beyaz önlüklü kulübe sahibi kadın, güçlü kollarını beline dayamış, Arthur'un hayvanı oynatışını gülümseyerek izliyordu. Yörenin lehçesiyle konuşarak, "Bak şuna, nasıl da tasasız. Ne kadar da yakışıklı bir delikanlı!" dedi kızına.

Arthur genç bir kız gibi kızardı; söylediği şeyin anlaşıldığını fark eden kadın, Arthur'un bu utangaç hâllerine daha da çok gülerek gözden kayboldu. Delikanlı yemek boyunca sadece yaptıkları gezintilerden, dağ tırmanışından ve botanik keşif gezilerine dair planlarından söz etti. Anlaşılan dalıp gittiği düşleri, ne heyecanını ne de iştahını azaltmıştı.

Montanelli ertesi sabah uyandığında Arthur ortada yoktu. Daha şafak sökmeden, "Keçileri tepeye çıkaran Gaspard'a yardım etmek için" otlaklara doğru yola çıkmıştı.

Kahvaltı masası hazırlanalı çok uzun bir zaman geçmemişti ki, Arthur, başı açık, omuzlarına tünemiş üç yaşında bir köylü kızı ve elinde kocaman bir yabani çiçek demetiyle odaya dalıverdi.

Montanelli başını kaldırıp gülümsedi. Karşısındaki kişi, Pisa ya da Livorno'da gördüğü ciddi ve sessiz Arthur'la tuhaf bir tezat oluşturuyordu.

"Nerelerdeydin, seni delişmen? Kahvaltı etmeden dağlara mı sıvıştın?"

"Ah Peder, o kadar keyifliydi ki! Güneş doğarken dağlar muhteşem görünüyor, her yer çiyle kaplı, baksanıza!"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Göstermek için ıslak ve çamurlu çizmelerini kaldırdı.

"Yanımıza biraz ekmek ve peynir aldık, kırlarda da biraz keçi sütü içtik, bilseniz ne harikaydı! Ama şimdi yeniden acıktım, bu küçük arkadaşım için de bir şeyler istiyorum. Annette, bal ister misin?"

Oturup çocuğu dizine almıştı, kızın çiçekleri düzene sokmasına yardım ediyordu.

"Hayır, hayır!" diye araya girdi Montanelli. "Üşütmene izin veremem. Koş, üstündeki ıslak kıyafetleri değiştir. Annette, benim yanıma gel. Onu nereden buldun?"

"Köyün yukarısından. Dün gördüğümüz adamın, şu ayakkabı tamircisinin kızı. Çok güzel gözleri var, değil mi? Üstelik cebinde bir kaplumbağa var, adı da Caroline."

Arthur ıslak çoraplarını değiştirip kahvaltıya indiğinde, çocuğu Pederin dizlerine oturmuş, bıcır bıcır kaplumbağasından söz ederken buldu. "Mösyö," kıpır kıpır bacaklarını görebilsin diye kaplumbağayı tombul elinde ters tutuyordu.

Zor anlaşılır bir lehçeyle ve ciddiyetle, "Bakın, mösyö!" dedi. "Caroline'in çizmelerine bakın!"

Montanelli oturmuş çocukla oynuyor, saçlarını okşuyor, sevgili kaplumbağasına övgüler düzerek çocuğa harika öyküler anlatıyordu. Kulübenin hanımı masayı temizlemek için içeriye girdiğinde, Annette'in, papaz kıyafetleri içindeki o ciddi beyefendinin ceplerini boşalttığını gördü ve şaşkınlık içinde öylece bakakaldı.

"Tanrı küçük çocuklara iyi adamları tanımayı öğretiyor," dedi. "Annette oldum olası yabancılardan korkar ama görüyor musunuz şimdi, papaz efendinin yanında hiç de çekingen davranmıyor. Ne muhteşem! Diz çök ve bu iyi mösyöden gitmeden önce seni kutsamasını dile Annette. Bu sana şans getirir."

"Çocuklarla bu kadar iyi anlaştığınızı bilmiyordum Peder," dedi Arthur, bir saat kadar sonra güneşli çayırda yürümeye başladıklarında. "O çocuk sizden bir an bile gözlerini ayıramadı. Biliyor musunuz, bence..."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Evet?"

"Diyecektim ki... Kilisenin rahiplerin evlenmesini yasaklaması bana biraz acımasız geliyor. Nedenini hiç mi hiç anlayamıyorum. Biliyorsunuz, çocukları eğitmek dünyanın en ciddi işlerinden biri. Bu bakımdan, en başından itibaren etraflarının iyi etkiler uyandıran insanlarca çevrilmesi çok önemli. Bir adamın uğraşları ne kadar kutsalsa, yaşamı ne kadar safsa, o adam baba olmaya o kadar uygundur, en azından ben böyle düşünüyorum. Eminim Peder, eğer yemin etmiş olmasaydınız... ve de evlenmiş olsaydınız... sizin çocuklarınız da son derece..."

"Sus artık!"

Bu sözcük, kendisini izleyen sessizliği derinleştiren aceleci bir fısıltıyla söylenmişti.

"Peder," diye söze başladı yine, diğerinin kasvetli görünümünden rahatsız olan Arthur. "Sizce söylediklerimde yanlış olan bir şey var mı? Elbette yanılmış olabilirim ama bana böyle düşünmek çok doğal geliyor."

"Belki," diye yanıtladı Montanelli bu sefer nazikçe. "Söylemiş olduğun şeyin anlamını pek fark etmedin. Birkaç yıl içinde farklı düşüneceksin. Artık başka şeylerden söz etsek daha iyi olur."

Bu, neredeyse kusursuz bir biçimde geçmekte olan tatil günlerinde, aralarında hüküm süren eşsiz uyum ve samimiyetin ilk kırılma anıydı.

Chamonix'ten uzaklaşıp Tete-Noire yolundan ilerleyerek Martigny'e vardılar; hava boğucu derecede ısınmıştı ve dinlenmeye ihtiyaçları vardı. Akşam yemeğinin ardından, otelin güneşten korunan ve dağların muhteşem manzarasını gözler önüne seren terasında oturdular. Arthur, numune kutusunu çıkardı ve İtalyanca konuşmaya başlayarak Pederle ciddi bir botanik tartışmasına girişti.

O sırada iki İngiliz sanatçı da terasta oturmuş, biri çizim yaparken diğeri tembelce gevezelik ediyordu. Yabancıların İngilizce bilebileceği, anlaşılan adamın aklına hiç gelmemişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Manzarayı resmetmeyi bırak da Willie, eğreltiotlarından söz ederken kendinden geçen şu müthiş İtalyan delikanlıyı çiz," dedi. "Kaşlarının çizgisine baksana! Elindeki büyütecin yerine bir haç tuttur, ceket ve pantolon yerine bir Roma togası* giydir, al sana baştan ayağa, eksiksiz bir İlk Hristiyan!"

"İlk Hristiyanlar asıldı! Akşam yemeğinde o genç adamın yanında oturuyordum, ördek kızartması da onu en az şu pis otlar kadar heyecanlandırmıştı. Gayet yakışıklı, şu zeytuni renk de çok güzel ama babasının yarısı kadar resmedilesi değil doğrusu."

"Kimin, kimin?"

"Babasının! Orada işte, tam karşında oturuyor. Ne yani, ona dikkat etmedin mi? Olağanüstü bir çehresi var."

"Ne! Seni ahmak, seni bayramlık Metodist! Katolik bir rahibi görünce tanıyamıyor musun?"

"Rahip mi? Vay canına, gerçekten de öyle! Nasıl da unutmuşum bekâret yeminini ve diğer şeyleri. Eh, o hâlde biz de iyi tarafından düşünüp delikanlının, yeğeni olmasını umalım."

"Ne aptal insanlar!" diye fısıldadı Arthur, gözlerini devirerek. "Yine de beni size benzetmeleri çok nazikçe bir şey; keşke gerçekten yeğeniniz olsaydım... Peder, sorun nedir? Bembeyaz kesildiniz!"

Montanelli bir elini anlına bastırarak ayağa kalktı. "Biraz başım dönüyor," dedi, tuhaf ve sönük bir sesle. "Sanırım bu sabah güneşin altında çok fazla kaldım. Gidip biraz uzanacağım sevgili evladım, sadece sıcaktan galiba."

• • •

Arthur ve Montanelli, Lucerne gölünün yakınlarında on beş gün kadar kaldıktan sonra, Aziz Gotthard geçidinden tekrar İtalya'ya döndüler. Havadan yana yüzleri hep gülmüş, epey ke-

* İhram da denilen, genellikle yünlü çarşaftan yapılmış, eski Romalı ve Yunanlıların giydikleri beyaz renkli geniş giysi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yifli keşif gezintileri yapmışlardı ama o ilk neşeli hâlleri de yavaş yavaş kaybolup gitmişti. Montanelli'nin zihni sürekli "daha açık bir konuşma yapma" düşüncesiyle meşguldü ve bu da bir tür huzursuzluk yaratıyordu. Kuşkusuz, tatil bu konuşma için çok önemli bir fırsattı, yine de Arve vadisindeyken, manolya ağacının altında konuştukları konuya dair imada bulunmaktan kaçınmış, meseleyi bilerek erteleyip durmuştu. Arthur gibi sanatçı yaradılışına sahip birinin Alpler'in manzarasından aldığı ilk hazlar ortadayken, kaçınılmaz bir biçimde sıkıntı verebilecek bir konuşmayı araya sokarak tüm bu hazzı bozmanın acımasızlık olacağını düşünmüştü. Martigny'deki o günden sonra kendi kendine her sabah, "Bugün konuşacağım" ve her akşam "Yarın konuşacağım" demişti. Şimdi ise neredeyse tatil bitmişti ve o hâlâ kendi kendine tekrarlayıp duruyordu: "Yarın, yarın, yarın..." Bir şeylerin eskisi gibi olmayacağına, kendisiyle Arthur arasında gözle görülmez bir perde gerilebileceğine dair ürpertici bir his, onu sessizliğe itmişti. Ta ki tatillerinin son gecesine, konuşacaksa artık konuşması gerektiğini birden idrak edinceye kadar. Gece konaklamak için Lugano'da durmuşlardı, ertesi sabah Pisa'ya doğru yola koyulacaklardı. En azından, sevgili evladının İtalyan siyasetinin ölümcül bataklığına ne denli çekilmiş olduğunu öğrenmesi gerekiyordu.

Günbatımının ardından "Yağmur durmuş sevgili çocuğum," diye söze girişti. "Bu gölü görmek için tek şansımız, haydi gel, seninle bir şeyler de konuşmak istiyorum."

Göl kıyısı boyunca yürüyüp sessiz bir noktaya kadar ilerlediler, alçak bir taş duvarın üstüne oturdular. Hemen yanlarında etrafı kırmızı bir kuşburnuyla çevrili bir gül çalılığı boy vermişti; gecikmiş birkaç demet krem rengi çiçek hâlâ üstteki dallardan sarkıyor, yağmur damlalarıyla ağırlaşarak hüzünle salınıyordu. Gölün yeşil sularında beyaz yelkenleri belli belirsiz çırpınan, çiy yüklü meltemle bir o yana bir bu yana sallanan küçük bir tekne vardı. Sanki suyun üstüne bırakılmış bir öbek karahindiba pa-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mukçuğu gibi hafif ve kırılgan bir görünümü vardı. Salvatore dağının yukarı kısmında bir çoban kulübesinin penceresi altın bir göz gibi açılmıştı. Başlarının üstünden sarkan güller dingin eylül bulutlarının altında olduklarını düşlerken, su kıyıdaki çakıllara vuruyor, çağıldıyordu.

"Uzun bir süre boyunca seninle böyle sakin bir konuşma yapma fırsatım olmayacak sanırım," diye söze başladı Montanelli. "Üniversiteye ve arkadaşlarına döneceksin, ben de bu kış epey meşgul olacağım. Birbirimize karşı daha açık olmamızı istiyorum, eğer ki..." Bir an sustu ve daha yavaş bir şekilde devam etti: "Eğer ki eskisi gibi bana güvenebileceğini düşünüyorsan, bana o gece okulun bahçesinde olduğundan daha açık olmanı, ne kadar ileri gittiğini anlatmanı istiyorum."

Arthur gölün karşı yakasına bakarak sessizce dinledi ve hiçbir şey söylemedi.

"Bilmek istiyorum, söyle bana," diye devam etti Montanelli. "Kendini bir yeminle ya da başka bir şekilde bağladın mı?"

"Söyleyecek bir şey yok sevgili Peder, kendimi bir yere bağlamadım ama bağlıyım."

"Anlamıyorum..."

"Yemine ne gerek var ki? İnsanları bağlayan yeminler değildir. Eğer bir şey için belirli bir hisse sahipseniz, işte bu sizi ona bağlar; eğer böyle hissetmiyorsanız da hiçbir şey sizi bağlayamaz."

"O hâlde, bu... bu şey, bu his vazgeçilmez bir şey mi, bunu mu demek istiyorsun? Arthur, ne söylediğini düşündün mü?"

Arthur döndü ve dosdoğru Montanelli'nin gözlerinin içine baktı.

"Peder, size güvenip güvenmediğimi sormuştunuz. Siz bana güveniyor musunuz? İşin aslı, anlatılacak bir şey olsaydı size anlatırdım ama bu tip şeyler hakkında konuşmanın pek bir faydası yok. O gece bana ne söylediğinizi unutmadım, asla da unutmayacağım ama kendi yoluma gitmeli, gördüğüm ışığı takip etmeliyim."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Montanelli çalıdan bir gül kopardı, taç yapraklarını tek tek yoldu ve suya attı.

"Haklısın sevgili çocuğum. Evet, bunlar hakkında artık konuşmayacağız, görünen o ki kelimelerin pek bir faydası yok... Pekâlâ, haydi içeri geçelim."

III

Sonbahar ve kış olaysız geçti. Arthur bol bol kitap okuyordu, neredeyse hiç boş zamanı kalmıyordu. Montanelli'yi sadece birkaç dakikalığına da olsa, haftada bir ya da daha sık görmeye gayret ediyordu. Bazen yanına gidiyor, zorlandığı bir kitapla ilgili yardım istiyordu, böylesi durumlarda çalışma konusuna bağlı kalıyorlardı. Montanelli, aralarına belli belirsiz, elle tutulmaz, gözle görülmez bir engelin yerleştiğini hissediyor, eski ve yakın ilişkilerini sürdürme girişimi olarak görülebilecek her şeyden uzak duruyordu. Arthur'un ziyaretleri artık ona keyifften çok üzüntü veriyor, o yüzden de daima huzurlu görünmeye ve hiçbir şey değişmemiş gibi davranmaya çalışıyordu. Arthur ise, Pederin davranışlarındaki bu gizli değişimi fark etmiş ama pek bir anlam verememişti; belli belirsiz de olsa, bunun "yeni fikirler"e ilişkin şu can sıkıcı konuyla bağlantılı olduğunu hissediyor, zihnini tümüyle meşgul eden bu konuda her tür imadan kaçınıyordu. Ancak Montanelli'yi de hiçbir zaman şimdiki kadar derinden sevmemişti. Tatminsizliğin ve ruhsal boşluğun yarattığı, zamanında teoloji ve ayin yüküyle boğmaya çok uğraştığı o kasvetli ve ısrarlı his, Genç İtalya hareketinin dokunuşuyla birlikte yok olup gitmişti sanki. Yalnızlıktan ve hasta annesinin başında nöbet tutmaktan kaynaklanan tüm o sağlıksız hayaller de geçip gitmişti. Bir zamanlar dua ettiği şeye yönelik şüpheleri ise şeytan çıkarma ayini gibi şeylere gerek kalmadan ortadan kalkmıştı. Yeni bir coşkunun, daha temiz ve daha taze bir dinî idealin -zira öğrenci hareketi ona siyasi bir gelişmeden çok dinî bir ışık

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

altında görünüyordu– içinde uyanmasıyla birlikte, bir huzur ve tamamlanmışlık hissi, dünya barışına ve insan sevgisine yönelik bir duygu doğmuştu içinde. Bu kutsal ve şefkat dolu coşkulu hâlinde, bütün dünya ışığa bürünmüş gibi görünüyordu ona. En hoşlanmadığı insanlarda dahi sevebilecek bir yan buluyordu; beş yıldır ideal kahramanı olan Montanelli ise yeni dinin olası peygamberi olarak şimdi gözünde bambaşka bir haleyle çevrilmişti. Pederin vaazlarını tutkulu bir şevkle dinliyor, onun sözleri arasında, cumhuriyetçi idealle bir tür içsel yakınlığın izlerini bulmaya çalışıyordu. İncil'i inceliyor, Hristiyanlığın kökenlerinde bulduğu demokratik eğilimlerle kendinden geçiyordu.

Ocak ayında bir gün, ödünç aldığı bir kitabı iade etmek için yine papaz okuluna uğradı. Başrahibin dışarıda olduğunu duyunca Montanelli'nin özel çalışma odasına çıktı ve cildi raftaki yerine koydu. Tam odadan çıkıyordu ki masanın üstündeki bir kitap dikkatini çekti. Bu, Dante'nin *Monarşi Üzerine* adlı kitabıydı. Kitabı okumaya başladı; bir süre sonra kendini kitaba o kadar kaptırmıştı ki kapının açılıp kapandığını bile duymadı. Tam ardından ona doğru yaklaşan Montanelli'nin sesi, dalgınlığından uyanmasını sağladı.

"Seni bugün beklemiyordum," dedi, kitabın başlığına şöyle bir göz atan Peder. "Ben de birini gönderip, bu akşam beni görmeye gelmeni isteyecektim."

"Önemli bir şey mi? Bu akşam bir görüşmem var ama eğer..."

"Hayır, hayır, yarın da olur. Seni görmek istiyorum çünkü salı günü gidiyorum. Roma'ya tayinim çıktı."

"Roma'ya mı? Uzun bir süre için mi?"

"Vatikan'dan gelen mektupta, 'Paskalya sonrasına kadar' diye yazmışlar. Sana hemen haber vermek isterdim ama okulun işlerini yoluna koyup yeni yönetici için ayarlamalar yapmam gerekiyordu."

"Ama Peder, papaz okulunu tümüyle bırakmıyorsunuz, değil mi?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Şimdilik öyle olmak zorunda ama muhtemelen Pisa'ya geri dönerim, en azından bir süre için."

"Ama neden bırakıyorsunuz ki?"

"Aslında, henüz resmî olarak ilan edilmedi ama piskoposluk için önerildim."

"Ne diyorsunuz Peder! Neresi?"

"İşte, tam da bu konuyu açıklığa kavuşturmak için Roma'ya gitmem gerekiyor ya. Apeninler piskoposu mu olacağım, yoksa burada yardımcı piskopos olarak mı kalacağım, henüz karar verilmedi."

"Yeni yönetici seçildi mi peki?"

"Peder Cardi atanmıştı, yarın buraya varmış olacak."

"Bu çok ani değil mi?"

"Evet, ama... Vatikan'ın kararları kimi zaman son ana dek bildirilmez zaten."

"Yeni yöneticiyi tanıyor musunuz?"

"Kişisel olarak tanımıyorum ama hakkında çok iyi şeyler söylenen biri. Mektubu yazan Monsenyör Belloni, son derece bilge biri olduğunu belirtiyor."

"Papaz okulu sizi çok ama çok özleyecek."

"Okulu bilemem ama senin beni özleyeceğine eminim sevgili çocuğum, belki de neredeyse benim seni özleyeceğim kadar."

"Gerçekten çok özleyeceğim ama tüm bu olan bitene yine de çok sevindim."

"Öyle mi? Ben emin değilim." Yüzünde büyük bir yorgunluk ifadesiyle masaya oturdu; bu, büyük bir terfi bekleyen bir insanın çehresi değildi sanki.

"Bu akşamüstü işin var mı Arthur?" dedi biraz sonra. "Eğer yoksa bir süre burada, benim yanımda kalmanı isteyeceğim, mademki bu gece gelemeyeceksin. Biraz keyifsizim sanırım ve gitmeden önce seni görebileceğim kadar çok görmek istiyorum."

"Tabii, biraz kalabilirim. Altıya kadar zamanım var."

"Şu toplantılarından biri mi yine?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Arthur başıyla onayladı; Montanelli alelacele konuyu değiştirdi.

"Biraz senin hakkında konuşalım," dedi. "Yokluğumda günah çıkaracak yeni bir papaza ihtiyacın olacak."

"Geri döndüğünüzde size günah çıkarmaya devam edebilirim, değil mi?"

"Sevgili çocuğum, bunu nasıl sorarsın? Elbette devam edebilirsin, sadece buradan uzakta olacağım üç ya da dört aydan söz ediyorum. Santa Caterina'nın pederlerinden birine gider misin?"

"Tabii ki gidebilirim."

Kısa bir süre daha başka konulardan sohbet ettiler, ardından Arthur ayaklandı.

"Gitmeliyim Peder, öğrenci arkadaşlar beni bekliyordur."

Montanelli'nin yüzüne o bezgin ifade geri geldi.

"Şimdiden mi? Sayende keyifsizliğim geçmişti neredeyse. Pekâlâ, güle güle bakalım."

"Hoşça kalın. Yarın mutlaka geleceğim."

"Daha erken gel ki baş başa geçirecek biraz zamanımız olsun. Yarın Peder Cardi burada olacaktır. Arthur, sevgili çocuğum, ben burada yokken dikkatli ol, aceleyle bir şeyler yapmaya kalkma sakın, en azından ben dönene dek bekle. Seni bırakmanın beni ne kadar huzursuz ettiğini tahmin edemezsin."

"Buna hiç gerek yok Peder, her şey gayet sakin gidiyor. Önümüzde henüz daha çok zaman var."

"Peki, güle güle," dedi Montanelli aniden ve çalışmasının başına oturdu.

Öğrencilerin küçük toplantılarını yaptıkları odaya girdiğinde, Arthur'un gözüne ilk takılan, eski oyun arkadaşı, Dr. Warren'ın kızı oldu. Pencerenin yanında, bir köşede oturuyor, büyük bir dikkatle ve ciddiyet dolu bir ifadeyle, "öncü"lerden biri olan, eski püskü bir palto giymiş, uzun boylu genç Lombard'ın söylediklerini dinliyordu. Bu kız arkadaşları son birkaç ayda hızla değişmiş ve gelişmişti. Simsiyah saç örgüsü, hâlâ okullu bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kız gibi başının arkasından sallanıyorsa da, artık yetişkin bir kadın gibi görünüyordu. Tümüyle siyah kıyafetlere bürünmüştü, oda soğuk ve esintili olduğu için de başına yine siyah bir eşarp geçirmişti. Göğsünün üstünde, Genç İtalya hareketinin amblemi, servi ağacı filizi vardı. Öncü ona coşkulu bir şekilde Calabria köylülerinin sefaletini anlatıyor, o da bir eli çenesine dayalı vaziyette, gözleri yerde, bir köşeye oturmuş sessizce dinliyordu. Kız, Arthur'un gözüne Cumhuriyet'in kaybedilmesinin yasını tutan Özgürlük'ün melankolik bir hayali gibi görünüyordu. (Julia onu, henüz yaşına göre fazla iri olduğu dönemde, soluk teni, çarpık burnu ve kendisine çok kısa gelen eskice elbisesi içinde görmüş olabilirdi.)

Lombard odanın diğer ucundan çağrılınca, Arthur kıza doğru biraz yaklaşarak "Buradasın demek Jim!" dedi. Çocukken, tuhaf vaftiz adı Jennifer'ı kısaltıp, "Jim" hâline getirmişlerdi. İtalyan okul arkadaşları ise ona "Gemma" diyordu.

İrkilerek başını kaldırdı kız.

"Arthur! Senin... bu işlere kalkıştığını bilmiyordum!"

"Ben de senin. Jim, ne zamandır?.."

"Yanlış anladın!" diye aceleyle lafını böldü kız. "Üye falan değilim ben. Yalnızca bir, iki ufak şey yapmıştım. Bini'yle tanıştım... Carlo Bini'yi tanıyor musun sen de?"

"Evet, elbette." Bini, Livorno kolunun örgütleyicisiydi, tüm Genç İtalya onu bilirdi.

"Benimle bu konularda konuşmaya başladı, ben de ona bir öğrenci toplantısına katılıp katılamayacağımı sordum. Geçenlerde Floransa'ya, bana yazdı... Noel tatilinde Floransa'da olduğumu biliyor muydun?"

"Yok, artık evden pek haber almıyorum."

"Ah, evet! Her neyse, Wright'larda kalmaya gitmiştim." (Wright'lar, Floransa'ya taşınan eski okul arkadaşlarıydı.) "Bini, bugün eve dönerken Pisa'ya da uğramamı yazmıştı, böylece buraya geldim işte. Ah, bak başlıyorlar."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Konuşma, ideal Cumhuriyet ve onu hayata geçirmek için gençlere düşen görevler hakkındaydı. Konuşmacının konuya ilişkin kavrayışı bir miktar bulanıktı ama Arthur tüm içtenliğiyle ve takdir ederek dinledi. Bu dönemde aklı tuhaf biçimde eleştiriden uzaktı, ahlaki bir ideali kabul ettiğinde, durup bunu yeterince sindirip sindiremeyeceğini düşünmeden olduğu gibi benimsiyordu. Konuşma ve konuşmayı izleyen uzun tartışma sona erdiğinde ve öğrenciler ufaktan dağılmaya başladığında, hâlâ odanın bir köşesinde oturan Gemma'ya yöneldi.

"Seninle yürüyebilir miyim Jim? Nerede kalıyorsun?"

"Marietta ile birlikteyim."

"Hani şu babanın eski kâhyası mı?"

"Evet, buradan hayli uzakta yaşıyor aslında."

Bir süre sessizlik içinde yürüdüler. Sonra Arthur aniden dönüp sordu:

"Sen on yedi yaşında oldun artık, değil mi?"

"Evet ekimde on yediye bastım."

"Senin diğer kızlar gibi büyümediğini, balolara ya da öyle şeylere gitmek istemediğini hep biliyordum. Sevgili Jim, bir gün bizlerden biri olup olmayacağını hep merak etmiştim."

"Doğrusu ben de."

"Bini için bir şeyler yaptığını söyledin, onu tanıdığını bile bilmiyordum."

"Bini için değildi, diğeri içindi."

"Hangi diğeri?"

"Bu gece benimle konuşan – Bolla."

"Onu iyi tanıyor musun?" Arthur'un içinden hafif bir kıskançlık dalgası geçti. Bolla yakın geçmişte kendisine ıstırap veren küçük bir rekabetin konusu olmuş ve Genç İtalya komitesi sonunda Arthur'un henüz çok genç ve deneyimsiz olduğunu söyleyerek bir iş için Bolla'yı görevlendirmişti.

"Evet, onu gayet iyi tanıyorum ve çok hoşlandığım birisi. Livorno'da kalıyordu."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Biliyorum, oraya kasım ayında gitti..."

"Şu buharlı gemiler yüzünden. Arthur, sence bu iş için sizin ev bizimkinden daha uygun ve güvenli olmaz mıydı? Kimse sizinki gibi zengin bir armatör aileden şüphelenmez, hem rıhtımdaki herkesi tanıyorsun..."

"Şişşt! Sessiz ol biraz canım! O hâlde Marsilya'dan gelen kitapların saklandığı yer sizin evdi?"

"Yalnızca bir günlüğüne. Ah, belki de sana söylememeliydim."

"Neden söylemeyecekmişsin? Biliyorsun, ben de bu hareketin içindeyim. Gemma, canım, şu dünyada beni senin... ve Pederin, bize katılmasından daha çok mutlu edecek hiçbir şey yoktur."

"Peder! Kuşkusuz o..."

"Hayır, o farklı düşünüyor. Ama kimi zaman hayal ediyorum, belki de umut ediyorumdur... bilmiyorum..."

"Ama Arthur, o bir rahip."

"Ne olacak? Hem hareketimizde rahipler de var... gazetede yazan iki kişi var böyle. Ayrıca neden olmasın? Rahiplerin görevi de dünyamızı daha yüksek ideallere ve hedeflere ulaştırmak değil mi; peki ya bizim hareketimizin yaptığı ne? Sonuçta bu siyasi bir sorundan çok, dinî ve ahlaki bir sorun. Eğer insanlar özgür ve sorumluluk sahibi vatandaşlar olmaya daha yatkınsa kimse onları köle olarak tutamaz."

Gemma kaşlarını çattı. "Bence Arthur, senin mantığın bir yerde sarpa sarıyor," dedi. "Evet, bir rahip dinî öğretiyi öğretir ama bunun Avusturyalılardan kurtulmakla ne alakası var, onu anlamıyorum."

"Rahip dediğin Hristiyanlığı öğreten kişidir ve bütün büyük devrimcilere baktığımızda, onlar da Hristiyandı."

"Geçende babamla rahipler hakkında konuşuyordum, bana dedi ki..."

"Gemma, senin baban bir Protestan!"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gemma bir an durakladı, sonra Arthur'a dönüp dürüstçe şöyle dedi:

"Bence bu konuyu kapatsak daha iyi olacak. Protestanlar hakkında konuşulduğunda sen hep hoşgörüsüz biri olup çıkıyorsun."

"Niyetim hoşgörüsüz olmak değildi. Ama bence, asıl, Protestanlar rahipler hakkında konuşurken hoşgörüsüz oluyor."

"Belki de. Her neyse, bu konu hakkında o kadar çok tartıştık ki yeniden başlamaya gerek yok sanırım. Deminki konuşma hakkında ne düşünüyorsun?"

"Çok beğendim, özellikle de son kısmını. Cumhuriyet'i düşlemekle yetinmememiz, bizzat onu yaşamamız gerektiği konusunda bu kadar sağlam bir konuşma yapması çok hoşuma gitti. İsa'nın dediği gibi: *'Tanrı'nın egemenliği aranızdadır.'"**

"Ben de bir tek o kısmı sevmedim. Düşünmemiz, hissetmemiz ve olmamız gereken çok güzel şeylerden çok söz etti ama pratikte ne yapmamız gerektiğini hiç söylemedi."

"Kriz zamanı geldiğinde hepimizin yapacağı birçok şey olacak ama sabırlı olmalıyız, büyük değişimler bir günde gerçekleşmez."

"Bir şeyi gerçekleştirmek ne kadar uzun zaman alacaksa, işe o kadar erken koyulmak gerekir. Özgürlüğe yatkın olmaktan söz ediyorsun... Özgürlüğe annen kadar yatkın bir insan tanıdın mı? Tanıdığın en iyi, en melek gibi kadın o değil miydi? Peki, bunun ona ne faydası oldu? Öldüğü güne dek bir köleydi; ağabeyin James ve eşi tarafından sürekli ezildi ve aşağılandı, hep endişe içinde yaşadı. O kadar kibar ve sabırlı olmasaydı onun için daha iyi olurdu; ona asla o şekilde davranamazlardı. İşte, İtalya'nın durumu da böyle; İtalya'nın ihtiyacı olan şey sabır değil, birilerinin ayağa kalkıp kendilerini savunarak..."

"Jim, canım benim, eğer öfke ve tutku İtalya'yı kurtarabilecek olsaydı, ülkemiz uzun süre önce kurtuluşa kavuşmuş olurdu... O'nun ihtiyacı olan öfke değil, sevgi."

---

* İncil'den, Luka 17/21.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu sözcük ağzından çıkar çıkmaz Arthur saç diplerine dek kızardı, sonra da rengi yavaş yavaş soldu. Gemma bunu görmedi; çatılmış kaşları ve inatçı ağzıyla dosdoğru önüne bakıyordu.

"Yanıldığımı düşünüyorsun Arthur," dedi bir an duraksadıktan sonra. "Ama haklıyım, bir gün bunu sen de anlayacaksın. Evimiz işte burası. İçeri gelir misin?"

"Hayır, geç oldu. İyi geceler canım."

Kapının basamaklarında durmuş, Gemma'nın elini iki elinin arasına almıştı.

"Tanrı ve halk için..."

Gemma ağır ağır ve ciddiyetle sloganı tamamladı:

"Şimdi ve sonsuza dek."

Ardından elini çekip eve doğru koşturdu. Kapı ardından kapanınca Arthur durdu ve Gemma'nın göğsünden düşen servi ağacının filizini aldı.

IV

Arthur öğrenci pansiyonuna âdeta kanatlanmış duygular içinde gitti. Baştan ayağa, eksiksiz bir mutluluk içerisindeydi. Toplantıda silahlı ayaklanma hazırlıklarının ipucu verilmişti, Gemma artık yoldaşıydı ve ona âşıktı. Doğacak Cumhuriyet için birlikte çalışabilir, hatta belki birlikte ölebilirlerdi. Umutlarının yeşerme zamanı gelmişti ve elbette Peder de bunu görecek ve ona inanacaktı.

Ancak ertesi sabah daha salim kafayla düşündüğünde, Gemma'nın Livorno'ya, Pederin de Roma'ya gideceği aklına geldi. Ocak, şubat, mart... Paskalya'ya kadar daha üç uzun ay vardı. Ve eğer Gemma evde "Protestanlığın" etkisi altına girerse (Arthur'un sözlüğünde "Protestan", "filisten", yani kültürsüz demekti)... Hayır, Gemma asla Livorno'daki diğer İngiliz kızları gibi flört etmeyi, nazlı nazlı sırıtmayı, turistleri ve kel kafalı gemi sahiplerini cezbetmeyi öğrenemezdi, onun hamuru çok farklıydı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ama çok mutsuz olabilirdi, tüm o odun kafalı insanların arasında o kadar yalnız, o kadar arkadaşsız, o kadar bir başınaydı ki. Keşke annesi hayatta olsaydı...

Akşam papaz okuluna gidince Montanelli'yi yeni yöneticiyi ağırlarken buldu, her ikisi de yorgun ve sıkkın görünüyordu. Arthur'a her zaman aydınlık görünen Pederin yüzü, bu kez aksine karanlık gelmişti.

"Bu size sözünü ettiğim öğrenci," dedi, gergin bir tavırla Arthur'u tanıştırarak. "Kütüphaneyi kullanmaya devam etmesine izin verirseniz minnettar kalırım."

İyiliksever görünen yaşlıca bir papaz olan Peder Cardi, hemen Arthur'la Sapienza* hakkında konuşmaya başladı. Üniversite yaşamını gayet iyi bildiğini gösteren bir rahatlık ve aşinalıkla konuşuyordu. Sohbet kısa sürede, o günlerde çokça tartışılan bir konuya, üniversitelerdeki yeni düzenlemelere kaydı. Peder Cardi, üniversite yönetiminin benimsediği geleneksel tedbirlere şiddetle itiraz etti, bunların öğrencileri anlamsız ve can sıkıcı sınırlamalarla baş başa bırakacağını, sürekli bir endişe kaynağı olacağını söyledi, bu da tabii Arthur'un çok hoşuna gitti.

"Genç insanlara yol göstermek konusunda hayli tecrübem vardır," dedi. "Ortada esaslı bir neden olmadıkça hiçbir şeyi yasaklamamayı kural hâline getirdim. Doğru şekilde değerlendirildiğinde ve kişiliklerine saygı gösterildiğinde sorun çıkaracak çok az genç insan vardır. Ama yularını sürekli çekersen en uysal at bile çifte atar elbette."

Arthur'un gözleri kocaman açıldı, yeni yöneticinin öğrencileri savunmasını beklemiyordu doğrusu. Montanelli tartışmaya katılmadı, belli ki konu ilgisini çekmiyordu. Yüzündeki ifade o kadar umutsuz ve yorgundu ki, Peder Cardi aniden lafını yarıda kesti.

---

* Roma La Sapienza Üniversitesi, Avrupa'nın en büyük, Roma'nın en eski üniversitesidir. Ayrıca "sapienza" sözcüğü İtalyanca "bilgelik" anlamına da gelmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Korkarım sizi fazlasıyla yordum efendim. Gevezeliğimi affedin, bu konu beni öylesine heyecanlandırıyor ki başkalarının bundan sıkılabileceği aklımdan çıkıveriyor."

"Tam tersine, ben de konuyla gayet ilgiliyim." Montanelli o alışıldık kibarlığından vazgeçmemişti, ses tonu Arthur'u rahatsız edici bir şekilde irkiltti.

Peder Cardi kendi odasına çekilince Montanelli, tüm akşam boyunca yüzüne oturttuğu dalgın ve düşünceli bakışla Arthur'a döndü.

"Arthur, sevgili evladım," diye başladı söze usulca. "Sana bir şey söylemeliyim."

Pederin bezgin yüzüne bakarken, 'Kötü haberleri olmalı,' diye düşündü Arthur içinden. Ardından uzun bir suskunluk oldu.

"Yeni yöneticiyi sevdin mi?" diye sordu Montanelli aniden.

Bu soru o kadar beklenmedikti ki, bir an için Arthur nasıl yanıt vereceğini bilemedi.

"Ben... ben ondan çok hoşlandım, en azından sanırım... yok... eminim. Ama bir kere gördüğüm bir insan için kesin bir şey söylemek zor."

Montanelli oturmuş, elini hafifçe sandalyesinin koluna vuruyordu; bu, gergin yahut kafası karışık hâldeyken yapmaya alıştığı bir hareketti.

"Şu Roma yolculuğuyla ilgili," diye söze başladı yeniden. "Eğer aklında... şey... yani gitmemi istemezsen mektup yazıp gidemeyeceğimi söyleyebilirim."

"Peder! Ama Vatikan..."

"Vatikan dilerse başka birini bulur. Ben de özrümü bildirebilirim."

"Ama neden? Anlayamıyorum gerçekten."

Montanelli bir elini alnına dayadı.

"Seninle ilgili endişeliyim. Aklıma bir şeyler gelip duruyor... üstelik benim oraya gitmeme gerek yok ki..."

"Ama piskoposluk..."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ah, Arthur! Piskoposluk kazanıp da seni..."

Sustu. Arthur onu hiç böyle görmemişti, kalbi sıkıştı.

"Anlayamıyorum," dedi. "Peder, bana aklınızdan geçeni biraz daha açık anlatsanız..."

"Aklımdan geçen bir şey yok; sadece dehşetli bir korku yakamı bırakmıyor. Söyle bana, senin için özel bir tehlike var mı?"

Arthur ayaklanmayla ilgili fısıltıları anımsayarak, 'Demek, bir şeyler duymuş,' diye düşündü. Ama bu anlatılabilecek bir sır değildi ki, bir şey söyleyemezdi. "Nasıl özel bir tehlike olabilir ki?" diye yanıtladı yalnızca.

"Bana sorma, yanıt ver!" Sabırsızlık içindeki Montanelli'nin sesi neredeyse kabaydı. "Tehlikede misin? Sırlarını falan bilmek istemiyorum, bana yalnızca bunu söyle!"

"Hepimiz Tanrı'nın ellerindeyiz Peder, her an her şey olabilir. Ama döndüğünüzde sağ salim burada olmamam için özel bir neden yok bildiğim kadarıyla."

"Döndüğümde demek... Dinle sevgili yavrum, kararı sana bırakıyorum. Bana bir neden söylemen gerekmez, yalnızca 'Kal' demen yeterli, hemen bu yolculuktan vazgeçerim. Bu kimseye zarar vermez, ben de yanımda daha güvende olduğunu hissederim."

Böylesi marazi bir sevgi Montanelli'nin karakterine öylesine yabancıydı ki Arthur ona ciddi bir kaygıyla baktı.

"Peder, siz iyi değilsiniz. Elbette Roma'ya gitmelisiniz. Ayrıca iyice dinlenip uykusuzluğunuzdan ve baş ağrılarınızdan da kurtulmalısınız."

"Pekâlâ," diye sözünü kesti Montanelli, konudan yorulmuş gibiydi; "Yarın sabah ilk arabayla yola çıkacağım."

Arthur merak içinde ona baktı.

"Bana söyleyeceğiniz bir şey mi var?"

"Hayır, hayır, başka bir şey yok... önemli bir şey yok." Yüzünde ürkmüş, neredeyse dehşete kapılmış bir ifade vardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

• • •

Montanelli'nin ayrılığının üstünden birkaç gün geçtikten sonra Arthur okulun kütüphanesinden bir kitap almaya gitti ve merdivenlerde Peder Cardi ile karşılaştı.

"Ah, Bay Burton!" diye bağırdı yeni yönetici. "Tam da görmek istediğim insan sizsiniz. Lütfen içeri gelin de bir konuda bana yardımcı olun."

Çalışma odasının kapısını açtı, Arthur içinde gizli ve aptalca denebilecek bir buruklukla onu izledi. Bu odanın, Pederin kişisel inziva yerinin yabancı biri tarafından işgal edildiğini görmek ona biraz ağır gelmişti sanki.

"Dehşetli bir kitap kurduyumdur," dedi Peder Cardi. "Ve buraya gelince ilk işim kütüphaneyi incelemek oldu. Çok ilginç gözüküyor ama hangi sistemle kataloglama yapıldığını anlayamıyorum."

"Evet, katalogda epey eksik var, en iyi kitapların birçoğu koleksiyona yakın zamanda eklendi."

"Nasıl düzenlendiğini anlatmak için bana yarım saatinizi ayırabilir misiniz?"

Kütüphaneye girdiler, Arthur katalogla ilgili bildiklerini dikkatle anlattı. Şapkasını almak için doğrulduğunda yönetici onu gülümseyerek durdurdu.

"Hayır, hayır! Bu kadar çabuk gitmenize izin veremem. Bugün cumartesi, işlerinizi pazartesi sabahına dek erteleyebilirsiniz. Madem sizi bu saate kadar tuttum, kalıp benimle akşam yemeği yemelisiniz. Burada çok yalnızım, eşlik ederseniz sevinirim."

Tavırları o kadar neşeli ve candandı ki Arthur kendini onun yanında rahat hissetti. Biraz hoşbeşin ardından, yeni yönetici, Montanelli'yi ne zamandır tanıdığını sordu.

"Yaklaşık yedi yıldır. O, Çin'den döndüğünde, ben on iki yaşındaydım."

"Ah, evet! Misyoner vaiz olarak orada epey ün kazanmıştı. O zamandan bu yana öğrencisi misiniz?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Bana bir yıl sonra, ona ilk günah çıkarttığım günlerde ders vermeye başladı. Sapienza'da okumaya başladığımdan bu yana da normal müfredatta olmayan ama çalışmak istediğim her konuda bana yardımcı olmaya devam etti. Bana karşı çok iyidir... tahmin bile edemezsiniz."

"İnanırım, herkesin hayran olduğu bir adamdır, son derece asil ve zarif bir kişiliktir. Onunla birlikte Çin'de bulunan rahiplerle tanışmıştım, tüm o zorluklar karşısındaki enerjisini, cesaretini ve adanmışlığını anlatacak sözcük bulamıyorlardı. Genç yaşınızda size yardım ve rehberlik edecek böyle bir insanla karşılaştığınız için çok şanslısınız. Onun söylediklerinden anladığım kadarıyla hem annenizi hem de babanızı kaybetmişsiniz."

"Evet, babam ben çocukken öldü, annem ise bir yıl önce."

"Kardeşiniz var mı?"

"Hayır, üvey ağabeylerim var ama ben daha anaokuluna giderken onlar çalışma hayatına atılmıştı."

"Yalnız bir çocukluk geçirmiş olmalısınız, belki de Rahip Montanelli'nin iyiliği bu yüzden sizin için daha da değerli. Bu arada, onun yokluğunda günah çıkaracak birini seçtiniz mi?"

"Çok yoğun değillerse Santa Caterina'nın rahiplerinden birine gitmeyi düşünmüştüm."

"Bana günah çıkarmak ister misiniz?"

Arthur şaşkınlıkla gözlerini açtı.

"Muhterem Peder, elbette ben... memnuniyetle ancak..."

"Ancak bir papaz okulunun yöneticisi genellikle günah çıkarmaz, öyle değil mi? Bu oldukça doğru. Ama Rahip Montanelli'nin sizinle çok ilgili olduğunu biliyorum, sanırım sizin için endişeleniyor, en sevdiğim öğrencimi geride bıraksaydım ben de aynı şekilde endişelenirdim, meslektaşının ruhani rehberliğinde olduğunu bilmek onu mutlu eder. Ve dürüst olmam gerekirse sizi sevdim evladım, size elimden gelen yardımı yapmak beni mutlu eder."

"Öyle diyorsanız elbette sizin rehberliğinizden büyük memnuniyet duyarım."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"O hâlde önümüzdeki ay bana geliyorsunuz, tamam mı? Ve ne zaman vakit bulursanız, akşamları da beni görmeye gelin evladım."

• • •

Paskalya'dan kısa bir süre sonra, Montanelli'nin Etrüsk bölgesinde Apenin dağlarındaki Brisighella'ya piskopos olarak atandığı resmî olarak ilan edildi. Roma'dan Arthur'a neşeli ve dingin ruh hâlini yansıtan bir mektup yazmıştı, besbelli depresyonu atlatıyordu. "Her tatilde gelip beni görmelisin," diye yazmıştı. "Ben de sık sık Pisa'ya gelirim, böylece gönlümden geçen kadar çok olmasa da seni sık sık görebileceğimi umuyorum."

Dr. Warren, Paskalya döneminde Arthur'u, artık Julia'nın hüküm sürdüğü ve farelerin cirit attığı o kasvetli ve tuhaf evde kalmak yerine, tatili kendisi ve çocuklarıyla geçirmek için kendi evlerine davet etmişti. Mektubun ekinde Gemma'nın çocuksu, kargacık burgacık el yazısıyla karalanmış, fırsat bulursa mutlaka gelmesini, "onunla bir şey konuşmak istediğini" bildiren kısa bir not da vardı. Daha da cesaret verici olan ise, üniversite öğrencileri arasında kulaktan kulağa yayılan fısıltılardı; herkes Paskalya'dan sonra büyük şeylere hazırlanıyordu.

Tüm bunlar Arthur'u, öğrenciler arasında konuşulan, gerçekleşme ihtimali en düşük şeylerin bile gelecek iki ay içinde gerçekleşecekmiş gibi doğal kabul edildiği, coşkulu bir ruh hâli içine sokmuştu.

Paskalya'dan önceki hafta, perşembe günü eve gitmeyi ve tatilin ilk günlerini evde geçirmeyi planladı. Kilise böylesi dönemlerde bütün evlatlarından dinsel konularda tefekküre dalmasını beklerdi; bu da Warren'ları ziyaret etmenin ve Gemma'yı görmenin keyfine pek uygun düşmeyebilirdi doğrusu. Gemma'ya yazıp Paskalya'dan sonraki pazartesi günü orada olacağına söz verdi ve o çarşamba gecesi huzurlu bir ruh hâliyle yatak odasının yolunu tuttu.

Haçın önünde diz çöktü. Peder Cardi, sabah onu kabul edeceğine söz vermişti, bu Paskalya komünyonundan önceki son günah çıkarma seansı olacaktı, uzun ve içten bir duayla kendini hazırlamalıydı. Birleştirdiği elleriyle diz çökmüş, başı önde, bütün o ay yaptıklarını gözden geçirdi. Bembeyaz ruhunda soluk lekeler bırakan ufak tefek sabırsızlıklarını, ihmal ve acelecilik yüzünden işlediği günahları düşündü. Bunların ötesinde bir şey bulamadı, bu ay günah işleyemeyecek kadar mutlu olmuştu. Haç çıkardı ve ayağa kalkıp soyunmaya başladı.

Tam gömleğinin düğmelerini çözerken gömlekten bir kâğıt parçası kayıp yere düştü. Bu, tüm gün koynunda taşıdığı Gemma'nın mektubuydu. Kâğıdı aldı, açtı ve sevgiyle tuttuğu bu kâğıt parçasına bir öpücük kondurdu; ardından çok saçma bir şey yaptığını fark ederek mektubu yeniden katlamaya başlamıştı ki kâğıdın arkasında daha önce okumadığı bir not olduğunu gördü. "Olabildiğince çabuk gel," diyordu. "Bolla'yla görüşmeni istiyorum. Burada kalıyor, her gün birlikte bir şeyler okuyoruz."

Bu son notu okurken, Arthur'un yüzü alnına dek kıpkırmızı kesildi.

Hep şu Bolla! Livorno'da ne yapıyor acaba? Yine ne işi varmış! Gemma neden onunla birlikte okumak istiyor ki? Yaptığı şu kaçakçılık işiyle Gemma'yı büyülemiş olabilir mi? Ocak ayındaki toplantıda onun Gemma'ya âşık olduğunu anlamak çok da zor olmamıştı, demek o yüzden propaganda konusunda o kadar hevesliydi. Ve şimdi Gemma'ya iyice yakınlaşmıştı... her gün onunla birlikte bir şeyler okuyordu.

Arthur aniden mektubu bir kenara fırlattı ve yeniden haçın önünde diz çöktü. İşte, günah çıkarmaya ve Paskalya ayinine hazırlanan ruh buydu... Tanrı'yla, kendisiyle ve tüm dünyayla barışık olan ruh! Aşağılık kimi kıskançlıklara, şüphelere, bencilce düşmanlıklara ve haksız bir öfkeye teşne bir ruh... hem de bir yoldaşına karşı! Acı veren bir utanç içerisinde yüzünü elleriyle örttü. Daha beş dakika önce şehitlik hayalleri kuruyordu, şim-

diyse böylesi bayağı ve küçük düşürücü düşüncelerinden ötürü suçluydu!

Perşembe sabahı papaz okulunun şapeline girdiğinde Peder Cardi'yi bir başına buldu. Günah çıkarma duasının ardından hemen konuya girip, geçen geceki günahını anlattı.

"Peder, günah işledim, kıskançlık ve öfkeye kapıldım, bana hiçbir kötülük yapmamış birine karşı aşağılık düşünceler besledim."

Peder Cardi, ne tür bir tövbekârla uğraşması gerektiğini biliyordu. Usulca şöyle dedi:

"Bana hepsini anlatmadınız evladım."

"Peder, hakkında Hristiyanlığa yakışmayan şeyler düşündüğüm kişi, özel bir sevgi ve onur bağım olan bir adam."

"Kan bağlarıyla bağlı olduğunuz biri mi?"

"Daha da yakın bir bağ."

"Ne bağı bu evladım?"

"Yoldaşlık bağı."

"Ne yoldaşlığı?"

"Büyük ve kutsal bir görevdeki yoldaşlığımız."

Kısa bir duraksama oldu.

"Peki, bu... yoldaşa duyduğunuz öfkeye, kıskançlığa yol açan şey, bu görevde sizden daha büyük başarılar elde etmesi mi?"

"Ben... evet, kısmen. Deneyimini, yararlılığını kıskandım. Sonra... ben... benim... sevdiğim kızın kalbini benden çalmasından korktum."

"Peki, sevdiğiniz şu kız, Kutsal Kilise'nin kızı mı?"

"Hayır, o bir Protestan."

"Bir sapkın yani?"

Arthur epey sıkıntılı bir biçimde ellerini birbirine kenetleyip, "Evet, sapkın," diye yanıtladı. "Birlikte büyüdük, annelerimiz arkadaştı... ve ben... onu kıskandım çünkü o adamın da ona âşık olduğunu fark ettim ve çünkü... çünkü..."

Peder Cardi, yavaş ve ciddi bir tonla "Evladım," dedi bir an sessiz kaldıktan sonra. "Hâlâ bana tamamını anlatmadınız, ruhunuz bundan çok daha fazlasını yüklenmiş."

"Peder... ben..." Sesi titrek bir biçimde çıktı ve tekrar sustu.

Rahip sessizce bekledi.

"Onu kıskandım... çünkü içinde yer aldığım hareket... Genç İtalya..."

"Evet?"

"Bana verileceğini umduğum, bana verilmesi gereken... benim özellikle uygun olduğuma inandığım bir görevde ona güvendiler."

"Ne göreviydi bu?"

"Bazı kitapları, siyasi kitapları... onları getiren gemiden alıp... şehirde başka bir yere saklama görevi..."

"Ve bu görev parti tarafından rakibinize verildi?"

"Bolla'ya... ben de onu kıskandım."

"Ve bu duygulara kapılmanız için ondan kaynaklanan özel bir sebep yok öyle değil mi? Onu kendisine verilen görevi ihmal etmekle suçlamıyorsunuz yani?"

"Hayır Peder, cesur ve fedakârca çalıştı, o gerçek bir vatanseverdir, ona karşı hissetmem gereken tek şey sevgi ve saygıdır."

Peder Cardi, söylenenleri kafasında ölçüp biçti.

"Evladım, eğer içinizde yeni bir ışık varsa; arkadaşlarınız için gerçekleştireceğiniz büyük bir işin hayali; yorgunun, bezginin yükünü hafiletecek bir umudunuz varsa, Tanrı'nın o en değerli lütuflarına kulak vermelisiniz. Her iyi şey O'ndan gelir; her başlangıç O'ndandır. Eğer fedakârlığa ve barışa uzanan yeni bir yol bulduysanız, eğer gizlice gözyaşı döküp yas tutanlara kurtuluşunu sunacak sevgili yoldaşlara katıldıysanız, o hâlde ruhunuzun kıskançlık ve arzudan özgürleşebildiğinden, kalbinizin kutsal ateşin sonsuza dek yandığı bir sunağa dönüştüğünden de emin olun. Bunun yüce ve kutsal bir şey olduğunu unutmayın; buna gönül veren kalp, her türlü bencilce düşünceden arınmış olmalı.

Bu görev, bir rahibin görevi gibidir. Bunun bir kadına duyulan aşkla ya da gelip geçici bir arzuyla ilgisi yoktur. *Tanrı ve Halk için, şimdi ve sonsuza dek.*"

"Ah!" şaşıran Arthur ellerini çırptı. Neredeyse hıçkırarak sloganlarını o da haykıracaktı. "Peder, bize Kilise'nin onayını veriyorsunuz! İsa bizim yanımızda..."

"Evladım," diye yanıtladı rahip ciddi bir biçimde. "İsa tapınaktan bütün satıcıları kovdu, çünkü O'nun evi dua eviydi, oysa onlar orayı hırsız yuvasına çevirmişti."

Uzun bir sessizliğin ardından Arthur titreyerek fısıldadı:

"Ve onlar kovulunca, İtalya İsa'nın tapınağı olacak..."

Durdu, ardından şefkatle yanıtladı:

"Benimdir yeryüzü ve içindeki her şey, dedi Rab."*

V

Öğleden sonra Arthur uzun bir yürüyüşe ihtiyacı olduğunu hissetti. Çantalarını öğrenci arkadaşlarından birine emanet etti ve yürüyerek Livorno'ya gitti.

Hava nemli ve bulutluydu ama soğuk değildi. Alçakta kalan basık köy, daha önce gözüne göründüğünden daha güzel geldi. Ayağının altındaki ıslak çimenlerin yumuşaklığı ve esnekliği, yol kenarındaki yabani bahar çiçeklerinin utangaç ve meraklı bakışları ona büyük bir keyif veriyordu. Akasya ağacının uç dallarından birinde bir kuş yuva yapıyordu, Arthur yanından geçerken ürkek bir çığlık atıp, kahverengi kanatlarını hızla çırparak havalandı.

Zihnini, Kutsal Cuma arifesine uygun dinî meditasyonlara vermeye çalıştı. Ama Montanelli ve Gemma'ya ilişkin düşünceler bu dinî alıştırmayı o kadar sık bölüyordu ki en sonunda denemekten vazgeçti. Hayal gücünün, yaklaşan ayaklanmaya ve her

* İncil'den, "Korintliler", 10/26 ya da Zebur (Psalms), 24/1, "Davut'un mezmuru".

iki idolünün de ayaklanma içindeki görkemli rolüne sürüklenmesine izin verdi. Peder bir önder, havari ve peygamber olacaktı; kutsal öfkesi karanlığın güçlerini kaçıracak, dizinin dibinde özgürlüğün genç savaşçıları eski öğretileri ve kadim hakikatleri, yeni ve akla hayale gelmez önemleriyle birlikte öğrenecekti.

Peki ya Gemma? Ah, Gemma barikatlarda savaşacaktı. O kahramanları şekillendiren özel hamurdan yapılmıştı; o şairlerin düşlerini süsleyen eşsiz yoldaş, lekelenmemiş ve korkusuz bakire olacaktı. Arthur'un yanı başında olacaktı; omuz omuza kanatlı ölüm fırtınası altında bayram yapacak, belki de tam zafer anında birlikte öleceklerdi... kuşkusuz, zafere de kavuşacaklardı. Ona olan aşkı hakkında tek kelime bile etmeyecek, Gemma'nın huzurunu kaçırabilecek ya da yoldaşlığını bozabilecek tek laf söylemeyecekti. Arthur için o kutsal biriydi; halkın kurtuluşu için sunakta yakılacak lekesiz bir kurbandı; Arthur kimdi ki Tanrı ve İtalya aşkından başka bir şey bilmeyen bu ruhun bembeyaz tapınağına girecekti?

Tanrı ve İtalya... Tam o sırada tepesindeki bulutlardan bir damla düştü tepesine, aynı anda Arthur "Saraylar Caddesi"ndeki büyük ve kasvetli eve adımını attı. Julia'nın her zamanki gibi tertemiz, soğukkanlı ve karşısındakini nazikçe kınayan uşağı onu merdivenlerde karşıladı.

"İyi akşamlar Gibbons, ağabeylerim evde mi?"

"Bay Thomas ve Bayan Burton buradalar efendim. Misafir odasındalar."

Arthur, içinde yoğun bir sıkıntıyla eve girdi. Nasıl da kasvetli bir yerdi burası! Sanki yaşam seli yanından geçip gitmiş, bu ev su seviyesinin üstünde kalmıştı. Hiçbir şeyin, hiçbir zaman değişmediği bir yerdi... ne insanlar, ne aile portreleri, ne hantal mobilyalar ve çirkin tabaklar, ne zenginlerin kaba gösterişi ne de her şeyin yaşamdan yoksun yüzü değişiyordu. Pirinç vazoda duran çiçekler bile bahar günlerinde içlerinde çağlayan özsudan habersiz, metal çiçekler gibi görünüyordu. Akşam yemeği için

giyinip kuşanmış, kendisi için hayatın merkezi olan misafir odasında misafirleri bekleyen Julia, odun gibi sırıtışı, sarı bukleleri ve kucağındaki köpekle bir vitrin modelini andırıyordu.

"Nasılsın Arthur?" dedi ciddiyetle. Arthur'a kısa bir an için parmak uçlarını uzatmış, ardından elini yine kucağındaki köpeğin ipeksi tüylerine gömmüştü. "İyi olduğunu, üniversitede yeterince ilerleme kaydettiğini umarım."

Arthur o anda aklına gelen ilk sıradan sözleri geveledikten sonra rahatsız edici bir sessizliğe gömüldü. Yanında kendinden yaşlı bir armatörle ve en kibirli edasıyla eve gelen James'in varlığı da işleri yoluna koymadı; Gibbons akşam yemeğinin hazır olduğunu haber verince Arthur biraz rahatlayarak içini çekti.

"Yemeğe katılamayacağım Julia. İzin verirseniz odama çıkayım."

"Bu oruç işini aşırıya vardırıyorsun çocuğum," dedi Thomas. "Böyle giderse hastalanacaksın."

"Ah, hayır! İyi geceler."

Arthur koridorda hizmetçi yardımcısıyla karşılaştı ve ondan, sabah altıda kapısını çalmasını istedi.

"Beyefendi kiliseye mi gidecekler?"

"Evet... İyi geceler Teresa."

Odasına gitti. Bu oda eskiden annesine aitti, pencerenin karşısındaki girinti, hastalığı boyunca ufak bir mabede çevrilmişti. Mihrabın ortasında siyah kaidenin üstünde dev bir haç vardı, önünde de küçük bir kandil asılıydı. Burası annesinin öldüğü odaydı. Yatağın yanındaki duvarda portresi asılıydı, masanın üstünde en sevdiği çiçek olan menekşeyle dolu bir Çin vazosu vardı. Ölümünden bu yana yalnızca bir yıl geçmişti, İtalyan hizmetçiler onu unutmamıştı.

Çantasından dikkatlice sarılmış çerçeveli bir resim çıkardı. Bu, birkaç gün önce Roma'dan gelen Montanelli'nin pastel boya ile yapılmış portresiydi. Julia'nın uşağı bir akşam yemeği tepsisiyle içeri girdiğinde, Arthur bu değerli hazineyi paketinden çıkarıyor-

du. Huysuz yeni hanımından önce Gladys'e hizmet eden ihtiyar İtalyan aşçı, tepsiyi, sevgili efendisinin kilisenin kurallarını ihlal etmeden yiyebileceğini umduğu leziz atıştırmalıklarla donatmıştı. Arthur yalnızca bir parça ekmek alıp gerisini bıraktı, Gibbons'un yeğenlerinden biri olan ve İngiltere'den kısa zaman önce gelen uşak, yüzünde belirgin bir sırıtışla tepsiyi götürdü. Hizmetçiler arasındaki Protestanlar grubuna daha yeni katılmıştı.

Arthur duvardaki oyuğa yaklaştı, zihnini duaya ve tefekküre uygun hâle getirmeye çalışarak haçın önünde diz çöktü. Ancak ne olursa olsun kafasını toparlamayı başaramadı. Thomas'ın dediği gibi Lent perhizini* fazlasıyla abartmış, bu yoksunluk da sert bir şarap gibi aklını başından almıştı. Sırtı heyecandan hafif bir biçimde ürperiyor, haç gözlerinin önünde sisli bir bulutun üstündeymişçesine sallanıyordu. Ancak mekanik bir biçimde yinelediği uzun bir duanın ardından, başka yerlere dalıp gitmiş zihnini kefaret ödemenin gizemine yoğunlaştırmayı başardı. Sonunda iyice artan fiziksel yorgunluğu, aşırı gergin sinirlerine hâkim oldu ve sakin, huzurlu bir ruh hâliyle, tüm huzursuzluk verici, rahatsız edici düşüncelerden uzak, yatağa seriliverdi.

Kapısı sert ve sabırsız bir biçimde çalındığında derin uykudaydı. Tembelce sırtını dönerek, 'Ah, Teresa!' diye düşündü. Kapı yeniden çalındı, sıçrayarak uyandı.

"Beyefendi, beyefendi!" diye haykırıyordu İtalyanca konuşan bir adam. "Tanrı aşkına kalkın!"

Arthur yataktan fırladı.

"Sorun nedir? Kimsiniz?"

"Benim, Gian Battista. Kalkın, hemen, Yüce Meryem aşkına!"

Arthur aceleyle giyindi ve kapıyı açtı. Arabacının solgun, dehşete kapılmış yüzüne şaşkınlık içinde bakarken, koridordan gelen ayak seslerini ve metal tıkırtılarını işitti; birdenbire gerçeği kavradı.

* Büyük Perhiz ya da Lent, Hristiyan inanışında Paskalya döneminde 40 gün boyunca hayvansal gıdaları yememekkaydıyla tutulan oruçtur.

"Benim için mi geldiler?" diye sordu soğukkanlılıkla.

"Sizin için! Ah, beyefendi, çabuk olun! Saklayacak neyiniz var? Bakın ben saklayabilirim..."

"Saklayacak hiçbir şeyim yok. Ağabeylerim biliyor mu?"

İlk üniformalı kişi koridorun köşesinde belirmişti bile.

"Beyefendiye haber verildi, tüm ev ayakta. Eyvahlar olsun! Ne talihsizlik! Ne korkunç bir talihsizlik! Hem de Kutsal Cuma günü! Yüce Azizler, bize acıyın!"

Gian Battista gözyaşlarına boğuldu. Arthur birkaç adım ilerledi ve üstlerine üstünkörü kıyafetler geçirmiş, korku içerisinde titreşen hizmetçilerin takip ettiği jandarmaların gelmesini bekledi. Askerler Arthur'un etrafını sararken, evin beyi ve hanımı bu tuhaf kafilenin en sonundan geliyordu. Adam sabahlık ve terlikleydi, kadının saçları ise bigudilerle sarılıydı, üstünde de ev kıyafeti vardı.

"Kuşkusuz, başka bir sel var yakında ve tüm bu çiftler Nuh'un gemisine geliyor! İşte çok tuhaf bir çift canavar, tam karşımda!"*

Kendisine doğru yaklaşan grotesk figürleri görünce, Arthur'un aklına bu alıntı geliverdi. Yersizliğini hissederek içinde yükselen kahkahayı bastırdı... şimdi daha önemli düşüncelerin zamanıydı. "Ave Maria, Regina Coeli!"** diye fısıldadı, Julia'nın bigudileri onu yine ciddiyetsizliğe itmesin diye de bakışlarını ondan uzağa çevirdi.

Jandarma subayına yaklaşan Bay Burton, "Bana nazikçe anlatabilir misiniz," dedi. "Bir haneye yaptığınız bu kaba tecavüzün anlamı nedir? Sizi uyarıyorum, bana tatmin edici bir açıklama yapamadığınız durumda İngiliz Büyükelçisine şikâyette bulunmak zorundayım."

"Sanırım, siz de, İngiliz Büyükelçisi de bunun yeterli bir açıklama olduğunu kabul edeceksiniz," dedi subay ve felsefe öğrencisi Arthur Burton hakkında bir tutuklama emri çıkardı. Emri

---

* Shakespeare'in *Size Nasıl Geliyorsa* ya da *Beğendiğiniz Gibi* adlarıyla Türkçeye kazandırılan *As You Like It* oyunundan bir replik.

** "Selam sana Meryem, Gökyüzünün Kraliçesi" - dua ve ilahilerde sık tekrarlanan bir söz.

James'e uzatarak soğuk bir sesle ekledi: "Daha ayrıntılı bir açıklama isterseniz, polis şefine şahsen başvurmanız daha iyi olacaktır."

Julia kâğıdı kocasının elinden kaptı, şöyle bir baktı ve öfkeye kapılmış kibar bir hanımefendinin tavrıyla Arthur'a saldırdı.

"Demek bu aileyi rezil edersin, ha!" diye haykırdı. "Şimdi şehirdeki ayaktakımının hepsi bizi parmakla gösterecek, ha? O büyük dindarlığına rağmen bir hapishane kuşu oldun, ha! O Katolik kadının çocuğundan başka ne beklenebilirdi ki zaten..."

"Bir mahkûmla yabancı dilde konuşmamalısınız hanımefendi," diye araya girdi subay ama uyarısı Julia'nın sağanak gibi akıp giden İngilizce sözlerinin arasında pek işitilmedi.

"Ne bekliyorduk ki! Oruçmuş, duaymış, sanki azizmiş gibi sürekli tefekküre dalmalar... ve işte, tüm bunların altından bu çıktı! Bu işin bittiğini sanmıştım."

Dr. Warren bir keresinde Julia'yı, içine aşçı tarafından tüm bir sirke şişesinin boca edildiği bir salataya benzetmişti. Onun ince ve keskin sesi Arthur'un sinirlerini altüst ederken aklına aniden bu benzetme gelmişti.

"Bu tarz konuşmaların bir yararı yok," dedi. "Herhangi bir tatsızlıktan çekinmenize gerek de yok; herkes sizin son derece masum olduğunuzu anlayacaktır. Sanırım odamı aramak istiyorsunuz beyler. Saklayacak bir şeyim yok, buyurun."

Jandarmalar odasını altüst edip mektuplarını okur, ders notlarını inceleyip çekmece ve kutularını boşaltırken, yatağın kenarına oturmuş bekliyordu. Yüzü heyecandan bir parça kızarmıştı ama hiçbir endişe duymuyordu. Arama onu kaygılandırmamıştı bile. Herhangi birini riske atma ihtimali olan mektupları hep yakmıştı. Yarı devrimci, yarı mistik birkaç el yazısı dize ve *Genç İtalya* dergisinin iki üç sayısı dışında, jandarmalar zahmetlerine değecek bir şey bulamadı. Julia, uzun bir süre direndikten sonra eniştesinin ısrarına karşı gelemedi ve Arthur'un yanından müthiş bir küçümsemeyle geçerek yatağına geri döndü, James de uysalca onu takip etti.

Tüm bu süre boyunca odayı bir aşağı bir yukarı adımlayıp kayıtsız görünmeye çalışan Thomas, jandarmalar odayı terk ederken subaya yaklaştı ve mahkûmla konuşmak için izin istedi. Subay başıyla onay verince Arthur'a yaklaştı ve son derece boğuk bir sesle fısıldadı:

"Bu son derece çirkin ve münasebetsiz bir iş. Olan bitene çok üzgünüm."

Arthur bir yaz sabahı kadar dingin bir yüzle ona baktı. "Bana her zaman iyi davrandınız," dedi. "Üzülecek bir şey yok. Yeterince güvende olacağım."

"Bana bak, Arthur!" Thomas bıyıklarını çekiştirdi ve tuhaf bir soru soruverdi. "Bunun... tüm bunların parayla... parayla bir ilgisi var mı? Çünkü öyleyse... ben..."

"Para mı! Hayır, asla! Parayla ne ilgisi olabilir ki..."

"O hâlde siyasi bir zırvalık? Ben de öyle düşünmüştüm. Asla umutsuzluğa kapılma... Ve Julia'nın söylediklerine falan da kafanı takma. O ve kindar dili! Eğer yardım gerekirse, para ya da ne olursa olsun, bana haber ver, tamam mı?"

Arthur sessizce elini uzattı ve Thomas yüzünde her zamankinden daha düzmece ve kayıtsız bir ifadeyle odayı terk etti.

Bu sırada jandarmalar aramayı bitirmişti, sorumlu subay Arthur'dan sokak kıyafetlerini giymesini rica etti. Arthur denileni hemen yapmak ve odayı tümüyle terk etmek için geri döndü ancak tam o sırada bir tereddütle durdu. Bu subayların huzurunda annesinin mabedine veda etmek zor olacaktı doğrusu.

"Bir an için odadan çıkmanız mümkün mü acaba?" diye sordu. "Kaçamayacağımı biliyorsunuz, gizleyecek bir şey de yok."

"Üzgünüm ama bir mahkûmu yalnız başına bırakmamız yasaktır."

"Pekâlâ, önemli değil."

Duvardaki girintiye yaklaştı, diz çöktü, haçın ayağını ve kaidesini öptü, usulca fısıldadı: "Ölene dek inançlı kalmama yardım et Tanrım."

Ayağa kalktığında subay masaya yaklaşmış, Montanelli'nin portresini inceliyordu. "Bir akrabanız mı?" diye sordu.

"Hayır, günah çıkardığım rahip; yeni Brisighella Piskoposu."

İtalyan hizmetçiler merdivende endişe ve üzüntü içerisinde bekleşiyordu. Arthur'u hem annesinden hem de kendisinden ötürü severlerdi. Etrafını sarıp derin bir kederle ellerini ve giysilerini öptüler. Gian Battista yanından ayrılmıyor, gözyaşları gri bıyıklarından yuvarlanıyordu. Burton'lardan hiçbiri ona veda etmeye gelmedi. Onların soğuklukları, hizmetçilerin şefkatini ve sevgisini daha da çarpıcı kılıyordu; Arthur kendisine uzanan elleri sıkarken neredeyse yere çöküp kalmanın eşiğine geldi.

"Hoşça kalın Gian Battista. Küçükleri benim yerime öpün. Hoşça kalın Teresa. Hepiniz benim için dua edin, Tanrı yanınızda olsun! Hoşça kalın, hoşça kalın!"

Merdivenleri hızla inip ön kapıya vardı. Bir an sonra, sessiz adamlardan ve ağlayan kadınlardan oluşan küçük bir grup kapının basamaklarında durmuş, uzaklaşan arabayı izliyordu.

VI

Arthur, limanın ağzındaki Ortaçağ'dan kalma devasa kaleye götürülmüştü. Hapishane yaşamına bir şekilde katlanabileceğini düşündü. Hücresi rahatsız edici derecede nemli ve karanlıktı, Via Borra'daki* bir konaktan böyle bir yere getirilmişti, ne havasızlık ve sıçanlara ne de kötü kokulara alışıktı. Yemek de bir hayli kötü ve yetersizdi ama James kısa sürede ona evden tüm yaşamsal ihtiyaçlarını giderebilecek şeyler gönderme iznini koparmıştı. Hücrede, tecritte tutuluyordu. Gardiyanlar beklediği kadar katı ve uyanık olmasalar da tutuklanma nedenine dair onlardan herhangi bir bilgi koparmayı başaramamıştı. Tüm bu koşullar bir yana, kaleye girerken zihnine hâkim olan sükûneti korumayı başardı. Kitap okumasına izin verilmiyordu, o da zama-

* Livorno'da bir cadde, aynı zamanda Arthur'ların evinin bulunduğu yer.

nını dua ve dinî tefekkürle geçiriyor, sabırsızlığa yahut endişeye kapılmaksızın olayların kendiliğinden akıp gitmesini bekliyordu.

Bir gün askerin biri hücresinin kilidini açıp, "Bu taraftan lütfen!" diye seslendi. "Konuşmak yasak," dışında hiçbir yanıt alamadığı birkaç sorunun ardından Arthur kendini kaçınılmaz olanın ellerine bıraktı ve ordu üniforması giymiş üç kişinin yeşil çuha kaplı, üstü kâğıtlarla darmadağın olmuş bir masa başında oturup cansız ve rastgele sohbet ettiği geniş, aydınlık bir odaya sokuluncaya dek, küf kokan avlular, koridorlar ve merdivenler labirenti boyunca askeri izledi. Arthur içeri girince bu üç kişi aniden ciddi bir hava takındılar; en yaşlıları, albay üniforması giymiş, gri favorileri olan züppe görünümlü bir adam, eliyle masanın diğer tarafındaki sandalyeyi işaret etti ve hemen ön sorguya başladı.

Arthur tehdit edilmeyi, hakarete uğramayı, küfür işitmeyi bekliyordu. Kendini ağırbaşlılık ve sabırla yanıt vermeye hazırlamıştı ama neyse ki hayal kırıklığına uğradı. Albay ciddi, soğuk ve resmî biriydi; kusursuz denebilecek kadar kibardı. Adı, yaşı, uyruğu ve sosyal durumu gibi alışıldık sorular soruldu, yanıtlar monoton bir şekilde birbirini takip etti ve kaydedildi. Sıkılmaya ve sabırsızlanmaya başlamıştı ki Albay başka bir şey sordu:

"Şimdi Bay Burton, sadede gelelim, Genç İtalya hareketi hakkında neler biliyorsunuz?"

"İnsanları başkaldırmaya ve Avusturya ordusunu ülkeden kovmaya ikna etmek amacıyla Marsilya'da bir gazete çıkaran ve bunu İtalya'da dağıtan bir topluluk olduğunu biliyorum."

"Sanırım bu gazeteyi okudunuz."

"Tabii, bu konu beni ilgilendiriyor."

"Gazeteyi okurken yasadışı bir iş yaptığınızın farkında mıydınız?"

"Kesinlikle."

"Odanızda bulunan nüshaları nereden edindiniz?"

"Bunu size söyleyemem."

"Bay Burton, burada 'söyleyemem' diyemezsiniz, dememelisiniz; tüm sorularımı yanıtlamak zorundasınız."

"Madem 'söyleyemem' ifadesini kabul etmiyorsunuz, o hâlde söylemeyeceğim."

"Bu tip ifadeler kullanmaya devam ederseniz pişman olursunuz," dedi Albay. Arthur yanıt vermeyince devam etti:

"Elimizdeki deliller, sadece yasak yayın okumakla kalmadığınızı, bu toplulukla çok daha yakın ilişkiler içinde olduğunuzu gösteriyor, bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bu yüzden dürüstçe her şeyi itiraf etmek yararınıza olacaktır. Nasılsa her durumda hakikat ortaya çıkacaktır, kendinizi inkâr ve bahanelerin ardına saklamanız faydasız."

"Kendimi saklamak gibi bir arzum yok. Bilmek istediğiniz tam olarak nedir?"

"Birincisi, siz bir yabancı olarak, nasıl oldu da bu türden işlere bulaştınız?"

"Konu hakkında düşündüm ve bulabildiğim her şeyi okudum, kendi sonuçlarıma ulaştım."

"Sizi bu gruba katılmaya kim ikna etti?"

"Kimse, kendim katılmak istedim."

Albay sertçe, "Zamanımı boşa harcıyorsunuz," dedi, besbelli sabrı tükenmeye başlamıştı. "Kimse bir harekete kendi başına katılamaz. Bu gruba katılma isteğinizi kime ilettiniz?"

Sessizlik...

"Bana bir yanıt verme nezaketini gösterir misiniz?"

"Bu tarz sorular sorduğunuzda bunu yapamam."

Arthur suratını asarak konuşmuştu, tuhaf ve gergin bir sinirlilik hâli onu ele geçiriyordu. Şimdiye dek gerek Livorno'da gerekse Pisa'da birçok tutuklama yapıldığını biliyordu ve felaketin boyutlarından henüz tam haberdar olmasa da Gemma ve diğer arkadaşlarının güvenliği için endişeye kapılacak kadar çok şey duymuştu. Subayların daha önce üzerinde çalışılmış bu kibarlıkları, sıkıcı vurkaç girişimleri, sinsice sorulara ve kaçamak yanıt-

lara dayanan oyunları onu hem endişelendiriyor hem de sinirlendiriyordu. Kapının hemen dışındaki gözcünün hantal hantal ileri geri yürüyüşü de ayrıca kulaklarını tırmalıyordu.

Bir süre daha devam eden ağız dalaşının ardından, "Ah, sırası gelmişken, Giovanni Bolla'yla en son ne zaman karşılaştınız?" diye sordu Albay. "Siz Pisa'dan ayrılmadan hemen önce, değil mi?"

"Bu isimde birini tanımıyorum."

"Ne! Giovanni Bolla'yı mı? Elbette onu tanıyorsunuz... Uzun boylu, genç, temiz tıraşlı bir arkadaş. Öğrenci arkadaşlarınızdan birisi."

"Üniversitede tanımadığım birçok öğrenci var."

"Ah ama Bolla'yı kesinlikle tanıyorsunuz! Bakın, bu onun el yazısı. İşte, o sizi gayet iyi tanıyor."

Albay, sanki hiçbir şeye aldırmıyormuş gibi ona üzerinde "Tutanak" yazan, "Giovanni Bolla" imzalı bir kâğıt uzattı. Alt tarafta Arthur kendi adına rastladı. Şaşkınlıkla kafasını kaldırıp, "Okuyayım mı?" diye sordu.

"Evet, okumalısınız, sizi bir hayli ilgilendiriyor."

Subaylar oturmuş sessizce onun çehresini izlerken okumaya başladı. Belge, uzun bir sorular listesine verilen yanıtlardan oluşuyor gibi görünüyordu. Besbelli Bolla da tutuklanmıştı. İlk ifadeler alışıldık, sıradandı. Bunları Bolla'nın hareketle bağlantısına, yasak yayının Livorno'daki dağıtımına ve öğrenci toplantılarına dair kısa açıklamalar izliyordu. Ardından şöyle bir cümle: "Bize katılanlar arasında zengin armatör ailelerin birinden gelen, genç İngiliz, Arthur Burton da vardı."

Arthur'un yüzüne kan hücum etti. Bolla ona ihanet etmişti demek! Bir öncünün ciddi görevlerini üstüne alan Bolla hem de! Gemma'yı harekete kazandıran... ve ona âşık olan Bolla! Kâğıdı bıraktı ve gözlerini yere dikti.

"Umarım bu minik belge hafızanızı tazelemiştir?" diye bir dokundurmada bulundu Albay kibarca.

Arthur başını salladı. "Bu isimde kimseyi tanımıyorum," diye yineledi donuk ve aksi bir sesle. "Bir yanlışlık olmalı."

"Yanlışlık mı? Ama bu çok saçma! Haydi Bay Burton, şövalyelik, Don Kişotluk kendi başına çok iyi şeylerdir ama aşırıya kaçmanın bir anlamı yok. Bu siz genç insanların başta hep düştüğü bir hatadır. Haydi, iyice bir düşünün! Size ihanet etmiş bir adam için basit bir formaliteden kaçıp kendinizi riske atmanın, gelecekte karşınıza çıkabilecek olanakları silip atmanın ne faydası var? Kendiniz de gördünüz, sizin hakkınızda söylediklerine bakılırsa, çok da özel biri değilmiş işte."

Albayın sesine alayı andıran bir şeylerin belli belirsiz gölgesi sinmişti. Arthur irkilerek başını kaldırdı, birden zihninde bir ışık yanmıştı.

"Bu bir yalan!" diye haykırdı. "Bu sahte! Bunu yüzünüzden anlıyorum, siz, namertçe... kimliğini açığa çıkarmak istediğiniz bir tutuklu var yahut beni bir tuzağın içine çekmek istiyorsunuz. Siz bir sahtekâr, bir yalancı, bir alçaksınız... siz..."

"Sessiz olun!" diye bağırdı Albay, öfkeyle bakıyordu. Diğer iki meslektaşı ayağa fırlamıştı bile. İçlerinden birine dönerek, "Yüzbaşı Tommasi," diye devam etti. "Lütfen muhafızı çağırın ve bu genç adamı birkaç gün ceza hücresine koyun. Anlaşılan aklını başına getirecek bir ders almak istiyor."

Ceza hücresi, yerin altında, karanlık, nemli, pis bir çukurdu. Arthur'un "aklını başına getirmek" bir yana, onu tümüyle çileden çıkardı. Lüks evi onu kişisel temizlik konusunda titiz biri hâline getirmişti. Haşerat kaplı balçık gibi duvarların, pislik ve çöp yığınlarıyla bezeli zeminin; mantar, lağım ve çürümüş ahşabın dehşetli kokusunun onda yarattığı ilk etki, kızgın subayı tatmin edecek kadar güçlüydü. İçeriye itilip kapı ardından kilitlenince, ileriye uzattığı elleriyle öne doğru üç dikkatli adım attı, parmaklarının kaygan duvarlara dokunmasının verdiği tiksintiyle irkildi ve el yordamıyla zifirî karanlığın içinde oturabileceği daha az kirli bir yer aradı.

O ilk uzun gün, bir karanlık ve sessizlik içinde geçti, gece de farksızdı. Mutlak bir boşluk içerisinde ve tüm dış etkilerin yokluğunda, yavaş yavaş zaman idrakini kaybetti; ertesi sabah, kapının kilidinde bir anahtar döndüğünde ve korkmuş sıçanlar çığlıklarla yanından kaçıştığında, ani bir panikle sıçradı. Sanki saatler değil de aylar boyu ışık ve sesten mahrum bırakılmış gibi, kalbi delice atıyor, kulakları uğulduyordu.

Kapı açıldı, içeri bir fenerin ölgün ışığı süzüldü –Arthur için bu kör edici bir ışık seliydi– ve başgardiyan elinde bir parça ekmek ve bir kupa suyla içeri girdi. Arthur öne doğru bir adım attı; adamın onu dışarı çıkarmaya geldiğinden son derece emindi. Konuşmaya zaman bulamadan gardiyan ekmeği ve kupayı ellerine bıraktı, döndü ve tek kelime etmeden çıkıp kapıyı yeniden kilitledi.

Arthur ayağını yere vurdu. Hayatında ilk kez vahşi bir öfke içerisindeydi. Ama saatler geçtikçe zaman ve mekân algısı gitgide kayboldu. Karanlık başı ve sonu olmayan hudutsuz bir şey gibi görünüyordu, yaşam sanki onun için durmuştu. Üçüncü günün akşamı kapı açılıp da başgardiyan yanında bir askerle birlikte eşikte belirince, uyuşmuş ve sersemlemiş hâlde başını kaldırdı, gözlerini alışık olmadığı ışıktan korudu ve kaç saattir yahut kaç haftadır bu mezarda olduğunu merak etti.

Gardiyan, görevi başındakilerin o soğuk sesiyle, "Bu taraftan lütfen" dedi. Arthur kalktı ve mekanik hareketlerle ilerledi; bir sarhoş gibi tuhaf bir dengesizlikle, sallanarak ve tökezleyerek yürüyordu. Gardiyanın avluya uzanan dar basamaklardan çıkmasına yardım etme girişimine içerledi ama en yüksek basamağa vardığında ani bir baş dönmesine yakalandı, tökezledi; gardiyan onu omuzundan yakalamasaydı gerisin geri düşecekti.

• • •

"İşte, şimdi kendine gelecektir," dedi neşeli bir ses. "Çoğu, açık havaya çıkınca kendini kaybeder."

Yüzüne bir avuç dolusu su daha boca edilen Arthur, nefes almak için çaresizce debelendi. Karanlık parça parça dağılıyordu sanki, ardından aniden tüm bilinci yerine geldi, gardiyanın kolunu iterek koridoru geçti ve neredeyse hiç duraklamadan merdivenlerden çıktı. Bir an için bir kapının önünde durdular, sonra kapı açıldı ve onu nereye götürdüklerini anlamaya fırsat bulamadan kendini bir kez daha parlak ışıklarla aydınlatılmış o sorgu odasında, huzursuz bir merakla masaya, kâğıtlara ve daha önceki yerlerinde oturan subaylara bakar vaziyette buldu.

"Aa, Bay Burton gelmiş!" dedi Albay. "Şimdi daha rahat bir şekilde konuşabileceğimizi umuyorum. Eee, karanlık hücre hoşunuza gitti mi bakalım? Ağabeyinizin salonu kadar konforlu değil, ha? Ne dersiniz?"

Arthur gözlerini Albayın sırıtkan suratına dikti. İçini, bu gri favorili züppenin gırtlağına sarılıp boğazını dişleriyle parçalama isteği kapladı. Besbelli bu delice isteği yüzünden okunuyordu ki, Albay anında tümüyle farklı bir ses tonuna geçerek ekledi:

"Oturup biraz su için Bay Burton, heyecanlandınız galiba."

Arthur kendisine uzatılan bardağı bir kenara itti; kollarını masaya uzattı, alnını eline dayayıp düşüncelerini toparlamaya çalıştı. Albay, oturmuş, pürdikkat onu izliyor; deneyimli gözleriyle, titreyen elleri ve dudakları, terden ıslanmış saçları, fiziksel bitkinliği ve harap olmuş sinirleri açığa vuran donuk bakışları inceliyordu.

"Şimdi Bay Burton," dedi birkaç dakika sonra, "kaldığımız yerden devam edeceğiz. Evet, aramızda ciddi bir tatsızlık olmuştu. Söze, kendi adıma size karşı hoşgörülü davranma arzusunda olduğumu söyleyerek başlayabilirim. Eğer uygun ve mantıklı davranırsanız, sizi temin ederim, size karşı gereksiz bir sertlik uygulamayacağız."

"Ne yapmamı istiyorsunuz?"

Arthur, doğal ses tonundan oldukça farklı, keskin ve sert bir sesle konuşmuştu.

"Tek istediğim bize bu hareket ve destekçileri hakkında bildiklerinizi içtenlikle anlatmanız, dürüst ve onurlu davranmanız. Her şeyden önce, Bolla'yı ne kadar zamandır tanıyorsunuz?"

"Onunla hiç tanışmadım. Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum."

"Gerçekten mi? Peki, bu konuya birazdan döneceğiz. Sanırım Carlo Bini adında genç bir adam tanıyorsunuzdur?"

"Böyle birini de hiç duymadım."

"Bakın işte, bu çok sıra dışı. Peki, ya Francesco Neri?"

"Bu adı hayatımda işitmedim."

"Ama sizin el yazınızla ona bir mektup yazılmış. Bakın!"

Arthur ilgisizce mektuba baktı ve hemen bir yana bıraktı.

"Bu mektubu tanıdınız mı?"

"Hayır."

"Sizin el yazınız olduğunu inkâr mı ediyorsunuz?"

"Hiçbir şeyi inkâr etmiyorum. Bunu hatırlamıyorum."

"Belki bunu hatırlarsınız?"

İkinci bir mektup uzattı, Arthur bunun, sonbaharda öğrenci arkadaşlardan birine yazdığı bir mektup olduğunu gördü.

"Hayır."

"Ya mektubun yazıldığı kişiyi?"

"Kişiyi de hatırlamıyorum."

"Hafızanız tuhaf biçimde zayıf."

"Hayatım boyunca bu dertten çok çektim."

"Öyle mi! Oysa geçen gün bir üniversite profesöründen kusursuz olduğunuzu, hatta gayet zeki biri olduğunuzu işitmiştim."

"Belki siz zekâyı polis-casus standartlarına göre değerlendiriyorsunuzdur; üniversite profesörleri sözcüğü farklı bir anlamda kullanır."

Arthur'un sesindeki artan gerilim kolaylıkla anlaşılabiliyordu. Açlık, havasızlık ve uykusuzluktan fiziksel olarak bitkin düşmüştü, bedenindeki her kemik ağrıyor gibiydi; Albayın sesi,

zaten çileden çıkmış sinirlerini daha da tırmalıyor, kara tahtaya sürtünen tırnağın çıkardığı ses gibi içini ürpertiyordu.

"Bay Burton," dedi sandalyesine yaslanıp ciddiyetle konuşan Albay. "Yine kendinizi kaybediyorsunuz; bu tarz konuşmaların size bir faydası olmayacağını bir kez daha hatırlatmak isterim. Eminim karanlık hücrede yeterince kaldınız, daha fazla kalmak istemezsiniz. Açıkça söylüyorum, eğer nazik çabalarımızı püskürtmekte ısrar ederseniz, sert önlemler alacağım. Bakın, bu genç adamların bazılarının bu limana yasadışı yayın soktuğuna ve sizin de onlarla bağlantınız olduğuna dair elimde kanıt, hem de kesin kanıt var. Şimdi, herhangi bir zorlama olmadan, bana bu işle ilgili bildiklerinizi anlatacak mısınız?"

Arthur başını eğdi. Kör, mantıksız, vahşi bir hayvanı andıran öfke, sanki canlı bir varlıkmış gibi içinde deviniyordu. Öz denetimini kaybetmek, ona diğer tehditlerden çok daha korkunç geliyordu. Hayatında ilk defa, centilmen biri olarak sahip olduğu kültürün ve Hristiyanca inançlarının arkasına saklanmış olabilecek potansiyel tehditleri fark ediyordu; kendinden duyduğu dehşet çok güçlüydü.

"Yanıtınızı bekliyorum," dedi Albay.

"Verecek bir yanıtım yok."

"Yanıt vermeyi kesinkes reddediyorsunuz demek?"

"Size hiçbir şey anlatmayacağım."

"O hâlde sizi ceza hücresine geri götürmelerini ve fikriniz değişene dek de orada tutmalarını emretmek zorundayım. Eğer sorun çıkarmaya devam edersiniz zincire vurulmanızı sağlayacağım."

Tepeden tırnağa titreyen Arthur başını kaldırdı. "Nasıl isterseniz öyle yapın," dedi yavaşça. "Herhangi bir suçtan hüküm giymemiş bir İngiliz uyruğuna yaptıklarınıza karşı alacağı tavrın ne olacağına, İngiliz Büyükelçisi kendisi karar verecektir."

Sonunda Arthur ceza hücresine değil de kendi hücresine geri götürüldü, hemen kendini yatağa attı ve ertesi sabaha dek uyudu.

Zincire vurulmamış ve bir kez daha o korkunç karanlık hücreye konmamıştı. Ancak Albayla arasındaki düşmanlık da her sorguda daha da kök salmıştı. Arthur için günahkâr arzularına gem vurmak amacıyla hücresinde dua etmek ya da gece boyu İsa'nın sabrı ve alçak gönüllülüğü üstüne düşüncelere dalmak son derece faydasız görünmeye başlamıştı. Kısa süre içinde yeniden çuha kaplı masanın olduğu uzun, çıplak odaya götürülüyor ve Albayın parlatılmış bıyığıyla karşı karşıya kalıyordu. Acı ve aşağılayıcı yanıtlarla, Hristiyanlığa yakışmayan o ruh hâli onu yeniden ele geçiriyordu. Hapishanede bir ay dolmadan karşılıklı çekişmeleri o derece artmıştı ki, o ve Albay öfkelenmeden birbirlerinin yüzüne bakamaz olmuştu.

Bu aşağılık mücadelenin kesintisiz gerilimi sinirlerini iyice yıpratmaya başlamıştı. Yakından izlendiğinin farkındaydı, mahkûmların sayıklamalarından bilgi edinmek amacıyla yemeklerine gizlice bazı otlar konduğu ve uyuşturulduklarına dair korkunç söylentiler de aklına üşüşünce, uyumaya ve bir şeyler yemeye korkar oldu. Gece vakti yanından bir fare koşarak geçse soğuk terle sırılsıklam oluyor, dehşetle yaprak gibi titreyerek irkiliyor; uykusunda sayıkladıklarını dinlemek için odada birinin saklanmış olabileceğini hayal ediyordu. Jandarmalar, Bolla'nın açığa çıkmasını sağlayacak bir itirafta bulunması için onu oyuna getirmeye çalışıyordu; istemeden de olsa bir tuzağa düşmekten o denli korkuyordu ki, tam da aşırı gerginliği yüzünden böyle bir hata yapabilecek duruma gelmişti. Bolla'nın adı gece gündüz kulaklarında çınlıyor, dualarının arasına giriyordu, tesbih çekerken Meryem yerine dudaklarından bu ad fırlayacak gibi oluyordu neredeyse. Ama en kötüsü, dış dünya gibi, dinî inançlarının da günler geçtikçe ellerinden kayıp gidiyor oluşuydu. Bu son dayanak noktasına, her gün saatlerce dua ederek ve tefekküre dalarak, hummalı bir inatla yapışmıştı. Ancak düşünceleri gitgide daha sık Bolla'ya kayıyor ve duaları korkunç bir biçimde mekanikleşiyordu.

Kendini yanında en rahat hissettiği kişi hapishanenin başgardiyanıydı. İlk karşılaştıklarında yüzüne ciddi bir ifade takınmak için elinden gelen çabayı gösteren, şişman, kel ve bodur bir ihtiyardı bu adam. Tombul suratındaki tüm gamzelerinden fışkıran iyi huyluluğu, yavaş yavaş resmî tavırlarını ele geçirmiş ve mahkûmlar arasında, hücreden hücreye mesaj taşımaya başlamıştı.

Mayıs ayının ortasında, bir öğleden sonra bu gardiyan hücreye öyle kaşları çatık, öyle kasvetli bir suratla geldi ki Arthur ona şaşkınlıkla baktı.

"Ne oldu Enrico, neyin var senin bugün böyle?" diye sordu.

"Hiçbir şey," dedi Enrico ters bir sesle, ot şilteye doğru ilerledi ve Arthur'a ait olan battaniyeyi çekiştirmeye başladı.

"Eşyamla ne yapıyorsun? Başka bir hücreye mi taşınıyorum?"

"Hayır, salıveriliyorsun."

"Salıverilmek mi? Nasıl? Bugün mü? Temelli mi? Enrico!"

Arthur heyecan içinde yaşlı adamın kolunu yakaladı. Gardiyan kolunu öfkeyle çekti.

"Enrico! Sana neler oluyor? Neden yanıt vermiyorsun? Hepimizi mi bırakıyorlar?"

Tek yanıt aşağılayıcı bir homurtuydu.

"Bana baksana!" Arthur gülerek yine gardiyanın kolunu kaptı. "Bana küsmenin bir faydası yok, sana gücenmeyeceğim. Diğerlerine ne olduğunu bilmek istiyorum."

"Hangi diğerleri?" diye hırladı Enrico, aniden katladığı gömleği yere bıraktı. "Bolla değil herhâlde?"

"Bolla ve diğerleri elbette. Enrico, senin neyin var?"

"Pekâlâ öyleyse... O zavallı delikanlı, yakın zamanda salıverilecek gibi gözükmüyor, hele bir yoldaşı ona ihanet etmişken! Hıh!" Enrico gömleği tiksintiyle eline aldı.

"İhanet mi? Yoldaşı mı? Ah, ne kadar korkunç!" Arthur'un gözleri dehşetle irileşti. Enrico hızla ona döndü.

"Nasıl? Sen değil miydin?"

"Ben mi? Sen aklını mı kaçırdın dostum?"

"Dün sorguda ona öyle dediler ama. Sen olmadığına çok sevindim, her zaman senin terbiyeli bir genç adam olduğunu düşündüm. Bu taraftan!" Enrico koridora adımını attı, Arthur da onu izledi, kafasındaki karışıklık biraz aydınlanmıştı.

"Bolla'ya ona ihanet ettiğimi mi söylediler, ha? Elbette söylediler! Ah, dostum, bana da onun bana ihanet ettiğini söylemişlerdi. Kuşkusuz, Bolla böyle bir saçmalığa inanacak kadar aptal değildir?"

"O hâlde gerçekten doğru değil demek!" Enrico basamakların başında durdu ve omzunu silkmekle yetinen Arthur'a meraklı gözlerle baktı.

"Tabii ki yalan."

"Ah, bunu duyduğuma ne kadar da sevindim bilemezsin delikanlı, bunu ona da söyleyeceğim. Ona... senin... şey, kıskançlık yüzünden onu ihbar ettiğini söylemişler çünkü ikiniz de aynı kıza âşıkmışsınız."

"Bu da bir yalan!" Arthur ivedi, soluksuz bir fısıltıyla sözcükleri tekrar etti. Ani, felç edici bir ürperti her yanını kaplamıştı. "Aynı kız... kıskançlık!" Nasıl bilebilirler ki böyle bir şeyi? Bunu nasıl bilebilirler?

"Bekle bir dakika delikanlı!" Enrico sorgu odasına açılan koridorda durdu ve yumuşak bir sesle konuştu: "Sana inanıyorum ama bana yalnızca bir şeyi söyle. Bir Katolik olduğunu biliyorum; günah çıkartırken bir şeyler söylemiş olabilir misin?.."

"Yalan!" Bu kez Arthur'un sesi boğuk bir çığlığa dönüşmüştü.

Enrico omuzlarını silkip yeniden yola koyuldu. "Sen daha iyi bilirsin tabii ama bu yolla içeri alınan gençler var. Pisa'da kimi arkadaşlarınız tarafından ortaya çıkarılan bir rahip hakkında şu sıralar büyük bir gürültü koptu. Onun bir casus olduğunu söyleyen bir broşür basmışlar."

Sorgu odasının kapısını açtı, Arthur'un hareketsiz, boş gözlerle önüne baktığını fark ederek nazikçe onu eşikten içeri itti.

"İyi günler Bay Burton," dedi Albay. Gülümsüyor ve sevimli bir ifadeyle dişlerini gösteriyordu. "Sizi tebrik etmeme izin verin. Salıverilmenizle ilgili Floransa'dan bir emir geldi. Lütfen şu belgeyi imzalar mısınız?"

Arthur ona yaklaştı. "Bilmek istiyorum," dedi duygusuz bir sesle. "Bana ihanet eden kimdi?"

Albay gülümseyerek kaşlarını kaldırdı.

"Tahmin edemiyor musunuz? Biraz düşünün hele."

Arthur başını salladı. Albay kibar bir şaşkınlık jestiyle iki elini birden uzattı.

"Tahmin edemiyor musunuz? Gerçekten mi? Siz, kendiniz, Bay Burton! Başka kim gizli aşk ilişkilerinizi bilebilir ki?"

Arthur sessizlik içinde başını çevirdi. Duvarda büyükçe bir ahşap haç asılıydı, gözleri haçın üstünde ağır ağır dolaştı; fakat yakararak değil, günah çıkarma görevine ihanet eden bir rahibe yıldırımlar yağdırmayan bu miskin ve sabırlı Tanrı'ya karşı belli belirsiz bir hayret ifadesiyle bakıyordu.

"Kâğıtlarınızı aldığınıza dair şu belgeyi imzalar mısınız?" dedi Albay usulca. "Ve ardından sizi burada daha fazla tutmam gerekmeyecek. Eminim eve gitmek için acele ediyorsunuzdur; ben de şu sersem genç adamın, sizin Hristiyanca sabrınızı bunca zorlamış olan Bolla'nın işleriyle çok meşgulüm. Korkarım hayli ağır bir ceza alacak. Size iyi günler dilerim!"

Arthur uzatılan kâğıdı bir ölü sessizliğiyle imzaladı, belgelerini aldı ve dışarıya çıktı. Geniş giriş kapısına doğru yürüyen Enrico'yu takip etti ve tek bir veda sözü bile etmeden suyun kenarına inip kendisini hendeğin karşısına götürmesi için tekneciyi bekledi. Tekneden inip sokağa açılan taş basamaklara adım atar atmaz, keten elbiseli, hasır şapkalı bir kızın ellerini uzatarak ona doğru koşturduğunu gördü.

"Arthur! Ah, çok mutluyum, çok mutluyum!"

Arthur titreyerek kendini geri çekti.

"Jim!" dedi en sonunda; sesi kendine ait değil gibiydi. "Jim!"

"Yarım saattir burada bekliyorum. Saat dörtte çıkacağını söylediler. Arthur, bana neden öyle bakıyorsun? Bir şey mi oldu? Arthur, ne oldu? Dur!"

Arthur dönmüş, yavaşça caddeden aşağı doğru yürüyordu, sanki kızın varlığını unutmuştu. Davranışlarından büsbütün korkuya kapılan kız, ardından koştu ve onu kolundan yakaladı.

"Arthur!"

Durup şaşkın gözlerle baktı. Koluna girdi, bir süre sessizce yürüdüler.

"Dinle canım," diye söze başladı usulca. "Bu korkunç işe bu kadar öfkelenmemelisin. Biliyorum, senin için çok zor ama herkes durumu anlıyor."

"Hangi iş?" diye sordu Arthur, aynı donuk sesle.

"Bolla'nın mektubundan söz ediyorum."

Bu adı duyunca Arthur'un yüzü acıyla kasıldı.

"Duymamış olabileceğini düşünmüştüm," diye devam etti Gemma. "Ama sanırım sana anlattılar. Bolla böyle bir şeyi hayal edebildiğine göre basbayağı delirmiş olmalı."

"Böyle bir şey?.."

"O hâlde bilmiyorsun? Gemilerden söz ettiğini, onun tutuklanmasına neden olduğunu anlatan korkunç bir mektup yazmış. Elbette bu son derece saçma, seni tanıyan herkes bunu biliyor; yalnızca seni tanımayan insanlar öfkelendi. Aslında buraya bu nedenle geldim, içimizden kimse bunların tek kelimesine dahi inanmıyor, sana bunu söylemek istedim."

"Gemma! Ama bu... bu doğru!"

Yavaşça çekilip ondan uzaklaştı, hareketsiz kaldı; gözleri dehşetle irileşmiş ve koyulaşmıştı, yüzü boynundaki atkı kadar beyazdı. Buz gibi bir sessizlik dalgası her ikisini de sarmaladı, onları sokaktaki yaşamın ve hareketliliğin çok uzağına taşıdı.

"Evet," diye fısıldadı Arthur en sonunda. "Gemiler... bundan söz ettim ve onun adını söyledim... Oh, Tanrım! Tanrım! Ne yapacağım ben?"

Arthur aniden kendine geldi, Gemma'nın varlığını ve yüzündeki ölümcül dehşeti fark etmişti. Evet, elbette Gemma sanmıştı ki...

"Gemma, anlamıyorsun!" diye haykırdı. Ona yaklaşmaya çalıştı ama Gemma keskin bir çığlıkla geri kaçtı:

"Bana dokunma!"

Arthur, ani bir şiddetle sağ elini kavradı.

"Tanrı aşkına, dinle! Bu benim hatam değil, ben..."

"Bırak beni, elimi bırak! Bırak!"

Hemen ardından parmaklarını elinden kurtardı ve Arthur'un yanağına bir tokat attı.

Arthur'un gözleri bir tür sisle kaplandı. Kısa bir an için Gemma'nın beyaz ve ümitsiz yüzünden, keten elbisesinin eteğine sildiği elinden başka bir şey göremedi. Sonra, gün ışığı yeniden gözlerinden içeri süzüldü; etrafına baktı ve tek başına olduğunu fark etti...

VII

Arthur, Via Borra'daki büyük evin ön kapısını çaldığında, karanlık çökeli çok olmuştu. Sokaklarda dolaşıp durduğunu anımsıyordu ama nereye neden gittiğine, ne kadar zamandır dışarıda olduğuna dair hiçbir fikri yoktu. Julia'nın uşağı esneyerek açtı kapıyı ve bu bitkin, bu taşlaşmış yüze manidar bir biçimde bakıp sırıttı. Genç efendinin hapishaneden eve "sarhoş ve edepsiz" bir dilenci gibi gelmesi, onun için müthiş bir şaka gibiydi. Arthur hemen merdivenlerden çıktı. Birinci katta yüzünde kibirli ve resmî bir kınama ifadesiyle kendine yaklaşan Gibbons'la karşılaştı. "İyi geceler," diye mırıldanarak geçmeye çalıştı ama Gibbons kolayca atlatılacak biri değildi.

"Beyefendiler dışarıda efendim," dedi. Eleştiren gözlerle Arthur'un son derece bakımsız saçlarına ve kıyafetine bakıyordu.

"Hanımefendiyle birlikte bir gece eğlencesine gittiler, yaklaşık on ikiye dek dönmeyecekler."

Arthur saatine baktı, saat dokuzdu. Ah, evet! Zamanı vardı, bir sürü zamanı vardı...

"Hanımım akşam yemek yiyip yemeyeceğinizi sormamı istedi, ayrıca o gelene kadar yatağa geçmemenizi umuyor, sizinle bu gece konuşmayı özellikle istiyormuş."

"Yiyecek bir şey istemiyorum, teşekkür ederim, ona yatmayacağımı söyleyebilirsin."

Odasına gitti. Tutuklanmasından bu yana hiçbir şey değişmemişti; Montanelli'nin portresi daha önce koyduğu yerde, masanın üstündeydi. Haç da eskisi gibi duvarın girintisinde duruyordu. Bir an eşikte bekledi, etrafı dinledi ama ev hâlâ sessizdi, besbelli onu rahatsız etmeye gelen yoktu. Yavaşça odasına girdi ve kapıyı kilitledi.

İşte, sona gelmişti. Düşünecek, dertlenecek pek bir şey yoktu; kurtulması gereken, o üzerine yapışmış, işe yaramaz bilinçten başka hiçbir şey. Her şey bir şekilde aptalca ve anlamsız geliyordu gözüne.

İntihar etmeye kesin karar vermiş değildi, bunun hakkında pek düşünmemişti işin doğrusu; bu gayet açık ve kaçınılmaz bir şeydi. Ne türden bir ölümü seçmek gerektiğine dair de belirgin bir fikri yoktu, tek önemli olan hızlı hareket etmesi gerektiğiydi... bunu hâlletmeli ve unutmalıydı. Odada silahı, hatta çakısı bile yoktu ama bu önemli değildi... bir havlu ya da şeritler hâlinde yırtılmış bir çarşaf da işini görürdü.

Pencerenin hemen üstünde büyük bir çivi vardı. Bu işe yarardı ama ağırlığını çekecek kadar sağlam olmalıydı. Sandalyeye çıkıp çiviyi sarstı, yeterince sağlam değildi, tekrar yere inip çekmecelerin birinden bir çekiç çıkardı. Çiviyi iyice çaktı; tam yatağından çarşafı çekip alacaktı ki dualarını okumadığını anımsadı. Elbette, insan ölmeden önce dua etmeli, her Hristiyan böyle yapar! Hatta dünyadan ayrılan ruhlar için özel dualar bile var.

Duvar girintisine yanaştı ve haçın önünde diz çöktü. "Her şeye gücü yeten, merhametli Tanrımız..." diye duaya başladı yüksek sesle ama birden durdu ve sustu. Doğrusu dünya o kadar boş, o kadar donuk bir hâle gelmişti ki, uğruna –ya da karşısında– dua edilecek bir şey kalmamıştı. Peki ya İsa, asla bu acıyı çekmemiş olan İsa böyle bir dert hakkında ne bilebilirdi ki? Tıpkı Bolla gibi ona da ihanet edilmişti; kendisini oyuna getirip ihanet etmesini ise asla sağlayamamışlardı.

Arthur ayağa kalktı, eski alışkanlıkla haç çıkardı. Masaya yaklaşınca, Montanelli'nin el yazısıyla, kendisine hitaben yazılmış bir mektup gördü. Kurşun kalemle yazılmıştı:

"Sevgili evladım,

Salıverildiğin gün seni görememek benim için büyük bir hayal kırıklığı ama ölmekte olan bir adamı ziyarete gönderildim. Gece geç saatlere dek dönemem. Yarın sabah erkenden beni görmeye gel. İvedilikle,

L. M."

İç çekerek mektubu bıraktı, Peder için zor olmuştu sanki.

İnsanlar sokaklarda nasıl da gülmüş, nasıl da dedikodu yapmıştı kim bilir! Onun capcanlı olduğu günlerden bu yana hiçbir şey değişmemişti. Bir insan ruhunun, yaşayan bir insan ruhunun ölüp gitmesi, etrafındaki önemsiz gündelik olayların hiçbirini değiştirmemişti, yaprak bile kıpırdamamıştı. Her şey eskisi gibiydi. Tıpkı dün olduğu gibi, tıpkı yarın da olacağı gibi kaynaklardan su fışkırıyor, serçeler saçakların altında ötüp duruyordu. Ona gelince, o ölüydü... bütünüyle ölü biri.

Yatağın köşesine oturdu, kollarını ayak ucundaki demirlere uzattı ve alnını demire dayadı. Bir sürü zamanı vardı, başının ağrısı o kadar kötüydü ki –beyninin tam ortası ağrıyor gibiydi, bu çok saçma, çok aptalcaydı– her şey o kadar anlamsızdı ki...

• • •

Ön kapının zili keskin bir sesle çaldı, iki eli boğazında, soluksuz bir dehşetin ıstırabıyla irkildi. Geri dönmüşlerdi –orada oturup rüyalara dalmış, o kıymetli zamanın akıp geçmesine izin vermişti demek– ve şimdi yüzlerini görmek, zehirli dillerini, küçümsemelerini ve yorumlarını dinlemek zorundaydı... Ah, bir bıçağı olsaydı...

Umutsuzca odayı gözden geçirdi. Annesinin el işi sepeti küçük bir dolapta duruyordu, içinde mutlaka bir makas olmalıydı, böylece bir atardamarını kesebilirdi. Hayır, çarşaf ve çivi daha güvenliydi. Eğer zamanı olsaydı...

Yatak örtüsünü yatağından çekti ve çılgınca bir telaşla şeritler hâlinde yırtmaya başladı. Merdivenlerden ayak sesleri geliyordu. Hayır, şeritler çok geniş olmuştu, sıkıca bağlanamazdı, bir de ilmik olmalıydı. Ayak sesleri yaklaştıkça daha da hızlandı, kanı şakaklarını dövüyor, kulakları uğulduyordu. Daha hızlı! Daha hızlı! Ah, Tanrım! Beş dakika daha!

Kapı çalınıyordu. Yırtılmış kumaş ellerinden düştü, dışarıdan gelen sesleri işitmek için nefesini tutarak hareketsiz bir biçimde oturdu. Kapının kolu zorlandı, ardından Julia'nın sesi duyuldu:

"Arthur!"

Nefes nefese ayağa kalktı.

"Arthur, aç kapıyı lütfen, bekliyoruz."

Yırtılmış yatak örtüsünü toparladı, bir çekmecenin içine attı ve aceleyle yatağı düzeltti.

"Arthur!" Bu kez bağıran James idi, kapının kolu sabırsızca sarsıldı. "Uyuyor musun?"

Arthur odaya bir göz attı, her şeyin saklanmış olduğunu görünce kapının kilidini açtı.

Odaya giderek artan bir öfkeyle giren Julia, "En azından uyumayıp bizi beklemen yönündeki ricama itaat edeceğini ummuştum," dedi. "Sanırım yarım saat boyunca kapının önünde el pençe divan durmamızın bizim için uygun olduğunu düşünüyorsun."

"Dört dakika sevgilim," diye düzeltti James nazik bir şekilde. Eşinin pembe saten kuyruğunun ardından odaya girdi. "Biraz daha kibar davransaydın çok daha iyi..."

Arthur sözünü kesti. "Ne istiyorsunuz?" Eli kapıda dikiliyor, tuzağa düşmüş bir hayvan gibi şüphe dolu gözlerle bir ona, bir diğerine bakıyordu. Ama James bu bakışı fark edemeyecek kadar kalın kafalı, Julia ise göremeyecek kadar öfkeliydi.

Bay Burton eşi için bir sandalye koydu ve yeni pantolonunun dizlerini dikkatlice çekerek oturdu. "Julia ve ben..." diye söze başladı, "Seninle ciddi ciddi konuşmayı görevimiz sayıyoruz. Malum konu hakkında..."

"Bu gece dinleyemem... ben... ben iyi değilim. Başım ağrıyor, beklemek zorundasınız."

Arthur anlaşılmaz ve belirsiz bir tavırla; tuhaf, sönük bir sesle konuşuyordu. James şaşkınlık içinde bakındı.

Aniden Arthur'un bir mikrop yuvasından geldiğini anımsayan James, "Yoksa bir rahatsızlığın mı var?" diye sordu endişeyle. "Umarım hasta olmuyorsundur. Ateşin var gibi görünüyor."

"Saçmalık!" diye keskin bir sesle araya girdi Julia. "Bizimle yüzleşmekten utandığı için alışıldık tiyatro oyunları. Gel otur şuraya Arthur!" Arthur yavaşça odanın diğer ucundan geldi ve yatağın üstüne oturdu. "Evet?" dedi bitkin bir sesle.

Bay Burton öksürdü, boğazını temizledi, zaten kusursuz olan sakalını düzeltti ve önceden özenle hazırlamış olduğu konuşmasına başladı:

"Seninle bir grup... kanun dışı, kışkırtıcı ve... ve adı çıkmış insanla bağlantı kurman hakkında... çok ciddi olarak konuşmayı görevim... acı verici görevim sayıyorum. İnanıyorum ki bu ahlaksızlıktan da öte aptallığından..."

Duraksadı.

"Evet?" dedi Arthur yine.

"Bak, üstüne çok gelmek istemiyorum," diye devam etti James. Arthur'un davranışlarındaki bitkinlik ve umutsuzluk karşısında

biraz yumuşamıştı. "Kötü arkadaşlar tarafından yönlendirildiğine inanmak istiyorum; gençliğini, deneyimsizliğini ve... ve korkarım annenden miras aldığın tedbirsiz ve fevri karakterini de göz önüne alıyorum."

Arthur'un gözleri yavaşça annesinin portresine kaydı, sonra yine James'e döndü ama konuşmadı.

"Şunu da anlayışla karşılayacağına eminim ki," dedi James. "Bizimki gibi saygıdeğer bir adı, kamu önünde böylesine bir rezalete bulaştıran birini artık evimde tutmam olanaksız."

"Evet?" dedi Arthur bir kez daha.

"Eee?" dedi Julia sert bir sesle, yelpazesini çat diye kapattı ve dizlerinin üstüne koydu. "Şu 'Evet'ten başka bir şey söyleme nezaketini gösterecek misin Arthur?"

Kıpırdamaksızın, "Sizin için en doğrusu neyse onu yapacaksınız elbette," diye yanıtladı usulca. "Öyle ya da böyle, çok fark etmez."

"Fark... etmez mi?" diye tekrarladı James korku içinde. Karısı gülerek doğruldu.

"Ah, fark etmez, öyle mi? Pekâlâ James, umarım böyle birinden ne kadar kadirşinaslık bekleyebileceğini anlamışsındır. Sana söylemiştim. Katolik ve macera düşkünü kadınlara merhamet gösterince neler olacağını sana söylemiştim. Onlara ve onların..."

"Lütfen biraz sakin, tamam, ziyanı yok sevgilim!"

"Bu baştan aşağı bir saçmalık James, bu aşırı duygusallıktan yeterince çektik! Kendini ailenin bir üyesi olarak gösteren bir aşk çocuğu! Annesinin ne olduğunu öğrenmesinin tam zamanı! Neden Katolik bir rahibin yasak aşkının çocuğu bizim üstümüze kalsın ki? İşte burada, bak!"

Cebinden buruşmuş bir kâğıt parçası çıkardı ve masaya, Arthur'un önüne attı. Arthur kâğıdı açtı, annesinin el yazısıydı ve kendisinin doğumundan dört ay önce yazılmıştı. Bu kocasına hitaben yazılmış bir itiraftı ve iki imza taşıyordu.

Arthur'un gözleri kâğıt parçasının üzerinde yavaşça dolaştı, annesinin adının yazıldığı düzensiz harfleri geçip, o güçlü ve tanıdık imzaya ulaştı: "Lorenzo Montanelli." Bir an için el yazısına gözlerini dikti, sonra, tek kelime etmeden mektubu katladı ve bıraktı. James ayağa kalkıp karısını kolundan tuttu.

"Tamam Julia, bu kadarı yeterli. Şimdi alt kata in, geç oldu, ben Arthur'la ufak bir iş hakkında konuşmak istiyorum. Seni ilgilendirecek bir şey değil."

Julia önce kocasına, sonra da sessizce gözlerini yere dikmiş olan Arthur'a baktı.

"Yarı aptal gibi gözüküyor," diye fısıldadı.

Uzun eteğini toplayıp odadan çıktığında James dikkatle kapıyı kapattı ve masanın yanındaki sandalyesine döndü. Arthur az önceki gibi, tam bir hareketsizlik ve sessizlik içinde oturuyordu.

Artık Julia orada olmadığından James daha yumuşak bir ses tonuyla söze girdi, "Arthur, bu ortaya çıktığı için çok üzgünüm. Bunu bilmemen daha iyiydi. Ancak olan oldu, senin bunu böyle metin bir şekilde karşılamış olmandan da memnunum. Julia... o biraz heyecanlı, kadınlar genellikle böyledir... her neyse, sana fazla yüklenmek istemiyorum."

Sevecen sözcüklerinin nasıl bir etki yarattığını görmek için durakladı, Arthur taş gibi hareketsiz durmaya devam ediyordu.

James, "Sevgili oğlum," diye devam etti bir süre sonra. "Elbette bu baştan sona acı verici bir hikâye, bu konuda yapabileceğimiz en iyi şey ağzımızı sıkı tutmak. Babam, annen ona düştüğü durumu itiraf ettiğinde, onu boşamayacak kadar yüce gönüllü davrandı; yalnızca onu baştan çıkartan adamın derhâl ülkeyi terk etmesini emretti, biliyorsun, o da misyoner olarak Çin'e gitti. Kendi hesabıma, o ülkeye döndüğünde onunla herhangi bir ilişki kurmana son derece karşıydım ama babam en sonunda asla anneni görmeye kalkışmaması koşuluyla sana ders vermesine razı oldu. Adil olmak gerekirse, her ikisinin de bu koşula sonuna dek uyduğuna inandığımı söylemeliyim. Bu çok üzücü bir durum ama..."

Arthur başını kaldırdı. Yüzündeki bütün ifadeler ve yaşam silinip gitmişti sanki, balmumundan yapılmış bir maske gibiydi.

"Sence... sence..." dedi yavaşça, sözcüklerinde tuhaf bir kekeleme, tuhaf bir duraksama vardı. "Bu... tüm b...bu...bunlar... ç...ço... çok komik... değil mi?"

"*Komik* mi?" James sandalyesini masadan uzaklaştırdı, gözlerini Arthur'a dikti, öfkelenemeyecek kadar sersemlemişti. "Komik mi! Arthur, sen delirdin mi?"

Arthur aniden başını geriye attı ve çılgınca bir kahkaha krizine kapıldı.

"Arthur!" diye haykırdı armatör. Ağırbaşlılıkla doğruldu ve "Ciddiyetsizliğin beni şaşırttı!" dedi.

Çınlayan kahkahalardan başka bir yanıt gelmedi. Kahkahalar o kadar gürültülü ve taşkın bir biçimde çıkıyordu ki, James bunun ciddiyetsizlikten öte bir şey olduğundan kuşkulanmaya başladı.

"Tıpkı histerik bir kadın gibi," diye mırıldandı. Hor gören bir şekilde omzunu silkerek geri döndü, odada sabırsızca volta atmaya başladı. "Gerçekten Arthur, Julia'dan da betersin, yeter! Kes gülmeyi! Tüm gece burada bekleyemem."

Herhâlde odadaki haça kaidesinden inmesini söylese ancak böyle bir yanıt alabilirdi. Arthur sitemin yahut öğüdün çok ötesine geçmişti, gülüyor, gülüyor, sanki sonu gelmeyecekmişçesine gülüyordu.

Sinirle ileri geri yürümeyi kesen James, "Bu çok saçma!" dedi. "Anlaşılan bu gece mantıklı davranamayacak kadar heyecanlısın. Bu şekilde devam edeceksen seninle iş falan konuşamam. Yarın sabah, kahvaltıdan sonra yanıma gel. Şimdi yatsan daha iyi olur. İyi geceler!"

Kapıyı ardından çarpıp çıktı. "Şimdi de alt kattaki histeri nöbetiyle uğraşacağız," diye mırıldandı gürültüyle uzaklaşırken. "Sanırım orada da gözyaşlarıyla karşılaşacağım."

• • •

Çılgınca attığı kahkahalar sonunda Arthur'un dudaklarında donup kaldı. Aniden masadaki çekici kaptı ve haçın üstüne doğru atıldı.

Haçı parçaladıktan sonra ancak kendine gelebildi. Kırılmış haçın parçaları yerde, ayaklarının dibindeydi, hâlâ çekici tutarak boş kaidenin önünde dikiliyordu.

Çekici bir kenara fırlattı. "Bu kadar kolay!" dedi ve döndü. "Ne kadar da aptalım!"

Masanın başına oturdu, zorlukla soluk alıyordu; alnını ellerinin üstüne koydu. Az sonra kalktı, lavaboya gidip başına ve yüzüne bir avuç soğuk su çarptı. Hayli toparlanmış bir hâlde geri döndü ve oturup düşünmeye başladı.

Utancın, çilenin ve umutsuzluğun yarattığı tüm o işkenceleri, işte bunlar için... bu yalancı, aşağılık insanlar, bu budala ve ruhsuz tanrılar için çekmişti, yine onlar için, kendini asmaya bir ip bile hazırlamıştı, üstelik yalancı bir rahip yüzünden. Sanki hepsi yalancı değilmiş gibi! Pekâlâ, artık bu iş bitmişti, şimdi gözü açılmıştı. Tek yapması gereken bu parazitlerden kurtulmak ve yepyeni bir yaşama başlamaktı.

Rıhtımda bir sürü yük gemisi vardı; içlerinden birine saklanıp Kanada'ya, Avustralya'ya, Güney Afrika'daki Cape Kolonisi'ne ya da herhangi bir yere ulaşmak kolay bir işti. Ülke önemli değildi, yeter ki uzak olsun. Oradaki yaşama gelince, duruma göre bakar, eğer kendisine uygun gelmezse başka bir yeri deneyebilirdi.

Cüzdanını çıkardı. Yalnızca otuz üç *paoli*'si vardı, ama kolundaki saat iyi bir saatti. Bu biraz yol almasına yardımcı olurdu ama önemli de değildi... bir şekilde kurtulmalı, çekip gitmeliydi işte. Fakat onlar, tüm bu insanlar onu ararsa, kuşkusuz limanda soruşturma falan yapmaya da kalkışırlardı. Hayır, onları yanlış bir ize doğru yönlendirmeliydi... onları öldüğüne inandırmalıydı, o zaman özgür olurdu işte, tamamen özgür. Cesedini arayan

Burton'ları düşünmek usul usul gülmesine neden oldu. Tüm bu olan biten gerçekten de nasıl bir komediydi!

Bir kâğıt alıp aklına ilk gelen sözcükleri yazdı:

"Size Tanrı'ya inandığım gibi inandım. Tanrı balçıktan yapılmış, çekiçle kırabileceğim bir şey; bana yalan söylediniz, beni aldattınız."

Kâğıdı katladı, Montanelli'nin adını yazdı ve başka bir kâğıdın üstüne de şöyle yazdı: "Cesedimi Darsena'da arayın." Ardından şapkasını aldı ve odadan çıktı. Annesinin portresinin yanından geçerken gülüp omzunu silkerek resme baktı. O da, o bile ona yalan söylemişti.

Kilitli kapıların önünden geçerek sessizce koridor boyunca süzüldü; büyük, karanlık ve adım attıkça seslerin yankılandığı mermer merdivene vardı. Basamakları inerken merdiven âdeta ayaklarının altında kara bir çukur gibi açılıyordu.

Giriş katında uyuyan Gian Battista'yı uyandırma korkusuyla avluyu büyük bir dikkatle geçti. Arkadaki ahşap kilerde, kanala açılan, parmaklıklı, ufak bir pencere vardı, yerden olsa olsa bir metre yükseklikteydi. Paslı parmaklığın bir taraftan kırık olduğunu anımsıyordu, biraz ittirerek tırmanıp çıkabileceği genişlikte bir açıklık elde edebilirdi.

Parmaklık onu bir hayli zorladı, elleri fena hâlde sıyrılmış, ceketinin kolu yırtılmıştı ama önemli değildi. Sokağın önce aşağısına, sonra yukarısına baktı, görünürde kimse yoktu, kanal kapkara ve sessiz bir hâlde önünde uzanıyordu, iki düz ve balçıklı duvarın arasındaki çirkin bir hendek gibiydi. Henüz tecrübe etmediği bu dünya, kasvet dolu bir çukur da olabilirdi ama dünyanın şu an gerisinde bıraktığı köşesi denli sefil ve boğucu olacak değildi ya. Pişman olacak, geriye dönüp bakacak hiçbir şey yoktu. Kirli yalanlarla, hoyratça ihanetlerle, bir adamı boğmaya bile yetmeyecek derinlikteki pis kokulu hendeklerle dolu, bulaşıcı hastalığa benzeyen, küçük ve ruhsuz bir dünyaydı.

Kanal kıyısı boyunca yürüdü, Medici sarayının yanındaki ufak meydana vardı. Gemma'nın hayat dolu yüzü, uzanmış elleriyle ona koştuğu yer işte burasıydı. Kale hendeğine uzanan ıslak taş basamaklar buradaydı, kirli su yollarının karşısında kaşları çatık dikilen kale buradaydı. Daha önce kalenin bu kadar bodur ve adi bir görünümü olduğunu hiç fark etmemişti.

Dar sokaklardan geçerek Darsena gemi havzasına ulaştı; şapkasını çıkarıp suya attı. Suda cesedi aranırken kuşkusuz böyle bir şey bulunabilirdi. Ardından suyun kenarından yürüdü, kafası karışık bir hâlde şimdi ne yapacağını düşünüyordu. Bir gemiye saklanmanın yolunu bulmalıydı ama bu çok da kolay bir iş değildi. Tek şansı eski, büyük Medici dalgakıranına gidip ucuna dek yürümekti. Dalgakıranın en ucunda adi bir taverna vardı, belki orada rüşvet teklif edebileceği birkaç denizci bulabilirdi.

Ancak limanın kapısı kapalıydı. Kapıdan nasıl geçecek, gümrük memurlarını nasıl atlatacaktı ki? Cebindeki para, onu geceleyin pasaportsuz geçirmek için isteyecekleri yüksek rüşvete yetmeyebilirdi. Ayrıca Arthur'u tanıyabilirlerdi.

Bronzdan yapılma ünlü "Dört Mağripli" anıtının* yanından geçerken gemi havzasının karşı tarafındaki eski bir evden bir adam silueti çıktı ve köprüye doğru yaklaştı. Arthur hemen heykelin ardındaki koyu gölgeye saklandı ve karanlıkta yere çömelip kaidenin köşesinden dikkatlice adamı gözetlemeye başladı.

Ilık, yumuşak ve yıldızlarla dolu bir bahar gecesiydi. Su, havzanın taş duvarlarına vuruyor, küçük bir kahkahayı andıran bir sesle basamaklarda minik halkalar meydana getiriyordu. Yakınlarda bir yerlerden, bir o yana bir bu yana sallanan bir zincirin şaklama sesleri işitiliyordu. Kocaman demir bir vinç yükseliyor, loş ışıkta hüzünlü bir görüntü veriyordu. Yıldızlı gökyüzünün ve

* *Quattro Mori* ya da *Four Moors* olarak bilinen anıt, Livorno'da Micheli Meydanı'ndaki tarihi bir heykeldir. 1595 yılında tamamlanan anıtta, kaidenin üzerinde ayakta duran I. Francesco de Medici'nin ayaklarının altında, Berberilere karşı kazanılan zaferin bir sembolü olarak, bronz zincirlerle bağlı Mağripli dört savaş esiri yer almaktadır.

bulut kümelerinin ışıltılı enginliğinde bu kara gölge, insafsız kıyamete karşı boşa direnen zincire vurulmuş köleleri andırıyordu.

Adam düzensiz hareketlerle su kıyısına yaklaştı, bağıra çağıra İngilizce bir şarkı söylemeye başladı. Besbelli tavernalardan birindeki içki âleminden dönen bir denizciydi. Görünürde başka kimsecikler de yoktu. Adam yaklaşınca Arthur ayağa kalktı ve yolun ortasına ilerledi. Denizci bir küfür patlatıp şarkısını kesti ve zınk diye durdu.

"Seninle konuşmak istiyorum," dedi Arthur İtalyanca. "Benim dilimi anlıyor musun?"

Adam olumsuz anlamda kafasını salladı. "Bu kadar hızlı konuşunca anlamıyorum," dedi, ardından bozuk bir Fransızcaya geçip suratını asarak sordu: "Ne istiyorsun benden? Neden geçmeme izin vermiyorsun?"

"Yalnızca bir dakika için buraya, karanlığa gel, seninle konuşmak istiyorum."

"Ah! Bunu istiyorsun ha! Karanlığa gelmemi! Bir yerine bıçak mı sakladın bakalım?"

"Hayır, hayır, dostum! Yalnızca yardımını istiyorum, anlamıyor musun? Sana para veririm!"

"Ha? Nasıl? Bir züppe gibi giyinmiş ve..." Denizci yine İngilizce konuşmaya başlamıştı. Gölgeye doğru ilerledi ve kaidenin korkuluğuna dayandı.

"Peki," dedi berbat Fransızcasına dönerek. "Tam olarak ne istiyorsun?"

"Buradan gitmek istiyorum..."

"A-ha! Kaçak bir yolcu! Seni saklamamı istiyorsun? Bir işlere karıştın, değil mi? Birine bıçak sapladın, ha? Tıpkı şu yabancılar gibi! Peki, nereye gitmek istiyorsun bakalım? Karakola değil herhâlde?"

Çakırkeyif bir edayla gülerek tek gözünü kırptı.

"Hangi gemidensin?"

"Carlotta... Livorno'yla Buenos Aires arasında gider geliriz. Bir yöne yağ taşıyor, diğer yöne hayvan postu." Dalgakırana işaret ederek devam etti: "İşte, orada, şu çirkin ihtiyar dev!"

"Buenos Aires, evet! Peki, beni gemide bir yere saklayabilir misin şimdi?"

"Ne kadar verebilirsin?"

"Çok değil; yalnızca birkaç *paoli* param var."

"Olmaz. Elliden aşağı olmaz, bu bile ucuz... hele senin gibi züppe biri için."

"Züppe derken neyi kastediyorsun? Kıyafetlerimi beğendiysen değişebiliriz ama elimdeki mevcut paradan daha fazlasını veremem."

"O kolunda bir saat var. Onu bana ver."

Arthur, aslen bir kadın saati olan, zarif, altın saatini çıkardı, arkasına "G. B." harfleri işlenmişti. Annesinin saatiydi... ama artık ne fark ederdi ki?

"Ah!" dedi hızla saate göz atan denizci. "Çalıntı bu tabii! Dur, bir bakayım!"

Arthur elini itti. "Hayır," dedi. "Saati gemiye bindiğimizde vereceğim, daha öncesinde olmaz."

"Göründüğün kadar aptal da değilmişsin! Bahse girerim bu başının ilk belaya girişidir, ha?"

"O beni ilgilendirir. Aman dikkat! Bekçi geliyor!"

Heykelin kaidesinin arkasına çömelip bekçi geçene dek beklediler. Denizci ayağa kalkınca Arthur'a kendisini takip etmesini söyledi, aptal gibi kendi kendine gülerek yürüdü. Arthur sessizce onu izliyordu.

Denizci onu Medici sarayının yanındaki ufak meydana geri götürdü, karanlık bir köşede durup dikkatlice fısıldadığını sanarak peltek peltek konuştu:

"Burada bekle, daha ileriye gidersen şu askerler seni görür."

"Ne yapacaksın?"

"Sana kıyafet getireceğim. Bu kolu kanlı ceketle seni gemiye alamam."

Arthur pencere demirinin yırttığı kol yenine baktı. Gerçekten de yaralanan elinden birkaç damla kan yayılmıştı. Besbelli adam Arthur'un bir katil olduğunu düşünüyordu. Eh, insanların ne düşündüğünün ne önemi vardı ki.

Bir süre sonra denizci, kolunun altında bir çıkın, zafer kazanmış bir edayla geri geldi.

"Al, bunlarla üstünü değiştir," diye fısıldadı. "Acele et. Geri dönmem gerek, o Yahudi yarım saat boyunca pazarlık etti benimle."

Başkasına ait kullanılmış kıyafetlerin tenine ilk dokunuşuyla birlikte içgüdüsel bir tiksinti hissedip titreyen Arthur, söylenenlere itaat etti. Neyse ki bunlar sert ve bayağı kıyafetler olsa da hayli temizdiler. Yeni kıyafetiyle ışığa çıktığında, denizci yarı sarhoş bir ciddiyetle ona baktı ve görünüşünü başıyla onayladı.

"Olmuş," dedi. "Bu taraftan gel ve ses yapma." Çıkardığı kıyafetleri elinde taşıyan Arthur, denizciyi sarmal kanallar ve karanlık, dar koridorlardan oluşan labirent boyunca takip etti; burası Livorno halkının "Yeni Venedik" dediği, Ortaçağ'dan kalma bir gecekondu mahallesiydi. Mahalleye farklı noktalardan da bakılsa, görkemli eski bir saray göze çarpıyordu; köhne evlerin ve pislik içindeki avluların arasında tek başına, eski asaletini korumaya çalışan ama bu çabanın boşuna olduğunu bilen umutsuz bir havayla iki iğrenç hendeğin arasında dikiliyordu. Ara sokakların bazılarının, adı çıkmış hırsız, katil ve kaçakçı yuvaları olduğunu biliyordu, diğerleri ise sefiller ve yoksul düşkünlerle doluydu.

Denizci, küçük köprülerden birinin yanında durdu, etrafa bakıp kimsenin izlemediğinden emin olmaya çalıştı ve dar bir iskeleye inen taş basamaklara yöneldi. Köprünün altında pis, derme çatma bir tekne vardı. Arthur'a sert bir şekilde tekneye atlayıp yatmasını emretti ve kendisi de bir güzel yerleşip oturarak limanın ağzına doğru kürek çekmeye başladı. Arthur ıslak tahtaların

üstünde yatıyor, adamın üstüne attığı kıyafetlerin altına gizlenmiş, oradan tanıdık sokak ve evleri gözlüyordu.

Biraz ilerledikten sonra bir köprünün altından geçip, kanalın, kalenin hendeğini oluşturan kısmına girdiler. Tabanda geniş bir yer kaplayan, çatık kaşlı kulelere doğru yükseldikçe giderek daralan dev duvarlar, sanki sudan göğe fışkırıyordu. Daha birkaç saat önce Arthur'un gözüne ne kadar da güçlü, ne kadar da korkutucu görünmüşlerdi! Oysa şimdi...

Teknenin dibine uzanmış hâlde, usul usul güldü.

"Çeneni tut," diye fısıldadı denizci. "Ve başını sakın kaldırma! Gümrüğe yaklaştık."

Arthur giysileri iyice başının üstüne çekti. Tekne birkaç metre daha ilerledikten sonra, kanalın yüzeyinde birbirine zincirlenmiş duran ve gümrük binasıyla kale duvarının arasındaki su yolunu kapatan bir dizi direğin önünde durdu. Uykulu bir memur esneyerek dışarı çıktı ve elinde fenerle suyun kenarına eğildi.

"Pasaportlar, lütfen."

Denizci resmî belgelerini uzattı. Kıyafetlerin altında neredeyse boğulan Arthur, soluğunu tutarak konuşulanları dinledi.

"Gemine dönmek için gecenin güzel bir zamanını seçmişsin doğrusu," diye homurdandı gümrük memuru. "Âlemlerdeydin herhâlde. Teknende ne var bakalım?"

"Eski püskü kıyafetler. Ucuza aldım." İncelesin diye yeleği uzattı. Fenerini alçaltan memur eğildi, gözlerini kısarak baktı.

"Tamamdır sanırım. Geçebilirsin."

Bariyeri kaldırdı, tekne yavaş yavaş karanlık, derin sulara açıldı. Biraz daha yol aldıktan sonra Arthur doğrulup üzerine serilen kıyafetleri bir kenara attı.

Bir süre sessizce kürek çektikten sonra, "İşte orada," diye fısıldadı denizci. "Hemen arkamda dur ve çeneni tut."

Kocaman kara canavarın yan tarafından tırmanmayı başardı. Denizci alçak bir sesle denizci olmayanların hantallığına küfrediyordu, oysa Arthur doğal çevikliğiyle birçok insandan çok

daha kolay tırmanmıştı. Sağ salim gemiye çıktıklarında, dikkatli bir şekilde, karanlıkta kalmış halat ve makine yığınları arasından süzülüp en sonunda bir ambar ağzına vardılar; denizci burada yavaşça doğruldu.

"Aşağıya in!" diye fısıldadı. "Bir dakikaya dönerim."

Ambar yalnızca nemli ve karanlık değildi, tahammül edilemez derecede pisti de. Arthur ilk anda içgüdüsel olarak geri çekildi, çiğ post ve leş gibi yağ kokusu yüzünden neredeyse boğulacaktı. Sonra "ceza hücresini" anımsadı ve omuzlarını silkerek merdivenden aşağıya indi. Yaşam hemen her yerde aynıydı; çirkin, kokuşmuş, böcekler tarafından istila edilmiş, utanç verici sırlar ve karanlık köşelerle dolu... Yine de yaşam yaşamdı, elinden gelenin en iyisini yapmak zorundaydı.

Denizci, birkaç dakika içinde, elinde Arthur'un karanlıkta pek net göremediği bir şeylerle geri geldi.

"Şimdi, bana saati ve parayı ver. Acele et!"

Arthur karanlıktan yararlanarak birkaç bozuk parayı kendine ayırmayı başardı.

"Bana yiyecek bir şeyler getirmelisin," dedi. "Açlıktan öleceğim."

"Getirdim. Al işte." Denizci ona bir sürahi su, biraz sertleşmiş ekmek ve bir parça tuzlanmış domuz eti uzattı. "Şimdi dinle beni, yarın sabah gümrük memurları gemiyi aramaya geldiğinde, şu boş varile saklanman gerekecek. Biz denize açılana dek bir fare kadar sessiz ol, yerinden sakın kıpırdama. Ben sana çıkacağın zaman haber veririm. Ve kaptan seni görünce yenecek bir zılgıt var... hepsi bu kadar işte! İçeceğini sağlama almaya bak! Hadi iyi geceler!"

Ambarın ağzı kapandı. "İçeceği"ni güvenli bir yere koyan Arthur, etini ve ekmeğini yemek için bir yağ fıçısının üstüne tırmandı. Sonra kirli zemine kıvrıldı ve bebekliğinden bu yana ilk kez, dua etmeden uyumaya hazırlandı. Karanlık ambarda etrafında sıçanlar koşuşuyordu ama ne onların aralıksız gürültüsü ne

geminin sallantısı, ne içerideki yağın mide bulandıran kokusu ne de ertesi gün çekeceği deniz tutması derdinin ilk belirtileri, bunların hiçbiri uykusuna engel olamadı. Tüm bunları, henüz daha bir gün önce taparcasına sevdiği, şimdi ise lekelenmiş ve yıkılmış olarak gördüğü idollerini ne kadar önemsiyorsa, ancak o kadar önemsiyordu.

2. BÖLÜM

ON ÜÇ YIL SONRA

I

1846 yılının Haziran ayında bir akşam, birkaç tanıdık, gelecek siyasi çalışmaların planlarını tartışmak üzere Profesör Fabrizi'nin Floransa'daki evinde buluşmuştu.

Çoğu Mazzinici* partidendi, demokratik bir Cumhuriyet ve birleşik bir İtalya istiyorlardı. Diğerleri farklı çizgilerdeki meşruti krallıkçılar ve liberallerdi. Ancak bir noktada, Toskana bölgesindeki sansüre ve denetime karşı duydukları hoşnutsuzluk konusunda hepsi aynı fikirdeydi; sevilen profesör bu toplantıyı, karşıt görüşlü parti temsilcilerinin en azından bu konuda tartışmaya girişmeden bir saat boyunca konuşabilmesi umuduyla düzenlemişti.

IX. Pius'un tahta çıkmasının ardından Papalık Devletlerindeki** siyasi suçlulara af çıkarmasından bu yana yalnızca on beş gün geçmişti; ama bunun yarattığı liberal coşku dalgası tüm İtalya'da yayılmaya devam ediyordu. Toskana'daki hükümet bile bu şaşırtıcı olaydan etkilenmiş görünüyordu. Fabrizi ve başka birkaç öncü Floransalıya göre, basın kanununda cesurca reformlara girişmek için gayet uygun bir zamandı.

---

* Giuseppi Mazzini (1805-1872): Yeni İtalya hareketinin kurucusu ve Risorgimento (İtalya'nın birliği) hareketinin önderlerinden İtalyan devrimci ve cumhuriyetçi. I. Enternasyonal'le ilişkiye geçse de ne Marksist ne de Bakuninci çizgide yer aldı, İtalya'nın birliği ve bağımsızlığının en önemli sözcülerinden biri oldu.

** O yıllarda tarihsel olarak Papa'ya ait olan, Orta İtalya devletçikleri. Elçilikler olarak da adlandırılıyorlardı.

Konu kendisine ilk açıldığında, "Elbette," demişti oyun yazarı Lega. "Basın kanununu değiştirmeden bir gazete çıkarmaya kalkışmamız olanaksız, tek sayfa bile yayımlayamayız. Ama şimdiden sansürü aşıp bazı broşürler çıkartabiliriz, ne kadar erken işe koyulursak yasanın değişmesini de o kadar çabuk sağlarız."

Şimdi Fabrizi'nin kütüphanesindeydi o da, o sıralarda liberal yazarların çok hoşuna giden stratejik yaklaşımını anlatıyordu.

"Kuşkusuz," diye araya girdi dinleyenlerden biri; bu, ağır ağır konuşan gri saçlı bir avukattı. "Bir şekilde şu an içinde bulunduğumuz koşullardan faydalanmalıyız. Ciddi reformlar yapmak için bu kadar uygun bir zamanı bir daha yakalayamayabiliriz. Ama broşürlerin işe yarayacağından da emin değilim doğrusu. Bizim asıl istediğimiz gibi hükümeti yanımıza çekeceğine, tam tersine onları daha da öfkelendirip korkutabilir. Eğer yetkililer bizim tehlikeli birer provokatör olduğumuzu tek bir kez dahi düşünseler, artık onlardan yardım alma şansımız kalmaz."

"O hâlde ne yapmalıyız sizce?"

"Dilekçe yazmalı, imza toplamalıyız."

"Grandüke hitaben mi?"

"Evet, basın özgürlüğünün arttırılması için bir imza kampanyası."

Pencerenin yanında oturan zeki görünüşlü, esmer adam bir kahkaha savurarak başını çevirdi.

"Dilekçe verme sevdasından kurtulun artık!" dedi. "Renzi davasının, işlerini bu şekilde hâlledebileceğini zanneden herkesi akıllandırdığını sanıyordum."

"Sevgili beyefendi, Renzi'nin ülkesine iadesine engel olamadığımız için ben de en az sizin kadar üzgünüm. Kimsenin duygularını incitmek istemem ama bu olaydaki başarısızlığımızın büyük ölçüde aramızdaki bazı insanların sabırsızlığından ve aşırı heyecanından kaynaklandığını düşünmeden de edemiyorum. Kesinlikle bazı tereddütlerim var..."

"Her Piyemonteli gibi," diye aniden sözünü kesti esmer adam, "aşırı heyecan ve sabırsızlığın nerede saklandığını bilmiyorum, belki siz verdiğimiz mütevazı dilekçelerin satır aralarında buluyorsunuzdur onu. Toskana ve Piyemonte'de aşırı heyecan anlamına gelen bir şeyin Napoli'de kesinlikle böyle bir anlamı olmadığını biliyorum ama."

"Neyse ki, Napoli coşkunluğu dediğiniz şey, yalnızca Napolililere mahsus," dedi Piyemonteli.

Profesör, "Beyler, beyler, bu kadar yeter!" diye araya girdi. "Napoli gelenekleri kendi tarzında gayet yerindedir, Piyemonte gelenekleri de kendi tarzında... Ama şu an Toskana'dayız ve Toskana'da gelenek, eldeki soruna yoğunlaşmaktır. Grassini dilekçe lehinde oy veriyor, Galli ise aleyhinde. Siz ne düşünüyorsunuz Dr. Riccardo?"

"Bence dilekçe vermenin zararı olmaz, eğer Grassini bir dilekçe hazırlarsa memnuniyetle altına imzamı atarım. Ama yalnızca dilekçe vermenin çok fazla işe yarayacağını da sanmıyorum. Neden hem dilekçe verip hem de broşür dağıtmıyoruz?"

"Çünkü broşürler hükümetin dilekçeyi kabul etmesine engel olur, işte, bu yüzden!" dedi Grassini.

"Dilekçeyi zaten kabul etmeyecektir ki," dedi Napolili. Ayağa kalkmış ve masanın karşısına geçmişti. "Beyler, yanlış yoldasınız. Hükümetle uzlaşmak bir işe yaramaz. Yapmamız gereken halkı ayaklandırmaktır."

"Söylemesi yapmasından kolay tabii. Peki ama işe nasıl başlayacaksınız?"

"Bunu Galli'ye sormak gülünç! O elbette sansürün kellesini uçurarak işe başlar."

"Aslında hayır, öyle yapmam," dedi Galli kararlılıkla. "Eğer birisi kalkıp da güneyin aşağılarından buralara geliyorsa, o, fikirlerden çok çeliğin soğukluğuna inanır diye düşünüyorsunuz hemen."

"Pekâlâ, o hâlde ne öneriyorsunuz? Şişt, beyler, dikkat lütfen! Galli'nin bir tasarısı var."

İkili, üçlü küçük gruplara ayrılıp farklı tartışmalar yürüten misafirler dinlemek için masanın etrafına toplandı. Galli, itiraz ederek ellerini kaldırdı.

"Hayır beyler, bu bir tasarı ya da plan falan değil, yalnızca bir öneri. Bana öyle geliyor ki yeni Papa'ya bu kadar sevinmek, bayram edip durmak pratikte büyük bir tehlike barındırıyor. İnsanlar neredeyse, Papa yeni bir yol ortaya koyup bu affı ilan ettiği için, kendimizi, yani hepimizi ve tüm İtalya'yı onun kollarına atmamız gerektiğine inanıyor. Onun, bizi vaat edilen topraklara taşıyacağını düşünür hâle geldik. Elbette ben de Papa'nın davranışına büyük bir hayranlık duyuyorum, genel af muhteşem bir hareket oldu."

"Eminim, bu söylediklerinizi, Kutsal Efendimizin gururunu okşuyordur..." diye küçümseyerek araya girdi Grassini.

"Susun Grassini, bırakın adam konuşsun!" diyerek Riccardo da onun sözünü kesti. "Siz ikinizin kedi, köpek gibi hırlaşmadan duramaması akıl alır gibi değil. Devam edin Galli!"

"Söylemek istediğim şu," diye devam etti Napolili. "Papa, kuşkusuz iyi niyetlerle hareket ediyor ama reformlarını ne kadar ileri götürebileceği bambaşka bir konu. Şimdilik yeterince etkileyici gidiyor ve kuşkusuz İtalya'daki tüm gericiler bir iki ay boyunca, genel affın heyecanı sönene dek sessiz kalacaklardır. Ama ellerindeki iktidarı savaşmadan vereceklerini de hiç sanmıyorum ve bana sorarsanız daha kış yarılanmadan önce bütün o Cizvitlerin, Gregoryenlerin, Sanfedistlerin* ve başımızı belaya sokan diğer tayfanın, komplolar düzenlemeye, entrikalar çevirmeye ve rüşvet veremediği kim varsa onları zehirlemeye başladığını göreceğiz."

---

* Sanfedista, İtalya'da özellikle ülkenin güney kesminde 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında ortaya çıkan, Kardinal Fabrizio Ruffo tarafından örgütlenen, papa yanlısı, cumhuriyet karşıtı bir harekettir. İtalyanca "santa fede", "kutsal inanç" anlamına gelmektedir.

"Evet, büyük ihtimal olacak olan budur."

"Ah, çok iyi o hâlde, burada oturup yalnızca dilekçeler göndermekle mi yetineceğiz? Lambruschini* ve şürekası, bizi büsbütün Cizvit yönetiminin altına soksun diye Grandükü ikna edene kadar bekleyecek miyiz? Belki sokaklarda devriye gezip bizi hizaya sokacak birkaç Avusturyalı süvari de olur yanında. Ya da biz erken davranırız ve ilk darbeyi vurmak için şu anki bozguna uğramış hâllerinden yararlanırız?"

"Nasıl bir darbe vurmayı önerdiğinizi de söyleyebilir misiniz?"

"Bence Cizvitlere karşı örgütlü bir propaganda ve ajitasyon başlatmalıyız."

"Broşürlerle ilan edeceğimiz bir savaş?"

"Evet, yalan dolanlarını ortaya çıkaracağız, sırlarının peşine düşeceğiz ve insanları bizimle dava arkadaşlığı yapmaya çağıracağız."

"Ama burada ifşa edilmesi gereken Cizvitler yok ki."

"Yok mu? Üç ay bekleyin, kaç kişi olduklarını görürsünüz o zaman. İşte o vakit, onları uzaklaştırmak için çok geç kalmış oluruz."

"Ama şehri gerçekten Cizvitlere karşı ayaklandırmak istiyorsanız çok açık bir biçimde konuşmanız gerekir, bunu yaparken sansürden nasıl kaçınacaksınız?"

"Sansürden yakayı kurtarmaya çalışmayacağım, ona karşı koyacağım."

"Broşürleri adsız mı basacaksınız? Gayet iyi ama işin doğrusu, hepimiz gizli baskı hakkında yeterince bilgi sahibiyiz..."

"Bunu kastetmiyorum. Broşürleri açıktan açığa basacağım, üstünde adlarımız ve adreslerimiz olacak, cesaretleri varsa bizi dava etsinler bakalım."

"Bu tek kelimeyle delice bir tasarı," dedi Grassini. "Bir hiç uğruna insanın kafasını aslanın ağzına sokması demek."

---

* Luigi Lambruschini (1776-1854): Roma Katolik Kilisesi'nin, muhafazakârlığı ve cumhuriyet karşıtı görüşleriyle tanınan kardinallerinden.

"Ah, sizin korkmanıza hiç gerek yok," diye sertçe sözünü kesti Galli. "Sizden bizim broşürlerimiz için hapse girmenizi isteyecek değiliz."

"Sözlerinize dikkat edin Galli!" dedi Riccardo. "Sorun korkmak değil; eğer bir işe yarayacaksa hapse girmeye biz de en az sizin kadar hazırız ama yok yere tehlikeye koşmak da çocukça. Kendi adıma, sizin önerinizde bir düzeltme yapmak isterim."

"Peki, nedir?"

"Bence sansür ve denetimle çatışma içine girmeden Cizvitlerle savaşmanın bir yolunu bulabiliriz."

"Bunu nasıl başaracağınızı anlamıyorum."

"İnsan söylemesi gerekenin üstünü örtüp onu öyle dolambaçlı bir şekilde ortaya koyabilir ki..."

"Böylece sansür kurulu ne dendiğini anlamaz, öyle mi? Ve sonra zavallı esnafımızın ve emekçilerin, cehaletleri ve aptallıklarının da yardımıyla, bu broşürde yazılanları anlamasını bekleyeceğiz demek! Kulağa pek mantıklı gelmiyor doğrusu!"

Profesör yanında oturan geniş omuzlu, kahverengi sakallı adama dönerek, "Martini, siz ne düşünüyorsunuz bu konularda?" dedi.

"Düşüncemi, ona dayanak sağlayacak daha fazla olgu ortaya çıkana kadar saklı tutmak istiyorum. Bu biraz da deneme ve sonuçlarını görme meselesi."

"Peki ya siz Sacconi?"

"Ben Sinyora Bolla'nın söyleyeceklerini duymak isterim. Önerileri benim için her zaman çok değerlidir."

Herkes odadaki tek kadına döndü. Kanepeye oturmuş, bir elini çenesine dayamış, tartışmayı sessizce dinliyordu. Derin ve ciddi siyah gözleri vardı ama gözlerini yukarı kaldırdığında bakışlarındaki muzip pırıltı şüphe götürmez bir biçimde ortaya çıkıyordu.

"Korkarım, kimseye katılmıyorum," diyerek söze başladı.

"Her zamanki gibi," dedi Riccardo. "Ve işin kötüsü, her zaman haklısınızdır."

"Bence bir şekilde Cizvitlerle savaşmamız gerektiği doğru. Bunu silahla yapamıyorsak başka şekilde yapmalıyız. Ancak yalnızca karşı koyup meydan okumak dayanıksız bir silahtır, yakasını kurtarmaya çalışmak ise elverişsiz bir silah olacaktır. Dilekçeye gelince, o iş çocuk oyuncağı."

"Sinyora, umarım suikast gibi yöntemleri önermiyorsunuz?" diye araya girdi Grassini ciddi bir ifadeyle.

Martini uzun bıyıklarını çekiştirirken, Galli kıs kıs gülüyordu. Ciddi genç kadın bile gülümsemesini tam olarak tutamadı.

"İnanın bana," diyerek söze başladı. "Böyle şeyler düşünebilecek kadar gaddar olsaydım bile, bunlar hakkında uluorta konuşacak kadar çocukluk yapmazdım. Bildiğim en ölümcül silah alaydır. Eğer bir kez Cizvitleri komik duruma düşürmeyi başarabilirsek, insanların onlara ve iddialarına gülmesini sağlayabilirsek, onları kan dökmeden ele geçirmeyi başarabiliriz."

"Aslında haklısınız," dedi Fabrizi. "Ama bunu nasıl başaracaksınız?"

"Neden başaramayalım ki?" diye yanıtladı Martini. "Hiciv yüklü bir metin, sansürün üstesinden gelmek bakımından ciddi bir metinden çok daha fazla şansa sahip değil mi? Hem üstü örtülü ifadeler kullanılacaksa, ortalama okur görünürde saçma bir şakanın çifte anlamını bilimsel ya da ekonomik bir tezden çok daha kolaylıkla keşfedebilir."

"O hâlde sinyora, mizahi broşürler basmamızı ya da mizah gazetesi çıkarmamızı mı öneriyorsunuz? Ki ikincisine sansür kurulunun izin vermeyeceğine eminim."

"Aklımdaki ikisi de değil. Bence sokaklarda çok ucuza satılacak ya da bedava dağıtılacak düz yazı ya da şiirle yazılmış mizahi kitapçıklar çok faydalı olur. Eğer bu işin ruhunu kavrayacak zeki bir çizer bulabilirseniz, kitapçıkları resimlememiz daha da iyi olur."

"Eğer yapılabilirse güzel bir fikir ama bu iş yapılacaksa iyi yapılmalı. Birinci sınıf bir mizah yazarına ihtiyacımız var, peki onu nerede bulacağız?"

"Biliyorsunuz," diye ekledi Lega. "Çoğumuz ciddi yazarlarız ve tüm konuklara saygımla şunu söylemek isterim ki, mizah yapmaya yönelik genel bir çaba, tarantella dansı* yapmaya çalışan fillerle aynı görüntüyü verecektir."

"Uygun olmadığımız bir işe girişmeyi ben de asla önermiyorum. Benim önerim, gerçekten yetenekli bir sanatçı bulmamız –ki eminim İtalya'da bir yerlerde böyle biri vardır– ve gerekli kaynakları sağlamamız yönünde. Elbette bu adam hakkında bir şeyler bilmemiz ve üstünde anlaşabileceğimiz çizgiler üzerinde çalışacağından emin olmamız gerekiyor."

"Ama onu nerede bulacaksınız? Gerçek yeteneğe sahip mizahçılar bir elin parmaklarını geçmiyor ve hiçbiri de uygun değil. Giusti kabul etmez, şu an başını kaşıyacak vakti yok. Lombardiya'da birkaç iyi adam daha var ama onlar da yalnızca Milano lehçesiyle..."

"Ve dahası, Toskana halkını etkilemek için bundan daha iyi yollar bulmak gerekir," diye ekledi Grassini. "Eğer kişisel ve dinsel özgürlük gibi ciddi sorunlara, eften püften birer konuymuş gibi yaklaşırsak, eminim ki bu, en hafif deyimiyle siyasi yetersizlik olarak görülecektir. Floransa, Londra gibi yalnızca fabrikalardan ve para peşindeki kalabalıklardan oluşmaz, Paris gibi içi boş lüksler peşinde de koşmaz. Büyük bir tarihe sahiptir..."

"Atina da öyleydi," diye gülümseyerek sözünü kesti kadın. "Ama 'büyüklüğü nedeniyle çok hantaldı ve onu ayağa kaldırmak için bir atsineğine ihtiyaç vardı'..."**

Riccardo elini masaya vurdu. "Sahi, neden aklımıza Atsineği gelmedi ki! Tam bu işin adamı!"

"O da kim?"

"Atsineği, Felice Rivarez. Onu anımsamıyor musunuz? Muratori'nin ekibinden, üç yıl önce Apeninler'den gelen şu adam?"

---

* Napoli'ye özgü oynak bir dans türü.

** Platon'un *Sokrates'in Savunması* adlı eserinden.

"Ah, siz bu ekibi tanıyorsunuz, değil mi? Paris'e gittiklerinde onlarla seyahat ettiğinizi anımsıyorum."

"Evet, Rivarez'i Marsilya'ya uğurlamak için Livorno'ya kadar gittim. Toskana'da duramazdı, ayaklanma başarısız olduktan sonra gülmekten başka yapacak bir şey kalmadığını ve o yüzden Paris'e gitmesinin daha iyi olacağını söyledi. Kuşkusuz Toskana'nın gülüp eğlenmek için yanlış bir yer olduğu konusunda, o da Sinyor Grassini ile aynı fikirdeydi. Ama şimdi İtalya'da bir şey yapma şansı olduğuna göre, çağırırsak geleceğinden eminim."

"Adı ne dediniz?"

"Rivarez. Brezilyalı sanırım. En azından orada yaşamış olduğunu biliyorum. Şimdiye dek tanıdığım en nüktedan insanlardan biridir. Tanrı biliyor ya, o hafta Livorno'da neşelenmemizi sağlayacak hiçbir şey yoktu, zavallı Lambertini'nin yüzüne bakmak bile insanın kalbini paramparça ediyordu; ama Rivarez odadayken kimse gülmeden duramıyordu, sonu gelmez bir kahkaha fırtınasıydı âdeta. Hatırladığım kadarıyla yüzünde çirkin bir kılıç yarası ve dikişler var. Evet, tuhaf bir adam ama bana sorarsanız o ve onun tuhaflıkları sayesinde o zavallı gençler tam bir çöküş yaşamaktan kurtulmuş oldular."

"Sözünü ettiğiniz kişi, Fransız gazetelerinde 'Le Taon'* adıyla siyasi hicivler yazan adam değil mi?"

"Evet, genellikle kısa kısa paragraflar ve komik yazı dizileri hazırlıyor. Apeninler'deki kaçakçılar ona dili yüzünden 'Atsineği' diyordu, o da yazılarını bu lakapla imzalamaya başladı."

Ağır ve heybetli tavrıyla, "Bu beyefendi hakkında ben de bazı şeyler biliyorum," diye söze girdi Grassini. "Ve doğrusu duyduklarımın övgü dolu sözler olduğunu söyleyemem. Kuşkusuz gösterişli ve yüzeysel bir zekâya sahip ancak bana sorarsanız yetenekleri abartılıyor; fiziksel cesaretten yoksun olmayabilir ama Paris

* Fransızca, atsineği.

ve Viyana'daki ünü, bildiğim kadarıyla lekesiz olmaktan çok uzak. Birçok... eee... eee... macerası ve bilinmeyen bir geçmişi var. Duprez'in keşif heyetinde, Güney Amerika'nın vahşi tropik bölgelerinde yabanileşmiş ve berbat bir hâlde bulunup kurtarıldığı anlatılıyor. Sanırım hiçbir zaman öylesi bir duruma nasıl düştüğüne dair tatmin edici bir açıklama yapmadı. Apeninler'deki ayaklanmaya gelince, bu talihsiz olaya her karakterden insanın karışmış olduğu zaten bir sır değil. Bologna'da idam edilen adamların adi suçlular olduğu biliniyor, kaçanların birçoğu da ne idiği belirsiz insanlar. Şüphe yok ki ayaklanmaya katılanların *bazıları* yüksek karakterde..."

Sesinde öfkeli bir tonla, "Bazıları bu odadaki birçok kişinin çok yakın arkadaşıydı!" diye sözünü kesti Riccardo. "Müşkülpenest ve seçkin olmak gayet iyi bir şey Grassini ama bu 'adi suçlular' inançları uğruna öldü, bu sizin yahut benim şimdiye dek yaptıklarımızın çok ötesinde bir şey."

"Ve insanlar size bir daha Paris'in bayat dedikodularını anlattığında," diye ekledi Galli. "Onlara Duprez'in keşif seferi hakkında yanıldıklarını, bunu size benim söylediğimi aktarabilirsiniz. Duprez'in yaveri Martel'i şahsen tanıyorum, tüm hikâyeyi ondan dinledim. Rivarez'i orada kıyıya vurmuş hâlde buldukları doğrudur. Arjantin Cumhuriyeti için savaşırken esir düşmüş ve kaçmış. Buenos Aires'e dönmeye çalışmış, sürekli kıyafet değiştirerek ülkeyi dolaşmış. Ama ona acıyıp da yanlarına aldıkları hikâyesi tamamen uydurma. Tercümanları hastalanıp geri dönmek zorunda kalmış; gemideki Fransızlardan hiçbiri de yerel dilleri konuşamıyormuş, bu yüzden bu görevi ona önermişler, o da koca üç yılı onlarla, Amazon'un kollarını keşfederek geçirmiş. Martel bana, Rivarez olmasa keşif seyahatinden sağ çıkabileceklerini hiç sanmadığını söyledi."

"Her kim olursa olsun, Martel ve Duprez gibi iki deneyimli askeri etkileyebilen bir adamın özel bir yanı olmalı," dedi Fabrizi. "Siz ne dersiniz sinyora?"

"Konuyla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Kaçaklar Toskana'dan geçtiği sırada ben İngiltere'deydim. Ama bana sorarsanız vahşi bölgelerde üç yıl boyunca bu adamla birlikte keşif yapan arkadaşları ve bir ayaklanmada birlikte savaştığı yoldaşları onun hakkında iyi düşünüyorsa, bu referans, sokak dedikodularını dengelemek için yeterlidir."

"Yoldaşlarının onun hakkındaki fikirleri şüpheye yer bırakmıyor," dedi Riccardo. "Muratori'den Zambeccari'ye kadar, en engebeli arazilerde dağcılık yapanlar bile ona hayrandı. Dahası, Orsini'nin yakın bir arkadaşı. Öte yandan Paris'te onunla ilgili bir sürü yalan dolan laf döndüğü de doğru ama bir adam düşman edinmek istemiyorsa siyasi hicivci olmamalı zaten."

"Tam olarak emin değilim," dedi Lega. "Ama sanırım sığınmacılar buradayken ben de onu bir kez gördüm. Kambur, çarpık çurpuk bir görünümü vardı sanki?"

Profesör yazı masasının çekmecelerinden birini açtı ve bir yığın kâğıt çıkardı. "Sanırım şuralarda bir yerde polisin çıkardığı eşkâl olacaktı," dedi. "Kaçıp dağ geçitlerine saklandıklarında eşkâlleri her yere yapıştırılmıştı, hatırlarsınız. Kardinal... neydi o alçağın adı... hah, Spinola başlarına ödül koymuştu hani."

"Rivarez ve bu polis belgesi hakkında harika bir öykü de var bu arada. Bir askerin eski üniformasını giyip, taburcu edilirken yaralanan ve bölüğünü bulmaya çalışan tüfekli bir asker gibi bölgeyi dolaşmaya çıkmış. Spinola'nın arama birliklerinden birine denk gelmiş ve onu gideceği yere götürmeleri için birliğin arabalarından birine atlayıp gün boyu, nasıl asilerce esir alındığını, dağlarda onlarla birlikte sürüklendiğini ve ellerinde ne korkunç işkenceler gördüğünü anlatan dehşet verici öyküler uydurmuş. Onlar da ona bu eşkâl belgesini gösterip, 'Atsineği denen canavar' hakkında akla gelebilecek her tür saçmalığı anlatmışlar. Gece olunca, askerler uyurken barutlarına bir kova dolusu su dökmüş, ceplerini erzak ve cephaneyle doldurup kamptan ayrılmış..."

"Ah, işte belge de burada," diye sözünü kesti Fabrizi. "'Felice Rivarez. Lakabı, Atsineği. Yaş, yaklaşık 30. Doğum yeri ve ebeveynler bilinmiyor, büyük olasılıkla Güney Amerikalı. Meslek, gazeteci. Görünüm: Kısa ve siyah saçlı, siyah sakallı, koyu tenli, mavi gözler, geniş ve kare şeklinde alın, burun, ağız, çene...' Evet, işte, burada: 'Belirgin özellikler: Sağ ayak aksak, sol kol bükük, sol elde iki parmak eksik, yüzünde yakın zamanda oluşmuş kılıç yarası var, kekeme.' Ardından bir de not eklenmiş: 'Keskin nişancıdır, tutuklama sırasında çok dikkat edilmeli.'"

"Böylesi belirgin işaretlerden oluşan müthiş bir liste varken arama birliğini kandırmayı başarması da inanılmaz bir şey doğrusu."

"Başarmasını sağlayan şey mutlak korkusuzluğundan başka bir şey değil kuşkusuz. Bir an için olsun ondan şüphelenselerdi işi biterdi. Ama istediğinde takınmayı başardığı o şüphe uyandırmayan masumiyet havası, insanı her şeye inandırır. Evet beyler, bu plan hakkında ne düşünüyorsunuz? Rivarez içimizdeki pek çok kişi tarafından tanınıyor anlaşılan. Bize bu konuda yardım etmesini isteyelim mi, istemeyelim mi?"

"Bence konuyla ilgili ağzını arayıp, bu plana sıcak yaklaşıp yaklaşmadığını anlayabiliriz," dedi Fabrizi,

"Ah, sıcak yaklaşacaktır, bundan emin olabilirsiniz. Bir kere bu tasarı, Cizvitlerle savaşmak anlamına geliyor ve tanıdığım insanlar arasında rahip sınıfına en çok karşı çıkan kişi odur, işin doğrusu bu konuda hayli fanatiktir."

"O hâlde ona yazıp soracaksınız Riccardo?"

"Kesinlikle. Durun bakayım, şimdi nerededir? Sanırım İsviçre'de. Son derece huzursuz bir adam olduğundan, durmadan oradan oraya gider durur. Broşür sorununa gelince..."

Uzun ve hararetli bir tartışmaya daldılar. Sonunda, misafirler dağılmaya başlarken Martini, sessiz genç kadına yaklaştı.

"Seni eve bırakayım Gemma."

"Teşekkür ederim, ben de seninle biraz iş konuşmak istiyorum."

"Adreslerle ilgili bir sorun mu var?" diye sordu Martini usulca.

"Ciddi bir şey yok ama bence bazı değişiklikler yapmanın zamanı geldi. Bu hafta, iki mektup postanede durdurulmuş. İkisi de gayet önemsizdi, bu bir tesadüf de olabilir ama riski göze alamayız. Eğer polis adreslerimizden şüphelenmeye başladıysa hemen değiştirmek gerekir."

"Bu konuyu konuşmak için yarın geleceğim. İstersen bu gece iş konuşmayalım, yorgun görünüyorsun."

"Yorgun değilim."

"O hâlde yine canın sıkkın."

"Boş ver, özel bir şey yok."

II

"Hanımefendi içeride mi Katie?"

"Evet efendim, giyiniyor. Salona geçerseniz birkaç dakika içinde aşağıya iner."

Katie ziyaretçiye gerçek bir Devonshire kızının neşeli cana yakınlığıyla eşlik etti. Martini onun en sevdiği kişilerden biriydi. İngilizceyi elbette bir yabancı gibi konuşuyordu ama yine de çok saygılıydı; başka ziyaretçilerin yaptığı gibi, hanımefendi yorgunken, sabahın birine dek bas bas bağırarak siyaset tartışmıyordu. Dahası, hanımefendinin bebeği öldüğünde, kocası can çekişirken ona yardım etmek için Devonshire'a kadar gelmişti; o zamandan bu yana, bu iri, tuhaf ve sessiz adam Katie için "aileden biri" gibiydi. Sanki kucağına yerleşen tembel siyah kedi de böyle düşünüyordu. Pasht, Martini'yi işe yarar bir mobilya olarak görüyordu. Ziyaretçi asla kuyruğuna basmamış, sigarasının dumanını gözlerine üflememiş; hiçbir şekilde saldırgan bir iki ayaklı kişiliği ortaya koymamıştı. Bir centilmen nasıl davranması gerekiyorsa öyle davranıyordu: Uzanıp yatmak ve keyif yapmak için rahat bir kucak sağlıyor ve sofrada balık yiyen insanları izlemenin bir kedi

için hiç de ilgi çekici olmadığını asla unutmuyordu. Aralarındaki dostluk eskilere dayanıyordu. Eskiden, Pasht bir yavruyken ve sahibesi onu düşünemeyecek kadar hastayken, İngiltere'den buraya Martini'nin gözetimi altında, bir sepetin içinde gelmişti. O zamandan bu yana deneyimleri onu, bu hantal ve ayı gibi adamın yalnızca iyi gün dostu olmadığına ikna etmişti.

"Siz ikiniz, ne kadar da rahat görünüyorsunuz öyle!" dedi odaya giren Gemma. "Kendinizi akşama hazırlıyorsunuz herhâlde."

Martini dikkatlice kediyi kucağından alıp yere koydu. "Toplantı başlamadan önce bana bir çay ikram edeceğini umarak erken gelmiştim," dedi. "Akşam büyük ihtimalle dehşetli bir kapışma olacak ve Grassini bize doğru düzgün bir yemek bile vermeyecek... bu sosyetik evlerde hep öyle oluyor."

"Haydi ama!" dedi Gemma gülerek. "Galli kadar kötüsün sen de! Zavallı Grassini'nin, karısının ev işlerindeki yetersizliği de dâhil, hesabını vermesi gereken bir sürü günahı var zaten. Çaya gelince, bir dakikaya hazır olur. Katie özellikle senin için Devonshire keki yapıyordu."

"Katie iyi bir kız, değil mi Pasht? Bu arada gözümden kaçmadı, demek bu güzel elbiseyi giydin. Onu unutmuş olmandan korkuyordum."

"Sana söz vermiştim, gerçi böylesi sıcak bir gece için fazla kalın ama..."

"Fiesole çok daha serin olacaktır, ayrıca hiçbir şey sana beyaz kaşmir kadar yakışmıyor. Elbisene takman için çiçek de getirmiştim."

"Ah, o harika gül demetini diyorsun! Onlara bayıldım! Ama suda durmaları daha iyi. Çiçek takmaktan nefret ediyorum."

"Bu senin batıl kuruntularından biri."

"Hayır, hiç de öyle değil, yalnızca tüm geceyi bu kadar sıkıcı bir arkadaşa iğnelenmiş olarak geçirirlerse, onların da canlarından bezeceklerini düşünüyorum!"

"Korkarım bu gece hepimiz çok sıkılacağız. Toplantı dayanılmaz derecede sıkıcı olacak."

"Neden ki?"

"Kısmen Grassini'nin dokunduğu her şeyi kendisi kadar sıkıcı hâle getirmesinden."

"Bu kadar alaycı olma. Adamın misafiri olacakken böyle konuşman çok da doğru değil."

"Her zaman haklısın Madonna. Pekâlâ o hâlde, sıkıcı olacak, çünkü ilgi çekici insanların yarısı bile gelmiyor."

"Nasıl yani?"

"Bilmiyorum. Şehir dışındalar, hastalar ya da başka bir bahaneleri var işte. Her neyse, iki ya da üç büyükelçi, birkaç bilgili Alman, her zamanki gibi ne idiği belirsiz bir grup turist, Rus prensleri ve edebiyat kulübü mensubu birkaç da Fransız subay olacak. Bunun dışında tanıdığım kimse yok... tabii gecenin en ilgi çekici konuğu olan yeni mizah yazarı hariç."

"Yeni mizahçı mı? Kim, şu Rivarez mi? Ama Grassini'nin ondan hiç hoşlanmadığını sanıyordum."

"Evet ama adam bir kere buralara gelince ve gündem olacağı da kesinleşince, elbette Grassini onu evinde ilk ağırlayan kişi olmak, ünlülerin sahne aldığı yerde görmek istiyor. Rivarez'in, Grassini'nin kendisini onaylamadığından haberi bile yoktur, bundan emin olabilirsin. Gerçi yeterince keskin zekâlı biri, tahmin ediyordur bir şeyler."

"Geldiğini bile bilmiyordum."

"Daha dün geldi. İşte, çay. Hayır, ayağa kalkma, izin ver demliği ben getireyim."

Martini başka hiçbir yerde, bu küçük odada olduğu kadar mutlu olmamıştı. Gemma'nın arkadaşlığı, üstünde yarattığı etkinin hiç mi hiç farkında olmayışı, içten ve yalın yoldaşlığı onun için hiç de parlak olmayan bir yaşamın en güzel parçalarından biriydi. Ne zaman kendini kötü hissetse, iş saatlerinin ardından buraya gelir ve genellikle sessizlik içinde onunla oturur, eği-

lip iğne işi işlemesini ya da çay koymasını izlerdi. Gemma ona asla sıkıntılarıyla ilgili sorular sormaz, sözcüklere dökülen bir yakınlık göstermezdi ama Martini oradan ayrıldığında her zaman kendini daha güçlü hisseder ve sakinleşmiş olurdu. Kendi ifadesiyle, "Bir on beş gün daha zorluklara katlanabileceğini" hissederdi. Gemma'da, farkında olmadığı, çok az kişide bulunan bir teselli yeteneği vardı. İki yıl önce Martini'nin en yakın arkadaşları Calabria'da ihanete uğrayıp kurtlar gibi vurulduğunda, Gemma'nın sarsılmaz inancı büyük olasılıkla onu umutsuzluktan kurtaran şey olmuştu.

Kimi pazar sabahları "iş konuşmaya" gelirdi. Bu ifade her ikisinin de aktif birer üyesi olduğu ve kendilerini adadıkları Mazzinici partinin işleriyle alakalı şeyleri anlatıyordu. Gemma o zamanlar çok farklı biriydi: Sert, soğuk, mantıklı ve son derece kusursuzdu, tarafsız hareket ederdi. Onu yalnızca siyasi çalışma içinde görenler, eğitimli ve disiplinli bir komplocu olduğunu; güvenilir, cesur ve partinin her şekilde değerli bir üyesi olduğunu ama bir şekilde yaşamı ve bireyselliğiyle eksik kaldığını düşünürdü. "Bir komplocu olarak doğmuş, on tanemize bedel ama o kadar işte," demişti Galli onun için. Martini'nin tanıdığı "Madonna Gemma"ya ulaşmak ise çok zordu.

Büfeyi açarken omzunun üstünden bakan Gemma, "Peki, bu 'yeni mizahçı' nasıl görünüyor bakalım?" diye sordu. "Cesare, orada senin için arpa şekerlemesi ve şekerli melekotu da var. Bu arada, devrimci erkeklerin neden tatlıya bu kadar düşkün olduklarını hep merak etmişimdir."

"Diğer erkekler de sever ama onlar bunu itiraf etmenin saygınlıklarını zedeleyeceğini düşünürler. Yeni mizah yazarımıza gelince; sıradan kadınların hayran kalacağı, seninse hoşlanmayacağın türde bir adam. Sivri dilli profesyonel bir tüccar gibi; şu tembel tembel hareket eden ve eteğinin dibinden ayrılmayan güzel bir dansçı kızla birlikte dünyayı dolaşan tiplerden."

"Gerçekten dansçı bir kız var mı, yoksa gücendin de sivri dilini mi taklit ediyorsun adamın?"

"Tanrı korusun! Hayır, dansçı son derece gerçek ve şirret kadınların güzelliğinden hoşlananlar için de gayet güzel biri. Kişisel olarak, ben hoşlanmam böylelerinden. Riccardo'nun söylediğine göre bir Macar çingenesi ya da öyle bir şey işte, Galiçya'daki bir taşra tiyatrosundan geliyor. Adam gayet pervasız görünüyor; kızı insanlarla sanki bakire teyzesiymiş gibi tanıştırıyormuş."

"Hımm, kızı evinden koparıp aldıysa böylesi daha doğru olabilir."

"Sen olaya bu şekilde bakabilirsin sevgili Madonna ama toplum böyle görmez. Bana sorarsan çoğu insan, onun metresi olduğunu bildikleri bir kadınla tanıştırıldıklarında, buna kızarlar."

"Rivarez onlara böyle demedikçe bunu nasıl bilebilirler ki?"

"Gayet açık, onunla tanışırsan sen de anlarsın. Ama bence o bile kadını Grassini'lere getirecek kadar pervasız değildir."

"Onu kabul etmezler zaten. Sinyora Grassini geleneklere aykırı tarzda şeyler yapacak bir kadın değildir. Ama bir erkek olarak değil de bir mizahçı olarak Sinyor Rivarez'i merak ediyorum doğrusu. Fabrizi ona mektup yazıldığını, onun da gelip Cizvitlere karşı yürütülecek kampanyaya katılmaya razı olduğunu söylemişti; en son duyduğum şey bu oldu. Bu hafta işler çok yoğundu."

"Sana daha fazla ne anlatabilirim, bilmiyorum doğrusu. Korktuğumuz olmamış, para sorunu pek bir güçlük çıkarmamış. Görünen o ki adam zaten iyi durumdaymış, karşılıksız çalışmak istemiş."

"O hâlde kişisel bir serveti var?"

"Besbelli var ama bu da biraz tuhaf... Fabrizi o gece, Duprez'in keşif heyetinin onu ne durumda bulduğunu anlatmıştı, hatırlıyorsundur. Ancak Brezilya'da bir yerlerdeki madenlerde hissesi varmış galiba, ayrıca Paris, Viyana ve Londra'da yazar olarak son derece başarılı olmuş. Anlaşılan birkaç dile birden hâkim;

burada onu gazete bağlantılarından uzak tutacak bir şey de yok. Cizvitlerle kapışmak tüm zamanını almayacaktır."

"Bu da doğru tabii. Neyse, yola koyulma zamanı Cesare. Evet, şu gülleri takacağım. Bir dakika bekle."

Üst kata koştu; elbisesinin göğsüne iliştirilmiş güller ve başına attığı siyah İspanyol dantelinden uzun bir eşarpla geri geldi. Martini onu sanatsal bir beğeniyle süzdü.

"Bir kraliçeye benziyorsun, Madonna! Yüce ve bilge Saba Kraliçesi!"

"Ne kadar da kaba bir konuşma!" diye gülerek yanıt verdi Gemma. "Üstelik kendimi sıradan bir sosyete kadınının kalıbına sokmak için ne kadar çok uğraştığımı da biliyorsun! Saba Kraliçesi gibi gözüken bir komplocuyu kim ne yapsın hem? Casusları uzak tutmanın yolu bu değil."

"Ne kadar uğraşırsan uğraş asla aptal bir sosyete kadını gibi görünemezsin sen. Ama sonuçta çok da önemli değil bu; Sinyora Grassini gibi yelpazenin ardına saklanıp etrafa yapmacık gülücükler saçamasan bile, casusların düşüncelerini incelemeye değer görmeyeceği kadar dürüst birisin."

"Artık bu zavallı kadını rahat bırak Cesare! Biraz daha şekerleme al da sinirlerin yatışsın. Hazır mısın? O hâlde, yola koyulsak iyi olur."

Martini, toplantının hem kalabalık hem de sıkıcı geçeceğini söylerken çok haklıydı. Edebiyatçı adamlar kibar kibar sohbet ediyor ve korkunç derecede sıkılmış görünüyorlardı; ne idiği belirsiz bir grup turist ve Rus prensi ise odadan odaya uçuşuyor, birbirlerine ünlülerin kim olduğunu soruyor ve birtakım entelektüel sohbetler sürdürmeye çalışıyorlardı. Grassini misafirlerini, çizmeleri kadar özenle cilalanmış bir tavırla kabul ediyordu ama soğuk yüzü Gemma'yı görünce aydınlandı. Aslında ondan hoşlanmaz, hatta gizliden gizliye biraz da korkardı ama salonunun onsuz bir hayli renksiz kalacağını fark etmişti. Mesleğinde yükselmişti, artık zengin biriydi ve en büyük hırsının, evini liberal ve

entelektüel toplulukların merkezi hâline getirmek olduğu gayet iyi biliniyordu. Gençliğinde evlenme hatasına düştüğü karısının –bu önemsiz, abartılı giyinen ufak tefek kadının– yavan sohbeti ve solmuş güzelliğiyle büyük bir edebî salonun hanımı olmaya uygun olmadığının farkındaydı. Ne zaman Gemma'yı toplantılarından birine gelmeye ikna etse, o gecenin başarılı geçeceğini düşünürdü. Davranışlarının sessiz zarafeti misafirleri rahatlatıyordu ve Grassini'nin hayal gücünde eve musallat olmuş bayağı hayaletler de, onun varlığı sayesinde yok olup gidiyordu.

Sinyora Grassini, Gemma'yı sevgi dolu bir tavırla karşıladı, herkes tarafından işitilebilecek bir fısıltıyla "Ne kadar büyüleyicisin bu gece!" dedi ve acımasız, eleştiri dolu gözlerle beyaz kaşmir kıyafetini süzdü. Misafirine karşı, tam da Martini'nin onda sevdiği şeyler yüzünden kin dolu bir nefret duyuyordu; karakterinin sessiz gücü, ciddiyeti, içtenliği, doğrudanlığı, zihninin istikrarlı dengesi, yüzünün farklı ifadeleri... Ve Sinyora Grassini birinden nefret ettiğinde, bunu taşkın bir sevecenlikle gösterirdi. Gemma pek de önem vermediği bu iltifatları ve sevgi sözcüklerini kabul etti ve zihnini daha fazla bunlarla meşgul etmedi. "Sosyeteye girmek" denen şey onun gözünde, casusların dikkatini çekmek istemeyen bir komplocunun özenle yerine getirmesi gereken yorucu ve son derece tatsız bir görevdi. Gemma bunu onca emek isteyen şifreli yazı çalışmalarıyla bir tutuyordu; iyi giyinen bir kadın olma ününün, şüphelere karşı ne kadar pratik bir koruyucu olduğunun farkındaydı; tıpkı şifre anahtarlarını çalıştığı gibi, modayı takip etmeye de belli bir mesai ayırıyordu.

Sıkılmış hâldeki ünlü edebiyatçılar Gemma'nın adının anons edilmesiyle birlikte biraz neşelendiler. Edebiyatçılar ve özellikle de hemen ona, odanın ucuna doğru yönelen radikal gazeteciler arasında çok sevilirdi. Ama onu tekellerine almalarına izin vermeyecek kadar deneyimli bir komplocuydu. Radikalleri her gün görebilirdi zaten, o yüzden etrafını sardıklarında hafif bir gülümsemeyle onlara etrafta bilgiye ihtiyacı olan bu kadar turist

varken kendisiyle zaman kaybetmemelerini hatırlattı ve onları kibarca yanından uzaklaştırdı. Kendi adına dikkatini toplantıya katılan İngiliz parlamentere vermeye kararlıydı, onun Cumhuriyetçi Parti'ye sempatisini kazanmalıydı, bu konuda endişeler vardı; adamın finans alanında uzman olduğunu bildiğinden, önce Avusturya para piyasasının teknik durumu hakkındaki görüşlerini sorarak dikkatini çekti, ardından da sohbeti ustaca Lombardiya-Venedik bölgesindeki gelirlerin durumuna getirdi. Havadan sudan sohbetlerle canının sıkılmasını bekleyen İngiliz, ona şüpheyle baktı. Besbelli entelektüel bir kadının eline düşmüş olmaktan korkuyordu ama hem göze hem kulağa hoş geldiğini fark edince kendini bütünüyle ona teslim etti ve karşısında sanki Metternich varmış gibi, İtalya maliyesi hakkında ciddi bir tartışmaya girişti. Grassini, "Sinyora Bolla'ya, Genç İtalya hareketinin tarihi hakkında bir şeyler sormak isteyen" bir Fransız getirdiğinde, parlamento üyesi İngiliz, İtalya'nın hoşnutsuzluğunun sandığından çok daha fazla dayanağı olabileceğine ilişkin bir duyguyla afallamış olarak ayağa kalkmıştı.

O akşamın daha geç saatlerinde Gemma, kamelya ve zakkumların arasında bir süre kendi başına oturmak için, salonun pencereleri altındaki terasa çıktı. Havasızlık ve sürekli bir odadan diğerine geçen kalabalık başını ağrıtmaya başlamıştı. Terasın ucunda, bir öbek zambağın ve başka çiçeklerin ardına gizlenmiş, geniş fıçılar içinde bir dizi palmiye ağacı ve ağaçsı eğrelti otu vardı. Bu bitkiler, ardında vadinin güzel manzarasına hâkim bir kuytu oluşturan geniş bir perde meydana getirmişti. Üstünde geç açan çiçeklerin kümelendiği nar dalları, bitkilerin arasındaki dar açıklıktan aşağıya sarkıyordu.

Biraz sessizlik ve dinlenme sayesinde, giderek tehdidini artıran baş ağrısından kurtulmayı ve kimsenin nerede olduğunu merak etmemesini uman Gemma, kuytu köşeye iyice sığındı. Gecenin havası ılık, hoş ve durgundu, yine de sıcacık kapalı odalardan geldiği için Gemma biraz ürperdi ve dantel eşarbını başına çekti.

Biraz dinlenmişti ki, teras boyunca yaklaşan konuşma ve ayak seslerini işitti, bu sesler onu içine düştüğü dalgın hâlden hemen çıkardı. Gözlerden kaçabilmeyi ve yeni sohbetlerle yorgun beynine eziyet etmeden önce o değerli sessizliği birkaç dakika daha sürdürebilmeyi umarak gölgeye çekildi. Bu da bir işe yaramadı, ayak sesleri rahatsız edici bir biçimde ilerleyerek yanına kadar geldi ve hemen perdenin yanında durdu. Ardından konuşmanın akışı içinde bir an Sinyora Grassini'nin tiz ve kulak tırmalayıcı sesi duyuldu.

Bir erkeğe ait olan diğer ses, dikkat çekici biçimde yumuşak ve müzikaldi ama sesin tatlılığı, tuhaf ve hırıltılı, peltek bir konuşma tarzıyla bozuluyordu. Bu tarz konuşması belki sadece özentiden kaynaklanıyordu ama daha büyük olasılıkla da, bir konuşma bozukluğunu bastırmak için gösterilen ve zamanla alışkanlığa dönüşen gayretlerin bir sonucuydu. Ne olura olsun, her durumda gayet nahoştu.

"İngiliz mi dediniz?" diye sordu ses. "Ama isim kesinlikle İtalyan. Neydi... Bolla?"

"Evet, yaklaşık dört yıl önce İngiltere'de ölen zavallı Giovanni Bolla'nın dulu... anımsamıyor musunuz yoksa? Ah, unutmuşum... öyle gezgin bir yaşam sürüyorsunuz ki mutsuz vatanımızın bütün şehitlerini anımsamanızı bekleyemeyiz sizden! Hem o kadar çoklar ki!"

Sinyora Grassini içini çekti. Yabancılarla hep bu tarzda konuşurdu; İtalya'nın acıları için yas tutan vatansever rolü, yatılı okul tavırları ve çocuksu surat asmasıyla etkili bir bileşim oluşturduğunu düşünürdü.

"İngiltere'de öldü demek!" diye yineledi diğer ses. "Bir sığınmacıydı o hâlde? İsmi bir yerden hatırlar gibiyim, ilk dönemlerinde Genç İtalya hareketiyle bağlantılı değil miydi?"

"Evet, 1833'te tutuklanan talihsiz genç adamlardan biriydi... o üzücü olayı anımsıyor musunuz? Birkaç ay içinde serbest bırakıldı, ardından iki ya da üç yıl sonra, hakkında tutuklama emri

çıkınca İngiltere'ye kaçtı. Hemen sonra orada evlendiğini duyduk. Son derece romantik bir ilişkiydi, zavallı Bolla her zaman tam bir romantikti."

"Ve sonra İngiltere'de öldü, ha?"

"Evet, veremden, o berbat İngiliz iklimine dayanamadı. Karısı o daha ölmeden tek çocuğunu kaybetti, kızamığa yakalanmıştı. Çok üzücü değil mi? Hepimiz sevgili Gemma'ya o kadar düşkünüz ki! Zavallı, soğuk bir kadın, tüm İngilizler öyledir, biliyorsunuz; bence sorunları onu melankolik..."

Gemma ayağa kalktı ve nar ağacının dallarını itti. Kişisel acılarının böyle hoşbeş sohbetlerde ortaya dökülmesi onun için neredeyse en dayanılmaz şeydi; ışığa çıktığında, yüzünde açıkça okunan bir rahatsızlık vardı.

Hayranlık uyandıran bir serinkanlılıkla, "Ah! İşte, burada!" diye bağırdı ev sahibesi. "Gemma tatlım, ben de nereye kaybolduğunu merak ediyordum. Sinyor Felice Rivarez seninle tanışmayı arzu ediyor."

'Demek Atsineği dedikleri kişi bu,' diye düşündü adama merakla bakan Gemma. Adam kibarca öne doğru eğilse de, gözleri Gemma'ya küstahça gelen bir merak ve sorguyla âdeta üzerinde dolaştı.

"Burada h...ha...harika bir kuytu yer keşfetmişsiniz," dedi kalın bitki perdesine bakarak. "Ne kadar da g...gü...güzel bir manzara!"

"Evet, çok güzel bir köşe. Biraz hava almak için gelmiştim."

"Böylesi güzel bir gecede evin içine tıkılıp kalmak, neredeyse Yüce Tanrı'ya nankörlük etmek demek," dedi gözlerini yıldızlara diken ev sahibesi. Etkileyici kirpikleri vardı ve bunları göstermekten hoşlanırdı. "Bakın sinyor! Sevgili İtalyamız özgür olsa, tam bir yeryüzü cenneti olmaz mıydı? Böylesi çiçeklerle, böylesi bir gökyüzüyle köle olduğunu düşünmek mümkün mü!"

Atsineği, yumuşak ve baygın konuşmasıyla, "Ve böylesi vatansever kadınlarla!" diye mırıldandı.

Gemma ona dönüp dehşetle baktı, arsızlığı kimseyi kandıramayacak kadar ortadaydı. Sinyora Grassini'nin iltifat açlığını belirgin bir biçimde küçümsemişti, zavallı kadın içini çekerek kirpiklerini indirdi.

"Ah sinyor, bir kadının yapabileceği o kadar az şey var ki! Belki bir gün bir İtalyan olarak adımı gururlandırırım, kim bilir! Ama şimdi toplumsal görevlerime dönmeliyim. Fransız büyükelçisi, vesayeti altındaki kızcağızı tüm soylularla tanıştırmam için neredeyse yalvardı, birazdan siz de içeri gelip onu görmelisiniz. Gerçekten büyüleyici bir kız. Gemma, tatlım, Sinyor Rivarez'i muhteşem manzaramızı göstermek için dışarı çıkarmıştım, şimdi onu sana emanet ediyorum. Ona iyi bakacağından ve herkesle tanıştıracağından eminim. Ah, işte şu zarif Rus prensi! Onunla tanıştınız mı? Çar Nikolay'ın gözdesi olduğunu söylüyorlar. Kimsenin telaffuz edemediği bir adı olan bir Polonya kasabasının ordu komutanıymış. *Quelle nuit magnifique! N'est-ce-pas, mon prince?*"*

Kalın enseli, iri çeneli, ceketi yemek lekeleriyle parlayan bir adamla konuşa konuşa uzaklaştı ev sahibesi. Aralarına *"charmant"* ve *"mon price"*** sözcükleri karışmış *"notre malheureuse patrie"**** ağlamaları, terasta solarak kayboldu.

Gemma, nar ağacının yanında hareketsiz bir şekilde duruyordu. Zavallı aptal kadın için üzülmüş, Atsineği'nin gevşek ve küstah tavrı onu rahatsız etmişti. Yüzünde öfkeli bir ifadeyle uzaklaşlan siluetleri izliyordu; böylesi acınası yaratıklarla dalga geçmek haksızlıktı doğrusu.

"İşte, İtalyan ve Rus vatanseverliği," dedi mizah yazarı. Yüzünde bir gülümsemeyle Gemma'ya dönmüştü. "Kol kola ve biri diğerinin arkadaşlığından gayet memnun bir hâlde. Hangisini tercih edersiniz?"

---

* "Ne muhteşem bir gece, öyle değil mi prensim?"

** "Sevimli" ve "prensim"

*** "Bahtsız ülkemiz"

Gemma belli belirsiz kaşlarını çattı, yanıt vermedi.

"E...el...elbette," diye devam etti adam. "Bu tamamen k..ki... kişisel bir tercih ama bana kalırsa, ikisi içinden Rus tarzı benim favorim... Rus tarzı gayet eksiksizdir. Eğer Rusya egemenlik için barut ve silah yerine çiçeklere ve göğe güvenseydi, sizce *'mon prince'* o Polonya kalesini ne kadar zaman elinde tutabilirdi ki?"

"Bence," diye yanıtladı soğuk bir biçimde Gemma. "Kişisel görüşlerimizi konuğu olduğumuz bir kadınla dalga geçmeden savunabiliriz."

"Ah, evet! İtalya'daki m... mi...misafirperverliğin yükümlülüklerini unutmuşum, bu İtalyanlar kusursuz derecede misafirperver insanlardır. Avusturyalıların da böyle düşündüğüne eminim. Oturmaz mısınız?"

Topallayarak terasın diğer ucundan ona bir sandalye getirdi, kendisi de korkuluğa yaslanarak karşısına geçti. Pencereden gelen ışık yüzüne vuruyordu, Gemma onu rahat rahat inceleyebiliyordu.

Hayal kırıklığına uğramıştı. Hoş olmasa bile en azından güçlü ve çarpıcı bir yüzle karşılaşmayı bekliyordu, gelin görün ki görünüşünün en belirgin noktaları, giyimindeki züppece eğilimleri ile ifade ve davranışlarındaki örtülü küstahlıktı. Geri kalanına gelince, bir melez kadar esmer ve topallığına rağmen bir kedi kadar atikti. Tüm kişiliğiyle akla tuhaf bir biçimde siyah bir jaguarı getiriyordu. Alnı ve sol yanağı eski bir kılıç kesiğinin eğri büğrü iziyle korkunç bir biçimde bozulmuştu. Konuşurken kekelemeye başladığında, yüzünün bu tarafında sinirsel bir seğirme olduğunu da fark etmişti Gemma. Ama tüm bu kusurlarına karşın, çekici olmayan bu yüz, huzursuzluk verici ve rahatsız edici bir şekilde son derece yakışıklıydı.

Biraz sonra yine yumuşak sesiyle mırıl mırıl konuşmaya başladı. Gitgide rahatsız olan Gemma, 'Konuşabilen, güler yüzlü bir jaguarın sesi,' dedi içinden.

"Radikal basınla ilgilendiğinizi ve gazetelere yazı da yazdığınızı duydum," dedi.

"Az yazıyorum, çok fazla zamanım olmuyor."

"Ah, elbette! Sinyora Grassini'den öğrendiğime göre başka önemli görevler de üstleniyormuşsunuz."

Gemma hafifçe kaşlarını kaldırdı. Anlaşılan Sinyora Grassini, bu aptal kadın, Gemma'nın gerçekten rahatsız olmaya başladığı bu güvenilmez yaratıkla tedbirsizce konuşmuştu.

"Neredeyse bütün zamanım dolu," dedi hızla. "Ama yine de Sinyora Grassini meşgul olduğum işlerin önemini abartıyor. Hâlbuki genelde gayet önemsiz işlerdir."

"Zaten *hepimiz* zamanımızı İtalya için ağıtlar yakarak geçirseydik, dünya kötü bir yer olurdu. Kendimi savunmak için söylüyorum, bu akşamki ev sahibimizin oturduğu bu muhit ve karısı herkesi ciddiyetsizliğe sürükleyebilir. Ah evet, ne söyleyeceğinizi biliyorum; kesinlikle haklısınız ama ikisi şu vatanseverlikleriyle o kadar gülünçtüler ki... Hemen gidiyor musunuz? Dışarısı çok güzel hâlbuki!"

"Sanırım içeri geçeceğim. Bu benim eşarbım mı? Teşekkür ederim."

Şalı yerden almıştı, şimdi ayakta, bir deredeki unutmabeni çiçeği kadar mavi ve masum iri gözlerle ona bakıyordu.

"O boyalı yüzlü taş bebekle dalga geçtiğim için bana kızgınsınız, biliyorum," dedi pişmanlıkla. "Ama insanın elinden ne gelir ki?"

"Madem sordunuz... bence insanın zekâ olarak kendinden aşağı olanlarla bu şekilde dalga geçmesi haksızlıktır... ve evet, korkakça bir şeydir. Bu bir kötürüme gülmek gibi ya da..."

Rivarez'in soluğu acıyla kesildi, aksak ayağına ve sakat eline bakarak geri çekildi. Bir an sonra soğukkanlılığına kavuştu ve kahkahalarla gülmeye başladı.

"Bu pek de adil bir benzetme olmadı sinyora. Biz kötürümler sakatlıklarımızı insanların gözüne sokup, o kadının aptallığıyla yaptığı gibi gösteriş yapmayız. En azından eğri büğrü sırtların eğri büğrü yollardan daha hoş olmadığını fark etmiş insanlarız,

bu konuda hakkımızı teslim edin. Şurada bir basamak var, koluma girin isterseniz?"

Gemma utanç içinde, sessizce eve girdi, adamın beklenmedik duyarlılığı onu hayli rahatsız etmişti.

Rivarez doğrudan kabul salonunun büyük kapısını açtı, Gemma yokluğunda alışılmadık bir şeylerin olduğunu hemen anladı. Beyefendilerin çoğu öfkeli ve huzursuz görünüyordu, hanımefendiler ise kırmızı yanakları ve yalandan ayılıp bayılmalarıyla salonun bir ucunda toplanmıştı. Ev sahibi bastırılmış ama kendini her durumda belli eden bir öfkeyle gözlüklerini düzeltiyor, küçük bir turist grubu salonun uzak köşesinde dikilmiş, etrafa neşeli bakışlar saçıyordu. Besbelli onlara şaka gibi gelen ama misafirlerin çoğunun hakaret olarak algıladığı bir şeyler yaşanmıştı. Sinyora Grassini pek bir şey fark etmiş gibi görünmüyordu; yelpazesini cilveli bir biçimde sallıyor ve yüzünde geniş bir gülümsemeyle, onu dinleyen Alman büyükelçisinin sekreteriyle sohbet ediyordu.

Gemma bir an için eşikte durakladı, misafirlerin rahatsız hâlini onun da fark edip etmediğini görmek için Atsineği'ne dönüp baktı. Neşeli bir bilinçsizlik hâli içindeki ev sahibesinden, odanın bir ucundaki kanepeye doğru kayan gözlerindeki kötücül zafer işaretleri, herhangi bir yanlış anlamaya yer bırakmıyordu. Gemma durumu hemen kavradı; yanlış bilgi vererek metresinin buraya gelmesini sağlamış ve Sinyora Grassini'yi oyuna getirmişti.

Çingene kızı kanepeye yaslanmıştı, etrafını yüzlerinde yapmacık gülümsemeler olan bir grup züppe ve yavan bir alaycılık içinde dikilip duran süvariler sarmıştı. Kehribar rengi ve kırmızılar içinde, görkemli bir şekilde giyinmişti; Floransa'da bir edebiyat salonunda bile şaşırtıcı görünecek bir renk ve süs bolluğu içinde, bir Şark ihtişamı taşıyordu âdeta. Sanki serçe ve sığırcık kuşlarının arasında kalmış tropikal bir kuştu. O da kendini buraya aitmiş gibi hissetmiyordu, gücenmiş hanımefendilere şiddetli bir horgörüyle ve kaşlarını çatarak bakıyordu.

Gemma'yla salonun diğer ucundan yaklaşan Atsineği'ni görünce ayağa fırladı ve son derece bozuk Fransızcasıyla konuşarak onlara doğru yürüdü.

"Bay Rivarez, sizi her yerde aradım! Kont Saltykov yarın akşam villasına gidebilir miyiz diye soruyor. Dans varmış."

"Üzgünüm, gidemem; gitseydim de dans edemezdim. Sinyora Bolla, izin verin sizi Matmazel Zita Reni ile tanıştırayım."

Çingene kız, yarı meydan okur bir ifadeyle Gemma'ya baktı ve önünde sertçe eğildi. Martini'nin söylediği gibi, kesinlikle çok güzeldi. Canlı, vahşi, zekâdan yoksun bir güzelliği vardı, devinimlerinin kusursuz uyumunu ve özgürlüğünü izlemek insana keyif veriyordu. Öte yandan alnı dardı, burun deliklerinin kıvrımı sevimsiz, neredeyse zalimceydi. Atsineği'nin yanında hissettiği sıkıntı çingenenin varlığıyla daha da yoğunlaşmıştı; az sonra ev sahibi gelip Sinyora Bolla'dan bazı turistleri diğer salonda ağırlama konusunda yardım isteyince, tuhaf bir rahatlama hissiyle hemen kabul etti.

• • •

Martini, "Eee, Madonna, Atsineği hakkında şimdi ne düşünüyorsun bakalım?" diye sordu gece geç saatte Floransa'ya dönüş yolunda. "Zavallı Grassini'yi nasıl da kandırdı, hiç bu kadar utanmazca bir şey görmüş müydün?"

"Dansçı kızdan söz ediyorsun, değil mi?"

"Evet, onu kızın bu sezonun yıldızı olacağına ikna etmiş. Sinyora Grassini de, biliyorsun, ünlü biri için her şeyi yapabilir."

"Bence büyük bir haksızlık ve nezaketsizlikti; Grassini'leri zor bir duruma soktu ve kıza karşı da acımasızcaydı. Eminim kendisi de rahatsız olmuştur yaptığından."

"Onunla konuştun, değil mi? Ne düşündün bu Atsineği denen adam hakkında?"

"Ah Cesare, onu son kez gördüğüm için ne kadar mutlu olduğumdan başka bir şey düşünemedim doğrusu. Bu kadar kor-

kunç derecede yorucu biriyle daha önce hiç karşılaşmamıştım. On dakikada başımı ağrıttı. Sanki huzursuzluğun beden bulmuş hâli."

"Ondan hoşlanmayacağını tahmin etmiştim, işin doğrusu ben de hoşlanmıyorum. Adam yılan balığı gibi, ele avuca sığmıyor; ona hiç güvenmiyorum..."

III

Atsineği, Roma kapısının dışında, Zita'nın kaldığı yerin hemen yanında bir yer kiralamıştı. Besbelli eğlenceye ve zevkine düşkün biriydi. Evin odalarında tam olarak müsriflik denebilecek bir şatafat olmasa da, Galli ve Riccardo'yu şaşırtacak şekilde, küçük şeylerde bile bir lüks eğilimi vardı. Eşyaların düzenlenişinde, müşkülpesent kişilere özgü incelik dikkat çekiyordu. Daha basit zevkleri olan, belki de Amazon'un vahşiliği içinde yaşayan bir adam bulmayı bekliyorlardı. Tertemiz kravatları, düzgünce sıralanmış çizmeleri ve yazı masasından eksik olmayan çiçekleriyle dostlarını şaşırtmıştı. Herkesle çok iyi anlaşıyordu; misafirperver ve dost canlısıydı, özellikle de Mazzinici partinin buradaki üyeleriyle arası iyiydi. Bu kuralın tek istisnası Gemma'ydı. Tanıştıkları andan itibaren Atsineği ondan pek hoşlanmamış gibiydi; birbirlerinden uzak durmaya çalışıyorlardı. Birkaç kez ona karşı gerçekten çok kaba davranmıştı. Böylece Gemma'yla birlikte Martini'nin de nefretini kazanmayı başarmıştı! Zaten en başından beri bu iki adam arasında bir sevgi bağı oluştuğu söylenemezdi; mizaçları o kadar zıttı ki birbirlerine karşı sadece antipati besleyebilirlerdi. Martini açısından bu nefret, hızla büyüyen bir düşmanlığa dönüşüyordu.

Biraz da gücenik bir tavırla, "Benden hoşlanmaması hiç umurumda değil," dedi bir gün Gemma'ya. "Ben de ondan hoşlanmıyorum, o yüzden hiçbir zararı yok. Ama sana olan davranışlarına dayanamıyorum. Bir adama önce gelmesi için yalvarıp ardından

da onunla kavgaya tutuşmak parti içinde bir skandal yaratmayacak olsaydı, elbet ondan bunun hesabını sorardım."

"Boş ver ilişme ona Cesare, hiç önemli değil. Hem bu durum, onun kadar benim de suçum."

"Neymiş ki senin suçun?"

"Beni başından beri hiç sevmemesini kastediyorum. İlk tanıştığımızda, Grassini'lerdeki o gece ona zalimce bir şey söylemiştim."

"*Sen* zalimce bir şey söyledin ha. İşte buna inanmak kolay değil Madonna."

"İstemeden söyledim elbette, çok da üzüldüm. İnsanların kötürümlere gülmesiyle ilgili bir şey söylemiştim, üstüne alındı. Onu kötürüm olarak düşünmemiştim, o kadar kötü bir durumu yok aslında."

"Tabii yok. Bir omzu diğerinden yukarıda, sol kolu ciddi anlamda sakat ama ne kamburu var ne de çarpık bacakları. Topallığına gelince, lafını etmeye değmez."

"Her neyse, baştan ayağa titredi, rengi değişti. Elbette benimki büyük bir patavatsızlıktı ama bu denli hassas olması tuhaf. Acaba bu türden acımasız şakalara mı maruz kaldı geçmişte?"

"Bana daha çok o şakaları kendi yapmıştır gibi geliyor. Bu adamda, tüm o kibar davranışlarının altında, doğasından gelen bir zalimlik var bence. Bu da beni tam anlamıyla tiksindiriyor."

"Bak Cesare, bu düpedüz haksızlık. Ben de ondan hoşlanıyor değilim ama bu adamı olduğundan daha kötü göstermenin de bir anlamı yok sanki. Davranışları biraz yapmacık, biraz sinir bozucu, bence gereğinden fazla pohpohlanmış biri. Tüm bunların üstüne, o bitmek bilmez bilgiç konuşmaları korkunç derecede yorucu oluyor ama kötü niyetli biri olduğunu da düşünmüyorum doğrusu."

"Niyetlerini bilmem ama her şeyi küçümseyen bir adamda muhakkak temiz olmayan bir şeyler vardır. Geçen gün Fabrizi'yle tartışırken Roma'daki reformları küçümsediğini duyduğumda gerçekten çileden çıktım. Sanki her şeyin altında bir çapanoğlu arıyor."

Gemma içini çekti. "Sanırım bu konuda seninle değil, onunla aynı fikirdeyim," dedi. "Siz iyi insanlar, hepiniz büyük umut ve beklentilerle dolusunuz; iyi niyetli, orta yaşlı bir beyefendi Papa olarak seçilince geri kalan her şeyin kendiliğinden iyiye gideceğini düşünmeye her zaman hazırsınız. Yalnızca hapishanenin kapılarını açıp etrafındakileri kutsamakla yetindi, siz ise bundan yola çıkarak üç ay içinde bin yıllık değişim bekliyorsunuz! İstese bile işleri yoluna sokamayacağını göremiyorsunuz. Burada bence yanlış olan, şu ya da bu adamın davranışlarından çok bizim prensiplerimiz."

"Ne prensibi? Papa'nın iktidarının geçici olmasını mı kastediyorsun?"

"Neden özellikle o olsun ki? Bu yalnızca genel bir yanlışın bir parçası. Asıl mesele, bir adamın başka bir adamı zapt etme veya serbest bırakma gücüne sahip olması. Bunun kendisi yanlış bir vekâlet ilişkisi."

Martini ellerini kaldırıp, "Bu kadarı yeterli, Madonna," dedi gülerek. "Hiçbir din ve kural tanımamayı bu şekilde ortaya koyduğunda seninle tartışamam zaten. Eminim ataların on yedinci yüzyılda İngiliz *Leveller*'lar* arasında yer alıyordu. Ayrıca buraya şu taslak için gelmiştim."

Cebinden bir kâğıt çıkardı.

"Yeni bir kitapçık mı?"

"Şu Rivarez denen sefil adamın, dün komiteye gönderdiği saçma sapan şey. Aslında onunla arayı çok daha önce açmamız gerekiyordu sanırım."

"Sorun neymiş? Dürüst olmak gerekirse Cesare, bence biraz önyargılısın. Rivarez nahoş biri olabilir ama aptal da değil."

---

* *Leveller*'lar ya da *Düzleyiciler*, İngiliz İç Savaşı döneminde halk egemenliğini, genişletilmiş genel oy hakkını, yasalar önünde eşitliği ve dinsel hoşgörüyü savunan siyasal hareketti. Toprakların ilk çitlenmesi döneminde buna isyan edenler, çitleri yıkıp düzledikleri için bu adla anılıyorlardı, sonradan demokratik talepleri dile getirenlere de bu isim verildi.

"Ah, tabii, kendi tarzında yeterince zeki olduğunu inkâr etmiyorum, şunu kendin okusan daha iyi olacak sanırım."

Kitapçık, İtalya'yı hâlâ sallamaya devam eden yeni Papa'ya dönük çılgınca coşkuyu hicvediyordu. Atsineği'nin tüm yazıları gibi keskindi, kin doluydu. Ama metnin üslubuna dair rahatsızlığı bir yana, Gemma buradaki eleştirinin içten içe gayet yerinde olduğunun farkındaydı.

"Tiksinti uyandıracak denli kötü niyetli bir metin olduğu konusunda sana katılıyorum," dedi taslağı bırakarak. "Ama işin en kötü tarafı, bütünüyle doğru olması!"

"Gemma!"

"Evet, öyle. Tamam, adam soğukkanlı bir yılan balığı diyelim istersen ama kendi bakış açısına göre gayet haklı. Hedefe tam isabet ettirememiş diye kendimizi kandırmaya çalışmanın da bir anlamı yok, on ikiden vurmuş işte."

"O hâlde bunu basmamızı öneriyorsun?"

"Ah! Bu bambaşka bir konu. Bence bu hâliyle kesinlikle basmamalıyız, herkesi incitir ve uzaklaştırır, hiçbir işe de yaramaz. Ama yeniden yazar ve kişisel saldırıları çıkarırsa gerçekten çok değerli bir çalışma olabilir. Siyasi eleştiri olarak çok iyi. Bu kadar iyi yazabildiğini tahmin etmiyordum. Söylenmesi gereken, söylemeye hiçbirimizin cesaret edemediği şeyleri söylüyor. Şu paragraf, İtalya'yı ceplerini boşaltan hırsızın omzuna yaslanmış, hüngür hüngür ağlayan bir sarhoşa benzettiği kısım mükemmel yazılmış."

"Gemma! Orası tüm yazının en kötü kısmı! Her şeye, herkese böyle huysuzca hırlaması beni deli ediyor!"

"Beni de... ama önemli olan bu değil. Rivarez'in son derece nahoş bir tarzı var, insan olarak da hiç çekici değil ama kendimizi geçit törenleri, sarılmalar, sevgi ve uzlaşma çığlıklarıyla sarhoş ettiğimizi; bundan asıl yararı Cizvitlerin ve Sanfedistlerin sağlayacağını söylediğinde adam son derece haklı. Keşke dün komitede olsaydım. Ne karar alındı en sonunda?"

"İşte bu yüzden buradayım ya! Senden gidip onunla konuşmanı ve onu, bu metni yumuşatmaya ikna etmeni istiyoruz."

"Ben mi? Ama ben adamı tanımıyorum bile, üstelik benden hiç hoşlanmıyor. Herkes dururken neden ben?"

"Çünkü bugün bu işi yapabilecek başka kimse yok. Ayrıca sen hepimizden daha mantıklısın, bizim aksimize, onunla gereksiz tartışmalara ve ağız dalaşlarına girmezsin diye düşündük."

"Kesinlikle girmem. Pekâlâ, istiyorsanız gideyim ama başarılı olacağıma dair pek bir umudum yok."

"Uğraşırsan onu idare edeceğine eminim. Ve ona tüm komitenin, edebî açıdan şu şeye hayran olduğunu da söyle istersen. Bu onu neşelendirecektir, üstelik doğru da!"

• • •

Atsineği, çiçekler ve eğrelti otlarıyla kaplı bir masanın yanında oturmuş, kucağında açık bir mektupla, dalgın bir hâlde yere bakıyordu. Ayaklarının dibindeki kilimde uzanan kabarık tüylü İskoç çoban köpeği, Gemma açık kapıyı tıklatınca başını kaldırıp hırladı. Atsineği hemen ayağa fırlayıp, sert ve törensel bir havayla öne doğru eğildi. Yüzü aniden katılaşmış ve ifadesizleşmişti.

Tüyler ürperten bir tavırla, "Buralara kadar gelmeniz ne büyük nezaket," dedi. "Konuşmak istediğinizi haber verseydiniz, ben sizi ziyaret ederdim."

Adamın açık bir şekilde kendisini görmek istemediğini anlayan Gemma, aceleyle derdini anlatmaya girişti. Atsineği yine öne eğilip ona bir sandalye uzattı.

"Komite benden sizi ziyaret etmemi istedi," diye söze başladı. "Zira hazırladığınız kitapçıkla ilgili bir görüş ayrılığı var."

"Ben de bunu bekliyordum." Gülümsedi ve yüzüyle ışık arasına kasımpatılarla dolu büyükçe bir vazo çekerek karşısına oturdu.

"Edebî bir kompozisyon olarak kitapçığı ne kadar beğenseler de üyelerin çoğu şu anki hâliyle yayımlanmaya uygun olmadığı konusunda hemfikir. Tonundaki sertliğin bazı insanları gücen-

direbileceğinden; yardım ve destekleri parti için önemli olan insanları uzaklaştırabileceğinden çekiniyorlar."

Vazodan bir kasımpatı aldı ve beyaz taç yapraklarını birer birer yolmaya başladı. Yaprakları koparan narin sağ elin hareketlerini izleyen Gemma, sanki bunu daha önce bir yerde görmüş gibi bir duyguya kapıldı. Bundan rahatsız oldu.

"Edebî bir kompozisyon olarak," diye vurguladı yumuşak ve soğuk sesiyle. "Gayet değersiz bir çalışma aslında. Yalnızca edebiyattan hiçbir şey anlamayanlarca beğenilebilir. Bazı insanları gücendirmeye gelince, bu tam da yapmak istediğim şeydi."

"Bunu çok iyi anlıyorum. Sorun yanlış insanları gücendirmeyi başarabilecek olmanız."

Omuzlarını silkti ve dişlerinin arasına yırtılmış bir yaprak yerleştirdi. "Bence yanılıyorsunuz," dedi. "Asıl soru şu: Komiteniz beni buraya hangi amaçla çağırdı? Anladığım kadarıyla Cizvitleri deşifre etmem ve onlarla dalga geçmem için. Görevimi yeteneğim elverdiğince yerine getirdim işte."

"Sizi temin ederim ki kimsenin ne yeteneğinizden ne de iyi niyetinizden şüphesi var. Komitenin asıl çekindiği, Liberal Partinin bu yazılardan alınabilecek olması ve şehirdeki sendikaların manevi desteğini geri çekme ihtimali. Bu kitapçığı Sanfedistlere karşı bir saldırı olarak hazırlamış olabilirsiniz ama birçok okur bunu kiliseye ve yeni Papa'ya karşı bir saldırı olarak da yorumlayacaktır ve komite bir siyasi taktik meselesi olarak bunu şimdilik istemiyor."

"Anlamaya başladım. Partinin şu an arasının bozuk olduğu din adamlarıyla sınırlı kaldığım sürece hakikati söyleyebilirim ama doğrudan komitenin himayesine aldığı rahiplere dokunduğumda... Nasıl diyordu şair; 'Gerçek, kulübesine tıkılması gereken bir köpektir; Papa hazretleri ateşin başında dururken oradan çekip çıkarılmalıdır ve...'* Evet, Lear'in soytarısı haklıydı, bense

* Shakespeare'in *Kral Lear*'inden bir pasajı değiştirerek kullanıyor yazar.

soytarıdan başka her şey olmayı yeğlerim doğrusu. Elbette komitenin kararları önünde eğilmeliyim ama aklınızı iki yandan birden soyup ortasını M...Mo...Monsenyör M...Mo..Montanelli'ye bıraktığınızı düşünmeye de devam edeceğim."

Gemma, "Montanelli mi?" diye tekrarladı. "Sizi pek anlamıyorum. Brisighella Piskoposunu mu kastediyorsunuz?"

"Evet, yeni Papa bildiğiniz gibi onu kardinal yaptı. Burada, elimde onunla ilgili bir mektup var. Duymak ister misiniz neler yazıldığını? Yazan kişi sınırın öteki tarafından bir arkadaşım."

"Papalık Devletlerinin sınırı mı?"

"Evet. Şöyle yazmış..." Gemma içeri girdiğinde elinde tuttuğu mektubu kaldırdı; aniden ve şiddetli biçimde kekeleyerek okumaya başladı:

"'K...kı...kısa z...za...zaman içinde en k..kö..kötü dü...düş.. düşmanlarımızdan biriyle tanışma z...ze...zevkini yaşayacaksınız. K...ka...kardinal Lorenzo M...Mo...Montanelli, B...bri brisighella P...pi...piskoposu. K...ke...kendisi...'"

Atsineği durdu, bir an bekledi ve yeniden, acı verici derecede yavaş konuşarak ama bu sefer kekelemeden okumaya başladı:

"'Kendisi önümüzdeki ay bir arabuluculuk göreviyle Toskana'yı ziyaret etmeye niyetli. Önce yaklaşık üç hafta kalacağı Floransa'da vaaz verecek, ardından Siena ve Pisa'ya geçip Pistoia üzerinden Romagna'ya dönecek. Görünürde kilisedeki liberal kesime bağlı, Papa'nın ve Kardinal Feretti'nin kişisel arkadaşı. Gregory zamanında gözden düşmüş, Apeninler'de küçük bir delikte gözlerden uzak tutulmuştu. Şimdi, aniden öne çıktı. Aslında, elbette ülkedeki bütün Sanfedistler gibi, bu kuklanın ipini de Cizvitler tutuyor. Bu görev kimi Cizvit rahipler tarafından önerilmiş. Kilisenin en parlak vaizlerinden biridir ve kendi tarzında Lambruschini kadar zararlıdır. Görevi Papa'ya yönelik popüler ilgi ve coşkunun sönmesini engellemek ve Grandük, Cizvit ajanların önüne koymaya hazırlandığı bir tasarıyı imzalayana dek kamunun dikkatini dağıtmak. Bu tasarının ne ol-

duğunu öğrenemedim.' Daha sonra şöyle diyor: 'Montanelli ne amaçla Toskana'ya gönderildiğinin ya da Cizvitlerin kendisiyle oynadığının farkında mı, kestiremiyorum. Ya olağanüstü zeki bir düzenbaz ya da gelmiş geçmiş en büyük dangalak. Tuhaf olan, keşfedebildiğim kadarıyla ne rüşvet alıyor ne de metresi var – ilk defa böyle bir şeyle karşılaşıyorum.'"

Mektubu bıraktı ve oturduğu yerden yarı kapalı gözlerle, besbelli konuşmasını bekleyerek Gemma'ya baktı.

"Muhbirinizin söylediklerinin doğru olduğuna emin misiniz?" diye sordu Gemma bir süre sonra.

"Monsenyör Montanelli'nin özel yaşamının kusursuz karakteri hakkında söyledikleri mi? Hayır, hiçbiri uydurma değil. Ama fark etmişsinizdir, kurtarıcı bir ifade de eklemiş yazdıklarına, 'k...ke..keşfedebildiğim kadarıyla...' diyerek."

"Bundan söz etmiyorum," diye soğuk bir sesle sözünü kesti Gemma. "Bu görev hakkında söylediklerini kastediyorum."

"Mektubun yazarına tam olarak güvenebilirim. Eski bir arkadaşım... '43 yoldaşlarından biri ve bu tür şeyleri ortaya çıkarmak için ciddi olanaklar sağlayan iyi bir mevkide bulunuyor."

'Vatikan'da görevli biri olmalı,' diye düşündü Gemma hemen. "O hâlde sizin bu türden bağlantılarınız da var? Ben de tam bu tarz bir şey olabileceğini tahmin etmiştim."

"Bu kişisel bir mektup elbette," diye devam etti Atsineği. "Ve tahmin edeceğiniz gibi, bu bilgi komitenizin üyelerinden kesin olarak gizli tutulmalı."

"Bunu söylemenize gerek bile yok. O hâlde, kitapçığa geri dönecek olursak, komiteye bazı değişiklikler yapıp biraz yumuşatmaya ikna olduğunuzu söyleyeyim mi, yoksa..."

"Değişikliklerin metnin şiddetini azaltacağı gibi 'edebî kompozisyonun' güzelliğini de bozacağını düşünmüyor musunuz sinyora?"

"Kişisel görüşümü soruyorsunuz ama ben buraya, bir bütün olarak komitenin görüşünü sunmaya geldim."

"Bu, sizin bir bütün olarak komiteyle görüş ayrılığı içinde olduğunuzu mu ima ediyor?" Mektubu cebine koymuştu, şimdi öne eğilmiş, Gemma'ya yüzünün anlamını büsbütün değiştiren sabırsız ve yoğun bir ifadeyle bakıyordu. "Sizce..."

"Eğer kişisel olarak ne düşündüğüme önem veriyorsanız... Her iki konuda da çoğunluğa katılmadığımı söyleyebilirim. Edebî açıdan kitapçığı çok da beğenmedim; gerçeklerin anlatımı açısından yerinde ve taktik açısından da zekice olduğunu düşünüyorum."

"Yani siz..."

"Evet, İtalya'nın olmayacak bir hayal peşine itildiği, tüm bu coşku ve sevincin onu büyük olasılıkla korkunç bir bataklığa sürükleyeceği konusunda sizinle hemfikirim. Şu anki destekçilerimizin bazılarını gücendirmek ya da uzaklaştırmak pahasına da olsa, bunun açıkça ve cesurca söylenmesini çok isterim. Ama karşıt görüşe sahip büyük bir çoğunluğun oluşturduğu grubun da bir parçasıyım, kişisel görüşümde ısrar edemem. Ayrıca eğer bu tip şeyler söylenecekse, bu kitapçıkta kullanılan tonda değil de, ılımlı ve sakince söylenmesi gerektiğine ben de inanıyorum."

"Bir dakika bekler misiniz, taslağa bir bakayım?"

Brorüşü alıp sayfaların altına doğru göz gezdirdi. Kaşlarını çattı, yüzüne hoşnutsuz bir ifade yerleşti.

"Evet, elbette son derece haklısınız. Bu şey bir kabare oyunu gibi yazılmış, siyasi hiciv gibi değil. Ama insanın elinden ne gelir ki? Adam gibi yazsam halk anlamaz, yeterince kindar olmazsa sıkıcı olduğunu söylerler."

"Sizce aşırıya kaçınca kindarlık da sıkıcı olmaz mı?"

Atsineği ona hızlı ve merak dolu bir bakış attı, ardından da bir kahkaha patlattı.

"Belli ki sinyora her zaman haklı olan şu korkunç insanlar grubuna ait! O hâlde kindar olma arzusuna boyun eğersem, zamanla ben de Sinyora Grassini kadar sıkıcı olabilirim, ha? Tanrım, kadere bak! Hayır, kaşlarınızı çatmayın. Benden hoşlanmadığınızı

biliyorum, iş konuşmaya devam edeceğim. Bu durumda iş şuraya geliyor: Eğer hakaretleri çıkarır ve metnin özünü olduğu gibi korursam, komite çok üzülerek bunu basmanın sorumluluğunu alamayacak. Eğer siyasi doğruluğu çıkarır ve sadece ve sadece partinin düşmanlarına hakaret edersem, komite bunu göklere çıkaracak ama siz ve ben bu kitapçığın basılmaya değer olmadığını bileceğiz. İşte, size güzel bir metafizik sorusu: Hangisi daha arzu edilebilir bir durum sizce; basılıp, basılmaya değer olmamak mı, basılmaya değer olup, basılmamak mı? Ne dersiniz sinyora?"

"Bu iki seçeneğe mahkûm olduğunuzu sanmıyorum. Bence hakaretleri çıkarırsanız, komite, elbette çoğunluk buna katılmasa da, kitapçığı basmaya razı olur ve bence çok da yararlı olur. Ama kindarlığı bir yana bırakmalısınız. Eğer okurlarınıza içeriği pek de yenilir yutulur türden olmayan bir şeyler söyleyecekseniz, başta onları biçimle korkutmanın faydası olmaz bence."

İçini çekti ve uysal bir şekilde omuzlarını silkti. "Teslim oluyorum sinyora ama tek bir koşulla. Beni şimdi eğlencemden mahrum bırakacaksanız, bir sonraki sefer bunun acısını çıkarabilmeliyim. Ekselansları, kusursuz Kardinal Floransa'ya çıkageldiğinde istediğim kadar kindar olacağım. Bu benim hakkım!"

Kasımpatıları vazodan çıkarıp yarı saydam yapraklarının arasından ışığı izlerken, en aldırmaz, en soğuk tavrıyla konuşuyordu. Çiçeklerin nasıl da titreşip sallandığını gören Gemma, 'Elleri ne kadar da titrek,' diye düşündü. 'Herhâlde içki falan içmiyor!'

"Bu konuyu komitenin diğer üyeleriyle tartışmanız daha iyi olur," dedi doğrularak. "Şimdiden, bu konuda ne düşüneceklerine dair bir tahminde bulunamam."

"Peki ya siz?" O da ayaklanmıştı, masaya yaslanıp çiçekleri yüzüne doğru yaklaştırmıştı.

Gemma duraksadı. Soru ona eski ve ıstırap verici bazı ilişkileri anımsatmıştı. "Ben... tam bilemiyorum," dedi en sonunda. "Uzun yıllar önce Monsenyör Montanelli hakkında bazı şeyler bilirdim. O zamanlar yalnızca katedrale bağlı bir rahipti; benim

genç bir kızken yaşadığım yerde papaz okulunun yöneticisiydi aynı zamanda. Hakkında onu çok yakından tanıyan birinden epey bir şey duymuştum, bunların hepsi iyi şeylerdi. Sanırım, en azından o günlerde, gerçekten dikkate şayan biriydi. Ama bu uzun zaman önceydi, değişmiş olabilir tabii. Sorumsuz iktidar, çoğu insanı yozlaştırır."

Atsineği başını çiçeklerden kaldırıp sakin bir ifadeyle ona baktı.

"Ne olursa olsun, Monsenyör Montanelli'nin kendisi bir alçak değilse bile, alçakların elinde oyuncak olmuştur. Hangisi olduğu benim için de, sınırın diğer tarafındaki arkadaşlarım için de çok fark etmez. Yoldaki taş da en iyi türden niyetlere sahip olabilir ama yine de yoldan tekmelenip uzaklaştırılması gerekir," dedi. Daha sonra "İzninizle sinyora!" diyerek zili çaldı, topallayarak kapıya gitti ve Gemma'nın geçmesi için kapıyı açtı.

"Uğramanız büyük incelik sinyora, teşekkür ederim. Araba çağırmamı ister misiniz? Hayır mı? O hâlde iyi günler! Bianca, salonun kapısını aç lütfen!"

Gemma, kaygılı düşüncelerle dolu bir biçimde sokağa çıktı. "Sınırın diğer tarafındaki arkadaşlarım" – kimdi acaba bunlar? Ve o taş, yoldan nasıl uzaklaştırılacaktı? Yalnızca hicivle olacaksa bunu neden gözlerindeki o tekinsiz bakışlarla söylemişti ki?..

IV

Monsenyör Montanelli, Floransa'ya ekim ayının ilk haftasında vardı. Ziyareti tüm şehirde küçük bir heyecan dalgası yarattı. Ünlü bir vaizdi, reform geçiren Papalığın temsilcisiydi; insanlar "yeni öğreti"yi, İtalya'nın acılarına çare olacak sevgi ve uzlaşma ilkelerini anlatması için büyük bir hevesle onu bekliyordu. Kardinal Gizzi'nin, herkeste artık tiksinti uyandıran Lambruschini'nin yerine Roma Eyalet Sekreterliği'ne aday olması, halkın coşkusunu zirveye çıkarmıştı. Montanelli işte bu coş-

kuyu daha da besleyip büyütecek olan kişiydi. Yaşamının kusursuz bir disiplini vardı. Roma Kilisesi'nin yüksek rütbeli diğer din adamları arasında, bu türden bir kariyerin neredeyse ayrılmaz bir parçası olarak görülen şantaja, zimmete para geçirmeye ya da entrikalara bulaşmamış olması, herkesin dikkatini çekiyordu. Dahası, bir vaiz olarak çok yetenekliydi, güzel sesi ve çekici kişiliğiyle her yerde, her zaman iz bırakıyordu.

Grassini her zamanki gibi yeni gelen ünlüyü evine getiren ilk kişi olmak için tüm kapıları zorladı ama Montanelli kolay lokma değildi. Tüm davetleri aynı kibar ama kesin tavırla reddetti; sağlığı çok kötüydü ve tüm zamanı doluydu, ne gücü ne de yoğunluğu topluma karışmasına izin veriyordu.

Güneşli ve soğuk bir pazar sabahı Signoria meydanından geçerlerken, Martini yüzünde bir küçümseme ifadesiyle Gemma'ya dönüp, "Şu Grassini'ler ne midesiz yaratıklar!" dedi. "Kardinalin arabası geçerken Grassini'nin eğilip selam verdiğini fark ettin mi sen de? Yeter ki biri ünlenmiş olsun, kim olduğu fark etmez, onlar için herkes aynı. Hayatımda ünlülere böylesine deli divane olan birini daha görmedim. Daha geçen ağustosta Atsineği'ydi, şimdi Montanelli. Umarım ekselansları bu ilgiden gurur duyar; zira bir sürü maceraperestle paylaşıyor onu!"

O gün, Montanelli'nin katedralde vaaz vereceğini duymuşlardı. Devasa yapı meraklı dinleyicilerle o kadar dolup taşmıştı ki, Gemma'nın belalı baş ağrılarının yeniden başlamasından korkan Martini, onu ayin bitmeden dışarı çıkmaya ikna etmişti. Yağmurlu bir haftadan sonra güneşin yüzünü ilk kez gösterdiği pırıl pırıl bir sabahtı, Martini de San Niccolo yakınlarındaki bahçelerde yürüyüş yapmaları için bunun harika bir fırsat olduğunu söylüyordu.

"Hayır," dedi Gemma. "Zamanın varsa elbette yürüyüş yapmak isterim ama tepelere doğru değil. Gel, Lung'Arno boyunca yürüyelim, Montanelli kiliseden dönerken oradan geçecektir; ben de Grassini gibiyim, bu ünlü kişiyi bir görmek istiyorum."

"Ama onu daha biraz önce gördün."

"Evet ama yakından göremedim. Katedralde korkunç bir kalabalık vardı, arabası yanımızdan geçerken de sırtı dönüktü. Eğer köprünün yakınlarında yürürsek onu iyice görebiliriz – Lung'Arno'da kalıyor, biliyorsun ya."

"Montanelli'yi görmek için bu ani heves de nereden çıktı şimdi? Ünlü vaizler hiçbir zaman ilgini çekmezdi senin."

"İlgimi çeken ünlü vaiz değil, adamın kendisi; onu son gördüğümden bu yana ne kadar değişmiş, merak ediyorum."

"Ne zaman görmüştün?"

"Arthur'un ölümünden iki gün sonra."

Martini endişeyle ona baktı. Lung'Arno'nun kıyısına varmışlardı, Gemma yüzünde Martini'nin görmekten nefret ettiği bir ifadeyle dalgın dalgın suyun karşısına bakıyordu.

"Gemma, canım," dedi bir süre sonra. "Bu acının seni hayatın boyunca takip etmesine izin mi vereceksin? On yedi yaşındayken hepimiz hatalar yaptık."

"On yedi yaşındayken hepimiz en yakın arkadaşımızı öldürmedik!" diye yanıtladı bitkin bir sesle Gemma. Kolunu köprünün taş korkuluklarına yaslamış, nehre bakıyordu. Martini sustu, Gemma bu ruh hâlindeyken onunla konuşmaya neredeyse korkardı.

"Onu anımsamadan asla suya bakamıyorum," dedi yavaşça gözlerini Martini'ye doğru kaydıran Gemma. Ardından gergin bir titremeyle, "Biraz yürüyelim Cesare, hava hareketsiz durmak için epey serin," dedi.

Sessizce köprüyü geçip nehrin kıyısında yürüdüler. Birkaç dakika sonra Gemma yine konuşmaya başladı.

"Adamın sesi ne kadar güzel! Sesinde daha önce kimsede duymadığım bir şey var. Bence insanlarda yarattığı etkinin yarısı bunda saklı."

"Evet, muhteşem bir ses," diye onayladı Martini. Gemma'yı nehrin kıyısında üstüne çöken korkunç anılardan uzaklaştırabilecek bir konu yakalamış olmanın sevinciyle sürdürdü sözlerini:

"Ve sesi bir yana, şimdiye dek dinlediğim en iyi vaiz. Ama sanırım yarattığı etkinin sırrı bundan daha derinde yatıyor. Asıl sır, yaşamının tüm din görevlilerininkinden farklı olmasında bence. İtalyan Kilisesi'nin tüm yüksek rütbeli din adamları arasında –Papa'nın kendisi dışında– ünü bu kadar lekesiz başka birini bulabilir misin, bilmiyorum. Geçen yıl Romagna'dan, piskoposluğunun yönettiği bölgeden geçmiştim; çok iyi anımsıyorum, o vahşi dağlılar onu bir kerecik görmek ya da cübbesine dokunmak için yağmurun altında öylece bekliyordu. Orada neredeyse bir aziz olarak görülüyordu ve bu, genel olarak cübbe giyen herkesten nefret eden Romagna'lılar için çok önemli bir durum bence. İhtiyar köylülerden birine insanların piskoposlarını çok sever göründüklerini söyledim. O da bana, 'Piskoposları sevmeyiz biz, sadece Monsenyör Montanelli'yi seviyoruz. Yalan söylediğini ya da adaletsiz davrandığını gören olmadı hiç,' dedi."

Gemma neredeyse kendi kendine, "İnsanların kendisi hakkında böyle düşündüğünü biliyor mu, merak ediyorum," dedi.

"Neden bilmesin ki? Doğru olmadığını mı düşünüyorsun?"

"Doğru olmadığını biliyorum."

"Nereden biliyorsun?"

"Çünkü bana öyle dedi."

"O mu dedi? Montanelli yani? Gemma, ne demek istiyorsun sen?"

Alnındaki saçları geri itip ona doğru döndü. Yine hareketsiz durmuşlardı; Martini korkuluğa yaslanmıştı, Gemma ise şemsiyesinin ucuyla kaldırıma yavaşça çizgiler çiziyordu.

"Cesare, sen ve ben bunca yıldır dostuz ama sana Arthur'un başına gerçekte ne geldiğini hiç anlatmadım."

"Bana anlatmana gerek yok canım," dedi Martini aceleyle. "Zaten tüm olan biteni biliyorum."

"Sana Giovanni mi anlattı?"

"Evet, ölüm döşeğindeyken anlattı. Onunla oturduğum bir gece bana bundan söz etti. Gemma, canım, madem şimdi bu ko-

nuyu konuşmaya başladık, sana gerçeği söylemeliyim... Bana, senin sürekli bu acı hikâyeyi düşünüp durduğunu söyledi, iyi bir dostun olarak bunu düşünmene engel olmaya çalışmam için yalvardı. Bunu denedim canım, denedim ama başarılı olamadım... Gerçekten başaramadım."

"Denediğini biliyorum," diye yanıtladı Gemma usulca. Bir an için gözlerini kaldırarak devam etti: "Senin dostluğun olmasa çok kötü olurdum. Ama... o hâlde Giovanni sana Monsenyör Montanelli'den hiç söz etmedi mi?"

"Hayır, onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Bana anlattığı... o casusla olan bütün ilişkiler ve... şey..."

"Benim Arthur'a vurmam ve onun kendini suya atması. Bense şimdi sana Montanelli'den söz edeceğim."

Kardinalin arabasının geçeceği köprüye doğru geri döndüler.

"O günlerde Montanelli yalnızca bir rahipti ve Pisa'daki papaz okulunun yöneticisiydi. Arthur, Sapienza'ya gittikten sonra ona felsefe dersleri vermeye, onunla okumalar yapmaya başlamıştı. Birbirlerini çok severlerdi, öğrenci ve öğretmenden çok iki âşığı andırıyorlardı. Arthur neredeyse Montanelli'nin bastığı toprağı öperdi. Anımsıyorum da, bana bir keresinde 'Pederini' -Montanelli'ye hep böyle derdi- kaybederse gidip kendini suya atacağını söylemişti. Sonra casusla yaşananları biliyorsun. Ertesi gün babam ve Burton'lar -Arthur'un üvey ağabeyleridir, korkunç insanlardır- cesedi bulmak için bütün gün Darsena limanını taradılar, ben de odamda oturup ne yaptığımı düşündüm..."

Bir an durdu, sonra devam etti:

"O akşam geç bir saatte babam odama gelip şöyle dedi: 'Gemma, çocuğum, alt kata gel, görmeni istediğim bir adam var.' Aşağı indik, muayenehanede oturan öğrencilerden biri bembeyaz kesilmişti, yaprak gibi tir tir titriyordu. Bize Giovanni'nin hapishaneden gelen ikinci mektubundan söz etti, gardiyandan Kardinal konusunu ve Arthur'un günah çıkarma sırasında aldatıldığını öğrenmişler. Öğrencinin bana 'Masum olduğunu bilmek bir par-

ça teselli veriyor,' dediğini hatırlıyorum. Babam ellerimi tuttu ve beni yatıştırmaya çalıştı, henüz o sırada attığım tokadı bilmiyordu. Sonra odama gittim ve bütün gece tek başıma oturdum. Sabah babam yine Burton'larla birlikte limana gitti. Cesedi orada bulmayı umuyorlardı."

"Hiçbir zaman bulunamadı, değil mi?"

"Hayır! Deniz alıp götürmüş olmalı ama hâla, bir ihtimal bulabileceklerini düşünüyorlardı. Odamda yalnızdım, hizmetçi gelip 'muhterem bir Pederin geldiğini, ona babamın limanda olduğunu söylediğini, adamın da gittiğini anlattı. Montanelli olmalıydı, biliyordum, ben de arka kapıdan koşarak çıktım, onu bahçe kapısında yakaladım. 'Rahip Montanelli, sizinle konuşmak istiyorum,' dediğimde hemen durdu ve sessizce konuşmamı bekledi. Ah Cesare, yüzünü görseydin... aylarca aklımdan çıkmadı! 'Dr. Warren'ın kızıyım, size Arthur'u öldürenin ben olduğumu söylemeye geldim,' dedim. Ona her şeyi anlattım, taş gibi hareketsiz, ben sözümü bitirinceye dek durup dinledi, sonra şöyle dedi: 'Kalbini ferah tut çocuğum çünkü katil sen değilsin, benim. Onu aldattım ve o bunu öğrendi.' Bunu söyleyip arkasını döndü ve başka tek kelime etmeden kapıdan çıkıp gitti."

"Ya sonra?"

"Bundan sonra ona ne olduğunu tam bilmiyorum; aynı gece sokakta bir tür kriz geçirip yere yığıldığını, onu limanın yakınlarında bir eve taşıdıklarını duydum, tüm bildiğim bu. Babam benim için elinden gelen her şeyi yaptı, ona olanları anlattığımda işini gücünü bıraktı ve bunları anımsatacak bir şey duymayayım diye beni hemen İngiltere'ye götürdü. Benim sonumun da suyun dibi olacağından korkuyordu, gerçekten de bir kere o noktaya yaklaşmıştım. Ama sonra, biliyorsun, babamın kanser olduğunu öğrendiğimizde kendimi toparlamak zorunda kaldım... ona bakacak başka kimse yoktu. O ölünce, ağabeyim onlara bir ev sağlayana dek küçükler benim sorumluluğumdaydı. Sonra da Giovanni geldi. Biliyor musun, İngiltere'ye geldiğinde aramızdaki o

korkunç anı yüzünden buluşmaya korkuyorduk neredeyse. Tüm bu olaydaki rolü, yani hapishanede yazdığı şu talihsiz mektup yüzünden korkunç bir vicdan azabı içindeydi. Bence bizi asıl bir araya getiren ortak ıstırabımızdı."

Martini gülümsedi ve başını salladı.

"Senin açından öyle olabilir ama Giovanni seni ilk gördüğünde kararını vermişti," dedi. "İlk Livorno ziyaretinin ardından Milano'ya dönüşünü ve ben 'İngiliz Gemma' hikâyelerini dinlemekten bıkana dek senin hakkında konuştuğunu anımsıyorum. Senden nefret edeceğimi sanmıştım. Ah! İşte, geliyor!"

Kardinalin arabası köprüyü geçti ve Lung'Arno'daki büyük eve doğru ilerledi. Montanelli, onu bir kez görebilmek için kapının etrafında toplanmış coşkulu kalabalıkla ilgilenemeyecek kadar yorulmuş gibiydi, minderlere yaslanmıştı. Katedraldeyken yüzünü çevreleyen o ilham dolu ifade sönüp gitmişti sanki, güneşin ışıkları endişe ve bitkinliğin yarattığı çizgileri ortaya seriyordu şimdi. Arabadan inip bitkin ve kalbi kırık ihtiyarlığın ağır ve cansız adımlarıyla eve girdiği sırada, Gemma döndü ve ağır ağır köprüye doğru yürüdü. Montanelli'nin solgun ve umutsuz ifadesi sanki bir an için onun yüzünde de yansıdı. Martini sessizce yanında ilerliyordu.

"Montanelli'nin o gün 'aldatmak' derken neyi kastettiğini sık sık merak ettim," diye söze başladı kısa bir duraksamadan sonra. "Kimi zaman aklıma..."

"Evet?"

"Hımın, bu çok tuhaf, aralarında sıra dışı bir benzerlik vardı."

"Kimlerin arasında?"

"Arthur ile Montanelli. Bunu fark eden yalnızca ben değildim bu arada. O evin sakinleri arasındaki ilişkide gizemli bir şeyler vardı. Bayan Burton, Arthur'un annesi, tanıdığım en tatlı kadınlardan biriydi. Yüzünde aynı Arthur'unki gibi derin bir ifade vardı, bence karakter olarak da benziyorlardı. Ama annesi her zaman, suçüstü yakalanmış biri gibi yarı korkmuş görünürdü, üvey

oğlunun karısı ona iyi bir insanın köpeğine bile davranamayacağı şekilde davranıyordu. Arthur'un kendisi de tüm bu kaba saba Burton'ların tam zıttı idi. Tabii insan çocukken her şeyi olduğu gibi kabul ediyor ama daha sonra düşündüğümde Arthur'un gerçekten bir Burton olup olmadığını hep merak ettim."

"Büyük ihtimalle annesi hakkında bir şey öğrenmişti. Ölümünün sebebi bu olabilir, Kardinalle ilişkisi değil," diye itiraz etti Martini, o an aklına gelen tek teselli verici fikri ileri sürmüştü. Gemma başını salladı.

"Eğer ona tokat attığımda yüzünün hâlini görebilseydin böyle demezdin Cesare. Gerçekten Montanelli'yle ilgili bir şeyler olabilir –ki öyle görünüyor– ama bu benim yaptığım şeyi değiştirmez."

Konuşmaksızın biraz daha yürüdüler.

"Canım," dedi Martini en sonunda. "Eğer şu dünyada bir kez yapılan şeyi yapılmamış kılmanın yolu olsaydı, oturup tüm geçmiş hatalarımız üstüne düşünmenin bir anlamı olurdu ama bunun yolu olmadığına göre geçmişin üstüne bir sünger çekmeliyiz. Bu korkunç bir öykü ama en azından zavallı delikanlı artık bunun dışında ve hayatta kalanların bazılarından, örneğin sürgünde ya da hapishanede olanlardan daha şanslı. Sen ve ben onları düşünmeliyiz, ölenler için kendimizi yiyip bitirmeye hakkımız yok. Senin şu Shelley'inin ne dediğini anımsa: 'Geçmiş ölümündür, gelecek ise senin.' Hâlâ sana ait iken geleceğini ellerine al, uzun yıllar önce incitmek için yaptığın şeye değil, şimdi yardım etmek için yapabileceğin şeylere bak."

İçtenlikle elini tutmuştu. Aniden bıraktı ve arkasından gelen yumuşak, soğuk ve ağır ağır konuşan bir sesin etkisiyle geriye çekildi.

"Monsenyör M...Mo...Montanelli," diye mırıldandı bu hâlsiz düşmüş ses. "Kuşkusuz bütün söylenebilecek olan bu sevgili doktor. İşin aslı, bu dünya için fazlasıyla iyi görünüyor, öyle ki kibarca diğer dünyaya yollansa yeridir. Eminim orada da buradaki gibi muhteşem bir duygu seliyle karşılanacaktır. Ayrıca büyük olası-

lıkla orada, hiç dürüst bir kardinal görmemiş bir sürü eski tanıdık hayalet vardır. Ve hayaletler en çok yenilikten hoşlanırlar..."

"Bunu nasıl bilebilirsiniz ki?" diye sordu Dr. Riccardo, sesinde pek de bastıramadığı rahatsız bir ifade vardı.

"Kutsal kitaptan biliyorum, sevgili dostum. Eğer İncil'e güveneceksek, en saygıdeğer hayaletler bile gelip geçici ittifaklara çok h...he...heveslidir. Şimdi, dürüstlük ve k...ka...kardinaller... bu bana bir şekilde gelgeç ve son derece kırılgan bir ittifak gibi geliyor, karides ve meyankökü gibi. Ah şuraya bakın, Sinyor Martini ve Sinyora Bolla da burada! Yağmurun ardından ne güzel bir hava, öyle değil mi! Y...ye...yeni Savonarola'yı* siz de dinlediniz mi?"

Martini sert bir haraketle ona doğru döndü. Ağzına bir sigara kondurmuş, yakasına bir nergis tutturmuş Atsineği, ona ince ve eldivenli elini uzatıyordu. Güneş ışığı pırıl pırıl çizmelerine vuruyor, sanki sudan sekip gülümseyen yüzüne yansıyordu; Martini'nin gözüne her zamankinden daha az aksak ve daha fazla kibirli göründü. Biri dostane, diğeri ise gayet somurtkan bir ifadeyle el sıkışıyorlardı ki, Riccardo telaşla haykırdı:

"Korkarım Sinyora Bolla iyi değil!"

Gerçekten de Gemma o kadar solgundu ki yüzü başlığının gölgesinde neredeyse kül renginde görünüyordu, boynundaki kurdele, kalbinin deli gibi atışlarıyla gözle görünür şekilde sarsılıyordu.

"Eve gideceğim," dedi baygın bir sesle.

Bir araba çağrıldı, eve sağ salim vardığından emin olmak için Martini de onunla birlikte arabaya bindi. Atsineği, Gemma'nın tekere takılan pelerinini düzeltmek için eğilip birden gözlerini kadının yüzüne kaldırdığında, Martini, Gemma'nın dehşetengiz bir duyguyla sarsıldığını fark etti.

---

* Girolamo Savonarola (1452-1498): Dominiken din adamı. Yaşamının son 5 yılında Floransa'nın hükümdarlığını da yaptı. Rönesans'a karşı çıkmış, günah olarak gördüğü kitap ve sanat eserlerini yaktırmıştı ancak din adamlarının görevlerini kötüye kullanmasını eleştirdiği için Martin Luther'in ve diğer reformcuların öncüleri arasında da sayıldı.

Yola koyulunca İngilizce olarak, "Gemma, neyin var?" diye sordu. "O alçak herif sana ne söyledi?"

"Hiçbir şey Cesare, bu onun hatası değil. Ben... ben... korkuya kapıldım..."

"Korku mu?"

"Evet, bir an hayal gördüm..." Bir elini gözlerinin üstüne koydu, Martini o kendini toparlayana dek sessizce bekledi. Gemma'nın yüzü doğal rengine dönmeye başlamıştı.

"Çok haklısın," dedi en sonunda, ona dönüp her zamanki sesiyle konuşmaya başlamıştı. "Korkunç bir geçmişe dönüp dönüp bakmak, yararsızdan da öte, zararlı bir şey. İnsanın sinirleriyle oynuyor, hayalinde imkânsız şeyler canlandırmana neden oluyor. Bir daha asla bu konu hakkında konuşmayacağız Cesare. Baktığım her yüzde Arthur'la inanılmaz benzerlikler görmeye başladım. Bir tür halüsinasyon, gün ışığında görülen bir karabasan gibi. Daha biraz önce, o iğrenç züppe adam geldiğinde, onun Arthur olduğunu sandım."

V

Asineği kişisel düşmanlar edinmeyi kesinlikle çok iyi biliyordu. Floransa'ya ağustos ayında gelmişti ve daha ekim ayının ortası olmadan onu davet eden komitenin dörtte üçü Martini'yle hemfikirdi. Montanelli'ye yönelik sert saldırıları kendi hayranlarını bile rahatsız etmişti. Başta hazırcevap bir mizah yazarının yaptığı ya da söylediği her şeyi desteklemeye meyilli olan Galli bile, incinmiş bir havayla, Montanelli'nin rahat bırakılması gerektiğini kabul etmeye başlamıştı. "Doğru düzgün kardinallerin sayısının çok da fazla olduğunu söyleyemeyiz. O hâlde insan onlardan birine rastladı mı kibar davranmalı."

Görünüşe bakılırsa, karikatür ve yergi fırtınası karşısında gayet kayıtsız kalan tek kişi Montanelli'nin kendisiydi. Martini'nin dediği gibi, insanın tüm enerjisini, bunu güler yüzle karşılayan

bir adamı komik duruma düşürmek için harcaması, bir anlamda boşa kürek çekmekti. Şehirde, Montanelli'nin bir gün Floransa başpiskoposuyla yemek yerken, odada Atsineği'nin kendisi hakkında kaleme aldığı mizah yazılarından birini bulduğu, okuyup kâğıdı başpiskoposa uzatarak, "Çok zekice yazılmış, değil mi?" dediği anlatılıyordu.

Bir gün şehirde, "Müjdenin Gizemi" başlıklı bir kitapçık ortaya çıktı. Yazar artık tanınır hâle gelen imzasını –kanatlarını açmış bir atsineği çizimi– atmayı unutmuştu ancak metnin sert tarzı yazarın kimliği hakkında çoğu okurun kafasında soru işaretine yer bırakmıyordu. Hiciv, Bakire Meryem olarak tasvir edilen Toskana ile elinde saflığın simgesi beyaz zambaklar, başında barışın simgesi zeytin dallarından bir taçla bir melek olarak tasvir edilen Montanelli arasında geçen bir diyaloğa dayanıyordu. Tüm metin saldırgan kişisel taşlamalar ve edepsiz kinayelerle doluydu; neredeyse bütün Floransa bu hicvin hem sert hem de haksız olduğunu hissediyordu. Ama yine de bütün Floransa gülüyordu. Atsineği'nin insana pes dedirten sabuklamalarında dayanılmaz bir yan vardı; onu hiç mi hiç onaylamayan, ondan hiç mi hiç hoşlanmayan biri bile tüm hicivlerine en ateşli taraftarı kadar ölçüsüzce gülebiliyordu. Kitapçık, itici tonuyla şehir ahalisi üzerinde önemli bir etki bıraktı. Montanelli'nin kişisel ünü, ne kadar zekice olursa olsun herhangi bir hicivle yara almayacak kadar sağlamdı ama bir an için akış neredeyse Montanelli'nin aleyhine dönmüştü. Atsineği nereyi, nasıl ısıracağını iyi biliyordu, hevesli kalabalıklar Kardinalin gelişini ya da arabasından inişini görmek için hâlâ evinin önünde beklese de, tezahürat ve hayır dualarının arasına artık sık sık o meşum "Cizvit!" ve "Sanfedist casus!" haykırışları da karışıyordu.

Yine de Montanelli'nin destekçiden yana hiçbir eksiği yoktu. Kitapçığın yayımlanmasından sadece iki gün sonra önde gelen bir dinî gazete olan *Churchman*'de "Müjdenin Gizemine Yanıt" başlıklı, "Kilisenin Oğlu" imzalı etkileyici bir makale çıktı. Makale,

Atsineği'nin karalayıcı ithamlarına karşı ateşli bir Montanelli savunmasıydı. Adını vermeyen yazar, büyük bir heves ve belagatle yeni Papa'nın dünya barışını savunan ve insanlara karşı iyi niyeti öne çıkaran öğretisini özetledikten sonra, Atsineği'ne meydan okuyarak onu tek bir iddiasını olsun ispatlamaya davet ediyordu. Halktan da böylesine alçak bir iftiracıya inanmamasını istiyordu. Makalenin hem özel bir savunma metni olarak ikna ediciliği hem de edebî bir kompozisyon olarak değeri, şehir halkının dikkatini çekmek için gereken ortalamanın çok üstündeydi; gazetenin editörü bile yazarın kimliğini tahmin edemiyordu. Makale kısa süre içerisinde kitapçık olarak yeniden basıldı ve "adsız savunucu" Floransa'daki her kahve köşesinde tartışılır oldu.

Atsineği, yeni Papalığa, onun tüm destekçilerine, özellikle de Montanelli'ye şiddetle saldıran bir yanıt verdi; Montanelli'nin büyük olasılıkla kendisine methiyeler düzülmesine rıza gösterdiğini ima etti. Adsız savunucu bu ithamı da yine *Churchman*'de kızgın bir şekilde inkâr ederek yanıtladı. Montanelli'nin Floransa'da kaldığı süre boyunca iki yazar arasında süren öfkeli tartışma halkın ilgisini ünlü vaizin kendisinden daha çok çekmeye başladı.

Liberal Partinin kimi üyeleri Montanelli'ye yönelik tonunun gereksiz hiddeti konusunda Atsineği'ne itiraz etmeye kalkıştı ama ellerine fazla bir şey geçmedi. Nazikçe gülümsedi ve hafifçe kekeleyerek yanıtladı: "Beyler, g...ge..gerçekten de haksızlık ediyorsunuz. Sinyora Bolla'ya boyun eğdiğimde koşulumu söylemiştim, artık b... bi...biraz kendimi eğlendirmeme izin verilmeli. Hem anlaşmamız böyle!"

Ekim ayının sonunda Montanelli Romagna'daki piskoposluğuna geri döndü. Floransa'dan ayrılmadan önce bir veda vaazı verdi; bu vaazında tartışmadan söz ederek, her iki yazarın da ateşli bir dil kullanmasını kibarca eleştirdi. Bilinmeyen savunucusundan da bir hoşgörü örneği göstererek bu gereksiz ve uygunsuz sözcük savaşını bitirmesini rica etti. Hemen ertesi gün *Churchman*'de yayınlanan ilanda, Monsenyör Montanelli'nin

halk önünde dile getirdiği rica üzerine, "Kilisenin Oğlu" tartışmadan çekildiğini duyurdu.

Son söz Atsineği'ne kalmıştı. Montanelli'nin Hristiyanca alçakgönüllülüğü sayesinde silahlarını bıraktığını ve fikrini değiştirdiğini; karşısına çıkan ilk Sanfedistin omzunda uzlaşı gözyaşları dökmeye hazır olduğunu açıklayan küçük bir kitapçık yayımladı. Ve sözlerini şöyle bitirdi: "Hatta, adsız rakibime sarılmaya bile hazırım; eğer ekselansları ve benim bildiğimiz gibi, okurlarım da bunun ne anlama geldiğini ve rakibimin neden adsız kaldığını bilselerdi, geçirdiğim değişimin samimiyetine de inanabilirlerdi."

Kasım ayının ikinci yarısında yazın komitesine on beş günlük bir tatil için deniz kıyısına gittiğini bildirdi. Besbelli Livorno'ya gitmişti ama kısa süre sonra oraya giden ve Atsineği'yle konuşmak isteyen Dr. Riccardo şehirde onu boş yere aradı durdu. 5 Aralık'ta, Apenin dağ zincirinin tamamı boyunca uzanan Papalığa bağlı elçiliklerde, daha önce görülmedik boyutlarda siyasi gösteriler patlak verdi ve insanlar Atsineği'nin böyle kışın ortasında tatil yapma sevdasının nedenleri hakkında tahmin yürütmeye başladılar. Ayaklanmalar bastırılınca Floransa'ya döndü; sokakta Riccardo'yla karşılaşınca da kibarca şunları söyledi:

"Livorno'da beni aradığınızı duydum, Pisa'da kalıyordum. Ne kadar da güzel bir eski şehir orası! Pastoral bir tarafı var."

Noel haftasında, yazın komitesinin, Dr. Riccardo'nun Porta alla Croce yakınındaki evinde düzenlenen ikindi vaktindeki toplantısına katıldı. Kalabalık bir toplantıydı. Atsineği biraz geç kalarak, özür diler gibi bir selam ve gülümsemeyle odaya girdiğinde oturacak yer kalmamış görünüyordu. Riccardo yan odadan bir sandalye getirmek için ayağa fırladı ama Atsineği onu durdurdu. "Hiç rahatsız olmayın, ben şurada gayet rahat ederim," dedi ve odanın diğer ucuna gidip Gemma'nın sandalyesinin hemen yanındaki pencere kenarında durdu, pervaza oturup başını tembelce perdeye yasladı.

Atsineği yarı kapalı gözlerle Gemma'ya bakıp, kendisine bir Leonardo da Vinci portresi havası veren gizemli bir edayla gülümserken, Gemma üzerinde harekete geçirdiği içgüdüsel kaygılar, daha da derinleşerek mantıksız bir korkuya dönüşmekteydi.

Toskana'yı tehdit eden kıtlıkla ilgili bir öneri tartışılıyordu. Alınması gereken önlemler hakkında komitenin görüşlerini ortaya koyacak bir kitapçığın basılması gündemdeydi. Karar vermesi güç bir meseleydi, zira hemen her zaman olduğu gibi komitede konuyla ilgili farklı farklı görüşler oluşmuş, bölünmeler yaşanmıştı. Gemma, Martini ve Riccardo'nun içinde olduğu daha atılgan bir grup, köylülerin bir an evvel rahatlamasını sağlayacak uygun önlemlerin alınması için hem hükümetin hem de halkın dikkatini etkili bir biçimde çekmekten yanaydı. Ilımlı kesim ise –elbette Grassini bunların arasındaydı– fazla vurgulu bir tonun bakanlığı ikna etmekten çok tam tersine rahatsız edebileceğinden korkuyordu.

"İnsanlara bir an evvel yardım etmeyi istemek gayet iyi bir şey elbette," diye söze başladı Grassini, sakin ve merhamet dolu bir havayla kızgın radikallere bakarak konuşuyordu. "Elde etmesi epey güç de olsa çoğumuz iyi bir şeyler istemeye devam ediyoruz; ancak işe sizin önerdiğiniz tonda başlarsak, hükümet büyük ihtimal gerçek kıtlık başlayana dek hiçbir önlem almayacaktır. Öte yandan bakanlığı mevcut mahsulün durumuyla ilgili bir soruşturma yapmaya ikna edebilirsek, bu şimdiden atabildiğimiz bir adım olacaktır."

Sobanın yanındaki köşesinde duran Galli, düşmanını yanıtlamak için öne doğru fırladı.

"Şimdiden atabildiğimiz bir adım... Evet, sevgili beyefendi ama eğer kıtlık olacaksa, bizim bu adımı atmamız için durup beklemeyecektir. Biz gerçekten rahatlatıcı önlemler geliştiremeden tüm halk açlıktan kırılabilir."

"Konuya dair şunu bilmek ilginç olurdu ki..." diye Sacconi tam söze başlayacakken birkaç ses birden onu susturdu.

"Yüksek sesle konuşun, duyamıyoruz!"

"Sokaktan bu kadar gürültü gelirken düşünemiyorum bile," dedi Galli, sinirli bir sesle. "O pencere kapalı mı Riccardo? İnsan kendi sesini bile duyamıyor."

Gemma bakındı. "Evet, pencere kapalı," dedi. "Sanırım bir varyete grubu ya da onun gibi bir şey geçiyor."

Bağırış ve kahkaha sesleri, zillerin ötüşü ve tepinen insanların gürültüleri sokaktan yankılanarak yukarı yükseliyor, berbat bir bandonun anırma seslerine ve davulun insafsız namelerine karışıyordu.

"Bu günlerde elden pek bir şey gelmez," dedi Riccardo. "Noel zamanı hep böyle gürültü olur. Ne diyordunuz siz Sacconi?"

"Diyordum ki, konu hakkında Pisa ve Livorno'da ne düşünüldüğünü öğrenmek ilginç olurdu. Belki de Sinyor Rivarez bize bir şeyler anlatabilir; oradan yeni döndü."

Atsineği yanıt vermedi. Pencereden dışarı bakıyordu, ne söylendiğini duymamış gibi görünüyordu.

"Sinyor Rivarez!" dedi Gemma. Ona yakın oturan tek kişiydi, sessizliğini koruyunca eğilip koluna dokundu. Atsineği yavaşça yüzünü ona çevirdi, Gemma bu yüzün sabit ve korkunç derecede hareketsiz olduğunu gördü. Bir an için gözüne bir cesedin yüzü gibi göründü, ardından dudakları tuhaf ve cansız bir şekilde hareket etti.

"Evet, bir varyete grubu bu," diye fısıldadı.

Gemma içgüdüsel olarak onu diğerlerinin meraklı bakışlarından koruması gerektiğini düşündü. Sorunun ne olduğunu anlamadan, dehşetli bir hayalin ya da halüsinasyonun Atsineği'ni ele geçirdiğini ve o an için ruhen ve bedenen bu hayalin insafına kaldığını fark etti. Hızla ayağa kalktı, onunla misafirler arasında durup sanki bir şeye bakarmış gibi pencereyi açtı. Atsineği'nin yüzündeki ifadeyi ondan başka kimse görmemişti.

Sokaktan, eşeğe binmiş şarlatanlar ve rengârenk giysileri içindeki palyaçolarla gezgin bir sirk geçiyordu. Yüzlerine maskeler

geçirmiş tatilcilerden oluşan bir kalabalık kahkahalar içinde itiş kakış ilerliyor, soytarılarla şakalaşıp birbirlerine kâğıt kurdeleler fırlatıyorlardı. Kalabalık, alnına dökülen yapma bukleleri ve boyalı dudaklarına oturttuğu yapay gülümsemesiyle arabasına kurulmuş, allı pullu kıyafetlere bürünmüş, tüyler takınmış soytarının sevgilisine küçük şekerleme bohçaları fırlatmayı da ihmal etmiyordu. Arabanın arkasından karman çorman bir insan kalabalığı gelmeye devam ediyordu... evsiz barksız çocuklar, dilenciler, perende atan soytarılar, bağıra çağıra mallarını satan seyyar satıcılar... Gemma'nın kalabalığın itişip sallanması yüzünden ilk başta fark edemediği birini dürtüyor, durmaksızın el çırpıyorlardı. Bir an sonra, bunun kim olduğunu gördü... başına kâğıt bir şapka ve ziller takılmış, grotesk bir soytarı kıyafeti giydirilmiş bodur ve çirkin bir kamburdu bu. Besbelli gezgin topluluğa dâhildi, yüzünü şekilden şekile sokup buruşturarak kalabalığı güldürüyordu.

"Orada neler oluyor?" diye sordu pencereye yaklaşan Riccardo. "Son derece ilginizi çekmiş gibi."

Şarlatanlardan oluşan gezgin gruba bakmak için bütün komiteyi bekletmelerine bir hayli şaşırmıştı. Gemma ona döndü.

"İlginç bir şey yok," dedi. "Yalnızca bir varyete gösterisi ama o kadar gürültü yaptılar ki başka bir şey olup olmadığını merak ettim doğrusu."

Eli pencere pervazında öylece dikiliyordu, aniden Atsineği'nin soğuk parmaklarının hararetle elini kavradığını hissetti. "Teşekkür ederim!" diye fısıldadı usulca, ardından pencereyi kapatıp yine pervaza oturdu.

"Korkarım sizi böldüm beyler," dedi tekrar neşeli havasına bürünerek. "Varyete gösterisine bakıyordum, o kadar güzel görünüyorlar ki."

"Sacconi size bir soru sormuştu," dedi Martini aksi bir ifadeyle. Atsineği'nin davranışı ona abuk subuk bir gösteriş gibi gelmiş, Gemma'nın onu izleyecek kadar nezaketsiz davranmasından da rahatsız olmuştu. Gemma böyle şeyler yapmazdı.

Atsineği, "Orada yalnızca tatil için bulunduğunu," belirterek, Pisa'daki ruh hâline dair hiçbir şey bilmediğini söyledi. Ardından önce tarımsal beklentiler, hemen peşinden de kitapçık sorunu hakkında ateşli tartışmalara girişti; diğerleri yorgun düşene dek kekeleyerek konuşmasını sürdürdü. Kendi sesini dinlerken bir tür ateşli haz alıyor gibiydi.

Toplantı bitip komite üyeleri gitmek için ayaklanınca, Riccardo, Martini'ye yaklaştı.

"Akşam yemeğine kalır mısınız? Fabrizi ve Sacconi kalıyor."

"Teşekkürler ama Sinyora Bolla'yı evine bırakacağım."

"Eve kendi başıma gidemeyeceğimden mi korkuyorsun gerçekten?" diye sordu Gemma, ayağa kalkmış, paltosunu giyiyordu. "Elbette sizinle kalacaktır Dr. Riccardo, değişiklik ona iyi gelecek. Yeterince dışarı çıkmıyor."

Atsineği araya girdi, "İzin verirseniz sizi ben bırakayım, o yöne gidiyorum."

"Gerçekten o yöne gidiyorsanız..."

"Sanırım gecenin ilerleyen saatlerinde buraya tekrar uğramaya vaktiniz olmaz Rivarez?" diye sordu onlar için kapıyı açan Riccardo.

Atsineği tam çıkarken omzunun üstünden gülerek baktı, "Benim mi sevgili dostum? Evet, vaktim yok, varyete gösterisini izlemeye gideceğim!"

"Bu ne tuhaf bir yaratık; bu ne tuhaf bir şarlatan sevdası!" dedi Riccardo onları uğurlayıp ziyaretçilerin yanına döndükten sonra.

"Bence bir tür yakınlık hissediyor," dedi Martini. "Adamın kendisi de bir şarlatan sonuçta!"

"Keşke yalnızca öyle olduğunu düşünebilseydim," diye araya girdi Fabrizi. Ciddi bir ifade takınmıştı. "Bir şarlatansa da çok tehlikeli bir şarlatan bu," dedi.

"Ne anlamda tehlikeli?"

"Bu kadar düşkün olduğu şu küçük ve gizemli eğlence gezilerinden hiç hoşlanmıyorum. Biliyorsunuz ya, bu üçüncü oldu, Pisa'ya gittiğine de hiç mi hiç inanmıyorum."

"Sanırım dağlara gittiği herkesin bildiği bir sır," dedi Sacconi. "Savigno olayında tanıdığı kaçakçılarla hâlâ ilişkide olduğunu yadsımıyor, onlarla olan arkadaşlığından yararlanıp kitapçıklarını Papalık sınırının diğer ucuna geçirmesi gayet normal."

"Kendi hesabıma sizinle konuşmak istediğim şey tam da bu sorun," dedi Riccardo. "Bana öyle geliyor ki Rivarez'le konuşup bizim kendi kaçakçılık işlerimizin idaresini almasını isteyebiliriz. Pistoia'daki basın çok kötü idare ediliyor bence, kitapçıklar karşı tarafa şu lanet olası sigaralara sarılıp geçiriliyor, bu ilkellikten de beter bir durum."

"Niye ki? Şimdiye dek gayet güzel işledi," dedi Martini inatla. Galli ve Riccardo'nun sürekli Atsineği'ni öne sürmesinden artık bıkmıştı. Bu "uyuşuk eşkıya" ortaya çıkıp her şeyi yoluna koymadan önce de dünyanın gayet güzel döndüğünü düşünüyordu.

"Evet, o kadar güzel işledi ki daha iyisini isteyemeyecek kadar hoşnut kaldık ondan. Ama biliyorsunuz arada birçok tutuklama ve el koyma da yaşandı. Rivarez bu işi bizim adımıza üstlenirse bunların azalacağına inanıyorum."

"Neden böyle düşünüyorsunuz?"

"Her şeyden önce Rivarez, dostları, hatta belki de saygı duyup güvendikleri bir önderleri iken, kaçakçılar bizi birer yabancı ya da kırkılacak bir koyun gibi görüyor. Apeninler'deki kaçakçıların bizim için yapmayacağı şeyleri Savigno isyanında yer alan bir adam için yapacaklarından emin olabilirsiniz. Ayrıca içimizde dağları Rivarez kadar iyi bilen kimse yok. Hatırlasanıza, onların arasında bir firariydi kendisi, kaçakçıların kullandığı patikaları avucunun içi gibi biliyor. Hiçbir kaçakçı onu aldatmaya cesaret edemez, etse bile aldatamaz."

"O hâlde sizin öneriniz sınırın öbür tarafındaki yazılı kaynaklarımızın idaresini tümüyle ona bırakmak... dağıtım, adres-

ler, saklama yerleri, her şey. Yani, ondan bizim için işleri yoluna koymasını isteyeceğiz, öyle mi?"

"Pekâlâ, adresler ve saklama yerleri konusunda, büyük olasılıkla bizim bildiklerimizi zaten biliyordur, bilmediğimiz daha iyi yerler de biliyor olabilir. Bu konuda ona fazladan bir şey öğretmemiz gerektiğini sanmıyorum. Dağıtıma gelince, elbette diğerlerinin tercihi nasılsa öyle olsun. Bana göre en önemli mesele, kaçakçılık işinin kendisi. Bir kez kitaplar Bologna'ya sağ salim vardıktan sonra, onların dağıtımı görece daha basit bir konu."

"Kendi adıma bu plana karşıyım," dedi Martini. "Öncelikle, bu adamın becerilerine ilişkin bütün söylenenler varsayımsal. Onu sınır çalışmasında etkin hâlde görmedik, kritik anlarda soğukkanlılığını korur mu korumaz mı, bilmiyoruz."

"Ah, bu konuda şüphe duymanıza gerek yok!" diye araya girdi Riccardo. "Savigno olayları soğukkanlılığını gayet iyi koruduğunu kanıtlıyor."

"Şunu da ekleyeyim," diye devam etti Martini. "Rivarez hakkındaki sınırlı bilgime dayanarak partinin sırlarını ona emanet etmeye gönlüm el vermiyor. Bana kuş beyinli ve yapmacık biri gibi geliyor. Partinin kaçakçılık işlerinin bütün idaresini bir adamın ellerine teslim etmek ciddi bir mesele. Fabrizi, siz ne düşünüyorsunuz?"

"Yalnızca sizinkilere benzer itirazlarım olsaydı Martini, Riccardo'nun sözünü ettiği tüm niteliklere sahip bir adam olması durumunda –ki Rivarez kuşkusuz bu özelliklere sahip biri– kesinlikle itirazlarımdan vazgeçerdim," diye yanıtladı profesör. "Kendi adıma, ne cesaretinden ve dürüstlüğünden ne de soğukkanlılığından en ufak bir endişem var. Hem dağları hem de dağlıları iyi tanıdığına dair elimizde bir sürü kanıt da var. Ama başka bir itirazım var. Dağlara yalnızca broşürlerin sınırdan geçirilmesi için gittiğini düşünmüyorum. Başka bir amacı olduğundan kuşkulanmaya başladım. Bu söylediklerim elbette yalnızca bizler

arasında kalacak. Bu yalnızca bir şüphe. Bana, sanki 'hiziplerden' biriyle, belki de en tehlikelisiyle bağlantısı varmış gibi geliyor."

"Hangisini kastediyorsunuz, 'Kızıl Kuşakları' mı?"

"Hayır, 'Occoltellatori.'"

"'Bıçaklılar'! Ama bu yasa dışı kişilerden oluşan küçük bir grup... çoğunluğu ne eğitimi ne de siyasi bir deneyimi olan köylüler."

"Savigno'da ayaklananlar da öyleydi ama onlara önderlik eden birkaç eğitimli kişi vardı, bu küçük toplulukta da öyle olabilir. Ve unutmayın, Romagna'daki daha şiddet yanlısı bu hiziplerin üyelerinin çoğu Savigno olayından sağ kurtulup kiliseye açıktan isyan edemeyecek kadar zayıf düşmüş kişiler, bu yüzden suikast planlarına geri döndüler. Elleri silah tutacak kadar güçlü olmadığından onlar da bıçak kullanıyor."

"Peki ama neden Rivarez'in onlarla bağlantılı olduğunu düşünüyorsunuz?"

"Düşünmüyorum, yalnızca şüpheleniyorum. Ne olursa olsun, kaçakçılık ağımızı ona emanet etmeden önce bundan kesin bir şekilde emin olsak iyi olur. Eğer aynı anda iki tür işi hâlletmeye kalkarsa partimize korkunç derecede zarar verir. Partinin ününü lekeler ve hiçbir de şey elde edemez. Ancak bunu başka bir zaman konuşalım. Sizinle Roma'dan gelen haberler hakkında konuşmak istiyorum. Belediye tüzüğü hazırlanması için bir komisyon atanacağı söyleniyor."

VI

Gemma ve Atsineği, toplantıdan ayrıldıktan sonra sessizce Lung'Arno boyunca yürüdüler. Atsineği'nin o hararetli ve konuşkan hâli kaybolup gitmişti; Riccardo'nun kapısından çıktıklarından beri tek kelime etmemişti, Gemma da sessizliğinden son derece memnundu. Onun yanında kendini her zaman mahcup hissediyordu, hele bugün komite toplantısında onu allak

bullak eden tuhaf davranışı nedeniyle her zamankinden daha da sıkılgan bir hâldeydi.

Tam Uffizi sarayının yanında Atsineği aniden durdu ve ona döndü.

"Yorgun musunuz?"

"Hayır, neden?"

"Bu akşam bir işiniz var mı?"

"Hayır."

"Sizden bir iyilik isteyeceğim, bir süre benimle yürür müsünüz?"

"Nereye?"

"Fark etmez, nereye isterseniz."

"Ama ne için?"

Duraksadı.

"Bunu... söyleyemem... yani, en azından çok zor ama mümkünse gelin lütfen."

Gözlerini birdenbire yerden kaldırdı, Gemma bakışlarının ne kadar tuhaf olduğunu gördü.

"Sizin bir sorununuz var," dedi nazikçe. Atsineği yakasındaki çiçekten bir yaprak koparıp onu ufak parçalara bölmeye başladı. Bu kadar tuhaf biçimde andırdığı kişi kim olabilirdi? Parmaklarını aynı bu şekilde kullanan, böyle telaşlı el hareketleri olan birisi.

"Başım dertte," dedi gözlerini ellerine dikip, neredeyse duyulmayan bir sesle. "Bu akşam... bu akşam yalnız kalmak istemiyorum. Gelecek misiniz?"

"Evet, siz benim evime gelmeyi tercih etmediğiniz sürece elbette geleceğim."

"Hayır, gelip benimle bir restoranda yemek yiyin. Valiliğin oralarda bildiğim bir yer var. Lütfen reddetmeyin, artık söz verdiniz."

Söylenen restorana gittiler, Atsineği yemek sipariş etti ama tabağına elini bile sürmedi; örtünün üstündeki ekmek parçalarını yuvarlayıp peçetesinin kenarıyla oynayıp durdu ve sessizli-

ğini inatla korudu. Gemma adamakıllı rahatsız olmuş, geldiği için pişmanlık duymaya başlamıştı; sessizlik gitgide tuhaflaşsa da varlığını bile unutmuş görünen biriyle muhabbet açmaya çalışmak ona garip görünüyordu. Sonunda Atsineği başını kaldırıp aniden konuştu:

"Varyete gösterisini izlemek ister misiniz?"

Gemma ona şaşkınlık içinde baktı. Varyete gösterisiyle ilgili ne takılmıştı acaba bu adamın aklına?

Gemma konuşmaya fırsat bulamadan, "Hiç izlediniz mi?" diye sordu Atsineği bu kez.

"Hayır, sanmıyorum. İlginç olduklarını düşünmemiştim."

"Çok ilginçtir. Bence varyete gösterisi izlemeden, kimse halkın yaşamını anlayamaz. Haydi, Porta alla Croce'a geri dönelim."

Oraya vardıklarında şarlatanlar şehir kapısının yanına çadırlarını çoktan kurmuştu, kemanlardan çıkan korkunç ses ve davulların gürültüsü gösterinin başladığını haber veriyordu.

Eğlence son derece kaba bir tarzdaydı. Bir sürü sıkıcı ve saçma sapan maskaralık yapan birkaç palyaço, soytarı ve akrobat, halkalardan atlayan at üstünde bir başka soytarı, allı pullu boyanmış bir kız ve kambur... topluluğun tüm gücü bunlardan ibaretti işte. Yaptıkları şakalar için bayağı ya da saldırgan denemese de, tatsız tuzsuz ve bayattılar; her şeyi kapsayan bunaltıcı bir tekdüzelik vardı. İzleyiciler içten gelen bir Toskana nezaketiyle gülüp alkışlasalar da gerçekten eğlenir gözüktükleri tek gösteri, Gemma'nın ne nüktedan ne de becerikli bir tarafını görebildiği kamburun gösterisiydi. Performansı, grotesk ve çirkin denebilecek bir dizi kıvrılıp bükülme hareketinden ibaretti. İzleyiciler bu hareketleri taklit ediyor, küçükler de "çirkin adamı" görebilsin diye çocuklarını omuzlarının üstüne kaldırıyorlardı.

"Senyör Rivarez, gerçekten bunun ilgi çekici olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sordu Gemma. Hemen yanında duran ve bir kolunu çadırın ahşap kolonlarından birine dolayan Atsineği'ne doğru dönmüştü. "Bana öyle geliyor ki..."

Birden sustu ve sessizce ona bakakaldı. Livorno'da, bahçe kapısında Montanelli'yle konuştuğu zaman dışında, hiçbir insanın yüzünde bu denli dipsiz ve umutsuz bir ıstırap görmemişti daha önce. Onu izlerken aklına Dante'nin cehennemi geldi.

Biraz sonra, palyaçoların birinden tekme yiyen kambur perende atarak döndü ve grotesk bir yığın hâlinde ringden yuvarlandı. İki palyaço arasında bir diyalog başladı, Atsineği bir düşten uyanır gibi kendine geldi.

"Gidelim mi, yoksa daha izlemek ister misiniz?" diye sordu.

"Gitmeyi tercih ederim."

Çadırdan ayrılıp karanlık yeşilliklerin içinden geçerek nehre doğru yürüdüler. Birkaç dakika boyunca ikisi de sessiz kaldı.

Ardından Atsineği, "Gösteri hakkında ne düşündünüz?" diye sordu

"Çok iç karartıcı bir şey olduğunu düşündüm, bir kısmı ise kesinlikle nahoş geldi."

"Hangi kısmı?"

"Tüm şu yüz buruşturmalar, kıvrılıp bükülme hareketleri. Basbayağı çirkin, hiç zekice bir yanı yok."

"Kamburun gösterisinden mi söz ediyorsunuz?"

Onun, kendi fiziksel kusurları konusundaki özel hassasiyetini anımsayan Gemma, eğlencenin bu kısmından söz etmekten bilhassa kaçınmıştı ama şimdi Atsineği konuya kendiliğinden değinince yanıtladı: "Evet, o kısmı hiç sevmedim."

"İnsanların en çok hoşlandığı gösteri oydu hâlbuki."

"Sanırım öyle ve en kötüsü de bu."

"Zevksizce olduğu için mi?"

"H...hayır, hepsi zevksizceydi. Demek istediğim... zalimce olduğu için."

Atsineği gülümsedi.

"Zalimce ha? Kamburu mu kastediyorsunuz?"

"Ben... Elbette adamın kendisi gayet kayıtsızdı, kuşkusuz bu onun için yalnızca ekmek parası, tıpkı soytarı ya da boyalı kız

için olduğu gibi. Ama insanı mutsuz ediyor. Bu küçük düşürücü; bir insanı alçaltmaktır bu."

"Muhtemelen başta olduğundan daha fazla alçalmış değildir. Çoğumuz o ya da bu şekilde alçalırız."

"Evet ama bu... bunun saçma bir önyargı olduğunu düşünebilirsiniz ama bana göre insan bedeni kutsal bir şeydir, ona bu kadar saygısızca, bu kadar iğrenç bir biçimde davranıldığını görmek hoşuma gitmiyor."

"Peki ya insan ruhu?"

Aniden durmuş, bir elini yanından geçtikleri bendin taş korkuluğuna yaslamış dikiliyor, dosdoğru ona bakıyordu.

"Ruh mu?" diye tekrarladı Gemma, o da durup şaşkınlıkla ona dönmüştü.

Ani, ateşli bir jestle ellerini savurdu Atsineği.

"O sefil palyaçonun bir ruhu olabileceği hiç aklınıza gelmedi mi? Yaşayan, çabalayan bir insan ruhu, o yamuk yumuk, hantal bedene hapsolmuş ve onun için kölelik yapıyor? Siz... siz ki her şeye yumuşacık bir kalple yaklaşıyorsunuz... soytarı kıyafetine ve zillerine bürünmüş bir bedene acıyorsunuz... o zavallı ruhun korkunç çıplaklığını örtecek bir bez parçasına bile sahip olmadığı aklınıza hiç gelmedi mi? Düşünün ki bütün o insanların önünde soğuktan tir tir titriyor, utanç ve azapla taş kesilmiş gibi öylece duruyor, alaylarının kamçı gibi üzerine indiğini hissediyor, kahkahalar çıplak ete gömülen kor demir gibi dağlıyor! Düşünün, herkesin önünde çaresizlik içinde etrafına bakınıyor, ona geçit vermeyecek dağlara, onu saklamaya yüreği olmayan kayalara bakıyor; topraktaki deliğe sıvışıp saklanabilen sıçanları kıskanıyor ve ruhun dilsiz olduğunu anımsıyor... sesi yok ki haykırsın... katlanmak, katlanmak ve katlanmak zorunda! Ah! Saçmalıyorum! Neden gülmüyorsunuz ki? Hiç mizah duygunuz yok!"

Gemma yavaşça, tek kelime etmeden döndü ve nehir kıyısı boyunca yürüdü. Tüm gece boyu, Atsineği'nin –artık her nereden kaynaklanıyorsa– sıkıntısını varyete gösterisiyle ilişkilen-

dirmek aklına gelmemişti, şimdi aniden bu şekilde patlamışken ve iç dünyasının loş resmi açığa çıkmışken, Gemma, ona karşı hissettiği yoğun merhametle, söyleyecek tek kelime bulamıyordu. Atsineği de başını çevirmiş, suya bakarak yanında yürüyordu.

Birdenbire meydan okurcasına ona dönüp, "Lütfen beni anlayın," dedi. "Az önce size söylemiş olduğum her şey yalnızca hayal gücünden kaynaklanıyor. Romantizme çok meyilliyimdir ama insanların bunu ciddiye almasını istemem."

Gemma yine yanıt vermedi, sessizce yürümeye devam ettiler. Uffizi sarayının kapısının yanından geçerlerken Atsineği yolun karşısına geçti ve korkuluklara yaslanmış yatan karanlık bir yığına doğru eğildi.

"Sorun nedir ufaklık?" diye sordu. Sesinde Gemma'nın daha önce hiç duymadığı bir şefkat vardı. "Neden eve gitmiyorsun?"

Yığın kıpırdandı ve alçak, mırıltılı bir sesle yanıt verdi. Gemma neler olup bittiğine bakmak için karşıya geçti; korkmuş bir hayvan gibi kaldırıma çömelmiş, altı yaşlarında, pejmürde ve kirli bir çocuk gördü. Elini çocuğun darmadağınık saçlarına koymuş olan Atsineği, ona doğru eğilmişti.

Anlaşılmaz yanıtını duyabilmek için biraz daha alçalarak, "Ne dedin?" dedi. "Evde, yatağında olmalısın, küçük çocuklar geceleri evinde olmalı, donacaksın burada! Bana elini ver ve ayağa zıpla bakalım! Nerede oturuyorsun?"

Yukarı kaldırmak için çocuğun kolunu tuttu. Bu hareketin sonucu, keskin bir çığlık ve çocuğun hızla geri çekilmesi oldu.

"Ne oldu?" diye sordu kaldırıma diz çöken Atsineği. "Ah! sinyora, şuna bakın!"

Çocuğun omzu ve ceketi kanla kaplanmıştı.

"Ne oldu, söyle bana?" dedi Atsineği sevecenlikle. "Düşmedin, değil mi? Hayır? Birisi mi dövdü? Ben de öyle düşünmüştüm! Kim?"

"Amcam."

"Ah, peki. Ne zaman oldu bu?"

"Bu sabah. Sarhoştu, ben de... ben de..."

"Sen de ayağının altında dolaştın, böyle mi oldu? Sarhoş oldular mı insanların ayağı altında dolaşmamalısın küçük adam, bundan hoşlanmazlar. Bu zavallı çocukla ne yapacağız sinyora? Buraya, ışığa gel oğlum, omzuna bir bakayım. Kollarını boynuma dola, canını hiç yakmayacağım. İşte bak, oldu!"

Oğlanı kollarına alıp kaldırdı ve sokağın karşısına taşıyıp geniş taş tırabzanların üstüne yerleştirdi. Ardından çakısını çıkarıp, çocuğun başını göğsüne yaslayarak giysisinin yırtılmış kolunu ustaca kesti. Gemma da bu sırada yaralı kolu tutuyordu. Omzu kötü şekilde morarmış ve sıyrılmıştı, kolunda da derin bir kesik vardı.

"Ne kötü bir kesik bu," dedi Atsineği, ceketin kolu sürtünmesin diye yarayı mendiliyle sardı. "Bunu neyle yaptı amcan?"

"Kürekle. Ona gidip, köşedeki dükkândan polenta* almam için birkaç kuruş vermesini istedim, o da bana kürekle vurdu."

Atsineği irkildi. "Ah!" dedi usulca. "Bu canını yakmıştır, değil mi ufaklık?"

"Bana kürekle vurdu... ben de kaçtım... kaçtım... çünkü bana vurdu."

"Ve o zamandan beri, yemek bile yemeden etrafta dolanıp duruyorsun, ha?"

Çocuk yanıt vermek yerine hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Atsineği onu tırabzanlardan kaldırdı.

"Tamam, tamam. Tüm bunları yoluna koyacağız. Bir araba bulabilir miyiz acaba? Korkarım hepsi tiyatronun önünde bekliyordur şimdi, bu gece orada büyük bir gösteri var. Sizi de bu işe sürüklediğim için çok üzgünüm sinyora ama..."

"Sizinle gelmeyi tercih ederim. Yardıma ihtiyacınız olabilir. Çocuğu oraya kadar taşıyabileceğinizden emin misiniz? Ağır değil mi?"

---

* İtalya'da mısır unuyla yapılan lapa tarzı bir yemek.

"Ah, idare ederim, teşekkür ederim."

Tiyatronun kapısında yalnızca birkaç araba vardı ve hepsi de doluydu. Gösteri bitmiş, izleyicilerin çoğu gitmişti. Zita'nın adı duvardaki afişlere büyük harflerle yazılmıştı; bale gösterisinde dans edenler arasında o da vardı. Gemma'dan kendisini bir iki dakika için beklemesini rica eden Atsineği, binanın etrafından dolanıp sanatçıların kullandığı girişe gitti ve bir görevliyle konuştu.

"Bayan Reni henüz gitmedi mi?"

"Hayır efendim," diye yanıtladı adam; kollarında pejmürde bir sokak çocuğu taşıyan iyi giyimli beyefendiye şaşkın gözlerle bakıyordu. "Bayan Reni şimdi çıkıyor sanırım, arabası onu bekliyor. Evet, bakın işte, geliyor."

Zita genç bir süvarinin koluna yaslanmış, merdivenlerden iniyordu. Gece kıyafetinin üzerine attığı alev rengi opera pelerini ve boynuna asılı deve kuşu tüylerinden yapılmış görkemli yelpazesiyle muhteşem görünüyordu. Girişte aniden durdu, elini subayın kolundan çekip şaşkınlık içinde Atsineği'ne yaklaştı.

"Felice!" dedi alçak bir sesle, "*Bu da* ne?"

"Bu çocuğu sokakta buldum. Yaralanmış ve çok aç; olabildiğince çabuk eve gitmek istiyorum. Hiçbir yerde araba kalmamış, senin arabanı almalıyım."

"Felice! Bu korkunç dilenci çocuğu evine sokmayacaksın ya! Bir polis çağır, onu sığınma evine ya da uygun yer neresiyse oraya götürsünler. Şehirdeki bütün yoksulları toplayamazsın..."

"Yaralı," diye yineledi Atsineği. "Gerekirse sığınma evine yarın da gidebilir ama önce çocukla ilgilenmeli, karnını doyurmalıyım."

Zita tiksintiyle yüzünü buruşturdu. "Kafasını gömleğine dayamışsın! Bunu nasıl yaparsın? Leş gibi!"

Atsineği ona gözlerinde beliren anibir öfke kıvılcımıyla baktı.

"Aç bu çocuk," dedi hiddetle. "Bunun ne anlama geldiğini bilmiyorsun, değil mi?"

"Sinyor Rivarez," diye araya girdi Gemma, birkaç adım ileri çıkmıştı. "Evim gayet yakın. Haydi, çocuğu oraya götürelim. Daha sonra araba bulamazsanız, gece benim misafirim olabilir."

Atsineği hızla ona döndü. "Rahatsız olmaz mısınız?"

"Elbette hayır. İyi geceler Bayan Reni!"

Çingene yalandan bir selam verip omuzlarını kızgınca silkerek yine subayın koluna girdi, elbisesinin eteklerini toplayıp yanlarından geçti ve arabasına doğru yöneldi.

"Seni ve çocuğu alması için arabayı geri yollayabilirim istersen Rivarez," dedi basamakta duraklayarak.

"Çok iyi olur, adresi vereyim." Kaldırımdan inip arabanın sürücüsüne adresi verdi ve kucağında yüküyle Gemma'nın yanına geri döndü.

Katie, hanımını bekliyordu. Olanları duyunca sıcak su ve gereken diğer şeyleri getirmeye koştu. Çocuğu bir sandalyeye yerleştiren Atsineği yanına diz çökerek pislik içindeki kıyafetlerini sıyırdı, yarayı nazik ve usta elleriyle temizleyip sardı. Çocuğu temizlemeyi henüz bitirmiş ve onu sıcak bir battaniyeye sarmıştı ki Gemma elinde bir tepsiyle çıkageldi.

"Hastanız akşam yemeği yemeye hazır mı bakalım?" dedi. Bu tuhaf, ufak çocuğa gülümsüyordu. "Ona yemek hazırladım."

Atsineği ayağa kalktı ve kirli kıyafetleri bir araya getirip dürdü. "Korkarım odanızı mahvettik," dedi. "Bunları dosdoğru ateşe atsak daha iyi olur, yarın ona yeni kıyafetler alırım. Evde konyak var mı sinyora? Bence biraz içmeli. İzin verirseniz ben de ellerimi yıkayayım."

Çocuk yemeğini bitirir bitirmez kafasını beyaz gömleğin göğsüne yaslayarak Atsineği'nin kollarında uyuyakaldı. Katie'nin dağılmış odayı toparlamasına yardım eden Gemma masaya oturdu.

"Sinyor Rivarez, eve gitmeden önce bir şeyler yemelisiniz, akşam yemeğinde hiçbir şey yemediniz, saat de çok geç oldu."

"Varsa bir fincan İngiliz çayı içerim. Sizi bu saate kadar ayakta tuttum, özür dilerim."

"Ah! Hiç önemli değil. Çocuğu kanepeye koyalım, bu şekilde sizi yoracak. Bir dakika bekleyin, minderlerin üstüne çarşaf sereyim. Onunla ne yapacaksınız?"

"Yarın mı? O sarhoş zorbadan başka akrabası var mı, yok mu önce onu öğreneceğim; eğer yoksa sanırım Bayan Reni'nin öğüdünü dinlemeli ve onu sığınma evine götürmeliyim. Belki de yapılabilecek en merhametli şey, boynuna bir taş bağlayıp onu nehre atmaktır ama bu benim için nahoş sonuçlar doğurur. Baksanıza, hemen uykuya daldı! Ne tuhaf, ne bahtsız bir yavrusun sen! Bir sokak kedisi kadar bile kendini savunmaktan acizsin!"

Katie çay tepsisini getirince oğlan gözlerini açtı ve şaşkın bir hâlde doğruldu. Şimdiden doğal koruyucusu olarak kabul ettiği Atsineği'ni fark edince kanepeye kıvrıldı, battaniyesinin kıvrımlarına daha da gömüldü. Artık soru soracak kadar kendine gelmişti, Atsineği'nin bir parça kek tutan sakat sol elini işaret ederek sordu:

"O nedir?"

"Bu mu? Kek, ister misin? Bence şimdilik yeterince yedin. Yarına dek bekle küçük adam."

"Hayır... bu!" Elini uzattı, ezilmiş parmaklarına ve büyük bir yara izi barındıran bileğine dokundu. Atsineği elindeki keki bıraktı.

"Haa, o mu? O senin omzundakine benzer bir şey... benden daha güçlü birinden yediğim bir darbe."

"Çok acımadı mı?"

"Ah, bilmiyorum... diğer şeylerden daha fazla değil sanırım. Haydi, şimdi uyumaya devam et, gecenin bu saatinde sorular sormak üstüne vazife değil."

Araba geldiğinde çocuk yine uykuya dalmıştı, Atsineği onu uyandırmadan nazikçe kucaklayıp merdivenlere taşıdı.

Kapıda duraklayıp, "Bugün benim için bir tür koruyucu melek oldunuz," dedi Gemma'ya. "Ama sanırım bu ileride dilediğimizce kavga etmekten bizi alıkoymayacaktır."

"Kimseyle kavga etme arzusunda değilim."

"Ah! Ama ben öyleyim. Kavga olmadan yaşam katlanılmaz hâle gelir. İyi bir kavga yeryüzünün tuzu biberidir, bir varyete gösterisinden bile daha iyidir!"

Bunu söyleyip usulca kendi kendine gülerek, kollarında uyuyan çocukla alt kata indi.

VII

Ocak ayının ilk haftasında yazın komitesinin aylık grup toplantısının davetiyelerini yollayan Martini, bir gün Atsineği'nden kurşun kalemle karalanmış kısa ve öz bir yanıt aldı: "Çok üzgünüm, gelemem." Onun yerine "Önemli bir işim var," gibi başka bir not almış olsaydı yine biraz rahatsızlık duyabilirdi ama bu kadar kızmazdı. Bu lakayıt not ve üslup ona neredeyse küstahça göründü. Dahası, gün boyunca kötü haberler taşıyan üç başka mektup daha almıştı, havada kara bulutlar dolaşıyordu; Martini'nin canı sıkkın, sinirleri ayaktaydı. Grup toplantısında Dr. Riccardo, "Rivarez burada değil mi?" diye sorunca, gayet asık bir suratla, "Hayır, görünen o ki elinde daha ilginç bir şey var ve gelemiyor ya da gelmek istemiyor."

Galli sinirli bir şekilde onun sözünü kesip, "Gerçekten de Martini, Floransa'daki en önyargılı insan olmak üzeresiniz," dedi. "Bir kere bir adamdan hoşlanmadınız mı yaptığı her şey size yanlış görünüyor. Rivarez hastayken buraya nasıl gelebilir ki?"

"Hasta olduğunu size kim söyledi?"

"Bilmiyor musunuz? Dört gündür hasta yatıyor."

"Nesi varmış?"

"Bilmiyorum. Hastalık yüzünden perşembe günü olan randevumuzu ertelemek zorunda kaldı; dün gece dolanırken kimseyi göremeyecek kadar hasta olduğunu duydum. Riccardo'nun ona bakacağını düşünmüştüm."

"Bunu hiç bilmiyordum. Bu gece gidip istediği bir şey var mı, bakacağım."

Ertesi sabah, çok solgun ve yorgun görünen Riccardo, Gemma'nın çalışma odasına girdi. Gemma masada oturmuş, bir elinde büyüteç diğer elinde sivri uçlu bir kurşun kalem, bir kitabın sayfalarına minik işaretler koyan Martini'ye durmaksızın sayı dizileri okuyordu. Bir eliyle sessizlik istediğini gösteren bir hareket yaptı. Şifreleme yapan birinin bölünmemesi gerektiğini iyi bilen Riccardo, Gemma'nın arkasındaki kanepeye oturdu ve güç bela ayakta duran bir adam gibi esnedi.

"2, 4; 3, 7; 6, 1; 3, 5; 4, 1" Gemma'nın sesi makine gibiydi, tekdüze devam etti. "8, 4; 7, 2; 5, 1; cümle böyle bitiyor Cesare."

Kaldığı yeri işaretlemek için kâğıda bir iğne batırdı ve döndü.

"Günaydın doktor, ne kadar da bitkin görünüyorsunuz böyle! İyi misiniz?"

"Ah, evet iyiyim, yalnızca yorgunum. Rivarez'le korkunç bir gece geçirdim."

"Rivarez'le mi?"

"Evet, bütün gece onunlaydım ve şimdi de hastanedeki hastalarıma gitmem gerekiyor. Rivarez'e önümüzdeki birkaç gün bakabilecek biri aklınıza geliyor mu diye sormak için uğradım yalnızca. Çok kötü durumda. Elbette ben elimden geleni yapacağım ama gerçekten zamanım yok ve bir hemşire yolladığımdan haberi olmamalı."

"Sıkıntısı nedir?"

"Aslında birkaç şeyin birleşimi. Öncelikle..."

"Öncelikle, kahvaltı ettiniz mi?"

"Evet, teşekkür ederim. Rivarez'e gelince... kuşkusuz birçok sinirsel rahatsızlık da hastalığın üstüne eklenmiş ama sorunun esas sebebi korkunç bir şekilde ihmal edilmiş görünen eski bir yara. Fazlasıyla hırpalanmış bir hâlde; sanırım bu Güney Amerika'daki savaş sırasında olmuş... ve yaralandıktan sonra kesinlikle gereken bakımı görmemiş. Büyük olasılıkla işler orada son

derece kaba saba hâllediliyordur, hayatta kaldığı için şanslı sayılır. Ancak kronik bir iltihaba yatkınlık oluşmuş ve en ufak bir şey bile bir krize neden..."

"Tehlikeli mi?"

"H...hayır, bu türden vakalarda başlıca tehlike hastanın umutsuzluğa kapılıp arsenik içmesidir."

"Kuşkusuz çok acı çekiyordur?"

"Tek kelimeyle dehşetli bir acı, buna dayanmayı nasıl başarıyor, bilmiyorum. Gece onu afyonla uyuşturmak zorunda kaldım, asabi bir hastaya bunu yapmaktan nefret ederim ama bir şekilde bunu durdurmalıydım."

"Ben de çok asabi olduğunu düşünüyorum."

"Hem de çok ama akıl almaz derecede de dayanıklı biri. Dün gece acıdan sersemleyene dek soğukkanlılığını korudu. Ama sonlara doğru korkunçtu. Bu durum ne kadar zamandır sürüyordur sizce? Tam beş gecedir! Şimdi ev yıkılsa bile uyanmayacak, uyansa da işe yaramaz o aptal ev sahibesinden başka çağıracak kimsesi yok."

"Peki ya dansçı kız?"

"Evet, çok tuhaf değil mi? Rivarez onun kendisine yaklaşmasına izin vermiyor. Ona karşı marazi bir öfke duyuyor. Şimdiye dek tanıdığım en akla sığmaz insan, tam bir çelişkiler yığını."

Saatini çıkarıp endişeli bir ifadeyle baktı. "Hastaneye geç kalacağım ama yapacak bir şey yok. Asistan bensiz başlamak zorunda kalacak. Keşke tüm bunları önceden bilseydim... bunun gecelerce böyle sürmesine izin vermemek gerekirdi."

"Ama bize hasta olduğunu neden haber vermedi ki?" diye sözünü kesti Martini. "Onu bu kadar çaresiz bir hâldeyken yalnız bırakmayacağımızı tahmin etmeliydi."

"Keşke dün gece kendinizi bu denli perişan etmek yerine içimizden birine haber yollasaydınız," dedi Gemma.

"Sevgili hanımefendi, Galli'ye haber vermek istedim ama Rivarez bu öneri karşısında o kadar öfkelendi ki cesaret edemedim.

Ona gidip getirmemi istediği başka biri olup olmadığını sorduğumda sanki korkudan donakalmış gibi bir an bana baktı, sonra her iki elini de gözlerine götürüp, 'Onlara söylemeyin, bana gülerler,' dedi. İnsanların bir şeylere güleceğine ilişkin bir kuruntuya kendini hayli kaptırmış gibi görünüyor. Ne olduğunu anlayamadım, sürekli İspanyolca konuştu, gerçi hastalar kimi zaman en olmadık şeyleri söylerler."

"Şimdi yanında kim var?" diye sordu Gemma.

"Yalnızca ev sahibesi ve hizmetçisi."

"Hemen yanına gideceğim," dedi Martini.

"Teşekkür ederim. Akşam tekrar uğrarım. Büyük pencerenin yanındaki masanın çekmecesinde yapılması gerekenlerin yazılı olduğu bir kâğıt bulacaksınız; afyon ise yan odadaki rafta. Acı yeniden başlarsa bir doz verirsiniz... sakın bir dozdan fazla vermeyin ve ne yaparsanız yapın, afyonu ulaşabileceği bir yerde bırakmayın, çok fazla almaya kalkabilir."

Martini karanlık odaya girdiğinde, Atsineği başını hızla ona doğru çevirdi ve ateşler içinde yanan elini uzatıp her zamanki küstah tavrının kötü bir taklidiyle söze başladı:

"Ah Martini, siz misiniz! Beni şu düzeltmeler için yataktan çıkarmaya gelmiş olmalısınız. Dün gece komite toplantısını kaçırdığım için bana kızıp küfretmenizin bir faydası yok, işin doğrusu pek iyi değildim ve..."

"Komiteyi boş verin şimdi. Az önce Riccardo'yu gördüm, size bir yardımım olabilir mi diye sormaya geldim."

Atsineği'nin yüzü âdeta taş kesildi.

"Ah, gerçekten mi! Çok naziksiniz ama zahmet etmeye değmez. Biraz rahatsızım, hepsi o kadar."

"Ben de Riccardo'nun söylediklerinden öyle anladım. Sanırım bütün gece sizinle birlikte ayaktaydı."

Atsineği vahşi bir edayla dudağını ısırdı.

"Rahatım gayet yerinde, teşekkür ederim, hiçbir şey istemiyorum."

"Çok iyi, o hâlde yan odada otururum, belki yalnız olmayı tercih edersiniz. Beni çağırmanız ihtimaline karşı kapıyı aralık bırakacağım."

"Lütfen hiç sıkıntıya girmeyin, gerçekten bir şey istemiyorum. Boş yere zamanınızı çalmış olurum."

"Saçmalık!" dedi Martini kabaca. "Beni bu şekilde aptal yerine koymanızın ne faydası var ki? Sizce gözlerim kör mü? Yatın ve mümkünse uyumaya çalışın."

Yan odaya geçti, kapıyı açık bırakıp eline bir kitap alarak oturdu. Az bir süre geçmişti ki Atsineği'nden iki üç kez huzursuzca kıpırdanma sesleri geldi. Kitabını bırakıp içeriden gelen sesleri dinledi. Kısa bir sessizlik oldu, ardından yine huzursuz bir devinim, sonra inlemesini bastırmak için dişlerini sıkan bir adamın hızlı, şiddetli ve kesik solukları duyuldu. Martini odaya geri döndü.

"Sizin için yapabileceğim bir şey var mı Rivarez?"

Yanıt gelmedi, Martini odanın diğer ucuna, yatağın yanına gitti. Atsineği kireç gibi bir suratla bir an ona baktı ve sessizce başını salladı.

"Biraz daha afyon vereyim mi? Riccardo, acınız çok artarsa almanız gerektiğini söylemişti."

"Hayır, teşekkürler, biraz daha dayanabilirim. Daha sonra daha da kötüleşebilir."

Martini omzunu silkip yatağın yanına oturdu. Bitmez tükenmez bir saat boyunca onu izledi, ardından doğruldu ve gidip afyonu getirdi.

"Rivarez, bunun daha fazla devam etmesine izin veremem, siz dayanabilirsiniz belki ama ben dayanamam. Afyon almalısınız."

Atsineği konuşmaksızın itaat etti. Sonra arkasını dönüp gözlerini yumdu. Martini tekrar oturdu, hastanın gitgide derinleşen ve düzene giren soluklarını dinledi.

Atsineği bir kez uykuya daldıktan sonra kolayca uyanamayacak kadar bitkindi. Saatler boyu tam anlamıyla hareketsiz yattı.

Martini gün ve akşam boyunca defalarca ona yaklaştı ve hareketsiz bedenine baktı; soluk alıp verişinin dışında bir yaşam belirtisi yoktu. Yüzü öyle soluk ve renksizdi ki Martini ani bir endişeyle sarsıldı; ya fazla afyon verdiyse?.. Yaralı sol kol yatak örtüsünün üstündeydi, uyuyan adamı kaldırmak için nazikçe kolunu sarstı. O sırada gömleğinin düğmesi iliklenmemiş kol yeni sıyrıldı; kolu bilekten dirseğe dek kaplayan bir dizi derin ve korkunç yara izi açığa çıktı.

Arkadan, "İzler tazeyken o kol iyi bir durumdaydı büyük olasılıkla," diyen Riccardo'nun sesini duydu.

"Ah, sonunda geldiniz! Baksanıza Riccardo, bu adam sonsuza dek uyuyacak mı? Yaklaşık on saat önce bir doz verdim ve o zamandan bu yana kılını bile kıpırdatmadı."

Riccardo eğildi ve hastayı bir süre dinledi.

"Hayır, solukları gayet düzenli, tamamen bitkinlik bu, başka bir şey değil... öyle bir gecenin ardından başka ne beklenebilirdi ki zaten. Sabah olmadan bir nöbet daha geçirebilir. Birisi yanında kalacak umarım?"

"Galli kalacak; saat on gibi burada olacağını haber verdi."

"Zaten on olmak üzere. Ah, uyanıyor! Söyleyin hizmetçi kız şu sıcak et suyunu getirsin. Yavaş, yavaş Rivarez! Tamam dostum, mücadele etmek zorunda değilsiniz, ben piskopos değilim!"

Atsineği titredi, ürkmüş bir ifadeyle gözlerini açarak yukarı doğru baktı. İspanyolca "Benim sıram mı geldi?" dedi telaşla. "İnsanları biraz oyalayın, ben... Ah! Sizi görmedim Riccardo."

Odaya şöyle bir baktı ve sersemlemiş gibi elini alnında dolaştırdı. "Martini! Gittiğinizi sanıyordum. Uyuyakalmış olmalıyım."

"On saattir masaldaki uyuyan güzel gibi uyuyordunuz; şimdi biraz et suyu içip tekrar uyuyacaksınız."

"On saat mi? Tüm o süre zarfında burada değildiniz umarım, öyle değil mi Martini?"

"Evet, buradaydım; size aşırı doz afyon verip vermediğimi merak etmeye başlamıştım."

Atsineği ona sinsi bir bakış fırlattı.

"Nerede o şans! Komite toplantılarınız daha keyifli ve sessiz geçmez miydi? Benden ne istiyorsunuz Riccardo? İnsafa gelip beni rahat bırakın artık, olmaz mı? Doktorların eline düşmekten nefret ediyorum."

"Pekâlâ, o hâlde şunu için, ben de sizi rahat bırakayım. Ancak bir ya da iki gün içinde gelip sizi baştan ayağa muayene edeceğim. Sanırım artık en kötüsünü atlattınız, en azından şu anda ceset gibi gözükmüyorsunuz."

"Ah, kısa sürede iyileşirim, teşekkürler. Bu da kim... Galli mi? Sanırım bu gece tüm saygın dostlar beni onurlandıracak."

"Bu geceyi sizinle geçirmek için gelmiştim."

"Saçmalık! Kimseyi istemiyorum. Evinize gidin lütfen, hepiniz. Bu rahatsızlık tekrarlasa bile elinizden bir şey gelmez artık, afyon almaya devam edemem. Yeterince aldım."

"Korkarım haklısınız," dedi Riccardo. "Bu her zaman başvurabileceğimiz bir çözüm değildir zaten."

Atsineği başını kaldırdı, gülümsedi. "Korkmayın! Öyle bir şey yapmaya bir eğilimim olsaydı uzun zaman önce yapardım."

"Öyle ya da böyle, yalnız kalmayacaksınız," diye yanıtladı Riccardo soğuk bir sesle. "Bir dakika diğer odaya gelin Galli, sizinle konuşmak istiyorum. İyi geceler Rivarez, yarın uğrayacağım."

Martini, usulca adının söylendiğini duyduğu sırada diğerleriyle birlikte odadan ayrılmak üzereydi. Atsineği ona elini uzatmıştı.

"Teşekkür ederim!"

"Ah, hiç gerek yok! Siz uyuyup dinlenmeye bakın!"

Riccardo gittikten sonra Martini bir süre daha diğer odada kalıp Galli'yle konuştu. Evin ön kapısını açınca bahçe girişinin önünde bir arabanın durduğunu işitti; arabadan inip eve doğru yaklaşan bir kadın silueti gördü. Bu, besbelli bir gece eğlencesinden dönen Zita idi. Şapkasını eğdi ve kadının geçmesi için yol verdi, ardından evden Poggio villasına giden karanlık yola doğ-

ru ilerledi. Biraz sonra bahçe kapısının sesi tekrar işitildi, telaşlı ayak sesleri yolda yankılandı.

"Bekleyin bir dakika!" dedi kadın.

Martini onu görmek için arkasını dönünce kadın aniden durdu, sonra bir elini çitin kenarlarında sürttürerek yavaş yavaş ona doğru ilerledi. Köşede tek sokak lambası vardı, Martini o ışığın altında kadının utanmış ya da sıkılmış gibi başını önüne eğdiğini fark etti.

"Durumu nasıl?" diye sordu kadın, gözlerini kaldırmaksızın.

"Sabahkine göre çok daha iyi. Günün büyük çoğunluğunu uyuyarak geçirdi, şimdi daha az bitkin görünüyor. Sanırım bu nöbeti de atlatmak üzere."

Zita'nın gözleri hâlâ yerdeydi.

"Bu kez çok mu kötüydü?"

"Bana sorarsanız olabileceği kadar kötüydü."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Odaya girmeme izin vermediğinde, bu genelde durumun epey kötü olduğu anlamına gelir."

"Ne kadar sıklıkla böyle krizler geçiriyor?"

"Değişiyor... çok düzensiz. Geçen yaz İsviçre'deyken gayet iyiydi ama ondan önceki kış, Viyana'dayken korkunçtu. Günlerce yanına yaklaşmama izin vermedi. Hasta olduğunda etrafında olmamdan nefret eder."

Bir an için başını kaldırdı, tekrar gözlerini eğerek devam etti:

"Nöbetin yaklaştığını hissedince beni şu ya da bu bahaneyle mutlaka bir baloya, konsere ya da öyle bir yere gönderir. Sonra kendini odasına kilitler. Geri döner, kapısında otururum... tabii bunu bilse öfkeden deliye döner. İnleyen köpeği içeri alır, beni almaz. Sanırım köpeğe daha fazla değer veriyor."

Tavrında tuhaf, aksi bir meydan okuma vardı.

"Artık daha fazla kötüye gitmeyeceğini umuyorum," dedi Martini nezaketle. "Doktor Riccardo durumu ciddi biçimde kontrol altında tutuyor. Zaten tedavi şu an epey bir rahatlama sağladı. Ama bize hemen haber verseydiniz daha iyi olurdu.

Durumu daha önceden bilseydik çok daha az acı çekerdi. İyi geceler!"

Elini uzattı ama Zita hızla kendini geri çekti.

"Onun metresinin elini neden sıkmak istediğinizi anlamıyorum."

Martini "Nasıl isterseniz," diye yanıtlayabildi, utanmıştı.

Kadın ayağını yere vurdu. "Sizden nefret ediyorum!" diye haykırdı, kor gibi yanan gözlerini ona çevirmişti. "Hepinizden nefret ediyorum! Buraya gelip onunla politikadan konuşuyorsunuz, gece onunla kalmanıza, acıyı kesecek ilaçlar vermenize izin veriyor ama ben kapının deliğinden bakmaya bile cesaret edemiyorum! O sizin neyiniz ki! Gelip onu benden çalmaya ne hakkınız var! Sizden nefret ediyorum! Nefret ediyorum! *Nefret ediyorum!*"

Şiddetli hıçkırıklarla ağlamaya başladı, ok gibi bahçeye koşup kapıyı Martini'nin suratına çarptı.

Yolda yürürken, 'Tanrı aşkına!' dedi Martini kendi kendine. 'Bu kız ona gerçekten âşık! Ne akıl almaz işler...'

VIII

Atsineği hızla iyileşti. Ertesi hafta bir öğleden sonra Riccardo onu, üstünde Türk işi bir sabahlıkla kanepeye uzanmış, Martini ve Galli ile sohbet ederken buldu. Alt kata inmekten dahi söz ediyordu ama Riccardo bu öneriye gülmekle yetindi ve önce vadiyi geçip ta Fiesole'e kadar yürüyüş yapmak isteyip istemediğini sordu.

"Belki değişiklik olsun diye bir de Grassini'lere uğrarsınız," diye ekledi zalimce. "Madamın sizi görmekten büyük keyif alacağına eminim, hele siz böyle solgun ve ilginç bir vaziyetteyken."

Atsineği trajik bir jestle ellerini birbirine kenetledi.

"Tanrı beni korusun! Bakın bunu hiç düşünmemiştim! O kadın beni İtalya'nın şehitlerinden biri zannedip benimle vatanse-

verlik hakkında konuşacaktır. Ben de bana düşen rolü iyi oynamalı ve ona bir yeraltı zindanında parça parça kesilip ardından berbat hâlde tekrar bir araya getirildiğimi anlatmalıyım; tabii bu sürecin tam olarak nasıl bir his verdiğini de bilmek isteyecektir. Ah, sizce bunlara inanmaz mı Riccardo? Çalışma odanızdaki şişelenmiş tenyaya karşı Hint işi hançerim üstüne bahse girerim ki aklıma gelebilecek en büyük yalana dahi kanacaktır. Bu cömert bir teklif, üstüne atlamanız gerekir."

"Teşekkür ederim, ben cinayet silahlarına sizin kadar düşkün değilim."

"Bir tenya da gerektiğinde bir hançer kadar ölümcül olabilir, ancak hançerin güzelliğinin yanına bile yaklaşamaz."

"Ama işin aslı sevgili dostum, hançeri değil tenyayı istiyorum. Martini, benim gitmem gerek. Bu haylaz hastanın sorumluluğunu siz üstlenir misiniz?"

"Yalnızca saat üçe kadar. Galli ile San Miniato'ya gitmemiz gerekiyor. Ben dönene dek Sinyora Bolla gelecek."

"Sinyora Bolla!" diye yineledi Atsineği, sesinde dehşetli bir tınıyla. "Hayır Martini, bu olamaz! Bir hanımefendinin benimle ve hastalığımla uğraşmasına izin veremem. Ayrıca nereye oturacak ki? Hem buraya gelmek de istemez."

Riccardo, "Ne zamandan beri görgü kurallarını bu kadar önemser oldunuz?" diye sordu gülerek. "Sevgili dostum, Sinyora Bolla genel olarak, hepimizin başhemşiresidir. Genç kızlığından bu yana hasta insanlara bakar ve bunu tanıdığım bütün hemşirelerden çok daha iyi yapar. Odanıza gelmek istemez mi! Hah, belki de Bayan Grassini'den söz ediyorsunuz! O geliyorsa talimat bırakmama gerek yok zaten Martini. Tanrım, saat iki buçuk olmuş, gitmeliyim!"

Kanepeye ilaç şişesiyle yaklaşan Galli, "Rivarez, Bolla gelmeden ilacını al istersen," dedi.

"Yere batsın ilaç!" Atsineği nekahet döneminin hırçın bir aşamasına gelmişti, adanmış hemşirelerine zor dakikalar yaşatmaya

kararlı görünüyordu. "Acı geçtiğine göre b...ba...bana ne diye bu k...ko...korkunç ilaçları içiriyorsunuz ki?"

"Çünkü nüksetmesini istemiyoruz. Sinyora Bolla buradayken acıdan yıkılmayı, onun size afyon vermek zorunda kalmasını istemezsiniz herhâlde."

"S...se...sevgili beyefendi, acı geri gelecekse, gelecek demektir; bu sizin beş para etmez karışımlarınızdan korkup kaçacak bir diş ağrısı değil. Bu ilaçlar bana, oyuncak bir fıskiyenin alevler içindeki bir eve ne kadar faydası varsa o kadar faydalı olabiliyor. Ancak siz sanırım yine de bildiğinizi okuyacaksınız."

Sol eliyle bardağı aldı; yara izlerinin korkunç görüntüsü Galli'ye sohbetin daha önceki konusunu anımsattı.

"Bu arada, nasıl bu kadar darbe aldınız? Savaşta oldu bütün bunlar, değil mi?" diye sordu.

"Ah, size daha biraz önce gizli zindan olayından söz etmedim mi?.."

"Evet, o olaya dayalı bir anlatım Sinyora Grassini'nin de ilgisini çekecektir. Peki gerçekte, sanırım Brezilya'yla olan savaşta aldınız bu yaraları?"

"Evet, orada biraz yara aldım, sonra vahşi bölgelerde avlanırken bir şeyler oldu ve başka şeyler..."

"Ah evet, bilimsel keşif gezileri. Gömleğinizi ilikleyebilirsiniz, işim bitti. Oralarda epey heyecan verici olaylar yaşamışsınız galiba."

"Eh, vahşi yerlerde ara sıra birkaç macera atlatmadan yaşayamazsınız elbette," dedi Atsineği, aldırmaz bir tavırla. "Ve hepsinin hoş maceralar olmasını da bekleyemezsiniz."

"Yine de vahşi hayvanlarla yaşanan bir macera söz konusu olmadan nasıl bu şekilde yaralanabilirsiniz, anlamıyorum... mesela sol kolunuzdaki şu yara izleri."

"Ah, o puma avında oldu. Gördünüz mü işte, ateş etmiştim hayvana..."

Kapı vuruldu.

"Oda derli toplu mu Martini? Öyle mi? O hâlde kapıyı açar mısınız, lütfen. Bu gerçekten büyük bir incelik sinyora, ayağa kalkamadığım için beni bağışlayın."

"Elbette ayağa kalkmamalısınız, bir ziyaretçi olarak gelmedim ki buraya. Biraz erken geldim Cesare. Acele gitmen gerekebileceğini düşünmüştüm."

"On beş dakika daha kalabilirim. Pelerinini diğer odaya götüreyim istersen. Sepeti de alayım mı?"

"Dikkatli ol, taze yumurtalar var. Katie onları bu sabah Oliveto dağından getirdi. Sizin için de Noel gülleri var Sinyor Rivarez; çiçeklere düşkün olduğunuzu biliyorum."

Masanın yanına oturdu ve çiçeklerin saplarını kesip vazoya yerleştirmeye başladı.

"Pekâlâ Rivarez," dedi Galli. "Bize az önce başladığınız puma öyküsünün devamını anlatın hadi."

"Ah, evet! Galli bana Güney Amerika'daki yaşam hakkında sorular soruyordu sinyora, ben de ona sol kolumu nasıl haşata çevirdiğimi anlatıyordum. Bir puma avı sırasında nehrin içinden ilerliyorduk, hayvana ateş ettiğimde tutukluk yaptı, silah ıslanmıştı. Hâliyle puma silahı tamir etmemi beklemedi ve sonuç bu işte."

"Hoş bir deneyim yaşamış olmalısınız."

"Ah, çok kötü değildi doğrusu. Hayatı olduğu gibi kabullenmeli tabii ama bütün olarak bakarsanız muhteşem bir hayat. Mesela yılan yakalamak..."

Anekdot üstüne anekdot anlatmaya devam etti Atsineği; Arjantin savaşı, Brezilya'daki keşif gezileri, avcılık destanları, vahşilerle ya da yabani hayvanlarla yaşadığı maceralar... Galli, masal dinleyen bir çocuğun hazzıyla ikide bir araya girip sorular soruyordu. Tüm Napolililer gibi kolay etkilenen bir karakteri vardı, heyecan verici her şeye bayılıyordu. Gemma sepetinden örgü işini çıkarmış, meşgul parmaklarıyla başı önde, sessizce dinliyordu. Martini ise kaşlarını çatmış, huzursuzluk içinde kıpırdanıyordu.

Bu hikâyelerin anlatılış tarzı ona kibirli ve ukalaca geliyordu. Bir hafta boyunca bu adamın inanılmaz metanetiyle fiziksel acılara dayanabilmesine tanıklık etmesine, ona gönülsüz de olsa hayranlık duymasına rağmen, Atsineği'nden, onun yaptığı şeylerden ve yapış tarzından gerçekten de hiç hoşlanmıyordu.

Naif bir kıskançlıkla, "Muhteşem bir yaşam olmalı bu!" diye iç geçirdi Galli. "Brezilya'dan ayrılmaya nasıl karar verdiniz, merak ediyorum. Oradan sonra diğer ülkeler çok sıkıcı geliyor olmalı!"

"Sanırım en mutlu olduğum yerler Peru ve Ekvador'du," dedi Atsineği. "Orası gerçekten büyüleyici. Elbette çok sıcak, özellikle de Ekvador'un kıyı bölgeleri. İnsanın bu tür güçlüklere hazır olması gerekiyor ama manzara aklın hayalin almayacağı kadar nefis."

"Sanırım, barbar bir ülkedeki yaşamın kusursuz özgürlüğü beni her türlü manzaradan daha çok etkiler," dedi Galli. "Bizim kalabalık kentlerimizde asla hissedemediğimiz bireyselliği ve insani yüceliği orada hissetmek mümkün olmalı."

"Evet," diye yanıtladı Atsineği, "bu..."

Gemma gözlerini örgüsünden ayırıp ona baktı. Atsineği aniden kıpkırmızı kesilip sustu. Kısa bir duraksama oldu.

"Yine nöbet gelmiyor, değil mi?" diye sordu Galli endişeyle.

"Ah, lafını etmeye değmez, s...sa...saygısızlık ettiğim s...sa... sakinleştirici yardımlarınız için de teşekkürler. Hemen gidiyor musunuz Martini?

"Evet. Haydi gelin Galli, geç kalacağız yoksa."

Gemma odadan çıkan iki adamı takip etti ve biraz sonra elinde sütle çırpılmış yumurtayla geri döndü.

"Bunu için lütfen," dedi nazik bir otoriteyle ve tekrar örgüsünün başına oturdu. Atsineği söylenene uysalca itaat etti.

Yarım saat boyunca ikisi de konuşmadı. Ardından Atsineği çok kısık bir sesle seslendi:

"Sinyora Bolla!"

Gemma başını kaldırdı. Atsineği bir yandan yatak örtüsünün püsküllerini sökerken gözlerini ondan kaçırdı.

"Az önce hakikati anlattığıma inanmadınız," diye söze başladı.

"Yalan söylediğinizden en ufak bir kuşku duymuyorum," diye yanıtladı sessizce.

"Gayet haklısınız. Baştan aşağı uydurmaydı."

"Savaş hakkındakiler de mi?"

"Hemen hepsi uydurmaydı. Savaşa falan katılmadım, keşif gezisine gelince, birkaç macera yaşadım elbette, bu öykülerin büyük çoğu doğru ama bu şekilde yaralanmadım. Bir yalanımı yakaladınız, o yüzden geri kalanını da itiraf etmem gerekiyor sanırım."

"Bu kadar hikâye uydurmak size de büyük bir enerji kaybı gibi gelmiyor mu?" diye sordu Gemma. "Bence bu kadar zahmete girmeye değmez."

"Öyle mi dersiniz? Sizin İngilizlerin bir sözü vardır: 'Soru sorma ki yalan duymayasın.' İnsanları bu şekilde kandırmak beni eğlendirmiyor ama beni kötürüm bırakanın ne olduğunu sorduklarında onları bir şekilde yanıtlamalıyım ve bunu yaparken de hoş bir şeyler uydurmalıyım. Galli'nin ne kadar hoşnut olduğunu siz de gördünüz."

"Gerçeği anlatmaktansa Galli'yi hoşnut etmeyi mi yeğliyorsunuz yani?"

"Gerçek!" Elinde sökülmüş bir püsküle başını yukarı kaldırdı. "Bu insanlara gerçeği anlatmamı mı istiyorsunuz? Dilimi keserim daha iyi!" Ardından garip ve utangaç bir tutarsızlıkla ekledi:

"Şimdiye kadar bunu kimseye anlatmadım ama dinlemek isterseniz size anlatırım."

Sessizce örgüsünü bıraktı. Gemma'ya göre, bu zor, gizemli ve sevimsiz yaratığın güvenini, pek az tanıdığı ve görünüşe göre pek de hoşlanmadığı bir kadının ellerine teslim etmesinde acı verici hastalıklı bir yan vardı.

Uzun bir sessizlik oldu, Gemma başını kaldırdı. Atsineği sol kolunu yanındaki küçük masaya yaslamış, gözlerini kötürüm eliyle örtmüştü. Gemma parmaklarının sinirli gerilimini ve bi-

lekteki yara izinin inip kalktığını fark etti. Ona yaklaştı ve usulca adını söyledi. Atsineği şiddetle irkilip başını kaldırdı.

"B...be...ben u...unut...unuttum," diye kekeledi özür dilercesine. "Size ş...şe...şeyi anlatacaktım..."

"Kazayı... ya da sakatlığınıza neden olan her neyse onu. Ama sizi üzüyorsa..."

"Kaza mı? Ah, darbe! Evet, ancak bu bir kaza değil, ocak demiriydi."

Gemma gözlerini şaşkınlıkla ona dikti. Atsineği bir hayli titreyen eliyle saçını geri itti ve ona bakıp gülümsedi.

"Oturmaz mısınız? Sandalyenizi yakına çeker misiniz? Kusura bakmayın, sizin için çekerdim ama... G... ge...gerçekten, şimdi düşündüğümde bu vaka, o zaman beni tedavi etseydi Riccardo için k...ku...kusursuz bir h...ha...hazine olurdu herhâlde; kırık kemikleri gerçek bir cerrahın aşkıyla seviyor ve o olayda sanırım içimde kırılabilir olan ne varsa kırılmıştı... boynum dışında."

"Ve cesaretiniz dışında," dedi Gemma usulca. "Ama belki de onu kırılamaz varlıklarınızdan sayıyorsunuzdur."

Başını olumsuz anlamda hareket ettirip "Hayır," dedi. "Cesaretim bedenimin geri kalanıyla birlikte az çok iyileşti... ama o zaman, tıpkı yere düşüp kırılan bir fincan gibi paramparça olmuştu. En korkuncu da buydu. Ah, evet, size ocak demirini anlatıyordum."

"Yaklaşık... durun bakayım... evet, on üç yıl önceydi, Lima'daydım. Sizlere Peru'nun keyifle yaşanacak bir ülke olduğunu söylemiştim ama benim gibi sığ sulara alışık insanlar için her zaman hoş değildir. Arjantin'de, ardından Şili'de bulunmuştum; ülkeyi dolaşıyor, çoğu zaman açlıktan ölecek hâlde geziniyordum, büyükbaş hayvan taşıyan bir tekneyle Valparaiso'dan gelmiştim. Lima'nın merkezinde hiçbir iş bulamadım, o yüzden şansımı denemek için limana gittim... Liman Callao'dadır, belki bilirsiniz. Elbette bu tip limanların hepsinde denizcilerin toplandığı adi yerler olur; bir süre sonra oradaki kumarhane cehennemlerinden

birine hizmetli olarak girdim. Yemek pişiriyor, bilardo skorlarını yazıyor, denizcilere ve kadınlara içki taşıyor... işte bu türden ayak işlerini yapıyordum. Pek hoş bir iş değildi, yine de en azından bir şeyler bulduğuma memnundum; en azından yemek vardı, en azından insan yüzü görüyor, değişik dillerde insan sesleri duyuyordum. Bunun pek avantajlı bir şey olmadığını düşünebilirsiniz ama daha kısa bir süre önce sefil durumdaki bir melezin kulübesinin müştemilatında yapayalnız hâlde sarıhumma hastalığına yakalanıp yatağa düşmüştüm; dehşete kapılmıştım. Neyse, bir gece uygunsuz davranan sarhoş bir Hintli denizciyi dışarı çıkarmam söylendi; karaya çıkıp tüm parasını kaybetmişti ve çok öfkeliydi. İşimi kaybedip açlıktan ölmek istemiyorsam elbette söyleneni yapmak zorundaydım ama adam benden iki kat güçlüydü... yirmi bir yaşında bile değildim ve hummadan sonra bir sokak kedisi kadar zayıf düşmüştüm. Ayrıca ocak demiri de adamın elindeydi."

Bir an durdu, Gemma'ya gizli bir bakış attı, ardından devam etti:

"Açıkçası işimi temelli bitirmeye niyetliydi ama bir şekilde yüzüne gözüne bulaştırdı... Hintli denizciler ellerine bir fırsat geçtiğinde hep böyle çarçur ederler... ve yaşamımı sürdürmeme yetecek kadar kırılmamış kemiğim kaldı!"

"Ama ya diğer insanlar, onlar müdahale edemez miydi? Hepsi tek bir denizciden mi korkmuştu?"

Atsineği başını kaldırdı ve kahkahayla gülmeye başladı.

"*Diğer insanlar mı?* Kumarbazlar ve mekânın çalışanları mı yani? Ah, anlamıyorsunuz! Zenciler ve Çinliler ve Tanrı bilir daha başka kimler! Ve ben onların hizmetçisiydim... *Onların malıydım.* Etrafımızda çember oluşturup eğlencenin tadını çıkardılar tabii ki. Oralarda bu tip dövüşler eğlenceli, gülünç şeyler arasında sayılır. Yani bu gülünçlüğe maruz kalan siz olmadığınız sürece öyledir."

Gemma'nın tüyleri ürperdi.

"Peki, bunun sonu nasıl geldi?"

"O konuda size pek fazla bir şey anlatamam, zaten kural olarak insan bu tip şeylerden sonraki birkaç günü hatırlamaz. Özetle, çevrede bir gemi doktoru varmış; görünen o ki beni bulduklarında canlıymışım, birisi de onu çağırmış. Doktor beni şöyle böyle yamayıp birleştirmiş... Riccardo bunun çok kötü yapıldığını düşünüyor ama bu mesleki bir kıskançlık da olabilir tabii. Her neyse, kendime geldiğimde yaşlı bir yerli kadın beni Hristiyan iyilikseverliği adına evine almış... kulağa tuhaf geliyor, değil mi? Gecekondusunun bir köşesinde kıvrılıp oturur, siyah bir pipo tüttürüp yere tükürür ve kendi kendine şarkılar mırıldanırdı. Ancak çok iyi niyetli biriydi, huzur içinde ölebileceğimi, kimsenin beni rahatsız etmeyeceğini söylerdi. Ama içimdeki inat damarı çok güçlüydü ve yaşamayı seçtim. Yaşama geri dönmek çok zor oldu, kimi zaman bunca acıya değmeyeceğini düşündüm. Neyse, ihtiyar kadının sabrı inanılmazdı; beni... ne kadar zaman biliyor musunuz... yaklaşık dört ay boyunca kulübesinde yatırdı... ara ara deli gibi öfkeleniyor, kimi zaman yaralı bir ayı gibi yırtıcı oluyordum. Acı korkunçtu ve çocukluğumda çok fazla üstüme düşüldüğü için biraz da şımarıktım."

"Ya sonra?"

"Ah, sonra... bir şekilde kalktım ve sürünerek uzaklaştım. Hayır, bunun zavallı kadının yardımlarını daha fazla kabul edip etmemekle ilgili bir hassasiyet olduğunu düşünmeyin, bunu önemsemeyi bırakmıştım, yalnızca oraya daha fazla tahammül edemiyordum. Az önce cesaretim hakkında konuştunuz ya, bir de beni o zamanlar görecektiniz! Her akşam, gün batımında korkunç bir acı başlıyordu; akşamüstü tek başıma uzanır, güneşin gitgide alçalmasını izlerdim... Ah, bunu anlayamazsınız! Şimdi bile gün batımını izlemek midemi bulandırıyor!"

Uzun bir sessizlik yaşandı.

"Sonra oralarda belki iş bulabilirim umuduyla kırsal bölgelere doğru gittim... Lima'da kalmak beni delirtecekti. Cuzco'ya kadar gittim, orada... Her neyse, sizi tüm bu antik tarih öykülerine

neden maruz bıraktığımı gerçekten bilmiyorum; üstelik eğlenceli bile değil."

Gemma başını kaldırıp ona derin ve ciddi bir ifadeyle baktı. "*Lütfen* böyle konuşmayın," dedi.

Atsineği dudaklarını ısırdı ve örtünün püsküllerinden birini daha koparttı.

"Devam mı edeyim yani?" diye sordu hemen sonra.

"Eğer... eğer istiyorsanız tabii. Korkarım bu yaşananları anımsamak size kötü geliyor."

"Anlatmadığımda unuttuğumu mu sanıyorsunuz? O zaman daha da kötü oluyor. Yakamı bırakmayan olayların kendisi değil. Kendi üzerimdeki denetimimi yitirmiş olduğum gerçeği."

"Pek anladığımı sanmıyorum."

"Demek istediğim, aklımdan çıkmayan şey; cesaretimin sonuna ulaştığım, kendimi bir korkağa dönüşmüş olarak bulduğum, o noktaya kadar gelmiş olduğum gerçeği."

"Kuşkusuz insanın dayanabileceklerinin bir sınırı vardır."

"Evet, bir kez bu sınıra varan biri, bir daha ne zaman oraya kadar ulaşır, bilinmez."

"Anlatmanızın bir sakıncası yoksa, nasıl oldu da yirmi yaşında böyle tek başına kaldınız?" diye sordu Gemma tereddütle.

"Çok basit; eski ülkemde, kendi evimde yaşama iyi bir başlangıç yapmıştım ama sonra bundan kaçtım."

"Neden peki?"

Yine o keskin, sert tarzıyla güldü.

"Neden mi? Çünkü ukala ve terbiyesiz bir gençtim sanırım. Son derece lüks bir evde büyümüş, dünyanın toz pembe olduğuna inanacak kadar şımartılmış ve pohpohlanmıştım. Sonra, bir gün güvendiğim birinin beni aldatmış olduğunu öğrendim... Birden irkildiniz! Ne oldu!"

"Hiçbir şey. Devam edin lütfen."

"Kandırıldığımı, bir yalana inandırıldığımı öğrendim, elbette bu sık yaşanan bir durumdur ama dediğim gibi, genç ve ukala bi-

riydim, yalancıların cehenneme gideceğine inanıyordum. Ben de evden kaçtım ve kendimi Güney Amerika'ya attım. Ya batacak ya çıkacaktım. Cebimde beş kuruş yoktu, tek kelime İspanyolca bilmiyordum ve ekmeğimi kazanmak için beyaz ellerim ile pahalı alışkanlıklarımdan başka hiçbir şeyim yoktu. Bunun doğal sonucu olarak, hayali cehennemler uydurma hastalığından kurtulmak için gerçek cehennemi boyladım. Hayli derinlere de daldım... bu, Duprez'in keşif heyetinin gelip beni kurtarmasından yalnızca beş yıl önceydi."

"Beş yıl demek! Ah, bu korkunç işte! Hiç arkadaşınız yok muydu?"

"Arkadaşlar!" Dönüp ona ani bir kızgınlıkla baktı. "*Hiçbir zaman* arkadaşım olmadı benim!"

Bir an sonra şiddetli çıkışından utanmış gözükerek, hızlı hızlı anlatmaya devam etti:

"Tüm bunları çok da ciddiye almamalısınız bence. Ben de son derece kötü şeyler yaptım, yine de ilk bir buçuk yıl boyunca işler o kadar da fena gitmedi, genç ve güçlüydüm çünkü. O Hintli denizci üstüme imzasını atana kadar bir şekilde idare ediyordum işte. Ama o olaydan sonra iş bulamaz oldum. Doğru kullanıldığında ocak demiri çok etkili bir alettir; ve kimse bir kötürüme iş vermez."

"Ne tür işler yaptınız?"

"Ne bulursam. Bir süre şeker plantasyonlarındaki siyahlar için ayak işleri, getir götür yaptım. Bu arada, kölelerin bir yolunu bulup kendileri için de bir köle edinmeyi başarmaları, yaşamın en ilginç taraflarından biridir sanırım. Bir zencinin zorbalık yapabileceği beyaz bir uşaktan daha fazla hoşuna giden bir şey yoktur. Ama işe yaramadı, ustabaşılar her seferinde bana yol verdi. Hızlı hareket edemeyecek şekilde sakatlanmıştım, ağır yükleri taşıyamıyordum. Ve sonra iltihabın neden olduğu şu krizlere ya da her ne bela ise ona tutulmaya başlamıştım. Bir süre sonra gümüş madenlerine gidip orada iş bulmaya çalıştım ama bunun da faydası olmadı. Patronlar beni işe alma düşüncesiyle kahkahayı patlatıyordu, işçilerse hemen kancayı bana takıyordu."

"Neden?"

"Ah, sanırım insan doğası böyle. Karşılık verebileceğim yalnızca bir tek elim olduğunu görüyorlardı. Çoğu perişan durumdaki melezlerdi; zenciler ve Zambolar.* Ve o korkunç ameleler! Böylece sonunda yaka silktim ve ülkeyi rastgele dolaşmaya başladım. Yaya olarak, belki bir şeyler çıkar diye öylesine, serserice geziyordum."

"Yaya olarak mı? Topal bir bacakla!"

Aniden acınası bir hâlde nefesini tutup başını kaldırdı.

"Ben... ben açtım," dedi.

Gemma başını hafifçe çevirdi ve elini çenesine dayadı. Bir anlık suskunluğun ardından Atsineği yeniden konuşmaya başladı, sesi her sözcükle daha da alçalıyordu.

"Yürüdüm, yürüdüm, ta ki yürümekten delirecek hâle gelene dek yürüdüm, elime hiçbir şey geçmedi tabii. Daha sonra Ekvador'a gittim, orası daha da kötüydü. Kimi zaman ufak tefek bir şeyler tamir ediyordum, çok iyi bir tamirciyimdir... kimi zaman ayak işleri yapıyor ya da domuz ağıllarını temizliyordum... bazen de... ah, ne yapıyordum bilmiyorum bile. Ve sonunda bir gün..."

Zayıf, kahverengi eli aniden masaya yapıştı; başını kaldıran Gemma ona endişeyle baktı. Yüzünü ona çevirmişti, alnındaki damarın hızlı ve düzensiz darbelerle çekiç gibi attığını görebiliyordu. Öne eğildi ve elini usulca Atsineği'nin koluna koydu.

"Gerisini boş verin, daha fazla konuşmayalım, belli ki korkunç şeyler."

Atsineği kuşkuyla kolunu tutan ele baktı, olumsuz anlamda başını salladı ve sakince devam etti.

"Sonra bir gün gezgin bir varyete grubuyla karşılaştım. Geçen gece gördüğümüzü anımsıyor musunuz, işte o tarz bir şey ama daha bayağı ve daha edepsiz. Zambolar bu nazik Floransalılara

* İspanyolca *zambo*, Portekizce *cafuzo* ve sonradan İngilizce *sambo*, Afrika'dan getirilen siyahlarla Amerika kıtasındaki yerel kabilelerden insanların melez karışımını ifade etmek için kullanılır.

benzemez zaten; kokuşmuş ve acımasız şeylerden hoşlanırlar. Varyetenin içinde boğa güreşi de vardı elbette. Gece için yol kenarında kamp kurmuşlardı, dilenmek için çadırlarına yaklaştım. Hava sıcaktı, açlıktan ölmek üzereydim, çadırın kapısında bayıldım. O zamanlar, dar korse giyen yatılı okul kızları gibi aniden bayılma numaram vardı. Böylece beni içeri aldılar, konyak ve yemek verdiler; sonra... ertesi sabah... bana bir iş..."

Bir duraksama daha.

"Çocukların portakal ve muz kabuğu yağmuruna tutması için... siyahları güldürmek için... bir kambur ya da bir tür hilkat garibesi istiyorlardı... O gece palyaçoyu gördünüz ya... evet işte, ben iki yıl boyunca o palyaçoydum. Sanırım siyahlara ve Çinlilere karşı insancıl duygular besliyorsunuzdur. Hele bir insaflarına kalmaya görün!"

Hiç kesintisiz anlatmaya devam etti.

"Hemen gerekli hile ve numaraları öğrendim. Yeterince hasarlı değildim ama takma bir kamburla bu sorunu hâlledip şu ayak ve ellerimin durumundan olabildiğince yararlandılar... Zaten Zambolar pek titiz değildir, ellerine işkence edebilecekleri nefes alan herhangi bir canlı geçmesi onları kolayca tatmin eder... hem soytarı giysisi de büyük bir fark yaratır... Tek sorun sık sık hastalanmam ve oynayamamamdı. Kimi zaman, patron sinirli olduğunda, şu krizleri geçirirken sahneye çıkmam konusunda ısrar ederdi; sanırım insanlar en çok o gecelerde gösteriyi beğenirdi. Anımsıyorum da, bir keresinde gösterinin tam ortasında ağrıdan bayıldım... Kendime geldiğimde izleyiciler etrafımda toplanmış, yuhalıyor, haykırıyor ve bana taşla..."

"Susun! Daha fazla dinleyemeyeceğim! Susun, Tanrı aşkına!"

Ayağa fırlamış, iki eliyle kulaklarını kapatmıştı. Atsineği sustu, başını kaldırdığında Gemma'nın gözlerinde yaşlar gördü.

"Aman Tanrım, ne kadar da aptalım!" dedi alçak bir sesle.

Gemma odanın diğer ucuna gitti, bir süre durup pencereden dışarıya baktı. Arkasını döndüğünde Atsineği yine masaya da-

yanmış, gözlerini bir eliyle kapatmıştı. Besbelli kadının varlığını unutmuştu, Gemma tek kelime etmeden yanına oturdu. Uzun bir sessizliğin ardından usulca konuştu:

"Size bir soru sormak istiyorum."

"Evet," dedi Atsineği kıpırdamadan.

"Neden boğazınızı kesmediniz?"

Büyük bir şaşkınlıkla başını kaldırdı. "*Sizin* böyle bir şey sormanızı beklemezdim," dedi. "Peki, ya görevim? Ben olmasam onu kim yapardı?"

"Göreviniz... Ah, anlıyorum! Az önce korkaklık ve cesaretle ilgili bir şeyler söylediniz; tüm bunları yaşayıp amacınıza bağlı kaldıysanız, siz tanıdığım en cesur insansınız."

Yine gözlerini yumdu ve tutkulu bir kavrayışla Gemma'nın elini yakaladı. Sanki sonu gelmeyecekmiş gibi uzun bir sessizlik odayı kapladı.

Aniden aşağıdaki bahçeden pespaye bir Fransızca şarkının dizelerini söyleyen canlı bir soprano ses duyuldu:

Eh, Pierrot! Danse, Pierrot!
Danse un peu, mon pauvre Jeannot!
Vive la danse et l'allegresse!
Jouissons de notre bell' jeunesse!
Si moi je pleure ou moi je soupire,
Si moi je fais la triste figure—
Monsieur, ce n'est que pour rire!
Ha! Ha, ha, ha!
*Monsieur, ce n'est que pour rire!**

---

* *Ah Pierrot! Dans et, Pierrot!*
Birazcık dans et benim zavallı Jeannot'cuğum!
Yaşasın dans ve şenlik!
O güzel gençliğimizin tadını çıkaralım!
Eğer ağlar ya da hıçkırırsam,
Eğer üzgün bir ifade belirirse yüzümde -
Bayım, bu sadece gülmek için!
Ha! Ha, ha, ha!
Bayım bu sadece gülmek için!

Şarkının daha ilk sözlerini duyar duymaz, Atsineği elini Gemma'nınkinden çekti ve boğuk bir inilti sesi çıkararak uzaklaştı. Gemma iki eliyle birden onun koluna yapıştı ve sanki ameliyata giren birinin kolunu tutar gibi, sıkıca kavradı. Şarkı bitip bahçeden bir kahkaha ve alkış korosu yükselince Atsineği işkence gören bir hayvanın gözleriyle etrafa bakındı.

"Evet, bu Zita," dedi yavaşça. "Subay arkadaşlarıyla. Geçen gece, Riccardo gelmeden önce buraya girmeye çalıştı. Bana dokunsaydı delirirdim herhâlde!"

"Ama o bir şey bilmiyor," diye itiraz etti Gemma usulca. "Sizi incittiğini tahmin bile edemez ki."

İrkilerek, "O bir *Creole** gibidir," diye yanıtladı. "O dilenci çocuğu getirdiğimiz gece yüzündeki ifadeyi hatırlıyor musunuz? İşte, melezler de gülerken öyle görünür."

Bahçeden bir kahkaha patlaması daha işitildi. Gemma ayağa kalkıp pencereyi açtı. Altın işlemeli eşarbını çapkınca başına sarmış olan Zita bahçede dikiliyor, elinde üç genç süvari subayının ele geçirmek için yarışır göründüğü bir demet menekşe tutuyordu.

"Bayan Reni!" dedi Gemma.

Zita'nın yüzü fırtına yüklü bir bulut gibi kardı. Dönüp küstah bir bakışla gözlerini ona doğru kaldırarak, "Buyurun hanımefendi?!" dedi.

"Arkadaşlarınız biraz daha alçak sesle konuşabilir mi acaba? Sinyor Rivarez pek iyi hissetmiyor."

Çingene, menekşelerini yere fırlattı. Hızla şaşkın subaylara doğru dönerek, "*Allez-vous en*!" dedi. "*Vous m'embetez, messieurs!*"**

O yavaşça yoldan uzaklaşırken Gemma da pencereyi kapattı.

"Gittiler," dedi, Atsineği'ne dönerek.

---

* *Creole* ya da *Kreole*; Amerika'nın güneyinde, Avrupa'dan, özellikle de Fransa'dan gelen yerleşimcilere veya hem Avrupalı hem siyahi kökenden gelen kimselere, melezlere ve bu kişilerin konuştuğu dile verilen ad.

** *"Gidin başımdan! Canımı sıkıyorsunuz beyler!"*

"Teşekkür ederim. S...si...size sıkıntı verdim, özür dilerim."

"Hayır, bir sıkıntı yok..."

Atsineği, Gemma'nın sesindeki tereddüttü hemen fark etti.

"Ama?" dedi. "O cümle bitmemişti sinyora, aklınızın bir yerinde dillendirilmemiş bir 'ama' vardı."

"İnsanların aklının içini okuyorsanız, orada gördükleriniz sizi gücendirmemeli. Bana söz düşmez elbette ama anlayamıyorum..."

"Bayan Reni'ye dönük hoşnutsuz tavrımı mı kastediyorsunuz? Bu yalnızca..."

"Hayır, ona karşı bu hoşnutsuzluğu beslerken, yine de onunla birlikte yaşamanızı kastediyorum. Bu bana, sanki ona karşı yapılmış bir hakaret gibi geliyor, bir kadın ve bir..."

"Bir kadın!" Kaba bir kahkaha patlattı. "Kadın dediğiniz *bu* mudur? *Madame, ce n'est que pour rire!*"*

"Bu hiç de adil değil!" dedi. "Onun hakkında kimseyle böyle konuşmaya hakkınız yok... hele de başka bir kadınla!"

Atsineği arkasını döndü, gözlerini iyice açıp pencereden batan güneşi izlemeye koyuldu. Gemma gün batımını görmesin diye güneşliği indirip panjurları kapattı; ardından diğer pencerenin yanındaki masaya oturdu ve örgüsünü tekrardan eline aldı.

"Lambayı yakmamı ister misiniz?" diye sordu bir süre sonra.

Atsineği başıyla olumsuz bir işaret yaptı.

Elindeki işi göremeyecek kadar karanlık olunca, Gemma örgüsünü dürdü ve sepete koydu. Bir süre ellerini bitiştirip sessizce oturdu, Atsineği'nin hareketsiz siluetini izledi. Akşamın loş ışığı yüzüne düşüyor, sert, alaycı ve ısrarcı hatlarını yumuşatıyor ve ağzının etrafındaki trajik çizgileri derinleştiriyordu. Düşsü bir bağlantıyla aklına, babasının Arthur'un anısına diktirdiği taştan haç ve üzerindeki yazı geldi:

* "Kadın, o sadece gülünesi biri!"

"Azgın dalgalar geçti üzerimden."*

Bir saat aralıksız sessizlikle geçti. Sonunda Gemma kalktı ve usulca odadan çıktı. Elinde lambayla döndüğünde Atsineği'nin uyuduğunu düşünerek bir an durakladı. Işık yüzüne düşünce Atsineği ona doğru döndü.

"Size bir fincan kahve yaptım," dedi Gemma, lambayı koyarken.

"Onu bir dakikalığına bırakıp buraya gelebilir misiniz lütfen?"

Gemma'nın iki elini birden avucunun içine aldı.

"Düşünüyordum da," dedi, "çok haklısınız, yaşamımı çirkin bir karışıklığın içine soktum. Ama unutmayın, bir adam... sevebileceği bir kadınla her gün karşılaşmaz... ve ben... ben zor durumdaydım. Korku..."

"Korku..."

"Karanlık korkusu. Kimi zaman geceleri yalnız kalmaya *cesaret* edemem. Yanımda yaşayan, elle tutulur bir şey olmalı. Dıştaki karanlık... Hayır, hayır! Dıştaki karanlık üç kuruşluk çocuk oyuncağı... esas *içteki* karanlık. Orada gözyaşı dökmek yok, diş gıcırdatmak yok; yalnızca sessizlik... sessizlik..."

Gözlerini iyice açtı. Gemma hareketsiz duruyordu; o yeniden konuşana dek soluğunu tuttu.

"Tüm bunlar size anlaşılmaz geliyor, değil mi? Anlayamıyorsunuz... çok şanslısınız. Demek istediğim, yapayalnız yaşamaya çalışırsam büyük olasılıkla deliririm... benim hakkımda çok acımasız düşüncelere kapılmayın; düşündüğünüz kadar korkunç bir canavar değilim."

"Sizi yargılamayı denemem bile," diye yanıtladı Gemma. "Sizin kadar acı çekmedim. Ama... başka bir şekilde ben de zorluklar yaşadım. Bana kalırsa... hatta bundan eminim ki... korkunun size gerçekten zalimce, adaletsiz ya da kaba bir şeyler yaptırma-

* İncil, "Yunus'un Duası"ndan.

sına izin verdiğinizde, daha sonra bundan pişmanlık duyuyorsunuz. Bunun ötesinde, bir konuda başarısız olduysanız emin olun ki ben sizin yerinizde olsam büsbütün başarısız olurdum... Tanrı'ya lanet okur, kendimi öldürürdüm."

Atsineği hâlâ Gemma'nın ellerini tutuyordu.

"Söyleyin bana, hayatınızda hiç gerçekten korkunç bir şey yaptınız mı?" diye sordu usulca.

Yanıt vermedi ama başı önüne eğildi ve Atsineği'nin eline iki iri damla düştü.

Ellerini daha da sıkarak, tutkuyla fısıldadı, "Anlatın bana! Anlatın! Ben size tüm sırlarımı anlattım."

"Evet, yaptım... bir kere... uzun zaman önce. Ve bu korkunç şeyi hayatta en çok sevdiğim insana yaptım."

Gemma'nınkileri sıkıca tutan eller tir tir titriyordu ama gevşemediler.

"Bir yoldaştı," diye devam etti. "Onun hakkındaki bir iftiraya inandım... polisin alışıldık çiğ yalanlarından biriydi hâlbuki. Hain zannedip ona tokat attım; gitti, denize atlayıp intihar etti. Ardından, iki gün sonra tamamen masum olduğunu öğrendim. Belki de bu sizinkilerden çok daha kötü bir hatıra. Yaptığım şeyi geri alabilmek için sağ elimi keserdim."

Atsineği'nin gözlerinde daha önce görmediği türden hızlı ve tehlikeli bir şey yanıp söndü. Ani bir hareketle başını eğdi ve Gemma'nın elini öptü.

Gemma irkilmiş bir yüz ifadesiyle geri çekildi. "Sakın!" dedi yürek parçalayan bir sesle. "Sakın bunu bir daha yapmayın! Lütfen! Beni incitiyorsunuz!"

"Peki ya siz, öldürdüğünüz o adamı incitmediniz mi sizce?"

"Benim... öldürdüğüm... o adam... Ah, işte, Cesare sonunda geldi! Ben... ben gitmeliyim!"

• • •

Martini odaya girdiğinde Atsineği'ni yanında el sürülmemiş kahvesiyle bir başına uzanır buldu; bundan hiçbir keyif almıyormuş gibi, bitkin ve cansız bir sesle kendi kendine söylenip duruyordu...

IX

Birkaç gün sonra hâlâ çok solgun olan ve her zamankinden daha fazla topallayan Atsineği, halk kütüphanesinin okuma salonuna girdi ve Kardinal Montanelli'nin vaazlarını sordu. Yan masada kitap okuyan Riccardo başını kaldırdı. Atsineği'nden çok hoşlanıyordu ama bir tek özelliğini hazmedemiyordu... şu tuhaf kişisel kötücüllüğünü.

"Talihsiz Kardinale karşı yeni bir saldırı hazırlığında mısınız?" diye sordu hafif huzursuz bir biçimde.

"Sevgili dostum, neden insanlara h..he...her zaman kötü n... ni...niyetler atfediyorsunuz? Bu h...hi..hiç de Hristiyanca değil. Yeni g...ga...gazete için çağdaş teoloji üstüne bir makale hazırlıyorum."

"Ne yeni gazetesi?" Riccardo kaşlarını çattı. Yani bir basın kanununun çıkacağı ve Muhalefetin radikal bir gazete yayınlayarak tüm kenti şaşırtmaya hazırlandığı belki herkesin bildiği bir sırdı ama yine de usulen bir sırdı.

"*Üçkâğıtçıların Gazetesi* elbette ya da *Kilise Takvimi*."

"Şişşt! Rivarez okuyanları rahatsız ediyoruz."

"O hâlde siz cerrahiyle ilgilenin, sizin konunuz bu... t...te... teolojiyi de bana b...bı...bırakın, benim işim de o. Ben sizin kırık kemikleri tedavi edişinize k...ka...karışıyor muyum... Üstelik kırık kemikler hakkında sizden daha n...na...nadide şeyler bilmeme karşın."

Yüzünde azimli ve endişeli bir ifadeyle vaazlar kitabının başına oturdu. Kütüphanecilerden biri ona yaklaştı.

"Sinyor Rivarez! Sanırım Amazon'un kollarını keşfeden Duprez keşif gezisindeydiniz? Acaba karşılaştığımız bir güçlük konusunda bize yardımcı olabilir misiniz? Bir hanımefendi keşif seferinin kayıtlarını rica etti ancak kayıtlar ciltçide."

"Ne bilmek istiyormuş?"

"Yalnızca keşif seferinin başladığı ve Ekvador'dan geçtiği yılı sormuştu."

"Paris'ten, 1837 sonbaharında başladı, Nisan 1838'de Quito'dan geçti. Üç yıl Brezilya'da kaldık, sonra Rio'ya indik ve 1841 yazında Paris'e geri döndük. Hanımefendi ayrı ayrı keşiflerin tarihlerini mi öğrenmek istiyor?"

"Hayır, teşekkür ederim, yalnızca bunları istiyordu. Not ettim. Beppo, şu kâğıdı Sinyora Bolla'ya götür. Çok teşekkürler Sinyor Rivarez. Size zahmet verdim."

Atsineği şaşkın bir edayla kaşlarını çatarak sandalyesine yaslandı. Tarihleri neden öğrenmek istiyordu acaba? Ekvador'dan geçtiklerinde...

Gemma elinde kâğıt parçasıyla eve gitti. Nisan 1838... Arthur Mayıs 1833'te öldü. Beş yıl...

Odanın içinde volta atmaya başladı. Son birkaç gecedir çok kötü uyumuştu, gözlerinin altında koyu gölgeler vardı.

Beş yıl... "fazlasıyla lüks bir ev"... ve "güvenmiş olduğu birinin ona ihanet etmesi"... ihanet... ve onun bunu öğrenmesi...

Durdu ve iki elini birden başına koydu. Ah, bu son derece çılgıncaydı... olanaksızdı... saçmaydı...

Ama yine de... O limanı nasıl da taramışlardı!

Beş yıl... o Hintli denizci ona saldırdığında "henüz daha yirmi bir yaşında değildi"... O hâlde evden kaçtığında on dokuz yaşında olmalıydı. Dememiş miydi: "Bir buçuk yıl..." O masmavi gözleri kimden aldı acaba? Ya o parmaklarının gergin huzursuzluğunu? Ve Montanelli'ye karşı neden bu kadar acımasız? Beş yıl... beş yıl...

Eğer boğulduğundan emin olabilseydi... eğer cesedini görmüş olabilseydi, elbette bu eski yaranın sızısı da bir gün diner, hatıralar dehşetini kaybederdi. Belki aradan bir yirmi yıl daha geçmeli ki, geçmişe titremeden bakmayı öğrenebilsin.

Zaten tüm gençliğini, yapmış olduğu şeyi düşünerek bir anlamda zehirlemişti. Günler ve yıllar boyunca, azimle vicdan azabı denen şeytanla savaşmıştı. Kendine her zaman asıl görevinin gelecek günlerde yattığını anımsatmıştı; gözlerini ve kulaklarını peşine düşen geçmişin hayaletine daima kapatmıştı. Kıyıya vuran boğulmuş bir cesedin hayali, günler ve yıllar boyunca yakasından düşmemişti; ne yaptıysa kalbinden yükselen o acı haykırışı bastıramamıştı: "Arthur'u ben öldürdüm! Arthur öldü!" Kimi zaman bu yük ona taşıyamayacağı kadar ağır gelmişti.

Şimdiyse o yükü yeniden taşımak için ömrünün yarısını verirdi. Onu öldürdüyse... bu alışık olduğu bir ıstıraptı, artık altında ezilemeyeceği kadar uzun bir süre boyunca çekmişti bu acıyı. Ama eğer onu suyun derinliklerine değil de başka bir şeye ittiyse... Oturup gözlerini iki eliyle kapattı. Onun uğruna hayatı kararmıştı, çünkü o ölmüştü! Peki ya eğer ona ölümden beter şeyler yaşattıysa...

Adım adım, durmaksızın ve acımasızca, Atsineği'nin geçmiş yaşamının cehennemine doğru gitti. Gemma için, sanki her şeyi görmüş, hissetmiş gibi canlıydılar; çıplak ruhun umutsuz titreyişleri, ölümden acı gelen o alaylar, yalnızlığın dehşeti, yavaş yavaş ilerleyen, ezen ve huzur vermeyen o ıstırap. Sanki pislik içindeki yerli kulübesinde yanında oturuyormuş gibi canlıydı; sanki onunla birlikte gümüş madenlerinde, kahve tarlalarında, iğrenç varyete gösterilerinde acı çekmiş gibi...

O varyete gösterisi... Hayır, en azından bu imgeyi engellemeliydi, oturup bunun hakkında düşünmek insanı deli etmeye yeterdi.

Yazı masasının çekmecesini açtı. Atmaya kıyamadığı, geçmişten gelen birkaç kişisel eşyası oracıktaydı. Aslında duygusal

ıvır zıvırı istiflemeye pek düşkün değildi ama bu, üç beş yadigâr eşyayı saklamıştı, böylece kararlı bir şekilde zapt ettiği doğasının zayıf yanına küçük bir ödün de vermişti. Çok nadiren kendine bu eşyaya bakma izni verirdi.

Şimdi hepsini teker teker çıkarıyordu: Giovanni'nin ona yazdığı ilk mektup ile ölü ellerine kondurulmuş o çiçekler; bebeğinin saçlarından bir tutam ve babasının mezarından solmuş bir yaprak. Çekmecenin arka tarafında ise Arthur'un on yaşındaki hâlini gösteren minyatür bir portre vardı... Arthur'un eldeki tek resmi buydu.

Elinde portreyle oturdu ve gerçek Arthur'un yüzü, kanlı canlı bir biçimde gözlerinin önünde belirene dek, o güzel, çocuksu hâline baktı. Her ayrıntısıyla capcanlıydı! Ağzının o hassas çizgileri, iri ve samimi gözleri, ifadesinin meleksi temizliği... bunlar, sanki o daha dün ölmüş gibi, belleğine kazınmıştı. Gözlerinde biriken yaşlar yavaş yavaş taştı ve portrenin üstüne düşmeye başladı.

Böyle bir şeyi nasıl düşünebilmişti! Bu uzaklardaki ışıl ışıl ruhun, yaşamın sefil ıstıraplarına mahkûm olduğunu düşünmek bile onun kutsal hatırasına saygısızlık gibiydi. Kuşkusuz tanrılar onu bir miktar seviyordu ve genç ölmesine izin vermişlerdi! Yaşayıp Atsineği –şu kusursuz kravatları, karanlık şakaları, sivri dili ve dansçı sevgilisiyle Atsineği– olmasındansa nihai hiçliğe göçmesi bin kat daha iyiydi! Hayır, hayır! Bu korkunç ve mantıksız bir hayaldi; boş fantezilerle kendine işkence etmesine gerek yoktu. Arthur ölmüştü işte!

"İçeri girebilir miyim?" diyen usul bir ses geldi kapıdan.

Öylesine irkildi ki portre ellerinin arasından kayıp düştü. Odayı topallayarak aşan Atsineği onu yerden alıp Gemma'ya uzattı.

"Beni nasıl da korkuttunuz!" dedi.

"Ben ç...ço...çok üzgünüm. Sizi rahatsız etmiyorum ya?"

"Hayır. Yalnızca bazı eski hatıralar geçiyordu aklımdan, dalmış gitmişim."

Bir an duraksadı, ardından ona minyatürü uzattı.

"Bu portre hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Atsineği minyatüre bakarken Gemma sanki tüm yaşamı onun ifadesine bağlıymış gibi yüzünü inceledi ama sadece olumsuz ve eleştirel bir ifade gördü.

"Bana zor bir görev verdiniz," dedi. "Bu portre epey solmuş ve bir çocuğun yüzünü okumak her zaman zordur. Ama sanırım bu çocuğun talihsiz bir adam olacağını; yapabileceği en akıllıca şeyin de büyüyüp adam olmaktan kaçınmak olduğunu söyleyebilirim."

"Neden?"

"Alt dudağının çizgilerine bakın. B...b...bu acıyı acı, hatayı hata olarak hisseden yapıda bir insan; dünyada böyle insanlara yer yoktur, dünya görevleri dışında bir şey hissetmeyen insanlar ister."

"Peki, tanıdığınız birine benziyor mu?"

Portreye daha yakından baktı.

"Evet. Ne tuhaf şey! Elbette benziyor, hem de çok."

"Kime?"

"K...ka...kardinal M...Mo...Montanelli'ye. Bu arada, kusursuz ekselanslarının bir yeğeni var mı, merak ettim doğrusu. Eğer sormama izin verirseniz, kimdir bu?"

"Bu portre size... geçen gün... söz ettiğim arkadaşımın. O çocukken çizilmiş."

"Şu öldürdüğünüz arkadaşınızın mı?"

Elinde olmadan irkildi. Bu dehşetli sözcüğü nasıl da kolayca, nasıl da zalimce kullanabiliyordu!

"Evet, öldürdüğüm... eğer gerçekten öldüyse tabii."

"Eğer mi?"

Gözlerini yüzünden ayırmadı.

"Kimi zaman şüpheye kapılıyorum," dedi. "Cesedi asla bulunamadı. Sizin gibi evden kaçıp Güney Amerika'ya gitmiş olabilir."

"Dua edin de öyle olmasın. Bu sizin için taşıması hayli güç, kötü bir hatıra olurdu. Z...za...zamanında epey sert kavgalara g...gi...giriştim, birden f...fa...fazla adamı Hades'e* yolladım ama vicdanımda bir c...ca...canlıyı Güney Amerika'ya göndermenin yükü olsaydı uykularım kaçardı..."

"O hâlde," diye sözünü kesti ve kenetlenmiş elleriyle ona doğru yaklaştı Gemma. "Boğulmadıysa... ve onun yerine sizin deneyimlerinizi yaşadıysa... asla geri gelmeyeceğine ve geçmişi bir kenara bırakacağına mı inanıyorsunuz? *Asla* affetmeyeceğine mi inanıyorsunuz? Unutmayın, ben de bunun için bir bedel ödedim. Bakın!"

Alnına dökülen iri saç buklelerini geri çekti. Siyah saçlarının arasında, geniş beyaz bir tutam uzanıyordu.

Uzun bir sessizlik oldu.

"Bence, ölülerin ölü olarak kalması daha iyidir," dedi Atsineği sessizliğin ardından, usulca. "Bazı şeyleri unutmak zordur. Ölü arkadaşınızın yerinde olsaydım, ölü olarak k...ka...kalırdım. *Hortlayarak geri dönenler* çirkin birer hayaletten ibarettir."

Gemma, portreyi yerine koydu ve çekmeceyi kilitledi.

"Bu zorlu bir düşünce tarzı," dedi. "Ama artık başka şeylerden konuşalım."

"Zaten sizinle ufak bir iş hakkında konuşmaya gelmiştim... özel bir şey, aklımdan geçen bir planla ilgili."

Gemma masanın yanına bir sandalye çekti ve oturdu. "Hazırlanan basın kanunu hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye söze başladı Atsineği; alışılmış kekelemesinden eser yoktu şimdi.

"Ne mi düşünüyorum? Fazla bir değer taşıyacağını sanmıyorum ama hiç yoktan iyidir."

"Kuşkusuz. O hâlde buradaki iyi insanların çıkarmaya hazırlandığı gazetelerden birinde siz de çalışmayı düşünüyorsunuz sanırım?"

---

* Yunan mitolojisinde ölülere hükmeden yeraltı tanrısı.

"Evet, planım o. Yeni gazete çıkarmak her zaman meşakkatli bir iş olmuştur, yapacak bir sürü iş var... baskı ve dağıtımın ayarlanması ve..."

"Zihinsel yeteneklerinizi daha ne kadar zaman bu şekilde ziyan edeceksiniz peki?"

"Neden 'ziyan' olsun ki?"

"Çünkü bu bir ziyan. Birlikte çalıştığınız erkeklerin çoğundan daha gelişkin bir akla sahip olduğunuzu siz de gayet iyi biliyorsunuz, yine de onların sıradan angaryaları size yüklemesine ve sizi her işe koşan bir kâhya hâline getirmesine izin veriyorsunuz. Düşünsel olarak Grassini ve Galli'den o kadar ileridesiniz ki ikisi de yanınızda okul çocuğu gibi kalıyor ama yine de oturup bir matbaacı çırağı gibi onların yazdıklarının prova baskılarını düzeltiyorsunuz."

"Öncelikle, bütün zamanımı prova baskıları düzelterek harcamıyorum. Ayrıca bana zihinsel yeteneklerimi abartıyorsunuz gibi geliyor. Kesinlikle sizin san

dığınız kadar parlak değil."

"Aslında zihinsel yeteneklerinizin parlak olduğunu değil de güvenilir ve sağlam olduğunu düşünüyorum. Kaldı ki bu çok daha önemli," diye yanıtladı sessizce. "O korkunç komite toplantılarında insanların akıl yürütmelerindeki zayıf noktaya parmak basan hep siz oluyorsunuz."

"Diğerlerine haksızlık ediyorsunuz. Örneğin Martini de güçlü bir mantığa sahiptir, Fabrizi ve Lega'nın kapasiteleri de su götürmez. Sonra, Grassini İtalya'nın ekonomik istatistikleri hakkında belki de ülkedeki hiçbir yetkilinin sahip olmadığı kadar güvenilir bilgilere sahiptir."

"Peki, bu pek bir şey ifade etmiyor ama onları ve yeteneklerini şimdilik bir kenara bırakalım. Esas olan, sahip olduğunuz bu yeteneklerle, daha önemli işler yapabilecek ve şu an olduğundan daha fazla sorumluluk gerektiren görevler alabilecek olmanız."

"Konumumdan gayet memnunum ben. Belki yaptığım işin pek fazla değeri yok gibi gözüküyor ama hepimiz elimizden geleni yapıyoruz işte."

"Sinyora Bolla, siz ve ben, iltifatlar ve alçakgönüllü itirazlarla oyalanmayacak kadar fazla yakınlaştık birbirimize. Bana dürüstçe söyleyin, beyninizi sizden daha aşağı olan insanların da yapabileceği işlerde kullandığınızın farkında mısınız, değil misiniz?"

"Madem bir yanıt almak için bu denli baskı yapıyorsunuz... evet, bir ölçüde farkındayım bunun."

"O hâlde bunun devam etmesine neden izin veriyorsunuz?"

Yanıt vermedi Gemma.

"Bunun sürmesine neden izin veriyorsunuz?"

"Çünkü... elimde değil."

"Neden?"

Gemma serzenişle başını kaldırdı. "Bu insafsızca... bana böyle baskı yapmanız hiç de adil değil."

"Ama yine de bana nedenini söylemelisiniz."

"Madem bunu duymanız gerekiyor, o hâlde... Çünkü yaşamım paramparça oldu ve şu an *gerçek* bir şeye başlayacak enerjim yok. Devrimci bir at arabası olmaya, partinin angarya işlerini yapmaya ancak yetebiliyorum. En azından bunu özenle yapıyorum, üstelik birilerinin de bu işleri yapması gerek."

"Elbette bu işleri biri yapmalı ama her zaman aynı kişi yapmamalı."

"Şu an ancak buna uygunum."

Gemma'ya yarı kapalı, ne düşündüğünü belli etmeyen gözlerle baktı. Hemen ardından Gemma kafasını kaldırarak tekrar söze girdi:

"Eski konumuza dönelim, hatırlarsanız bu bir iş konuşması olacaktı. Sizi temin ederim, bana her şeyi yapabileceğimi söylemenin pek bir faydası yok. Şu an kesinlikle yapabilecek durumda değilim. Ama planınız hakkında düşünmenize yardımcı olabilirim. Nedir tam olarak?"

"Herhangi bir şey önermenin benim için faydasız olacağını söyleyerek söze başlıyor, sonra da ne önerdiğimi soruyorsunuz. Planım için yalnızca düşünce değil, eylem alanında da yardımınıza ihtiyacım var."

"Anlatın da üstünde tartışalım."

"Önce bana Venedik'te bir ayaklanma çıkarmak için çevrilen entrikalara dair bir şey duyup duymadığınızı söyleyin."

"Tek duyduğum bazı ayaklanma planları ve Sanfedistlerin genel aftan bu yana süren komploları; korkarım her ikisine de şüpheyle yaklaşıyorum."

"Çoğu durumda ben de öyle düşünürüm ama Avusturyalılara karşı bütün elçiliğin katılacağı bir ayaklanmaya yönelik gerçekten ciddi hazırlıklardan söz ediyorum. Papalık Devletlerinde, özellikle de Dört Elçilikte, oradan kaçıp gönüllü olarak katılmak için gizlice hazırlık yapan çok sayıda genç ve iyi adam var. Ve Romagna'daki arkadaşlarımdan duyduğuma göre..."

"Söyleyin," diye sözünü kesti Gemma. "Şu arkadaşlarınızın güvenilir olduğundan emin misiniz?"

"Son derece eminim. Onları kişisel olarak tanıyorum, birlikte çalıştık."

"Yani onlar da, sizin bağlı olduğunuz 'hizibin' üyesi, öyle değil mi? Kuşkuculuğumu mazur görün ama gizli topluluklardan gelen bilgilerin doğruluğu söz konusu olduğunda her zaman biraz şüpheciyimdir. Bana bir tür alışkanlık..."

"Size bir 'hizibe' bağlı olduğumu kim söyledi?" diye sertçe sözünü kesti Atsineği.

"Kimse söylemedi, kendim tahmin ettim."

"Ah!" Sandalyesine yaslandı ve kaşlarını çatarak ona baktı. "İnsanların özel ilişkileri hakkında her zaman böyle tahminler yürütür müsünüz?" dedi biraz sonra.

"Sık sık yaparım bunu. Çok dikkatliyimdir, parçaları bir araya getirme huyum vardır. Size bunu söylüyorum çünkü bir şeyi bilmemi istemediğiniz zaman dikkatli olmalısınız."

"Daha ileri gitmediği sürece bir şeyler bilmeniz benim için hiç de sorun değil. Sanırım bunu kimseye..."

Gemma yarı alıngan bir şaşkınlıkla başını kaldırdı. "Kuşkusuz bu gereksiz bir soru!" dedi.

"Dışarıdakilere herhangi bir şey anlatmayacağınızı elbette biliyorum; düşünmüştüm ki... belki, partinizin üyelerine..."

"Partinin işi olgularladır, benim kişisel kanılarım ya da tahayyüllerimle değil. Tabii ki bu konuyla ilgili olarak kimseyle konuşmadım."

"Teşekkür ederim. Hangi hizipte yer aldığımı da tahmin ettiniz mi bari?"

"Umarım... dürüstlüğüm sizi incitmesin lütfen... biliyorsunuz, bu konuşmayı başlatan sizdiniz... umarım 'Bıçaklılar' değildir."

"Neden öyle umuyorsunuz?"

"Çünkü daha iyi şeylere layıksınız."

"Hepimiz yaptığımız işlerden daha iyilerine layığız. Yine sizin yanıtınıza döndük. Ancak ait olduğum hizip 'Bıçaklılar' değil, 'Kızıl Kuşaklar'. Çok daha organize bir çevre, işlerini daha fazla ciddiye alıyorlar."

"Bıçaklama işini mi kastediyorsunuz?"

"Başka şeylerin yanında o da var tabii. Bıçaklar kendi tarzında hayli yararlıdır ama onların ardında iyi ve örgütlenmiş bir propaganda gücü olmalıdır. Diğer hizipte hoşuma gitmeyen şey bu. Dünyanın tüm sorunlarını bir bıçağın çözebileceğini düşünüyorlar, bu bir hata. Birçok sorunu çözebilir ama hepsini değil."

"Herhangi bir sorunu çözebileceğine içtenlikle inanıyor musunuz?" diye sordu Gema.

Atsineği ona şaşkınlıkla baktı.

"Elbette, o an için zeki bir ajanın ya da münasebetsiz bir görevlinin varlığıyla ortaya çıkıveren pratik bir zorluğu ortadan kaldırabilir," diye devam etti Gemma. "Ancak ortadan kaldırılan sorunun yerine daha fena zorluklar çıkarıp çıkarmadığı başka bir

soru işareti tabii. Bu bana 'süpürülüp toplanmış ev ve yedi kötü ruh'la* ilgili meseli anımsatıyor. Her suikast, polisi daha da tehlikeli kılıyor, insanları şiddete ve zalimliğe alıştırıyor; toplumun son hâli belki de ilk hâlinden daha da kötüleşmiş oluyor."

"Devrim olunca ne yaşanacak sanıyorsunuz? Sizce insanlar o zaman şiddete alışmayacak mı? Savaş savaştır," diye yanıtladı onu Atsineği.

"Evet ama açık savaş başka bir konu," diye devam etti Gemma. "Bu, insanların yaşamında bir andır, tüm ilerleyişimiz için ödememiz gereken bedeldir. Kuşkusuz korkunç şeyler yaşanacak, her devrimde böyle şeyler olmak zorunda. Ama bunlar tekil olgular olarak kalmalı... istisnai bir anın istisnai özellikleri. Bu rastgele adam bıçaklamanın dehşet veren yanı ise, zamanla bir alışkanlığa dönüşmesi. İnsanlar bunu gündelik bir olaymış gibi görmeye başladı; insan hayatının kutsallığına ilişkin duyguları köreldi. Romagna'da çok fazla bulunmadım ama insanlarda gördüğüm şey bana insanların mekanik bir şiddet alışkanlığına kapıldığı ya da kapılmakta olduğu izlenimini verdi."

"Bu elbette mekanik bir itaat ve boyun eğme alışkanlığına kapılmaktan iyidir."

"Öyle düşünmüyorum. Tüm mekanik huylar kötü ve kölecedir, bu ise aynı zamanda gaddarca. Tabii devrimcinin görevinin yalnızca hükümetten belli bazı ayrıcalıklar kopartmak olduğunu düşünüyorsanız, gizli hizipler ve bıçak size en iyi silah gibi görünecektir. Zira bütün hükümetleri bunca korkutan başka bir şey yoktur. Ama benim gibi, hükümeti zorlamanın amaç değil, yalnızca amaca yönelik bir araç olduğunu; gerçekten reform yapmamız gereken konunun ise insanın insanla ilişkisi olduğunu düşünüyorsanız, o zaman farklı şekilde çalışmalısınız. Cahil in-

* İncil'den, "Yunus'un Nişanı" - *"Şimdi, mundar ruh insandan çıktı mı, susuz yerlerden geçip rahat arıyor ama bulamıyor. O zaman diyor: 'Geldiğim eve döneyim.' Gelince bir bakıyor, evde kimse oturmuyor, hem de süpürülmüş ve toplanmış. O vakit gidip yanına kendisinden beter olan yedi tane ruh daha alıyor. Ve gelip o evde otururlar. Adamın hâli de, evvelki hâlinden daha kötü oldu."*

sanları kan görmeye alıştırmak, insan yaşamına verdikleri değeri yükseltmenin bir yolu değildir."

"Peki ya dine verdikleri değer?"

"Anlayamadım."

Gülümsedi.

"Bana sorarsanız, kötülüğün kökünün nerede olduğu konusunda farklı düşünüyoruz. Siz insan hayatına daha az değer verilmesinde, onun daha az takdir edilmesinde olduğunu öne sürüyorsunuz."

"Daha doğrusu insanın kişiliğinin kutsallığına daha az değer verilmesi diyelim."

"Nasıl ifade etmek isterseniz. Bana göre sersemliklerimizin ve hatalarımızın en büyük nedeni, din denen o akıl hastalığında yatıyor."

"Özellikle belirli bir dini mi kastediyorsunuz?"

"Ah, hayır! Bu yalnızca dışarıdan gördüğümüz belirtilerle ilgili bir sorun. Hastalığın kendisi, dindar düşünce yapısı denen şey. Bir put dikip ona tapınma, diz çöküp bir şeye ibadet etmeye yönelik hastalıklı bir arzu bu. İsa olmuş, Buda olmuş, tamtam ağacı olmuş, pek fark etmiyor. Bu konuda bana katılmıyorsunuz elbette. Ateist, bilinmezci ya da ne isterseniz, hepsi olabilirsiniz ama sizdeki dindar mizacı iki metre öteden hissedebiliyorum. Ancak bunu tartışmanın bize bir faydası yok. Yine de bıçaklamayı yalnızca münasebetsiz görevlileri ortadan kaldırmanın bir aracı olarak gördüğümü düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. Her şeyden önce, kilisenin saygınlığının altını oymanın ve insanları rahiplere, diğer haşerata baktıkları gibi bakmaya alıştırmanın bir aracı... ve bence en iyi aracı."

"Peki, bunu başardığınız zaman, insanların içinde uyuyan vahşi yaratığı ayaklandırıp kiliseye karşı kışkırttığınız zaman... o zaman..."

"O zaman, yaşamımı anlamlı kılacak o işi yapacağım."

"*Bu* geçen gün söz ettiğiniz iş mi?"

"Evet, o."

Gemma irkildi ve arkasını döndü.

"Sizi hayal kırıklığına mı uğrattım?" dedi gülümseyerek başını kaldıran Atsineği.

"Hayır, tam olarak bu değil. Ben... sanırım... sizden biraz korktum."

Bir an sonra döndü ve olağan iş sesiyle konuşmaya devam etti.

"Bu faydasız bir tartışma. Bakış açılarımız çok farklı. Kendi adıma, ben propagandaya, propagandaya ve yine propagandaya inanıyorum ve fırsat yakalayınca da açık bir isyan başlatmaya."

"O hâlde gelin benim planıma geri dönelim, zira propagandayla ve daha çok da isyanla ilgili bir plan bu."

"Evet, sizi dinliyorum."

"Size söylediğim gibi, Venediklilere katılmak için Romagna'dan çok sayıda gönüllü geliyor. İsyanın ne zaman patlak vereceğini henüz bilmiyoruz. Sonbahar ya da kışa dek olmayabilir ama yine de Apeninler'deki gönüllülerin, gönderildikleri düzlük arazilere doğrudan gidebilmesi için silahlanması ve hazır olması gerekir. Silah ve cephanenin gizlice Papalık bölgesine sokulması işini onlar için ben üstlendim..."

"Durun bir dakika. Nasıl oldu da bu çevreyle birlikte çalışmaya başladınız siz? Lombardiya ve Venedik'teki devrimcilerin hepsi yeni Papa'yı destekliyorlar. Kilisenin ilerici hareketiyle el ele liberal reformlara girişiyorlar. Nasıl olur da ruhban sınıfına karşı 'ödünsüz' bir düşmanlık besleyen sizin gibi biri onlarla anlaşabilir?"

Omuzlarını silkti. "İşlerini yaptıkları sürece, kendilerini bir bez bebekle eğlendirmelerinden bana ne? Elbette Papa'yı sözde ve sembolik bir başkan olarak kabul edecekler. Bir kez isyan patlak verdikten sonra bu beni neden ilgilendirsin ki? Kazanmak ve halkı Avusturyalılara karşı harekete geçirmek için her yol mübahtır."

"Benim ne yapmamı istiyorsunuz peki?"

"Esas olarak silahları sınırdan geçirmeme yardım etmenizi."

"Ama ben bunu nasıl yapabilirim ki?"

"Bunu en iyi şekilde yapabilecek kişi sizsiniz aslında. Silahları İngiltere'den almayı düşünüyorum ve onları karşıya geçirmenin büyük zorlukları var. Papalığın kontrolünde olan limanlardan geçirmemiz olanaksız, Toskana üzerinden gelip Apeninler'den geçirmeliyiz."

"Ama bu, bir yerine iki sınır geçmek demek."

"Evet ama diğer yol tümüyle ümitsiz, ticari olmayan bir limanda büyük bir nakliye işini gizlice hâlledemezsiniz ve Civitavecchia'daki tüm denizcilik işleri üç kayık ve bir balıkçı teknesinden ibaret, bunu siz de biliyorsunuz sanırım. Malzemeyi Toskana'dan geçirirsek Papalık sınırını ben idare edebilirim, adamlarım dağlardaki her patikayı biliyor, bir sürü saklanma yerimiz de var. Nakliyat deniz yoluyla Livorno'ya gelmeli. İşte, benim için en büyük zorluk da bu, oradaki kaçakçılarla bir bağım yok; sizin ise bu türden bağlantılarınız olduğuna inanıyorum."

"Bana düşünmem için beş dakika süre verin."

Öne eğildi, dirseğini dizine dayayıp elini çenesine koydu. Birkaç dakika süren sessizliğin ardından başını kaldırdı.

"İşin bu kısmında yardımcı olmam mümkün," dedi. "Ama daha fazla ilerlemeden önce size bir şey sormam gerek. Bana bu işin birini bıçaklamak ya da herhangi başka bir gizli şiddet eylemiyle ilgisi olmadığı konusunda söz verebilir misiniz?"

"Kesinlikle. Onaylamadığınızı bildiğim bir işe katılmanızı size sormam bile."

"Kesin kararımı ne zaman vermem gerek?"

"Kaybedecek fazla zaman yok ama karar vermeniz için birkaç gün bekleyebilirim."

"Önümüzdeki cumartesi akşamı uygun musunuz?"

"Düşüneyim... bugün perşembe, evet."

"O gün buraya gelin. Konu hakkında düşünüp size son kararımı bildireceğim."

• • •

Pazar günü Gemma, Mazzinici partinin Floransa koluna bağlı komiteye, özel bir siyasi görev üstlenmek istediğini, bu yüzden birkaç ay boyunca şimdiye dek parti içinde sorumluluğunu üstlendiği bazı görevleri yerine getiremeyeceğini bildiren bir açıklama gönderdi.

Bu açıklama şaşkınlık yaratsa da komitenin hiçbir itirazı olmadı. Gemma parti içinde uzun yıllardır yargılarına güvenilen biri olarak biliniyordu. Eğer Sinyora Bolla beklenmedik bir adım atıyorsa, bunun için büyük olasılıkla iyi birtakım nedenleri var demekti; bu konuda komite üyeleri hemfikirdi.

Martini'ye, bir tür "sınır çalışması" için Atsineği'ne yardım edeceğini dürüstçe söyledi. Eski dostuna bu kadarını olsun anlatma hakkını, zaten bir koşul olarak öne sürmüştü; aralarında yanlış anlama, acı verici bir şüphe duygusu ya da gizem oluşsun istemiyordu. Martini'ye bu kadarını borçlu olduğunu düşünüyordu. Anlattığında Martini hiçbir yorum yapmadı ama Gemma, nedenini bilmese de bu haberin onu derinden yaraladığını fark etti.

Gemma'nın evinin terasında oturmuş, Fiesole'un kırmızı çatılarına bakıyorlardı. Uzun bir sessizliğin ardından Martini ayağa kalktı ve elleri ceplerinde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Kendi kendine ıslık çalıyordu ki bu ruhsal anlamda gerginliğinin şaşmaz bir işaretiydi. Gemma bir süre oturduğu yerden onu izledi.

"Cesare, sanırım bu iş konusunda endişeleniyorsun," dedi en sonunda. "Bu konuda bu kadar umutsuzluğa kapıldığın için çok üzgünüm ama elimden bana doğru görünen şeyi yapmaktan başka bir şey gelmiyor."

"Konu iş değil," dedi asık bir suratla. "Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum ve sen katılmayı uygun bulduğuna göre büyük olasılıkla sorun yoktur. Benim güvenmediğim o *adam*."

"Bence onu yanlış değerlendiriyorsun. Onu daha iyi tanıyana dek ben de senin gibi düşünüyordum. Kusursuz olmaktan çok uzak ama senin düşündüğünden çok daha fazla iyi yönleri var."

"Muhtemelen öyledir." Bir süre sessizce volta attı, sonra aniden Gemma'nın yanında durdu.

"Gemma, gel vazgeç! Çok geç olmadan bu işten vazgeç! O adamın seni sonradan pişman olacağın birtakım işlere sürüklemesine izin verme."

"Cesare, düşünmeden konuşuyorsun," dedi usulca. "Kimsenin beni bir şeylere sürüklediği falan yok. Bu kararı kendi irademle, konu üstünde salim kafayla, tek başıma düşünerek verdim. Rivarez'den kişisel olarak hoşlanmadığını biliyorum ama şu an burada siyasetten söz ediyoruz, kişilerden değil."

"Madonna! Vazgeç! Bu adam tehlikeli; sır dolu, zalim ve vicdansız... ve sana âşık!"

Gemma geri çekildi.

"Cesare, böyle saçmalıkları nasıl aklına getirebiliyorsun?"

"Sana âşık," diye yineledi Martini. "Onu başından sav Madonna!"

"Sevgili Cesare, onu başımdan savamam ve sana da bunun nedenini açıklayamam. Birbirimize bağlıyız... bu isteyerek ya da yaptığımız herhangi bir şeyin sonucu olmadı."

"Madem bağlısınız, diyecek başka bir şey yok," dedi Martini bitkin bir hâlde.

İşi olduğunu söyleyerek gitti ve saatler boyunca çamurlu sokaklarda bir ileri bir geri yürüyüp durdu. O akşam dünya gözüne kapkara görünüyordu. Bir küçük kuzucuğu vardı... ve şu sahtekâr yaratık gelip onu çalmıştı.

X

Şubat ayının ortasına doğru Atsineği, Livorno'ya gitti. Gemma onu orada, kendisinin ve kocasının İngiltere'den tanıdığı, liberal görüşleri olan bir armatörle tanıştırmıştı. Birkaç olayda Floransalı radikallere küçük yardımlarda bulunmuş biriydi. Beklenmedik bir acil durumda borç para vermiş, partinin mektupları için iş adresinin kullanılmasına izin vermişti. Ama bunları her zaman Gemma aracılığıyla, onun kişisel arkadaşı olarak yapmıştı. Bu nedenle Gemma, parti ahlakı uyarınca bu bağlantısını uygun gördüğü her şekilde kullanmakta özgürdü. Bunun herhangi bir yarar sağlayıp sağlamayacağı ise ayrı bir meseleydi. İyi niyetli bir parti dostundan, Sicilya'dan gelen mektuplar için adresini kullanmayı ya da kasasında birkaç belgeyi muhafaza etmesini istemek bir şeydi, bir isyan için gizlice silah nakliyatı yapmasını istemek başka bir şey. Gemma böyle bir konuda yardımcı olabileceğini pek düşünmüyordu.

"Tabii yine de deneyebilirsiniz," demişti Atsineği'ne. "Ama bundan bir şey çıkacağını hiç sanmam. Ona şu tavsiye mektubuyla gidip beş yüz *scudi** isteseniz, eminim hemen verir. Son derece cömert biridir. Hatta belki gerekirse size pasaportunu bile ödünç verir ya da kilerinde bir kaçağı saklar ama ona tüfeklerden söz ederseniz size öylece bakakalır ve ikimizin de deli olduğunu düşünür herhâlde."

"Ama belki bana bir iki ipucu verir ya da beni birkaç dost denizciyle tanıştırır," diye yanıtlamıştı onu Atsineği. "Ne olursa olsun denemeye değer."

Ayın sonlarına doğru bir gün, her zamankinden daha özensiz giyinmiş bir hâlde Gemma'nın çalışma odasına girdi. Gemma yüzüne bakar bakmaz iyi haberleri olduğunu anladı.

---

* 19. yüzyılda İtalya bölgesinde kullanılan bir para birimi. Daha çok büyük gümüş sikkeler şeklinde basıldı. 1866'ya kadar kullanıldı ve daha sonra İtalyan lirası olarak da bilinen liret'le değiştirildi.

"Ah, sonunda! Başınıza bir şeyler geldiğini düşünmeye başlamıştım!"

"Yazmamanın daha güvenli olacağını düşündüm, daha erken de geri dönemedim."

"Yeni mi geldiniz?"

"Evet, şimdi posta arabasından inip dosdoğru size geldim. Bütün işin ayarlandığını söylemek için işte buradayım."

"Bailey'nin gerçekten yardım etmeye ikna olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Yardımdan da ötesi... her şeyi üstlendi... paketleme, nakliye... her şeyi. Tüfekler ürün balyalarının arasına gizlenecek ve dosdoğru İngiltere'den gelecek. Ortağı ve çok yakın arkadaşı olan Williams nakliyatı Southampton'dan yollamaya razı oldu. Bailey de Livorno'da gümrükten geçirecek. Gelmem bu yüzden bu kadar gecikti; Williams Southampton'a gitmek için henüz yola çıkmıştı, ben de Cenova'ya kadar onunla gittim."

"Yolda ayrıntıları konuşmak için mi?"

"Evet, deniz tutmasından fırsat bulup konuşabildiğim zamanlarda tabii."

"Kötü bir denizci misiniz?" diye sordu hemen. Babasının ikisini götürdüğü tatil seyahatinde Arthur'un deniz tutmasından muzdarip olduğunu anımsamıştı.

"Hem de nasıl, üstelik denizde o kadar zaman geçirmeme karşın. Ama Cenova'da gemi yüklenirken konuştuk. Sanırım Williams'ı tanıyorsunuz? Çok iyi bir adam, güvenilir ve duyarlı, tabii Bailey de öyle, her ikisi de dillerini tutmayı biliyorlar."

"Ancak bana öyle geliyor ki Bailey böyle bir şey yapmakla ciddi bir riske giriyor."

"Ben de ona böyle dedim, suratını asıp şöyle yanıt verdi: 'Bu sizi ilgilendirmez, değil mi?' Tam ondan beklenecek bir yanıt. Bailey'le Timbuktu'da karşılaşsam yanına gider, 'Günaydın İngiliz,' derdim."

"Onları nasıl ikna ettiniz, anlayamıyorum, Williams'ı da... aklıma en son gelecek adam."

"Evet, başta epey şiddetli bir şekilde itiraz etti, ancak tehlikeli olduğundan değil, hiç 'işe benzemediğinden.' Ama bir süre sonra onu kendi tarafıma çektim. Şimdi de ayrıntıları konuşalım."

• • •

Atsineği kaldığı pansiyona vardığında güneş batmıştı, bahçe duvarından sarkan japon çiçeği, solan ışıkta karanlık görünüyordu. Birkaç dal kopardı ve eve götürdü. Çalışma odasının kapısını açtığında Zita köşedeki sandalyeden fırladı ve ona doğru koştu.

"Ah Felice, hiç gelmeyeceksin sandım!"

İlk tepkisi ona çalışma odasında ne aradığını sert bir biçimde sormak oldu. Ama daha sonra onu üç haftadır görmemiş olduğunu anımsayarak elini uzattı ve buz gibi bir sesle konuştu:

"İyi akşamlar Zita, nasılsın?"

Zita öpmesi için yüzünü kaldırdı ama Atsineği bu hareketi görmemiş gibi yanından geçti ve çiçeği koymak için bir vazo aldı. Bir an sonra kapı ardına dek açıldı ve İskoç çoban köpeği odaya daldı, Atsineği'nin etrafında coşkuyla dans etmeye, keyifle havlayıp inlemeye başladı. Çiçekleri bıraktı ve eğilip köpeği okşadı.

"Merhaba Şeytan, nasılsın ihtiyar dostum? Evet, gerçekten benim. İyi bir köpek ol, elini ver bakalım!"

Zita'nın yüzüne sert, kasvetli bir ifade yerleşti.

"Akşam yemeği yiyelim mi?" diye sordu soğuk bir sesle. "Bu gece geleceğini yazınca benim dairemde hazırlattım."

Hızla arkasını döndü.

"Ç...ço...çok üzgünüm, keşke beni b...be...beklemeseydin! Kendime çeki düzen verip hemen geleceğim. Ş...şu...şunları suya koyabilir misin?"

Zita'nın salonuna geldiğinde kadın aynanın önünde durmuş, çiçek dallarından birini elbisesine iliştiriyordu. Besbelli güler

yüzlü davranmaya karar vermişti, elinde birbirine bağlanmış kırmızı goncalardan oluşan küçük bir demetle ona yaklaştı.

"Yakana takman için, izin ver ceketine iliştireyim."

Yemek boyunca Atsineği cana yakın davranmak için elinden geleni yaptı, Zita'nın ışıltılı gülümsemelerle karşılık verdiği havadan sudan bir sohbet tutturdu. Dönüşü karşısındaki belirgin neşesi Atsineği'ni bir şekilde utandırmıştı; yaşamını ondan ayrı, kendi dairesinde, kendisine uygun arkadaşlarının arasında geçirdiği fikrine o kadar alışmıştı ki, Zita'nın onu özleyebileceğini düşünmek hiç aklına gelmemişti. Ve şimdi, bu kadar heyecanlanmış olduğu için kendini aptal gibi hissediyor olmalıydı.

"İstersen kahvemizi terasta içelim, bu akşam hava çok sıcak," dedi.

"Tabii. Gitarını da alayım mı? Belki şarkı söylersin?"

Zita'nın yüzü neşeyle kızardı. Atsineği müzik konusunda her zaman eleştireldi, şarkı söylemesini pek sık istemezdi.

Terasta duvar boyunca uzanan geniş bir ahşap sıra vardı. Atsineği tepelere bakan bir köşe seçti, Zita ise ayakları sırada, alçak duvarın üstüne oturdu, sırtını çatının sütununa dayadı. Manzara pek ilgisini çekmiyor, Atsineği'ne bakmayı yeğliyordu.

"Bana bir sigara versene," dedi. "Sanırım sen gittiğinden beri hiç sigara içmedim."

"İyi fikir! Sigara mutluluğumu tamamlamak için birebir."

Zita öne eğildi ve ona içtenlikle baktı.

"Gerçekten mutlu musun?"

Atsineği'nin oynak kaşları yukarı kalktı.

"Evet, neden olmayayım ki? İyi bir yemek yedim, Avrupa'daki en güzel manzaralardan birine bakıyorum, az sonra kahvemi içip bir Macar halk şarkısı dinleyeceğim. Aklım da, midem de iyi durumda olduğuna göre başka ne isteyebilirim?"

"İstediğin bir şey daha biliyorum."

"Nedir?"

"Bu!" Eline küçük bir karton kutu koydu.

"Badem ş...şe...şekeri! Neden s...si...sigara içmeye başlamadan önce söylemedin?" dedi serzenişle.

"Ah, çocuksun! Sigaran bitince yersin. İşte, kahve geliyor."

Atsineği kahvesini yudumladı, süt içen bir kedinin ağırbaşlı ve yoğun hazzıyla badem şekerini yedi.

"Livorno'da içirdikleri şeyden sonra yeniden doğru düzgün kahve içmek çok güzel!" dedi mırıltıyla.

"Eve dönmek için çok iyi bir neden."

"Pek dönüş denemez, yarın yine gidiyorum."

Zita'nın gülümsemesi birden söndü.

"Yarın mı! Ne için? Nereye gidiyorsun?"

"Ah, iki ya da üç yere, iş için tabii ki."

Gemma ile Apeninler'e bizzat gitmesini ve silahların nakliyesi konusunda sınır bölgelerindeki kaçakçılarla ayarlamalar yapmasını kararlaştırmışlardı. Papalık sınırını geçmek onun için ciddi bir tehlikeydi ama görev başarılacaksa bunun yapılması gerekiyordu.

"Her zaman iş!" Zita sessizce içini çekti, sonra yüksek sesle sordu:

"Uzun mu sürecek?"

"Hayır, b...bü...büyük olasılıkla iki ya da üç hafta."

"Sanırım *şu* işlerden biri yine?" diye sordu aniden.

"Şu işler?"

"Boynunu kırdırtmak için aralıksız uğraştığın şu işler var ya... hani şu bitmek bilmez politika."

"Evet, p...po...politikayla ilgili bir şey."

Zita sigarasını fırlattı.

"Beni aptal yerine koyuyorsun," dedi. "Kendini tehlikeye atıp duruyorsun."

"D...do...dosdoğru cehennemin dibine gidiyorum," dedi bezgince. "Yoksa oraya arkadaşlarından biriyle şu sarmaşığı mı göndermek istiyorsun? Dibinden tutup çekmene g...ge...gerek yok!"

Zita öfkeyle önündeki sütundan bir avuç sarmaşık kopardı ve şiddetli bir şekilde yere fırlattı.

"Kendini tehlikeye atıyorsun," diye yineledi. "Ve bunu dürüstçe söylemiyorsun bile! Sence ben yalnızca aptal yerine konacak ve dalga geçilecek biri miyim? Bir gün gelecek kendini astıracaksın ve korkarım veda bile etmeyeceksin. Her zaman siyaset, siyaset, siyaset... bıktım siyasetten!"

"Ben de," dedi tembelce esneyen Atsineği. "O yüzden şarkı söylemeyeceksen başka şeylerden konuşalım."

"Peki, gitarı ver o hâlde. Hangi şarkıyı söylememi istiyorsun?"

"Kayıp atın baladını, sesine çok yakışıyor o."

Eski Macar baladını söylemeye başladı Zita; şarkı önce atını, sonra evini, ardından da sevdiceğini kaybeden ve kendini "Mohaç meydanında daha fazlasının kaybedildiği" düşüncesiyle avutan bir adam hakkındaydı. Bu Atsineği'nin en sevdiği şarkılardan biriydi; ateşli ve trajik ezgisi, nakarat bölümlerindeki o acılara göğüs geren sözler, ona işittiği en yumuşak müzikmiş gibi geliyordu.

Zita'nın sesi kusursuzdu; notalar ve sözler dudaklarından güçlü ve açık bir biçimde dökülüyordu; yaşama karşı duyulan o şiddetli arzuyla doluydu. İtalyanca ya da Slavca şarkıları kötü, Almanca şarkıları ise hayli kötü söylüyor olabilirdi ama Macar halk şarkılarında mükemmeldi.

Atsineği onu gözlerini iyice açarak, dudakları yarı aralık bir vaziyette dinliyordu; daha önce böyle söylediğini hiç duymamıştı. Son dizeye gelince sesi aniden titremeye başladı.

"Ah, önemli değil! Daha fazlası kaybedildi..."

Hıçkırarak sustu ve yüzünü sarmaşık yapraklarının arasına sakladı.

"Zita!" Atsineği ayağa kalktı ve gitarı elinden aldı. "Ne oldu?"

"Beni yalnız bırak!" diyip haykırarak geri çekildi Zita. "Beni yalnız bırak!"

Atsineği sessizce oturduğu yere döndü ve hıçkırıkların kesilmesini bekledi. Aniden Zita'nın kollarının boynuna dolandığını hissetti, hemen yanına, yere diz çökmüştü.

"Felice... gitme! Gitme!"

"Bunu daha sonra konuşalım," dedi. Kendini, boynuna dolanmış kollardan nazikçe uzaklaştırdı. "Önce bana seni neyin üzdüğünü anlat bakalım. Seni korkutan bir şey mi oldu?"

Sessizce başını hayır anlamında salladı.

"Seni incitecek bir şey mi yaptım?"

"Hayır." Elini, tekrar Atsineği'nin boynuna koydu.

"O hâlde ne?"

"Kendini öldürteceksin," diye fısıldadı en sonunda. "Geçenlerde, buraya gelen adamlardan biri başının derde gireceğini söylüyordu, onu işittim... sana bunu sorduğumda bana güldün!"

Kısa bir şaşkınlığın ardından, "Sevgili çocuğum, bunu kafanda çok abartmışsın," dedi Atsineği. "Büyük olasılıkla bir gün öldürüleceğim... bu bir devrimci olmanın doğal sonucudur. Ama bu hemen şimdi ö...öl...öldürüleceğim anlamına gelmiyor, bunun için ortada bir neden yok. Diğer insanlardan daha fazla risk alıyor değilim."

"Diğer insanlar mı?.. Bana ne diğer insanlardan! Beni sevseydin bu şekilde gitmez, beni gece boyu uyanık, yakalanıp yakalanmadığını düşünür vaziyette bırakmazdın. Uykuya dalınca öldüğünü görüyorum rüyalarımda. Bana şuradaki köpeğe verdiğin kadar bile değer vermiyorsun!"

Atsineği ayağa kalktı ve yavaşça terasın diğer ucuna doğru yürüdü. Böyle bir sahneye hiç mi hiç hazır değildi, ona nasıl yanıt vereceğini bilemiyordu. Evet, Gemma haklıydı, yaşamını çözmek için çok çalışması gereken bir karışıklığın içine sokmuştu.

Biraz sonra geri dönerek, "Otur da bu konuyu sessizce konuşalım," dedi. "Sanırım birbirimizi yanlış anladık, ciddi olduğunu bilseydim elbette gülmezdim. Bana canını sıkan şeyi açıkça anlat, eğer bir yanlış anlama varsa açıklığa kavuşturalım."

"Açıklığa kavuşturulacak bir şey yok. Bana beş paralık değer vermediğini görebiliyorum."

"Sevgili çocuğum, birbirimize karşı açık sözlü olursak daha iyi ederiz. İlişkimiz hakkında her zaman dürüst olmaya çalıştım, seni asla aldatmadığımı..."

"Ah, hayır! Yeterince dürüst oldun, bir fahişeden fazlası olduğumu düşünüyormuş gibi yapmadın hiç... senden önce başka birçok adamın elinden geçmiş ikinci el bir süs, bir süprüntü..."

"Sus Zita! Hayatımda hiçbir insan, hiçbir varlık için bu şekilde düşünmedim."

"Beni hiç sevmedin," diye ısrar etti asık suratlı bir şekilde.

"Hayır, seni hiç sevmedim. Beni dinle ve hakkımda elinden geldiğince daha az incitici şeyler düşün."

"Senin hakkında incitici şeyler düşündüğümü kim söyledi? Ben..."

"Bekle bir dakika. Şunu söylemek istiyorum: Geleneksel ahlak kurallarına ne inancım var ne de onlara saygı duyuyorum. Benim için erkek ve kadın arasındaki ilişkiler yalnızca kişisel hoşlanma ve hoşlanmama meselesidir..."

"Ve para," diye sözünü kesti Zita, acımasız bir gülüşle. Atsineği irkilerek bir an için durakladı.

"Bu, kuşkusuz işin çirkin yanı. Ama inan bana, benden hoşlanmadığını ya da bundan tiksindiğini düşünseydim, asla sana bunu önermez, seni ikna etmek için konumundan yararlanmazdım. Bunu hayatımda hiçbir kadına yapmadım, hiçbir kadına ona karşı hislerim hakkında yalan söylemedim. Bana güvenmelisin, doğruyu söylüyorum..."

Bir an durdu ama Zita yanıt vermedi.

"Bence, eğer bir erkek dünyada yapayalnızsa," diye devam etti. "Bir... bir kadının varlığına ihtiyaç duyuyorsa, ona çekici gelen ve kendisinden tiksinmeyen bir kadın bulabiliyorsa, bu kadının ona vermeyi istediği hazzı, minnettar ve arkadaşça duygular içinde, daha yakın bağlar kurmaksızın kabul edebilir. İki taraf açısından da adaletsizlik, hakaret ya da aldatma söz konusu olmadığı sürece bunda bir zarar görmüyorum. Seninle tanışmadan

önce başka erkeklerle ilişki kurmuş olmana gelince, bu konuda düşünmedim bile. Yalnızca bu bağın ikimiz için de hoş ve zararsız olacağını, bezdirici hâle geldiği an her ikimizin de bu bağı koparmakta özgür olacağını düşündüm. Eğer hatalıysam... sen buna farklı şekilde bakmaya başladıysan... o zaman..."

Yeniden durakladı.

"O zaman?" diye fısıldadı Zita, başını kaldırmadan.

"O zaman yanlış davranmışım demektir ve çok özür dilerim. Ama niyetim bu değildi."

"'Niyetim bu değildi', 'şöyle düşündüm', 'böyle düşündüm'... Felice, sen demirden mi yapıldın? Hayatında hiçbir kadını sevmedin mi, seni sevdiğimi göremiyor musun?"

Atsineği ani bir heyecanla sarsıldı, biri ona "Seni seviyorum," demeyeli o kadar uzun zaman olmuştu ki. Zita hemen ayağa fırladı ve kollarını ona doladı.

"Felice, benimle gel! Bu korkunç ülkeden, bu insanlardan, siyasetlerinden uzaklaşalım! Onlarla ne ilgimiz var bizim? Gel, birlikte mutlu olalım. Eskiden yaşadığın yere, Güney Amerika'ya gidelim."

Söylediklerinin çağrıştırdığı fiziksel dehşetle kendine geldi, Zita'nın ellerini boynundan ayırdı ve sıkıca tuttu.

"Zita! Sana söylediğim şeyi anlamaya çalış lütfen. Seni sevmiyorum, sevseydim de seninle gelmezdim. Görevim İtalya'da, yoldaşlarım..."

"Ve benden daha çok sevdiğin biri!" diye haykırdı hiddetle. "Ah, seni öldürebilirim! Önem verdiğin yoldaşların değil... Kim olduğunu biliyorum!"

"Sus!" dedi sessizce. "Heyecanlısın, kafanda bir şeyler kurguluyorsun."

"Sinyora Bolla'yı düşündüğümü mü sanıyorsun? O kadar kolay kül yutmam ben! Onunla yalnızca siyaset konuşuyorsun; ona, bana verdiğinden daha fazla önem verdiğini sanmıyorum. Benim söz ettiğim, Kardinal!"

Atsineği sanki vurulmuş gibi irkildi.

"Kardinal mi?" diye yineledi mekanik bir sesle.

"Evet, buraya sonbaharda vaaz vermek için gelen Kardinal Montanelli. Onun arabası geçerken yüzünü görmedim mi sanıyorsun? Kireç gibi olmuştun. Ne oldu? Adını andığım için mi yaprak gibi titriyorsun?"

Atsineği ayağa kalktı.

Son derece ağır ve yumuşak bir biçimde "Neden söz ettiğini bilmiyorum," dedi. "Ben... ben Kardinalden nefret ediyorum. O en büyük düşmanım."

"Düşman ya da değil, onu şu dünyada kimseyi sevmediğin kadar seviyorsun. Yüzüme bak ve bunun doğru olmadığını söyle! Söyleyebilir misin!"

Arkasını döndü ve bahçeye baktı. Zita sinsice ona baktı, yaptığı şey yüzünden korkmuştu, Atsineği'nin sessizliğinde tüyler ürperten bir şey vardı. Sonunda korkmuş bir çocuk gibi ona doğru süzüldü ve uysalca kol yenini çekti. Atsineği döndü.

"Bu doğru," dedi.

XI

"Fakat onunla dağlarda, başka bir yerde b...bu...buluşamaz mıyım? Brisighella benim için epey riskli bir yer."

"Romagna'nın her santimetrekaresi sizin için riskli, yine de Brisighella şu anda diğer yerlerden daha güvenli."

"Neden?"

"Birazdan anlatacağım. Mavi ceketli şu adamın yüzünüzü görmesine izin vermeyin, tehlikeli biridir. Evet, korkunç bir fırtınaydı; asmaları uzun zamandır bu kadar kötü hâlde gördüğümü anımsamıyorum."

Atsineği kollarını masaya uzattı ve bitkinlikten ya da şaraptan yıkılmış bir adam gibi, yüzünü kollarına gömdü. Yeni gelen mavi ceketli, tehlikeli denen adam ise hızla etrafına göz attı ve

son mahsülleri hakkında konuşup şarap içen iki çiftçi ile başını masaya dayamış uyuklayan bir dağlı gördü sadece. Marradi gibi yerlerde alışıldık bir görüntüydü bu, mavi ceketin sahibi besbelli onları dinleyerek eline bir şey geçemeyeceğine ikna olmuştu, zira şarabını bir yudumda içti ve ağır ağır dışarıdaki odaya doğru geçti. Orada tezgâha yaslanıp dikilerek mekân sahibiyle tembel tembel dedikoduya girişti, yine de ara sıra gözünün ucuyla açık kapıdan masadaki üç kişiye bakıyordu. İki çiftçi şaraplarını yudumlayarak yerel lehçeyle hava durumundan konuşmaya devam ediyordu, Atsineği ise deliksiz uyuyan biri gibi horlamaya başlamıştı.

En sonunda casus, şarap evinde zaman kaybetmeye değecek bir şey olmadığına karar vermiş gibiydi. Hesabını ödedi, sallana sallana binadan çıkıp dar sokağın aşağısına doğru yürümeye koyuldu. Esneyip gerinen Atsineği başını masadan kaldırdı, uykulu bir edayla keten gömleğinin yenleriyle gözlerini ovuşturdu.

Cebinden büyükçe bir çakı çıkarıp masadaki çavdar ekmeğinden bir parça keserken, "Ucuz atlattık," dedi. "Sizi son zamanlarda çok endişelendiriyorlar mı, Michele?"

"Ağustosun sineğinden beterler. Bir an bile huzur yok, insan nereye giderse gitsin ortalıkta dolanan bir casus oluyor. Eskiden dolaşmaya çekindikleri dağlarda bile iki üç kişilik gruplar hâlinde dolaşmaya başladılar, öyle değil mi Gino? Bu yüzden sizin Domenichino ile buluşmanızı kasabada ayarladık."

"Tamam ama neden Brisighella? Sınır kasabaları her zaman casus kaynar."

"Brisighella artık büyük bir yer. Ülkenin her yanından kutsal yer için gelen ziyaretçilerle, hacılarla dolup taşıyor."

"Ama yol üstünde değil ki."

"Roma yolundan çok uzakta değil ve Paskalya için yola düşen ziyaretçilerin büyük çoğunluğu oraya ayini dinlemek için uğruyor."

"Brisighella'da özel bir şey olduğunu b...bi...bilmiyordum."

"Kardinal orada. Geçen aralıkta vaaz vermek için Floransa'ya gidişini anımsamıyor musunuz? Aynı Kardinal Montanelli'den söz ediyorum. Büyük bir heyecan yarattığını söylüyorlar."

"Vaazlarını dinlemeye gitmedim hiç."

"Ama insanlar onu aziz olarak görmeye başladı, böyle bir ün kazandı."

"Bunu nasıl başardı?"

"Bilmiyorum. Sanırım bunun nedeni tüm gelirini bağışlaması ve yıllık dört beş *scudi* ile bir mahalle papazı gibi yaşaması."

"Ah, bundan daha fazlası var," diye araya girdi Gino. "Yalnızca para bağışlamakla kalmıyor, tüm yaşamını fakirlere bakarak, hastaların iyi tedavi edilip edilmediğini kontrol ederek, sabahtan akşama sorun ve şikâyetleri dinleyerek geçiriyor. Papazlara sizden daha düşkün değilim Michele ama Monsenyör Montanelli diğer kardinallere benzemez."

"Bense, bir düzenbazdan daha ahmak olduğunu söyleyebilirim," dedi Michele. "Ama yine de insanlar ona deli oluyor, hacıların son yeni hevesi, onca yolu gidip onun kutsamasını almak. Domenichino bir seyyar satıcı gibi, elinde bir sepet ucuz haç ve tespihle gitmeyi düşündü. İnsanlar bunları alıp Kardinalden dokunmasını ister, sonra da nazardan korumak için bebeklerinin boyunlarına asarlar."

"Bekleyin bir dakika. Ben... nasıl... nasıl olacak da bir hacı gibi gideceğim oraya? Bu kisve bana g...ga...gayet yakışır ama kendimi Brisighella'da buradaki kimliğimle göstermem bir işe yaramaz; yakalanırsam size karşı bir k...ka...kanıt olur bu."

"Yakalanmayacaksınız, sizin için pasaport ve diğer şeylerle birlikte kusursuz bir sahte kimlik hazırladık."

"Kime ait bu kimlik?"

"Yaşlı bir İspanyol hacı... Sierra'dan gelen tövbekâr bir haydut. Geçen yıl Ancona'da hastalandı, arkadaşlarımızdan biri merhamete gelerek onu bir ticaret gemisine aldı ve arkadaşlarının

olduğu Venedik'te indirdi, adam da minnettarlığını göstermek için belgelerini bize bıraktı. Tam sizin işinize yarayacak belgeler."

"Tövbekâr bir h...ha...haydut mu? Ama ya polis ne o...o...olacak?"

"Ah, hiçbir sorun yok! Kürek cezasını birkaç yıl önce doldurdu, o zamandan bu yana da ruhunu kurtarmak için Kudüs ve onun gibi yerlere gitti. Bir başkası sanarak yanlışlıkla oğlunu öldürmüş ve bir pişmanlık krizi içinde gidip polise teslim olmuş."

"Çok mu yaşlıydı?"

"Evet ama beyaz bir sakal ve perukla bunu hâllederiz. Eşkali diğer yönlerden size tam olarak uyuyor. Bir bacağı aksayan ve yüzünde sizinki gibi bir kılıç yarası olan eski bir asker. Ayrıca o da İspanyol... anlıyorsunuz ya, İspanyol hacılarla karşılaşırsanız onlarla rahatlıkla konuşabilirsiniz."

"Domenichino'yla nerede buluşacağım?"

"Size haritada göstereceğimiz kavşakta hacılara katılacaksınız, dağlarda yolunuzu kaybettiğinizi söyleyeceksiniz. Sonra kasabaya ulaşınca diğerleriyle birlikte Kardinalin sarayının önündeki pazar yerine gideceksiniz."

"Ah, bir aziz olmasına r...ra...rağmen s...sa...sarayda yaşamayı başarıyor demek ha?"

"Sadece bir kanadında yaşıyor, geri kalanını hastaneye çevirdi. Hepiniz orada onun gelmesini ve hayır duasını okumasını bekleyeceksiniz. Domenichino sepetiyle gelecek ve size 'Hacılardan mısın baba?' diyecek. Siz de 'Sefil bir günahkârım,' yanıtını vereceksiniz. Ardından sepetini yere bırakacak ve gömleğinin koluyla yüzünü silecek, ona bir tespih için altı *soldi* vermeyi teklif edeceksiniz."

"O da tabii konuşabileceğimiz bir yer ayarlayacak?"

"Evet, insanlar Montanelli'ye bakakalmışken size buluşma yerinin adresini vermek için bir hayli zamanı olacaktır. Bizim planımız buydu ama hoşunuza gitmediyse Domenichino'ya haber verip başka bir şey ayarlayabiliriz."

"Hayır, bu iş görür. Yalnız şu sakal ve peruk doğal gözüküyor mu, bir ona bakalım."

• • •

"Hacılardan mısın baba?"

Piskoposluk sarayının merdivenlerine oturan Atsineği, yeni peruğunun dağınık beyaz tutamları arasından bakarak, güçlü bir aksan ve kısık, titreyen bir sesle parolayı söyledi. Domenichino omzundan deri kayışı sıyırdı ve bir sürü dinî ıvır zıvırla dolu sepetini basamaklara bıraktı. Basamaklarda oturan, pazar yerinde bekleyen köylü ve hacı kalabalığı onları fark etmemişti bile, yine de tedbiri elden bırakmamak için havadan sudan bir sohbet tutturdular. Domenichino yerel lehçeyle, Atsineği ise arasına İspanyolca karışmış bozuk bir İtalyancayla konuşuyordu.

"Ekselansları! Ekselansları dışarı çıkıyor!" diye bağırdı kapının yanındaki insanlar. "Yana çekilin! Ekselansları geliyor!"

İkisi de ayağa kalktı.

"Al baba," dedi Domenichino, Atsineği'nin eline kâğıda sarılı ufak bir heykel koydu. "Bunu da al ve Roma'ya varınca benim için dua et."

Atsineği heykeli göğsüne soktu ve üst basamakta durmuş, uzanan kollarıyla insanları kutsayan mor cübbeli, kırmızı takkeli adama bakmak için döndü.

Montanelli ağır ağır basamaklardan indi, insanlar ellerini öpmek için çevresine doluşuyordu. Birçoğu diz çökmüş, o geçerken cübbesinin eteğini dudaklarına götürmeye çalışıyordu.

"Huzur sizinle olsun evlatlarım!"

Tiz ve berrak sesin duyulmasıyla birlikte Atsineği başını öne eğdi, böylece beyaz saçlar yüzüne döküldü, elindeki hacı asasının titrediğini gören Domenichino, hayranlıkla, "Nasıl da rol yapıyor!" dedi kendi kendine.

Yanlarında duran bir kadın eğildi ve çocuğunu basamaktan kaldırdı. "Gel Cecco," dedi. "Efendimizin çocukları kutsaması gibi, ekselansları da seni kutsasın."

Atsineği yine bir adım attı ve durdu. Ah, bu çok zordu! Tüm bu yabancılar -bu hacılar ve dağlılar- yukarı çıkıp onunla konuşabiliyor, o da ellerini çocukların saçlarına dokunduruyordu. Belki o köylü oğlana da "Sevgili çocuğum," diyordu, tıpkı bir zamanlar...

Atsineği, alt basamağa indi ve olanı biteni görmemek için sırtını döndü. Keşke bir köşeye sinip kulaklarını da sese tıkayabilseydi! Bu gerçekten de bir insanın kaldırabileceğinden çok daha fazlaydı - ona, kolunu tutup eline dokunabilecek kadar yakın, çok yakın olmak...

"Sundurmanın altına gelmez misin dostum?" dedi yumuşak bir ses. "Korkarım biraz üşümüşsün."

Atsineği'nin kalbi duracak gibi oldu. Bir an için hiçbir şey duyumsamadı ama ardından göğsünü parçalayacakmış gibi akan kanın o baş döndüren basıncı üstüne hücum etti, karıncalanıp yanan bedenine yayıldı; başını kaldırdı. Üstündeki ciddi, derin gözler yüzünün hâli karşısında aniden ilahi bir şefkatle yumuşadı.

Montanelli "Biraz geri çekilin dostlarım," dedi kalabalığa dönerek. "Onunla konuşmak istiyorum."

İnsanlar birbirleriyle fısıldaşarak ağır ağır geriledi. Dişleri kenetlenmiş, gözleri yerde, hareketsiz bir hâlde oturan Atsineği omzunda Montanelli'nin elinin nazik dokunuşunu hissetti.

"Büyük bir sıkıntın olmalı. Sana yardımcı olabilir miyim?"

Atsineği sessiz kalarak, olumsuz anlamda başını salladı.

"Hacı mısın?"

"Sefil bir günahkârım."

Montanelli'nin sorusunun parolaya olan tesadüfi benzerliği umutsuzluk içindeki Atsineği'ne bir fırsat gibi göründü, düşünmeksizin yanıt verdi. Omzunu âdeta yakan elin nazik basıncı altında titremeye başlamıştı.

Kardinal ona yaklaşmak için eğildi.

"Belki de benimle yalnız konuşmak istersin? Eğer sana yardım etmek için yapabileceğim bir şey varsa..."

Atsineği ilk kez dosdoğru Montanelli'nin gözlerine baktı, öz denetimini geri kazanmaya başlamıştı.

"Yararı olmaz," dedi. "Durum umutsuz."

Kalabalığın içinden bir polis memuru öne çıktı.

"Araya girdiğim için affedin ekselansları. Sanırım ihtiyar adamın aklı pek yerinde değil. Tamamen zararsız, belgeleri de tam, o yüzden ona müdahale etmedik. Çok büyük bir suç nedeniyle kürek cezasına çarptırılmış, şimdi kefaretini ödüyor."

Kafasını yavaşça sallayan Atsineği, "Çok büyük bir suç," diye yineledi.

"Teşekkür ederim baş komiser, lütfen biraz kenara çekilin. Eğer bir insan gerçekten pişmanlık duyuyorsa hiçbir şey umutsuz değildir dostum. Bu akşam bana gelir misiniz?"

"Ekselansları kendi öz oğlunun ölümünden suçlu olan bir adamı kabul eder mi?"

Soruda neredeyse meydan okuyan bir ton vardı, Montanelli irkildi ve sanki soğuk bir rüzgâr esiyormuş gibi titredi.

"Ne yapmış olursan ol, seni yargılamamı Tanrı yasaklar!" dedi ciddiyetle. "O'nun gözünde hepimiz aynı şekilde suçluyuzdur, bütün doğru işlerimiz de kirli birer paçavra gibidir. O'nun bir gün beni kabul etmesi için dua ettiğim gibi, eğer bana gelecek olursan, ben de seni kabul edeceğim."

Atsineği aniden tutkulu bir biçimde ellerini uzattı ona.

"Dinleyin! Hepiniz dinleyin ey Hristiyanlar!" dedi. "Eğer bir adam tek oğlunu... kendisine güvenen, kendisini seven oğlunu, etinden ve kanından olan oğlunu öldürmüşse; yalanlarla ve ihanetle onu bir ölüm tuzağına çekmişse, o adam için yeryüzünde ya da cennette umut var mıdır? Günahımı Tanrı'nın ve insanların önünde itiraf ettim, insanların bana biçtiği cezayı çektim, gitmeme izin verdiler ama Tanrı ne zaman, 'Yeter' diyecek? Hangi hayır duası ruhumu O'nun lanetinden kurtaracak? Hangi af, yaptığım şeyi telafi edecek?"

Atsineği'nin sözlerinin ardından etrafı kaplayan ölüm sessizliği içerisinde, insanlar Montanelli'ye baktı ve göğsündeki haçın inip kalktığını gördüler.

En sonunda gözlerini kaldırdı ve bir türlü sabit duramayan eliyle onu kutsadı.

"Tanrı merhametlidir," dedi. "Yükünü O'nun tahtının önüne ser, zira şöyle yazılmıştır: 'İncinmiş ve alçakgönüllü bir kalbi hor göremezsiniz.'"

Döndü ve pazar alanının bir ucundan diğer ucuna doğru yürüdü; sık sık durup insanlarla konuşuyor, çocuklarını kollarına alıyordu.

Atsineği o akşam, heykelin sarıldığı kâğıtta yazılı direktifleri takip ederek belirlenmiş buluşma yerine gitti. Burası, "hizbin" etkin bir üyesi olan kasaba sakini bir doktorun eviydi. Komplocuların çoğu şimdiden toplanmıştı; Atsineği'nin gelişiyle kapıldıkları sevinç ona bir önder olarak popülerliğinin yeni bir kanıtını sunuyordu – tabii bir kanıta ihtiyacı olduğu söylenebilirse.

"Sizi yeniden gördüğümüze bir hayli sevindik," dedi doktor. "Tabii sizi görmeye devam etmek bizi daha da sevindirecek. Korkunç derecede riskli bir iş bu, ben bu plana özellikle karşıydım. O polis denen sıçanların, bu sabah pazar yerinde sizi fark etmediğine emin misiniz?"

"Ah, beni fazlasıyla f...fa...fark ettiler ama t...ta...tanımadılar. Domenichino işini mükemmelen b...ba...başardı. Ama o nerede? Onu göremiyorum."

"Henüz gelmedi. O hâlde hiçbir sorun çıkmadan idare ettiniz? Kardinal sizi kutsadı mı?"

"Kutsama mı? Ah, bu hiçbir şey değil," dedi kapıdan içeri giren Domenichino. "Rivarez, siz Noel pastası gibi sürprizlerle dolu bir insansınız. Daha kaç yeteneğinizle bizi şaşkına çevireceksiniz acaba?"

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu Atsineği bezgin bir şekilde. Kanepede arkasına yaslanmış, sigara içiyordu. Üstünde

hâlâ hacı kıyafetleri vardı ama beyaz sakal ve peruk yanında duruyordu.

"Bu kadar iyi bir oyuncu olduğunuzu hiç bilmiyordum. Hayatımda bu kadar büyüleyici bir biçimde yapılan bir iş daha görmedim. Neredeyse ekselanslarını ağlatacaktınız."

"Bu nasıl oldu? Bize de anlatın Rivarez."

Atsineği omuzlarını silkti. Suskun bir havadaydı, ondan laf alamayacağını anlayan diğerleri Domenichino'dan anlatmasını istediler. Pazar meydanındaki sahne anlatılınca diğerlerinin kahkahalarına katılmayan genç bir işçi, aniden lafa daldı:

"Çok zekice elbette ama ustaca bir rolün kime ne yararı olacak, onu anlamıyorum."

"Şu yararı olacak," diye söze girdi Atsineği. "Bu bölgede istediğim her yere gidebilir, canımın istediği her şeyi yapabilirim artık. Tek bir adamın, tek bir kadının ya da çocuğun bile aklından benden şüphelenmek geçmez. Bu öykü, yarına dek her yere yayılır, bir casusla karşılaştığımda şöyle düşünecektir: 'İşte şu deli Diego, pazar yerinde günahlarını itiraf eden adam.' Bu bir avantaj elbette."

"Evet, anlıyorum. Yine de keşke bu iş Kardinali aptal yerine koymadan yapılabilseydi. Böyle bir oyunu hak etmeyecek kadar iyi biri o."

"Bana da gayet iyi biri gibi geldi," diye onayladı Atsineği sıkkın bir ifadeyle.

"Saçmalık Sandro! Burada kardinal istemiyoruz!" dedi Domenichino. "Üstelik Monsenyör Montanelli fırsatı varken Roma'daki görevi kabul etmiş olsaydı Rivarez onu kandıramazdı."

"O görevi kabul etmedi çünkü buradaki görevini bırakmak istemedi."

"Daha büyük bir ihtimalle de, Lambruschini'nin ajanları tarafından zehirlenmek istemediği için gitmedi. Onunla bir dertleri var, bundan emin olabilirsin. Bir kardinal, hele de böyle popüler bir kardinal Tanrı'nın unuttuğu böyle küçük bir delikte tıkılı kal-

mayı 'tercih ediyorsa', hepimiz bunun ne anlama geldiğini biliyoruz, değil mi Rivarez?"

Atsineği sigara dumanından halkalar yapıyordu. "Belki de bu 'kırık ve pişmanlık dolu' bir kalp vakasıdır," diye yorum yaparken, bir yandan da başını geriye yaslayıp süzülen halkaları izledi. "Beyler, artık işimize bakalım," diye tamamladı sözlerini.

Silahların gümrükten kaçırılması ve saklanması üstüne kurdukları çeşitli planları ayrıntılarıyla tartışmaya başladılar. Atsineği büyük bir dikkatle dinliyor, hatalı bir açıklama ya da tedbirsiz bir öneri gelirse araya girip sertçe müdahale ediyordu. Herkes konuşmasını tamamladıktan sonra tartışılmaksızın kabul edilen birkaç pratik öneri getirdi. Ardından da toplantı bitti. En azından Atsineği güvenli bir şekilde Toskana'ya dönene kadar, polisin dikkatini çekebilecek geç saat toplantılarından kaçınılması gerektiğine karar verilmişti. Saat onu biraz geçmişti, bazı özel noktaları tartışmak için bir alt komite oluşturan doktor, Atsineği ve Domenichino dışında herkes gitmişti. Uzun ve hararetli bir tartışmanın ardından Domenichino saatine baktı.

"Saat on bir buçuk, daha fazla kalamayız yoksa gece bekçisi bizi görebilir," dedi.

"Bekçi ne zaman geçiyor?" diye sordu Atsineği.

"On iki gibi, o gelmeden evde olmak istiyorum. İyi geceler Giordani... Rivarez, birlikte yürüyelim mi?"

"Hayır, bence ayrı ayrı daha güvenli olur. Sizi yeniden görecek miyim peki?"

"Evet, Castel Bolognese'de. Nasıl bir kılığa gireceğim henüz belli değil ama parolayı biliyorsunuz zaten. Sanırım buradan yarın ayrılacaksınız?"

Atsineği aynanın önüne geçmiş, dikkatlice sakalını ve peruğunu takıyordu.

"Evet, yarın sabah, hacılarla birlikte. Ertesi gün hastalanıp, herkesten geride, bir çoban kulübesinde kalacağım, sonra da kes-

tirme bir yoldan dağlara çıkacağım. Sizden önce oraya varmış olurum. İyi geceler."

Atsineği hacıların konaklaması için açılan büyük, boş ambarın kapısından içeri bakıyordu ki katedralin çan kulesi saatin on iki olduğunu haber verdi. Yerde kimisi horul horul horlayan hantal cüsseler uzanmıştı, içerisinin havası dayanılmaz derecede ağır ve ekşiydi. Tiksintiyle irkilerek geri çekildi, burada uyumaya çalışmak faydasız olacaktı; biraz yürüyüp en azından temiz ve sessiz bir kulübe ya da samanlık bulabilirdi.

Olağanüstü bir geceydi, muhteşem bir dolunay gökyüzünün morluğunda ışıldıyordu. Amaçsızca sokaklarda gezinmeye başladı; sabahki sahneyi bir türlü aklından çıkaramayıp kederleniyor, Domenichino'nun Brisighella'da buluşma planını kabul etmiş olduğu için hayıflanıyordu. Eğer ilk başta planın çok tehlikeli olduğunu söyleseydi elbette başka bir yer seçilebilirdi; kendisi de, Montanelli de bu berbat saçmalığı yaşamamış olurdu.

Peder ne kadar da değişmişti! Ama sesi hiç değişmemişti doğrusu; tıpkı eski günlerdeki, ona "Sevgili evladım," dediği günlerdeki gibiydi.

Gece bekçisinin feneri sokağın diğer ucunda belirdi. Atsineği, dar, kıvrımlı bir ara sokağa girdi. Birkaç metre yürümüştü ki kendini piskoposluk sarayının sol kanadına yakın olan Katedral meydanında buldu. Meydan ay ışığıyla yıkanmıştı sanki ve görünürlerde kimse yoktu; katedralin yan kapılarından birinin aralık olduğunu fark etti. Zangoç kapatmayı unutmuş olmalıydı. İçeri girip, o boğucu ambar yerine sıralardan birinde uyuyabilirdi, sabah, zangoç gelmeden önce de dışarı süzülürdü; biri onu bulacak olsa bile, deli Diego'nun bir köşede dua ederken içeride kapalı kaldığı rahatlıkla öne sürülebilirdi.

Kapıda bir an durup içerisini dinledi, sonra da topallığına rağmen muhafaza etmeyi başardığı sessiz adımlarıyla içeriye girdi. Ay ışığı pencerelerden içeri süzülmüş, mermer zeminde geniş şeritler oluşturmuştu. Hele mihrap yerinde her şey gün

ışığı altındaymışçasına açık bir biçimde görünüyordu. Kardinal Montanelli, mihraba çıkan basamakların ayağında, başı açık, elleri kenetlenmiş bir vaziyette tek başına diz çökmüştü.

Atsineği gölgelerin içine geri çekildi. Montanelli onu görmeden, sıvışabilir miydi acaba? Bu kuşkusuz en akıllıca şey, belki de yapabileceği en insaflı hareket olurdu. Yine de biraz yakınına gitmenin, Pederin yüzüne bir kez daha bakmanın ona ne zararı olurdu ki... hem şu anda bir kalabalık da yoktu, sabahki o berbat komediyi sürdürmek zorunda değillerdi. Belki de bu son şansıydı... Pederin onu görmesi gerekmezdi, sessizce yaklaşıp bakabilirdi... bir kereliğine. Sonra görevine geri dönerdi.

Sütunların gölgelerinde kalarak usulca mihraba uzanan korkuluklara doğru ilerledi, mihraba yakınlaşınca yan girişte bir an duraksadı. Piskoposluk tahtının gölgesi onu gizleyecek kadar genişti, soluğunu tutarak karanlıkta diz çöktü.

"Zavallı oğlum! Ah, Tanrım, zavallı evladım!"

Bu kesik fısıltı öylesine bitimsiz bir çaresizlikle doluydu ki Atsineği kendini tutamayıp titredi. Ardından derin, ağır, gözyaşına bulanmamış hıçkırıklar duyuldu, Montanelli'nin fiziksel acı çeken biri gibi ellerini birleştirip sıktığını gördü.

Bu kadar kötü olacağını düşünmemişti. Kendini şuna ikna edebilmek için ne kadar çok uğraşmıştı hâlbuki: "Bunu dert etmeme hiç gerek yok, o yara uzun zaman önce iyileşti..." Şimdi, tüm o yılların ardından önünde açılıvermişti işte yarası, hâlâ kanadığını görüyordu. Ve şimdi, en sonunda onu iyileştirmek nasıl da kolaydı! Yalnızca elini kaldırması, öne adım atıp, "Peder, benim," demesi yeterliydi. Saçındaki beyaz tutamla Gemma vardı bir de. Ah, affedebilseydi! Derinlere işlemiş o geçmişi belleğinden söküp atabilseydi... Hintli denizciyi, şeker plantasyonunu, varyete gösterilerini! Şundan emindi ki bu benzersiz bir ıstıraptı... affetmeyi istemek, affetmeyi arzulamak ama bunun olanaksız olduğunu bilmek... elinden gelmezdi, affetmeye cesaret edemezdi.

Montanelli en sonunda ayağa kalktı, haç çıkarıp mihraba arkasını döndü. Atsineği de iyice gölgeye sindi; görülecek diye, kalbinin atışı onu ele verecek diye korkudan titriyordu, sonra rahatlayarak derin bir soluk verdi. Montanelli, yanından, mor cübbesi yanağına değecek kadar yakınından geçip gitmiş, onu görmemişti işte.

Onu görmemişti... Ah, ne yapmıştı? Bu son şansıydı... bu kıymetli an son şansıydı ve elinden kayıp gitmesine izin vermişti. Ayağa fırladı ve ışığa çıktı.

"Peder!"

Tavanın kemerlerinde çınlayıp sönen kendi sesi, içini akıl almaz bir dehşetle doldurdu. Yeniden gölgeye sindi. Montanelli sütunun yanında taş kesilmiş, ölümün dehşetiyle dolmuş, kocaman açılmış gözlerle durmuş, boşluğu dinliyordu. Atsineği sessizliğin ne kadar uzun sürdüğünü bilemiyordu, bir an kadar kısa da olabilirdi, sonsuzluk kadar uzun da. Ani bir şokla kendine geldi. Montanelli sanki düşecek gibi sallanmaya başlamıştı, dudakları başta sessizce kıpırdadı.

"Arthur!" diye hafif bir fısıltı çıktı. "Evet, su derin..."

Atsineği öne çıktı.

"Affedin beni ekselansları! Sizi pederlerden biri sandım."

"Ah, o hacı mıydınız siz?" Montanelli hemen kendini toparladı ancak Atsineği elindeki safir yüzüğün parıltısından hâlâ titrediğini görebiliyordu. "Bir şeye mi ihtiyacın var dostum? Geç oldu, katedral geceleri kapalıdır."

"Hata yaptıysam beni affedin ekselansları. Kapıyı açık gördüm, dua etmek için içeri girdim, dua eden bir papaz gördüğümü sandım, şunu kutsamasını istemek için bekledim."

Domenichino'dan aldığı küçük teneke haçı çıkardı. Montanelli haçı eline aldı ve yeniden mihraba çıkıp haçı bir süre mihrabın üstüne koydu.

"Al evladım ve kalbini ferah tut, Efendimiz şefkatli ve merhametlidir," dedi. "Roma'ya git, O'nun vekilinden, Papa'dan seni kutsamasını iste. Esen kal!"

Atsineği başını öne eğerek hayır duasını kabul etti ve yavaşça döndü.

"Dur!" dedi Montanelli.

Bir eli mihrabın korkuluğunda, dikiliyordu.

"Roma'da Kutsal Komünyon'a katılınca, derin kederler içinde olan biri için de dua et," dedi. "Ruhunda Efendimizin elini tüm ağırlığıyla hisseden biri için."

Sesinde neredeyse gözyaşları vardı, Atsineği'nin kararlılığı çözüldü. Az kalsın kendini ele verecekti. Sonra aklına yeniden varyete gösterisi geldi ve Yunus gibi, öfke duymakta ne kadar da haklı olduğunu anımsadı.

"Ben kimim ki O dualarımı duysun? Bir cüzzamlı, toplumdan kovulmuş bir adam! Eğer O'nun tahtına erişebilseydim, sizin gibi kutsal bir yaşam, lekesiz, gizli utançlar saklamayan bir ruh sunabilseydim..."

Montanelli aniden sözünü kesti.

"Benim sunabileceğim tek bir şey var," dedi. "Kırık bir kalp."

• • •

Birkaç gün sonra Atsineği, Pistoia'dan posta arabasıyla Floransa'ya geri döndü. Dosdoğru Gemma'nın evine gitti ama evde yoktu. Sabah geri geleceğini bildiren bir mesaj bıraktıktan sonra, çalışma odasının Zita tarafından tekrar işgal edilmemiş olduğunu umarak evine döndü. Kadının kıskanç serzenişleri, tıpkı bir dişçi törpüsünün sinir bozan sesi gibi, bu gece onu delirtebilirdi.

"İyi akşamlar Bianca," dedi hizmetçi kapıyı açınca. "Bayan Reni bugün buralarda mıydı?"

Hizmetçi şaşkın gözlerle ona baktı.

"Bayan Reni mi? Kendisi döndü mü ki efendim?"

"Ne demek istiyorsun?" Kaşları çatık, paspasın üstünde donakalmıştı.

"Sizden hemen sonra aniden gitti, yanına da hiçbir eşyasını almadı. Gittiğini bile söylemedi."

"Benden hemen sonra mı? Yani, o...o...on beş gün önce mi?"

"Evet efendim, aynı gün; bütün eşyası altüst hâlde duruyor. Tüm komşular bundan bahsediyor."

Tek kelime etmeden eşikten geri döndü ve ara yoldan hızla Zita'nın kaldığı daireye gitti. Odalarda hiçbir şeye dokunulmamıştı, ona verdiği hediyelerin hepsi her zamanki yerindeydi, ortalıkta bir mektup ya da çiziktirilmiş başka bir şey de yoktu.

"Efendim, yaşlı bir kadın geldi," dedi kafasını kapıdan uzatan Bianca.

Atsineği kızgınlıkla döndü.

"Ne istiyorsun? Beni buraya kadar izledin mi?"

"Yaşlı bir kadın sizi görmek istiyor da..."

"Ne istiyormuş? Onunla g...gö...görüşemeyeceğimi söyle, meşgulüm."

"Siz gittiğinizden beri neredeyse her akşam geldi, sizin ne zaman döneceğinizi sordu durdu efendim."

"Ona n...n...ne istediğini sor. Neyse, dur, sanırım ben konuşmalıyım."

Yaşlı kadın salonunun kapısında bekliyordu. Üstü başı dökülüyordu, muşmula gibi buruşuk, kahverengi bir yüzü vardı; başına parlak renkli bir eşarp dolamıştı. Atsineği içeri girince doğruldu ve keskin siyah gözleriyle ona baktı.

"Siz topal beyefendisiniz," dedi, onu kılı kırk yaran bakışlarla baştan ayağa süzdü. "Size Zita Reni'den bir mesaj getirdim."

Çalışma odasının kapısını açtı ve kadına odaya geçmesini işaret etti. Ardından onu izleyerek odaya girdi ve Bianca duymasın diye kapıyı kapattı.

"Oturun lütfen. Şimdi, bana kim olduğunuzu söyleyin."

"Kim olduğum sizi ilgilendirmez. Size, Zita Reni'nin oğlumla birlikte uzaklara gittiğini söylemeye geldim."

"Sizin... oğlunuzla?"

"Evet, efendim, metresinizi elinizde tutmayı bilmiyorsanız, başka bir adam onu aldığında yakınamazsınız. Oğlumun damarları kanla doludur, süt ve suyla değil, Roman halkındandır o."

"Ah, çingenesiniz siz! O hâlde Zita kendi halkına geri döndü desenize?"

Kadın ona şaşkın bir küçümsemeyle baktı. Besbelli bu Hristiyanlar onlara hakaret edildiğinde bile öfkelenecek kadar erkek değillerdi.

"Siz nasıl bir adamsınız ki sizinle kalacaktı? Kadınlarımız biraz hoşlanınca ya da iyi para veriyorsunuz diye size kendilerini verebilirler ama Roman kanı eninde sonunda Roman halkına geri döner."

Atsineği'nin yüzü önceki gibi soğuk ve kıpırtısızdı.

"Bir çingene kampına mı yoksa yalnızca oğlunuzla yaşamaya mı gitti?"

Kadın kahkahalara boğuldu.

"Peşinden gidip onu geri kazanmayı mı düşünüyorsunuz? Çok geç beyefendi, bunu önceden düşünecektiniz!"

"Hayır, sadece gerçeği bilmek istiyorum, tabii bana anlatırsanız."

Kadın omuzlarını silkti, bu kadar yumuşak başlı davranan birini taciz etmeye uğraşmak zaman kaybıydı.

"O hâlde gerçek şu: Zita sizin onu bıraktığınız gün yolda oğlumla karşılaştı, onunla Roman dilinde konuştu; oğlum güzel kıyafetlerine karşın onun halkımızdan biri olduğunu anladığında o güzel yüzüne âşık oldu... *Bizim* erkeklerimizin âşık olduğu gibi... ve onu kampımıza getirdi. Bize tüm dertlerini anlattı, kalplerimiz onun için sızlayana dek oturup hıçkıra hıçkıra ağladı, zavallı kızcağız. Onu elimizden geldiğince teselli ettik, sonunda güzel kıyafetlerini çıkarıp bizim kızlarımızın giydiği şeyleri giy-

meye karar verdi, kendini oğluma teslim etti, onun kadını oldu, o da Zita'nın erkeği. Oğlum ona, 'Seni sevmiyorum' ya da 'Yapacak başka işlerim var' demez. Bir kadın gençken bir erkek ister; siz nasıl bir erkeksiniz ki kollarını boynunuza dolayan güzel bir kızı öpemiyorsunuz bile?"

"Ondan bir mesaj getirdiğinizi söylemiştiniz," diye sözünü kesti.

"Evet, bizim kamp yeri taşınınca mesajı getirmek için geride kaldım. Halkınızdan, insanlarınızın kılı kırk yaran uyuşuk kanından artık gına geldiğini, kendi halkının yanına dönmek, özgür olmak istediğini söyledi. 'Ona de ki,' dedi, 'ben bir kadınım ve onu sevdim, bu yüzden artık onun fahişesi olmayacağım.' Genç bir kız ayrılıp gitmekte haklıdır elbette. Bir kızın güzelliğiyle biraz para kazanmasında yanlış bir şey yok... güzellik bunun içindir ama Roman bir kızın sizin ırkınızdan birini *sevmekle* falan işi olmaz."

Atsineği ayağa kalktı.

"Mesajın hepsi bu mu?" dedi. "O hâlde lütfen ona doğru olanı yaptığını, mutlu olmasını dilediğimi söyleyin. Diyeceklerim bu kadar. İyi geceler!"

Bahçe kapısı kadının arkasından kapanana dek kılını kıpırdatmadan durdu, sonra da oturdu ve yüzünü elleriyle kapattı.

Bir şamar daha yemişti! Ona bir parçacık gurur, biraz olsun özsaygı kırıntısı bile kalmayacak mıydı? Bir insanın dayanabileceği her acıyı çekmişti, yüreği çamurlara sürüklenmiş, gelip geçenlerin ayakları altında ezilmişti; ruhunda aşağılanmamış, alayın demirden iziyle dağlanmamış tek bir yer kalmamıştı. Ve şimdi, yol kenarında bulup yanına aldığı bu çingene kız... onun bile elinde kamçı vardı.

Köpeği Şeytan kapıda sızlandı, Atsineği onu içeri almak için doğruldu. Köpek alışıldık çılgın mutluluk jestleriyle sahibine koştu ama kısa süre içinde bir sorun olduğunu anlayarak kilimin

üstüne, hemen yanına uzandı, soğuk burnunu hareketsiz kalmış eline dayadı.

Bir saat kadar sonra Gemma ön kapıda göründü. Kapıyı çaldı ama bakan olmadı; Atsineği'nin akşam yemeği istemediğini öğrenen Bianca, komşunun aşçısını ziyarete gitmişti. Kapıyı açık bırakmıştı, holde de ışık yanıyordu. Biraz bekleyen Gemma içeri girip Atsineği'ne bakmaya karar verdi, onunla Bailey'den gelen önemli bir mesaj hakkında konuşmak istiyordu. Çalışma odasının kapısını çaldı, içeriden Atsineği'nin sesi duyuldu: "Gidebilirsin Bianca. Hiçbir şey istemiyorum."

Usulca kapıyı açtı. Oda çok karanlıktı ama koridordaki lamba Gemma içeri girince odaya bir ışık demeti yaydı. Atsineği'nin, başı göğsüne devrilmiş vaziyette, ayaklarının ucunda uyuyan köpekle tek başına oturduğunu gördü.

"Benim," dedi.

Atsineği ayağa fırladı. "Gemma... Gemma! Ah, sana o kadar ihtiyacım vardı ki!"

Gemma tek kelime edemeden Atsineği dizlerinin üstüne çöküp ayaklarına kapanmış, yüzünü elbisesinin kıvrımları arasına gizlemişti. Tüm bedeni gözyaşlarından daha kötü olan dehşetli sarsıntılarla titriyordu sanki.

Gemma taş kesildi. Ona yardım etmek için yapabileceği hiçbir şey yoktu – hiçbir şey. En acısı da buydu. Gemma, onu acısından kurtarmak için canını verebilecek olan Gemma, durup öylece bakmak zorundaydı. Eğilip kollarını ona dolamaya, onu bağrına basmaya, bedenini siper ederek onu daha fazla acıdan ve hatadan korumaya cesaret edemezdi ki; kuşkusuz o zaman yine onun Arthur'u olurdu, kuşkusuz o gün şafak söker, gölgeler kaybolurdu.

Ah, hayır, hayır! Atsineği hiç unutabilir miydi? Onu cehenneme yollayan bizzat o değil miydi, Gemma'nın sağ eli değil miydi?

Gemma bir an daha beklerken Atsineği hızla doğruldu. Masanın yanına oturup bir eliyle gözlerini kapattı ve sanki parçalayacakmış gibi dudaklarını ısırdı.

Biraz sonra başını kaldırdı ve usulca konuştu:

"Korkarım seni ürküttüm."

Gemma ona ellerini uzattı. "Dostum," dedi, "şimdiye dek bana biraz da olsa güvenmenizi... güvenmeni sağlayacak kadar arkadaş olmadık mı? Ne oldu?"

"Yalnızca kişisel bir sorun. Endişelenmeni gerektirecek bir şey yok."

"Dinle beni," diye devam etti Gemma. Sarsıntıları yatıştırmak için Atsineği'nin ellerini tutmuştu. "Beni ilgilendirmeyen işlere burnumu sokmam. Ama sen kendi isteğinle ve iradenle bana bu kadar güvenmişken, şimdi bir parça daha güvenemez misin... sanki kız kardeşinmişim gibi. Eğer teselli veriyorsa yüzündeki maskeyi çıkarma ama kendi iyiliğin için, ruhuna maske takma."

Atsineği başını öne eğdi. "Bana karşı sabırlı olmalısın," dedi. "Korkarım ben kötü bir kardeşim ama bir bilsen... bu son hafta neredeyse aklımı yitirecektim. Yine Güney Amerika'daki gibiydi. Ve bir şekilde şeytan beni ele geçirdi..." devam edemedi.

"Derdinden payıma düşeni alamaz mıyım?" diye fısıldadı Gemma en sonunda.

Atsineği başını kadının koluna gömdü. "Tanrı'nın eli ağırdır."

3. BÖLÜM

I

Sonraki üç hafta boyunca Atsineği ve Gemma öylesine bir heyecan ve koşuşturmaca içerisindeydiler ki, kendi kişisel ilişkileri üzerine düşünecek fazla zamanları olmadı. Silahlar Papalık bölgesine güvenle sokulduktan sonra ortada hâlâ daha zor ve tehlikeli bir görev vardı: Silahları dağ mağaralarındaki ve koyaklarındaki gizli depolardan dikkat çekmeden çeşitli yerel merkezlere, oralardan da köylere taşımak. Tüm bölge casus kaynıyordu; Atsineği'nin cephaneyi emanet ettiği Domenichino, Floransa'ya bir ulak gönderip, ya hızla yardım yollamalarını ya da fazladan süre vermelerini istemişti. Atsineği görevin haziran ayının ortasına dek tamamlanması gerektiği konusunda ısrarlıydı, Domenichino ise ağır nakliyatı kötü yollardan aşırmanın zorlukları, bitmek bilmeyen engeller ve gözlerden kaçma zorunluluğunun yarattığı gecikmeler nedeniyle gitgide umutsuzluğa kapılıyordu. "Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık," diye yazdı. "Fark edilme korkusuyla hızlı çalışmaya cesaret edemiyorum ancak eğer zamanında hazır olmak istiyorsak da işi ağırdan almamalıyım. Ya bana hemen yardım gönderin ya da Venediklilere, temmuzun ilk haftasına dek hazır olamayacağımızı haber verin."

Atsineği mektubu hemen Gemma'ya götürdü. Yere oturup kaşlarını çatarak mektubu okuyan Gemma, kedinin tüylerini ters yönde okşamaya koyuldu.

"Bu kötü bir haber," dedi sonunda. "Venediklileri üç hafta boyunca bekletemeyiz."

"Elbette bekletemeyiz, bu çok saçma. D...do...domenichino da bunu a...a...anlayabilir. Biz Venediklilerin önderliğini takip etmeliyiz, onlar bizimkini değil."

"Bu Domenichino'nun hatası değil, elinden geleni yaptığı açık, olanaksızlıkların üstesinden gelemiyor."

"Sorun Domenichino'da değil, iki kişi yerine bir kişi olmasında. En azından sorumluluk sahibi bir kişi yollamalayız oraya; biri depoları korurken diğeri de nakliyatla ilgilenir. Çok haklı, yardıma ihtiyacı var."

"Ama ona nasıl yardım edeceğiz? Floransa'da gönderecek kimse yok."

"O hâlde b...be...ben kendim gitmeliyim."

Gemma sandalyesinin arkasına yaslandı ve hafifçe kaşlarını çatarak ona baktı.

"Hayır, bu işe yaramaz, çok riskli."

"Bu sorunu hâlletmek için başka bir yol b...bu...bulamazsak işe yaramak zorunda."

"O hâlde başka bir yol bulacağız. Hemen şimdi, yeniden oraya gitmen söz konusu olamaz."

Atsineği'nin alt dudağının köşelerinde inatçı bir çizgi belirdi.

"Neden söz konusu değilmiş, a...a...anlamıyorum."

"Bunu bir an sakince düşünürsen sen de anlarsın. Oradan döneli henüz beş hafta oldu, polis bu hacı işi konusunda iz üstünde, bir ipucu bulmak için her yeri tarıyor. Evet, kılık değiştirme konusunda becerikli olduğunu biliyorum ama birçok insanın seni hem Diego hem de bir köylü olarak gördüğünü unutma; topallığını ya da yüzündeki yarayı kılık değiştirerek örtemezsin."

"Dünyada bir sürü topal var."

"Evet ama Romagna'da aksayan bir ayağı, yanağında kılıç yarası ve sol kolunda seninki gibi bir hasar olan, böyle koyu teni ve böyle mavi gözleri olan çok fazla insan yok."

"Gözler sorun değil, onları belli otların yardımıyla boyayıp değiştirebilirim."

"Diğerlerini değiştiremezsin ama. Hayır, bu bir işe yaramaz. Tüm bu belirleyici özelliklerinle şimdi oraya gitmen demek, göz göre göre tuzağa düşmen demek. Mutlaka yakalanırsın."

"Ama b...bi...birileri Domenichino'ya yardım etmeli."

"Bu kadar kritik bir zamanda yakalanmanın ona bir yardımı olmaz. Tutuklanmak tüm planın suya düşmesi anlamına gelir."

Ama Atsineği'ni ikna etmek bir hayli güçtü, herhangi bir uzlaşma noktasına yanaşmayı dahi başaramadan bir süre daha tartıştılar. Gemma, onun karakterindeki inadın kaynağının nasıl da tükenmez olduğunu fark etmeye başlıyordu, haklı olduğuna bu denli emin olduğu bir konu olmasaydı büyük olasılıkla araları bozulmasın diye pes ederdi. Ama bu vicdanen kabul edemeyeceği bir durumdu, önerilen yolculuğun pratik getirisi, ona riski göze almaya değecek kadar önemli gözükmüyordu. Atsineği'nin gitme arzusunun, önemli bir siyasi zorunluluktan çok, tehlikenin yarattığı heyecana duyduğu marazi arzudan beslendiğini düşünmeden de edemiyordu. Hayatını riske atma alışkanlığındaydı, gereksiz tehlikelere kendini sürükleme eğilimi, Gemma'ya göre sessiz ama inatla karşı konması gereken bir aşırılık biçimiydi. Atsineği'nin dediğim dedik kararlılığı karşısında öne sürdüğü tüm fikirler boşa düşünce, Gemma son atışını yaptı.

"Bırak da bari şu konuda dürüst olalım, her şeyi adlı adınca konuşalım," dedi. "Seni gitmek konusunda bu kadar kararlı kılan şey, Domenichino'nun zor durumda olması değil. Bu kişisel bir arzu, sen..."

"Bu doğru değil!" diye sözünü kesti Atsineği, hararetli bir şekilde. "Ona aldırdığım yok; onu bir daha görmüşüm ya da görmemişim, umurumda değil."

Sustu, Gemma'nın yüz ifadesinden kendisini ele verdiğini anlamıştı. Gözleri bir an için buluştu, sonra tekrar ayrıldı; her ikisi de akıllarındaki ismi dillendirmemişti.

"Kurtarmak istediğim D...do...domenichino değil," diye kekeledi en sonunda, yüzünü neredeyse yarı yarıya kedinin tüyleri-

ne gömmüştü. "Eğer yardım ulaştıramazsak, işin tehlikeye gireceğinin f...fa...farkındayım, o yüzden işte."

Gemma bu zayıf, eften püften bahaneyi görmezden gelerek sanki sözü kesilmemiş gibi devam etti.

"Oraya gitmek istemenin asıl nedeni, tehlikeye atılma tutkun. Hastayken afyon var mı yok mu nasıl endişeleniyorsan, benzer bir açlığı tehlikeye atılmak için de duyuyorsun."

"Afyon isteyen ben değildim," dedi meydan okuyarak. "Afyon almam konusunda ısrar eden diğerleriydi."

"Belki de öyledir. Acılara göğüs gerebildiğin için biraz böbürleniyorsun, fiziksel rahatlama istemek ise gururunu incitiyor. Sinirsel gerilimini azaltmak için hayatını riske attığında, bu daha da gururunu okşuyor galiba. Ve her ne olursa olsun, alışılageldik türden bir özellik bu."

Atsineği kedinin başını kendine doğru çekerek, yeşil ve yuvarlak gözlerine baktı. "Bu doğru mu Pasht!" diye sordu. "Sahibenin benim hakkımda s...sö...söylediği tüm bu tatsız şeyler doğru mu sence? Bu bir hatayı kabul etme durumu mu; o b...bü...büyük hatayı kabul etme durumu? Seni bilge yaratık, sen asla afyon istemezsin, değil mi? Senin ataların Mısır'da Tanrı olarak kabul ediliyordu, kimse de k...ku...kuyruklarına basamazdı. Ama merak ediyorum, şu patilerinden birini alıp m...mu...muma tutsam, bu dünyevi acı karşısında soğukkanlı üstünlüğün ne hâle gelirdi acaba? O zaman afyon ister miydin? İster miydin, ha? Ya da belki... ölmek isterdin? Hayır kedicik, kişisel rahatımız için ölmeye hakkımız yok. Eğer teselli verecekse, birazcık haykırıp k...kü... küfredebiliriz ama patiyi ateşten çekmemeliyiz."

"Sus lütfen!" Gemma kediyi onun dizlerinden aldı ve bir taburenin üstüne koydu. "Bunlar hakkında düşünmeye senin de, benim de daha sonra zamanımız olacak. Şimdi düşünmemiz gereken, Domenichino'yu nasıl sıkıntıdan kurtaracağımız. Ne oldu Katie, ziyaretçi mi geldi? Meşgul olduğumu söyle."

"Bayan Wright size bunu yolladı hanımefendi, elden ulaştırıldı."

Titizlikle mühürlenmiş paketin içinde Bayan Wright'a yazılmış, üstünde Papalık pulu olan açılmamış bir mektup vardı. Gemma'nın eski okul arkadaşları hâlâ Floransa'da yaşıyordu ve güvenlik nedeniyle önemli kimi mektuplar onların adreslerine gönderiliyordu.

Hızla mektuba göz atan Gemma, "Bu Michele'in işareti," dedi. Mektup görünürde yaz tatilinde gittiği Apeninler'deki bir pansiyonla ilgiliydi ve kâğıdın köşesindeki iki minik mürekkep lekesi dikkat çekiyordu. "Kimyasal mürekkeple yazılmış, bunlar için kullandığımız ayraç yazı masasının üçüncü çekmecesinde. Evet, o işte."

Atsineği mektubu masaya koydu ve sayfaların üzerinden ufak bir fırçayla geçti. Gerçek mesaj kâğıdın üzerinde parlak mavi çizgilerle belirince, sırtını sandalyesine yasladı ve kahkahalarla gülmeye başladı.

"Ne yazıyor?" diye sordu Gemma telaşla. Atsineği kâğıdı ona uzattı.

"Domenichino yakalandı. Hemen gelin."

Elinde kâğıtla oturakaldı ve umutsuzluk içinde Atsineği'ne baktı.

"P...pe...pekâlâ," dedi en sonunda, yumuşak ve ironik bir biçimde ağır ağır konuşuyordu. "Şimdi gitmem gerektiğine ikna oldun mu?"

"Evet, sanırım gitmelisin," dedi içini çekerek. "Ve ben de gelmeliyim."

Hafif bir şaşkınlıkla başını kaldırdı. "Sen de mi? Ama..."

"Elbette, burada, Floransa'da kimsenin kalmaması epey münasebetsiz bir durum olacak, bunu biliyorum ama şu an birinin daha yardım eli uzanmazsa tümüyle duvara toslayabiliriz."

"Oraya götürübileceğimiz bir sürü yardım eli var."

"Ancak tam anlamıyla güvenebileceğin insanlara ait değiller. Bu görevi sorumluluk sahibi iki kişinin üstlenmesi gerektiğini az önce sen kendin söyledin. Eğer Domenichino bunu tek başına yapamadıysa senin de yapamayacağın aşikâr. Bu tip bir çalışmada senin kadar açığa çıkmış birinin herkesten daha yetersiz ve yardıma muhtaç olduğunu da unutma. Sen ve Domenichino yerine, sen ve ben yapmalıyız bu işi."

Atsineği bir süre kaşlarını çatıp düşündü.

"Evet, son derece haklısın," dedi. "Ne kadar çabuk gidersek o kadar iyi. Ama yola beraber çıkmamalıyız. Ben bu gece yola çıkarsam sen de mesela, yarın akşamüstü yola çıkan arabayla gelirsin."

"Nereye?"

"Bunu konuşmalıyız. Sanırım ben dosdoğru Faenza'ya gitsem d...da...daha iyi olur. Eğer bu gece geç saatte yola koyulabilir ve Borgo San Lorenzo'ya gidebilirsem orada kılık değişikliğini ayarlayıp doğruca yola devam edebilirim."

Endişeyle kaşları çatılan Gemma, "Başka ne yapabiliriz, bilmiyorum," dedi. "Ama bu çok riskli, böylesine aceleyle çıkıp gitmen ve kaçakçıların sana Borgo'da uygun kılık kıyafet bulabileceğine güvenmen... Sınırı geçmeden önce izlerini silmek için en az üç günün olmalı hâlbuki."

"Korkmana gerek yok," diye yanıtladı gülümseyerek. "İleride yakayı ele verebilirim ama inan bana, bu sınırda olmaz. Bir kez dağlara varabilirsem en az buradaki kadar güvende olurum; Apeninler'de bana ihanet edecek tek bir kaçakçı yok. Beni asıl düşündüren senin sınırı nasıl geçeceğin."

"Ah, bu çok kolay. Louisa Wright'ın pasaportunu alıp tatile çıkacağım. Romagna'da beni tanıyan kimse yok ama bütün casuslar seni tanıyor."

"N...ne...neyse ki bütün kaçakçılar da tanıyor."

Gemma saatini çıkardı.

"Saat iki buçuk. O hâlde, bu gece yola çıkacaksan öğleden sonra ve akşamımız var."

"En iyisi şimdi eve gidip her şeyi ayarlamam ve iyi bir at bulmam. San Lorenzo'ya atla gideceğim, bu daha güvenli olur."

"Ama at kiralamak güvenli olmayabilir. Ya sahibi..."

"Kiralamayacağını. Bana at verebilecek güvenilir birini tanıyorum. Benim için daha önce de bazı şeyler yaptı. Dağdaki çobanlarımızdan biri, atı on beş gün içinde geri getirir ona. Saat beş ya da beş buçuk gibi buraya dönmüş olurum; ben yokken senden r...ri...ricam, gidip Martini'ye her şeyi anlatman."

"Martini mi!" Gemma döndü ve büyük bir şaşkınlıkla ona baktı.

"Evet, bu sırrı onunla paylaşmalıyız... tabii aklına başka biri gelmiyorsa."

"Ne demek istediğini anlayamıyorum."

"Karşılaşacağımız güçlükler düşünüldüğünde, burada güvenebileceğimiz biri olmalı ve buradakiler içinde en çok güvendiğim kişi de Martini. Elbette Riccardo da bizim için elinden geleni yapar ama bence Martini'nin daha tutarlı bir zihin yapısı var. Yine de onu benden iyi tanıyorsun, sen bilirsin."

"Martini'nin güvenilirliği ve her anlamda yetenekli olmasıyla ilgili en ufak bir şüphem yok, büyük olasılıkla bize elinden gelen yardımı yapmaya da razı olacaktır. Ama..."

Hemen anladı.

"Gemma, zor durumda olan bir yoldaşının, seni incitmek ya da rahatsız etmek kaygısıyla yardımına başvurmaktan geri durduğunu öğrenseydin, ne hissederdin? Bunun gerçekten de nazikçe bir hareket olduğunu düşünür müydün?"

"Pekâlâ," dedi Gemma bir an duraksadıktan sonra. "Hemen Katie'yi gönderip Martini'den buraya gelmesini isteyeceğim. O sırada ben de pasaportunu almak için Louisa'ya gideceğim, istediğim zaman alabileceğimi söylemişti. Peki ya para? Bankadan biraz para çekeyim mi?"

"Hayır, bununla vakit kaybetme, ben hesabımdan bizi bir süre daha idare edebilecek kadarını çekerim. Benim bakiye biterse se-

ninkinden çekeriz. O hâlde beş buçukta tekrar görüşmek üzere, seni burada bulacağım, öyle değil mi?"

"Ah, evet! O zamana dek çoktan dönmüş olurum."

Atsineği sözleştikleri saatten yarım saat sonra geldi ve Gemma ile Martini'yi terasta otururken buldu. Aralarında sıkıntılı bir konuşma geçtiği hemen fark ediliyor, ikisinin gerginliği de gözle görülüyordu, Martini alışılmadık kadar sessiz ve asık suratlıydı.

"Her şeyi ayarladın mı?" diye sordu Gemma başını kaldırıp.

"Evet, sana yolculuk için biraz para da getirdim. Benim at, gece birde Ponte Rosso geçidinde hazır olacak."

"Çok geç olmaz mı? Sabah insanlar uyanıp kalkmadan önce San Lorenzo'ya varmış olmalısın."

"Varacağım merak etme, çok hızlı bir at bu. Buradan ayrılırken kimsenin beni fark etmemesini istiyorum. Artık eve dönemem, kapıda beni gözetleyen ve evde olduğumu sanan bir casus var."

"Ona görünmeden nasıl evden çıktın peki?"

"Mutfak penceresinden arka bahçeye geçtim, sonra da komşunun bahçe duvarından atladım; o yüzden bu kadar geç kaldım zaten, o adamı atlatmam gerekti. Atın sahibine de, bütün akşam boyunca çalışma odasında ışıkları yanık tutup oturmasını söyledim. Casus penceredeki ışığı ve perdeye vuran gölgeyi görünce bu akşam evde çalıştığımı düşünüp rahatlayacak."

"O hâlde geçide gidene dek burada kalacaksın?"

"Evet, bu gece sokakta daha fazla görünmek istemem doğrusu. Sigaranız var mı Martini? Sinyora Bolla'nın sigaradan rahatsız olmadığını biliyorum."

"Zaten burada olmayacağım, aşağıya inip akşam yemeğini hazırlayan Katie'ye yardım etmeliyim."

Gemma gidince Martini ayağa kalktı, ellerini arkasında kenetleyip bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Atsineği oturmuş sigara içiyor ve sessizce çiseleyen yağmuru seyrediyordu.

"Rivarez!" Martini tam önünde durup konuşmaya başladı, gözleri yerdeydi. "Onu ne tür bir şeyin içine sürüklüyorsunuz?"

Atsineği sigarasını ağzından alıp uzun bir duman üfledi.

"Bunu kendisi seçti, kimse kimseyi bir şeye zorlamadı," diye yanıt verdi.

"Evet, evet... biliyorum. Ama söyleyin bana..."

Durdu.

"Size istediğiniz her şeyi anlatabilirim."

"Pekâlâ, o hâlde... dağlardaki bu ilişkilerinizin ayrıntıları hakkında pek bir bilgim yok... onu ciddi bir tehlikenin içine atacak mısınız?

"Gerçeği bilmek istiyor musunuz?"

"Evet."

"O hâlde... evet."

Martini arkasını döndü ve volta atmaya devam etti. Biraz sonra yeniden durdu.

"Size başka bir soru daha sormak istiyorum. Yanıtlamak istemezseniz elbette mecbur değilsiniz ama yanıtlayacaksanız lütfen dürüst olun. Ona âşık mısınız?"

Atsineği sigarasının külünü silkeledi ve sessizce tüttürmeye devam etti.

"O hâlde... yanıt vermemeyi seçiyorsunuz?"

"Hayır, yalnızca bana bunu neden sorduğunuzu bilmeye hakkım olduğunu düşünüyorum."

"Neden mi? Tanrım, nedenini göremiyor musunuz?"

"Ah!" Sigarasını bıraktı ve sakince Martini'ye baktı. Yavaş ve yumuşak bir biçimde "Evet," dedi en sonunda. "Ona âşığım. Ama ona kur yapacağımı düşünüp endişelenmenize gerek yok. Ben yalnızca..."

Sesi tuhaf, soluk bir fısıltıya dönüşmüştü. Martini ona yaklaştı.

"Ben yalnızca..."

"Öleceğim."

Sanki şimdiden ölü biriymiş gibi, donuk ve sabit bakışlarla dosdoğru önüne bakıyordu. Yeniden konuşmaya başladığında sesi tuhaf bir biçimde cansız ve soğuktu.

"Onun için şimdiden endişelenmenize gerek yok," dedi. "Ama benim için en ufak bir şans bile yok. Bu iş herkes için tehlikeli, bunu o da benim kadar biliyor ama kaçakçılar onun yakalanmasına engel olmak için ellerinden geleni yapacaktır. Biraz kaba olsalar da içlerinde iyi adamlar var. Bana gelince, ip boynuma dolandı, sınırı geçince ilmeği çekeceğim."

"Rivarez, ne demek istiyorsunuz? Bu iş elbette, özellikle de sizin için tehlikeli, bunu anlıyorum ama sınırdan daha önce de birçok kere geçtiniz ve hep başarılı oldunuz."

"Evet ve bu kez başarısız olacağım."

"Ama neden? Bunu nereden biliyorsunuz?"

Atsineği hazin bir ifadeyle gülümsedi.

"İkiziyle karşılaştığı zaman ölen adamla ilgili şu Alman efsanesini hatırlıyor musunuz? Hayır mı? İkizi ona, geceleyin, ıssız bir yerde görünmüştü, çaresizlikle ellerini ovuşturuyordu. İşte ben de benimkiyle dağlara son gittiğimde karşılaştım ve sınırı yeniden geçtiğimde bu kez geri dönemeyeceğimi biliyorum."

Martini yanına geldi ve elini sandalyesinin arkasına koydu.

"Dinleyin Rivarez, bu türden metafizik şeylerin tek kelimesini bile anlamıyorum ama bir şeyi anlayabiliyorum: Eğer bu işle ilgili böyle hissediyorsanız, gitmeye uygun bir durumda değilsiniz demektir. Yakalanmanın en kesin yolu, yakalanacağınıza inanarak yola çıkmaktır. Aklınıza böyle şeyler üşüştüğüne göre, bir şekilde hasta ya da sinirli olmalısınız. Sizin yerinize ben gitsem? Yapılması gereken her tür pratik işi yapabilirim, siz de adamlarınıza bir mesaj gönderip durumu açıklarsınız..."

"Ve benim yerime öldürülmenize izin veririm, ha? Bu çok zekice olur."

"Ah, öldürülmeye hiç niyetim yok. Beni, sizi tanıdıkları kadar tanımıyorlar. Hem ayrıca öldürülsem de..."

Durdu, Atsineği başını kaldırıp sorgulayan gözlerle ona baktı. Martini'nin eli yanına düştü.

"Büyük olasılıkla beni sizi özleyeceği kadar özlemeyecektir," dedi en sakin sesiyle. "Ve üstelik Rivarez, bu halk için üstlendiğimiz bir görev, buna yararlılık açısından bakmalıyız... daha çok sayıda insan için en iyi olan. Sizin 'nihai değeriniz' –iktisatçılar da böyle diyordu, değil mi?– benimkinden daha yüksek. Size hayran olmak için özel hiçbir nedenim olmasa da, bunu görebilecek kadar aklım başımda. Benden daha önemli bir adamsınız, daha iyi olduğunuzdan emin değilim ama size daha fazla ihtiyaç var, ölümünüz benimkinden daha büyük bir kayıp olur."

Konuşma tarzına bakınca, borsadaki sermaye payları hakkında bir tartışma yürüttüğü sanılabilirdi. Üşüyormuş gibi bir titreme geçiren Atsineği başını kaldırıp ona baktı.

"Mezarım açılıp beni yutana dek bekletecek misiniz beni böyle? *'Ölmem gerekiyorsa eğer / Karanlığı bir gelinmiş gibi karşılayacağım...'** Bakın Martini, saçmalıyoruz işte."

"Sizin saçmaladığınız kesin," dedi Martini kaba bir ifadeyle.

"Evet ama siz de. Tanrı aşkına, Don Carlos ve Posa Markisi** gibi kendimizi romantik bir biçimde feda etme sevdasına kapılmayalım. On dokuzuncu yüzyıldayız, görevim ölmekse ölmek zorundayım."

"Benim görevim de yaşamaksa, sanırım yaşamak zorundayım. Siz şanslı olansınız Rivarez."

"Evet, hep şanslıyımdır," diye kısaca onayladı Atsineği.

Birkaç dakika sessizce oturup sigara içtiler, ardından görevin ayrıntılarını konuşmaya başladılar. Gemma onları akşam yemeğine çağırmaya geldiğinde alışılmadık bir konuşma yapmış oldukları ne yüzlerinden ne de davranışlarından belli oluyordu.

---

* Shakespeare'in *Kısasa Kısas (Measure for Measure)* adlı oyunundan bir pasaj: "Ölmem gerekiyorsa eğer / Karanlığı bir gelinmiş gibi karşılayacağım / Ve kollarıma alacağım onu."

** Verdi'nin *Don Carlos* operasından iki karakter.

Yemekten sonra, saat on bire dek oturup planları ve gerekli ayarlamaları tartıştılar, ardından Martini kalkıp şapkasını aldı.

"Eve gidip pelerinimi getireceğim Rivarez. Sanırım onun içinde, bu açık renkli takım elbisenizle çektiğinizden daha az dikkat çekersiniz. Yola koyulmadan önce biraz etrafı inceleyip çevrede casus olup olmadığından da emin olmak istiyorum."

"Benimle geçide mi geleceksiniz?"

"Evet, birinin sizi takip etmesi durumunda dört göz, iki gözden daha güvenli olacaktır. Saat on ikide dönerim. Yola bensiz çıkmayın. Anahtarı alsam iyi olur Gemma, kapıyı çalıp kimseyi uyandırmayayım."

Martini anahtarları alırken Gemma gözlerini kaldırıp ona baktı. Onu Atsineği'yle yalnız bırakmak için bir bahane uydurduğunu anlamıştı.

"Yarın konuşuruz," dedi. "Sabah çantamı hazırlarken zamanımız olacak."

"Ah, evet. Bol bol zamanımız olacak. Rivarez, size sormak istediğim bir iki ufak şey daha var ama geçide giderken, yolda konuşabiliriz bunları. Katie'yi yatağa yollarsan iyi olur Gemma, ikiniz de olabildiğince sessiz olmaya bakın. O hâlde, on ikiye dek hoşça kalın."

Başıyla hafif bir selam verip gülümseyerek çıktı, komşular Sinyora Bolla'nın misafirinin gittiğini duysun diye de kapıyı çarparak kapattı.

Gemma, Katie'ye iyi geceler dilemek için mutfağa gitti, bir tepside kahveyle geri geldi.

"Biraz uzanmak ister misin?" dedi. "Gecenin geri kalanında uyuyamayacaksın."

"Ah, hayır canım! San Lorenzo'da, adamlar kıyafetimi hazır ederken uyurum."

"O hâlde kahveni iç. Dur bir dakika, sana biraz bisküvi de çıkarayım."

Büfenin yanında diz çökmüştü ki Atsineği aniden omzunun üstünden eğildi.

"Orada nelerin varmış öyle! Çikolatalar, İngiliz şekerlemeleri! Tam krallara layık!"

Gemma sesindeki coşku karşısında hafifçe gülümseyerek başını kaldırdı.

"Tatlıya düşkün müsün sen de? Bunları Cesare için bulunduruyorum, şekerleme görünce tam bir bebeğe dönüşüyor."

"G...ge...gerçekten mi? O hâlde y...ya...yarın ona b...bi...biraz daha almalı ve bunları yanıma vermelisin. Hayır, bırak da İngiliz şekerlemelerini cebime k...ko...koyayım, benim için yaşamın yitik hazlarının tesellisi olacak. U...u...umarım beni asacakları gün ağzıma bir parça şekerleme atmama izin verirler."

"Ah, izin ver de onları cebine koymadan önce sana bir kutu bulayım en azından! Yapış yapış olursun yoksa! Çikolataları da koyayım mı?"

"Hayır, onları şimdi seninle yemek istiyorum."

"Ama ben çikolata sevmem ve gelip mantıklı bir insan gibi şuraya oturmanı istiyorum senden. Belki de içimizden biri ölmeden önce rahat rahat konuşmak için başka fırsatımız olmaz, hem..."

"Çikolata s...se...sevmiyor!" diye mırıldandı kendi kendine. "O zaman açgözlü davranabilirim. Bu idam mahkûmunun son akşam yemeği, öyle değil mi? Bu gece tüm kaprislerimi çekeceksin. Birincisi, şu rahat koltuğa oturmanı istiyorum ve ben de, senin dediğin gibi, biraz uzanıp rahat edebilirim."

Kendini Gemma'nın ayağının altındaki kilimin üstüne attı, dirseğini sandalyeye yaslayıp yüzüne baktı.

"Ne kadar da solgunsun!" dedi. "Çünkü yaşamı hüzünle kavrıyorsun ve çikolata sevmiyorsun..."

"Yalnızca beş dakikalığına ciddi olur musun? Her şey bir yana, bu bir ölüm kalım meselesi."

"İki dakika bile olamam canım, ne hayat ne de ölüm buna değer."

Gemma'nın iki elini de tutmuş, parmak uçlarıyla okşuyordu.

"O kadar ciddi bakma, Minerva! Birazdan beni ağlatacak, sonra da pişman olacaksın. Yeniden gülümsesene, o kadar g... gü...güzel ve davetsiz bir gülümsemen var ki. Haydi ama, beni azarlama! İki cici çocuk gibi, kavga etmeden bisküvilerimizi yiyelim... zira yarın öleceğiz."

Tabaktan bir bisküvi alıp dikkatle ikiye böldü, ortadaki şeker süsünü de aynı özenle iki eş parçaya ayırdı.

"Kilisedeki iyilik timsali insanların yaptığına benzer türden bir ayin bu. 'Alın, yiyin; işte bu benim bedenim.' Şarabımızı da a...ay...aynı kadehten i...iç...içmeliyiz, biliyorsun, evet, doğrusu bu. 'Bunu benim andacını olarak...'" *

Gemma kadehi bıraktı.

"Yeter!" dedi neredeyse hıçkırarak. Atsineği başını kaldırdı ve tekrar ellerini tuttu.

"O hâlde sus! Bırak, bir süre sessiz kalalım. İçimizden biri ölünce diğeri bunu anımsayacak. Kulaklarımızda uğuldayan bu gürültücü, ısrarcı dünyayı unutacağız; birlikte, el ele uzaklara gideceğiz; ölümün gizli bahçelerine girecek, gelinciklerin arasına uzanacağız. Şişşt! Sessiz kalalım."

Başını dizlerine koydu ve yüzünü eteğine iyice gömdü. Gemma sessizlik içinde ona doğru eğildi, ellerini esmer başına koydu. Zaman akıp giderken ne hareket ettiler ne de konuştular.

"Neredeyse on iki oldu dostum," dedi Gemma en sonunda. Atsineği başını kaldırdı.

"Yalnızca birkaç dakikamız var, Martini az sonra geri döner. Belki birbirimizi bir daha göremeyiz. Bana söyleyeceğin bir şey var mı?"

Yavaşça kalktı ve odanın diğer ucuna doğru yürüdü. Bir anlık sessizlik oldu.

---

* Efkaristiya, Komünyon ya da "Ekmek ve şarap ayini" olarak bilinen dinî tören sırasında okunan dualar.

Zor duyulur bir sesle, "Bir şey var," dedi. "Sana anlatmak istediğim bir şey var..."

Durdu ve pencerenin yanına oturdu, yüzünü ellerinin arasına gizledi.

"Bağışlayıcı biri olmaya karar vermek için epey uzun bir zamanın oldu," dedi Gemma yumuşak bir biçimde.

"Hayatım boyunca pek merhamet görmedim, başta senin... senin aldırmayacağını düşündüm..."

"Artık böyle düşünmüyorsun."

Bir an konuşmasını bekledi Gemma, ardından odayı boydan boya aşıp yanında durdu.

"Bana artık gerçeği söyle," diye fısıldadı. "Düşünsene, öldürülürsen ve ben... hayatım boyunca acı çekecek, asla bilemeyeceğim... asla emin olamayacağım..."

Atsineği ellerini tutup sıkıca sıktı.

"Öldürülürsem... Bak, Güney Amerika'ya gittiğimde... Ah, Martini!"

Hızla ondan ayrıldı ve fırlayıp odanın kapısını açtı. Martini çizmelerini paspasa siliyordu.

"Her zamanki gibi d...da...dakiksiniz! A...a...ayaklı bir kronometresiniz Martini. Elinizdeki sözünü ettiğiniz p...pe...pelerin mi yoksa?"

"Evet o ve birkaç şey daha getirdim. Elimden geldiğince kuru tutmaya çalıştım ama çok yağmur var. Korkarım at üstündeki yolculuğunuz pek rahat geçmeyecek."

"Ah, bu hiç sorun değil. Sokak temiz mi bari?"

"Evet, görünüşe göre tüm casuslar yataklarına çekilmiş. Bu kadar berbat bir gecede ben de çok dolanmadım. Şu kahve mi Gemma? Dostumuz dışarı çıkmadan önce sıcak bir şeyler içmeli, yoksa hasta olur."

"Kahve, çok da sert. Biraz süt ısıtayım."

Mutfağa gitti, duygularını denetim altında tutabilmek için âdeta dişlerini ve ellerini kenetlemişti. Elinde sütle geri döndü-

günde, Atsineği pelerinini takmış, Martini'nin getirdiği tozlukları bağlıyordu. Ayakta bir fincan kahve içti, geniş siperlikli sürücü şapkasını eline aldı.

"Sanırım yola koyulmanın vakti geldi Martini, ne olur ne olmaz, geçide gitmeden önce etrafta bir tur atalım. Şimdilik elveda sinyora, beklenmedik bir şey olmazsa cuma günü, Forli'de buluşuruz. Bir dakika, işte, adres ş...şu...şurada."

Cep defterinden bir sayfa yırttı ve kurşun kalemle birkaç sözcük karaladı.

"Adres bende var zaten," dedi Gemma boğuk ve kısık bir sesle.

"V...va...var mı? Neyse, yazdım yine de. Gelin Martini. Şişt! Kapıya dikkat edin, gıcırdamasın!"

Sessizce alt kata süzüldüler. Sokak kapısı arkalarından kapanınca Gemma odaya döndü ve mekanik hareketlerle Atsineği'nin eline tutuşturduğu kâğıdın katlarını açtı. Adresin altına şöyle yazılmıştı:

"Sana her şeyi orada anlatacağım."

II

Brisighella'da o gün pazar kurulmuştu; bölge halkı domuzları ve kümes hayvanlarıyla, yarı yabani sığır sürüleri ve envai çeşitte süt ürünleriyle yakınlardaki köy ve mezralardan kasabaya akın etmişti. Pazar yeri gülen, şakalaşan, kuru incir, ucuz kek ve çekirdek almak için pazarlık eden, sürekli hareket hâlinde bir kalabalıkla dolup taşıyordu. Koyu tenli, çıplak ayaklı çocuklar sıcak güneşin altında, başlarını öne eğmiş, kaldırıma yayılmıştı; anneleri ise yağ ve yumurta dolu sepetleriyle ağaçların altında oturuyordu.

İnsanlara "Günaydın," demek için dışarı çıkan Monsenyör Montanelli'nin etrafı hemen gürültülü bir çocuk grubu tarafından sarıldı, çocuklar ona dağ yamaçlarından topladıkları zambak, gelincik ve beyaz nergis demetlerini uzatıyordu. Yöre halkı,

Kardinalin yabani çiçeklere karşı bu tutkusunu, bilge insanlara çok yakışan tuhaflıklardan biri olarak sevecenlikle kabul etmişti. Daha az sevilen bir adam olsaydı, evini çayır çimenle doldurduğu için ona gülerlerdi ama "Sevgili Kardinal"in zararsız birkaç garipliği tabii ki kabul edilebilirdi.

Çocuklardan birini başını okşamak için durdurarak, "Pekâlâ Mariuccia, seni son gördüğümden bu yana epey büyümüşsün," dedi. "Büyükannenin romatizması nasıl oldu bakalım?"

"Son zamanlarda daha iyi ekselansları ama şimdi de annem kötü."

"Bunu duyduğuma üzüldüm, annene söyle bir ara buraya gelsin, bakalım Dr. Giordani onun için bir şeyler yapabilir mi. Ona bir yer ayarlarım, belki değişiklik iyi gelir. Daha iyi gözüküyorsun Luigi, senin gözlerin nasıl?"

Dağ köylüleriyle sohbet ederek yoluna devam etti Kardinal. Çocukların adlarını ve yaşlarını, onların ve ailelerinin sıkıntılarını hiç unutmuyor, sevecen bir ilgiyle Noel'de hastalanan ineklerinin durumunu ya da geçen pazar günü bir at arabası altında ezilen bez bebeği sormak için bile duruyordu.

Saraya döndüğünde alışveriş başlamıştı. Mavi gömlekli, siyah saçlarının bir tutamı gözlerine kadar düşmüş, sol yanağında derin bir yara izi olan topal bir adam, ağır aksak ilerleyerek tezgâhlardan birine yanaştı ve çok kötü bir İtalyancayla bir bardak limonata istedi.

Ona bir göz atıp, "Buralardan değilsin," dedi limonatayı koyan kadın.

"Hayır. Korsika'dan geliyorum."

"İş mi arıyorsun?"

"Evet, yakında ot biçme zamanı gelecek, geçende Ravenna yakınında tarlası olan bir beyefendi Bastia'ya geldi ve bana burada yapacak bir sürü iş olduğunu söyledi."

"Umarım kısa zamanda bir şeyler bulursun ama buralarda da işler kötü."

"Korsika'da daha da kötü anacığım. Biz fakir halka ne olacak, bilmiyorum."

"Tek başına mı geldin?"

"Hayır, arkadaşım da var, işte, orada, kırmızı gömlekli adam. *Hola*, Paolo!"

Kendisine seslenildiğini duyan Michele, elleri ceplerinde, aheste bir yürüyüşle onlara doğru yaklaştı. Tanınmamak için taktığı kızıl peruğa rağmen Korsikalılara bir hayli benziyordu. Atsineği'ne gelince, üstüne düşeni kusursuz bir biçimde yapıyordu doğrusu.

Birlikte, aylak aylak pazar yerini dolaştılar, Michele dişlerinin arasından ıslık çalar gibi bir ses çıkarıyordu; Atsineği omzunda heybesi sarsakça yürüyor, topallığı fazla belli olmasın diye ayaklarını sürüyordu. Önemli talimatlar verecekleri bir gizli ajanı bekliyorlardı.

"Şu köşede, at üstündeki adam Marcone!" diye fısıldadı Michele aniden. Atsineği, bohçasının ağırlığıyla ayağını sürüye sürüye atlı adama doğru gitti.

Yırtık pırtık şapkasının kenarına dokunup bir parmağını siperliğin kenarı boyunca gezdirerek, "Ot biçecek adam arıyor olabilir misiniz efendim?" diye sordu. Bu önceden üzerinde anlaştıkları işaretti, görünüşü o bölgede yaşayan bir çiftlik kâhyasını andıran sürücü, attan indi ve dizginleri atın boynuna attı.

"Ne tarz bir iş görebilirsiniz adamım?"

Atsineği beceriksizce şapkasını yokladı.

"Otları kesebilir, çitleri tamir edebilirim efendim..." diye söze başladı, ses tonunda hiçbir değişiklik olmadan devam etti: "Sabah saat birde, büyük mağaranın ağzında. Yanınızda iki iyi at ve bir çekçek olsun. Mağaranın içinde bekleyeceğim... Kazma işlerinizi de yapabilirim efendim..."

"İşimi görür, gerçi yalnızca otları kesecek birini istiyorum ben. Daha önce dışarıda çalıştınız mı hiç?"

"Bir kere çalıştım efendim... Unutmayın, silahlı gelmelisiniz, gezici bir bölükle karşılaşabiliriz. Ormanın içindeki patikadan gelmeyin, diğer taraf daha güvenli. Bir casusla karşılaşırsanız onunla tartışmak için durmayın, hemen ateş edin... Sizinle çalışmayı çok isterim efendim."

"Evet ama benim deneyimli bir ot biçiciye ihtiyacım var. Hayır, bugün size verecek bir işim yok."

Perişan hâldeki bir dilenci, kederli, tekdüze bir sızlanışla yanlarına yaklaşmıştı.

"Bakire Meryem adına, bu zavallı köre acıyın... Hemen buradan uzaklaşın, gezici bir bölük yaklaşıyor... Cennetin Yüce Kraliçesi, lekesiz bakire... Sizin peşinizdeler Rivarez, iki dakika içinde burada olurlar... Azizler sizi ödüllendirsin... Hızla uzaklaşmak zorundasınız, her köşede casus var. Kimseye görünmeden sıvışmaya çalışmanın bir yararı yok artık."

Marcone yularları Atsineği'nin eline tutuşturdu.

"Acele edin! Köprüye doğru sürün ve sonra atı salın, dağ geçidinde gizlenebilirsiniz. Hepimiz silahlıyız, onları on dakika kadar oyalarız."

"Hayır. Sizin yakalanmanıza izin veremem. Hepiniz birlikte durun ve benim ardımdan sırayla ateşe başlayın. Atlarımıza doğru ilerleyeceğiz, orada, saray merdivenlerinin yanında bağlılar, bıçaklarınızı da hazır edin. Dövüşmekten kaçınıp geri çekileceğiz, şapkamı yere attığımda atların ipini kesin, herkes en yakınındaki ata atlasın. Bu şekilde ormana varabiliriz."

O kadar kısık bir sesle fısıldaşmışlardı ki en yakından geçenler dahi ot biçmekten daha tehlikeli bir konuda konuştuklarından şüphelenmemişti. Kısrağını yularından tutup yürüten Marcone bağlı atlara doğru ilerledi, Atsineği de onun yanından yürüyordu, dilenci uzanmış eli ve bitmez mızıldanmasıyla onları izliyordu. Michele ıslık çalarak geldi, dilenci yanından geçerken onu uyarmıştı, haberi sessizce bir ağacın altında soğan ekmek yiyen üç köylüye iletti. Hemen ayaklanıp onu izlediler; kimsenin

dikkatini çekmeden yedisi de sarayın merdivenlerinin yanında dikiliyordu, her birinin bir eli gizlice silahındaydı, bağlanmış atların hemen yanındaydılar.

"Ben harekete geçene dek kendinizi açık etmeyin," dedi Atsineği hafif ve belirgin bir sesle. "Bizi fark etmeyebilirler. Ben ateş edince düzenli biçimde siz de ateşe başlayın. Adamları vurmayın, atlarını sakat bırakın... bizi takip edemesinler. Siz üçünüz ateş ederken diğer üç kişi silahları doldursun. Sizinle atlar arasına giren olursa öldürün. Ben şu demir kırı atı alıyorum. Şapkamı attığımda herkes kendini kollasın, hiçbir şey için durmayın."

"İşte, geliyorlar," dedi Michele. Atsineği naif ve şaşkın bir merakla arkasını döndü, herkes bir anda susup pazarlığı bırakmıştı.

On beş silahlı adam atlarının üstünde ağır ağır pazar yerine girdi. İnsan kalabalığının arasında büyük güçlükle ilerliyorlardı, meydanın köşelerini tutan casuslar olmasa, yedi komplocu arkadaş, dikkatini askerlere yöneltmiş kalabalığın arasından usulca süzülüp gidebilirdi. Michele, Atsineği'ne yaklaştı.

"Şimdi kaçamaz mıyız?"

"Hayır, etrafımız casuslarla çevrili, içlerinden biri beni tanıdı. Az önce nerede olduğumu haber vermek için yüzbaşının yanına bir adam gönderdi. Tek şansımız atlarını vurup sakatlamak."

"Hangi casus?"

"Ateş edeceğim ilk adam. Hepiniz hazır mısınız? Bize doğru bir yol açtılar, hızla gelecekler."

"Yoldan çekilin!" diye bağırdı yüzbaşı aynı anda. "Kutsal Papa adına!"

Kalabalık irkilmiş, merak içinde geri çekilmişti, askerler saray merdivenlerinin yanında duran küçük gruba doğru atıldılar. Atsineği gömleğinin altından bir silah çıkardı ve üstlerine gelen birliğe değil de atlara yaklaşan casusa doğrultup ateşledi; adam köprücük kemiği kırılmış hâlde yere düştü. İşaretten hemen sonra arka arkaya altı atış daha oldu, Atsineği ve arkadaşları bir yandan da bağlı atlara yaklaşıyordu.

Süvarilerin atlarından biri tökezleyip düştü, bir diğeri dehşetli bir haykırışla yere kapaklandı. Ardından panik içinde titreyen insanların arasından, atının üzengisinin üstünde doğrulmuş, başının tepesinde bir kılıç sallayan subayın yüksek ve otoriter sesi duyuldu.

"Bu taraftan!"

Eyerin üstünde sallandı ve geriye doğru düştü, Atsineği bu kez onu öldürmek için ateş etmişti. Yüzbaşının üniformasından kan sızıyordu ama büyük bir çabayla kendini sabitleyip atının yelesine yapışarak öfkeyle haykırdı:

"Eğer canlı yakalayamazsanız öldürün şu topal şeytanı! Rivarez o!"

"Diğer tabanca, çabuk!" dedi Atsineği adamına. "Ve siz gidin!"

Şapkasını yere attı. Tam zamanıydı, öfkeden gözü dönmüş askerlerin kılıçları hemen önünde parıldıyordu.

"Silahlarınızı bırakın, hepiniz!"

Kardinal Montanelli birden savaşan tarafların arasına girmişti, askerlerden biri dehşete kapılarak keskin bir çığlık kopardı:

"Ekselansları! Tanrım, öldürüleceksiniz!"

Montanelli bir adım daha yaklaştı ve Atsineği'nin tabancasıyla burun buruna durdu.

Komplocuların beşi atlarına atlamış, bozuk yola doğru dörtnala kaçmaya başlamıştı. Marcone da kısrağının sırtına atladı. Uzaklaşırken önderinin yardıma ihtiyacı olup olmadığını görmek için geriye dönüp baktı. Atsineği'nin demir kırı ata ulaşması an meselesiydi, bir saniye içinde tamamen güvende olacaktı ama kırmızı cübbe içindeki adam öne çıkınca aniden bocaladı ve tabancayı tutan eli düştü. O bir anlık duraksama her şeyi belirlemişti. Birden etrafı sarıldı ve şiddetle yere savruldu, askerlerden birinin kılıç darbesiyle tabancası da elinden fırlamıştı. Marcone üzengiyle kısrağının sağrısına vurdu, süvari atlarının toynakları peşinde yıldırımlar saçıyordu, orada kalıp ele geçmek çok daha

kötü olacaktı. Dörtnala giderken en yakındaki takipçiye ateş etmek için arkasını döndü; yüzü kanlar içinde, atların, askerlerin ve casusların ayakları altında ezilen Atsineği'ni gördü, onu esir alanların vahşi küfürlerini, zafer ve hınç dolu haykırışlarını işitti.

Montanelli neler olup bittiğini anlamamıştı, merdivenlerden uzaklaşmış, dehşete kapılan insanları sakinleştirmeye çalışıyordu. Biraz sonra yaralı casusun üstüne eğildi, kalabalığın irkilmesiyle de başını kaldırdı. Askerler yakaladıkları kişinin ellerini bağlamış, iple sürükleyerek meydandan geçiyordu. Yüzü acı ve bitkinlikten mosmordu Atsineği'nin, korkuyla nefes almaya çalışıyordu ama Kardinali görünce bembeyaz dudaklarını bükerek gülümsedi ve şöyle fısıldadı:

"T...te...tebrik ederim ekselansları."

• • •

Martini beş gün sonra Forli'ye vardı. Gemma'dan posta yoluyla bir tomar basılı genelge gelmişti; bu özel bir acil durumda, yardımına ihtiyaç duyulursa verilecek işaretti. Terastaki konuşmayı anımsayan Martini neler olup bittiğini hemen tahmin etmişti. Tüm yolculuk boyunca Atsineği'nin başına bir şey geldiğini düşünmek için özel bir neden olmadığını; bu kadar gergin ve hayalci birinin çocukça hurafelerine önem vermenin saçma olduğunu tekrarlayıp durmuştu ama bu düşüncenin yanlışlığına kendini ne denli ikna ederse etsin, endişelerinin aklını işgal etmesinden de bir türlü kurtulamamıştı.

Gemma'nın odasına girer girmez, "Galiba Rivarez yakalandı!" dedi.

"Evet, geçen perşembe, Brisighella'da yakalandı. Kendini umutsuzca savundu, bölüğün yüzbaşısını ve bir casusu yaraladı."

"Silahlı direniş, bu kötü işte!"

"Pek fark etmiyor, o derece ifşa olmuş ki bir kurşun sıkmış ya da sıkmamış, durumunu pek etkilemez."

"Sence ona ne yapacaklar?"

Gemma'nın rengi biraz daha soldu.

"Sanırım, ne yapacaklarını öğrenmek için oturup beklememeliyiz," dedi.

"Onu kurtarmaya çalışmamız gerektiğini mi düşünüyorsun?"

"Buna *mecburuz*."

Martini döndü ve ellerini arkasında kavuşturarak ıslık çalmaya başladı. Dilediğince düşünebilsin diye, Gemma onu rahat bıraktı. Kendisi de hareketsiz bir şekilde oturmuş, başını sandalyenin arkasına yaslamış, âdeta içine çekilmişti; üzüntülü ve sabit bir ifadeyle belirsiz geleceğe bakıyordu. Yüzü bu ifadeye büründüğünde, Dürer'in *Melankoli* tablosunu* anımsatıyordu.

"Onu hiç gördün mü?" diye sordu, yürüyüşüne ara veren Martini.

"Hayır, benimle burada bir sonraki sabah buluşacaktı."

"Evet, hatırlıyorum. Nerede tutuluyor şimdi?"

"Kalede, çok sıkı bir şekilde korunuyor, dediklerine göre zincire de vurulmuş."

Martini umursamaz bir hareket yaptı.

"Ah, bu sorun değil, iyi bir eğe onu her tür zincirden kurtarır. Keşke yaralanmamış olsaydı..."

"Hafifçe yaralı gözüküyormuş ama tam olarak da bilmiyoruz. Sanırım olanları Michele'in kendisinden dinlemen daha iyi olacak, tutuklama sırasında oradaydı."

"O nasıl yakalanmaktan kurtulmuş peki? Kaçıp Rivarez'i zor durumda mı bırakmış?"

"Bu onun hatası değil; o da herkes kadar savaştı ve verilen talimatları harfiyen yerine getirdi. Hepsi yerine getirdi. Unutmuş gözüken ya da son anda bir şekilde hata yapan tek kişi Rivarez'in kendisi. Bütün olarak baktığımızda işin anlaşılmaz bir tarafı var. Bekle bir dakika, Michele'i çağırayım."

---

* Almanya'nın Rönesans dönemi ressamlarından Albrecht Dürer'in 1514 tarihli ünlü gravürü *Melancolia*, birçok yorumun konusu olmuş alegorik bir kompozisyondur.

Odadan çıktı ve hemen ardından yanında Michele ve geniş omuzlu bir dağ köylüsüyle birlikte geri geldi.

"Bu Marco," dedi. "Onu duymuşsundur, kaçakçı arkadaşlarımızdan biri. Buraya henüz daha yeni geldi, belki bize daha fazla şey anlatabilir. Michele, bu Cesare Martini, size ondan söz etmiştim. Gördüğünüz kadarıyla neler olduğunu ona da anlatır mısınız?"

Michele, bölükle yaşadıkları çatışmayı kısaca anlattı.

"Bu nasıl oldu, anlayamıyorum," dedi sonunda. "Yakalanacağını düşünseydik hiçbirimiz onu bırakmazdık ama talimatları kesindi, şapkasını yere attığında etrafını sarmalarını bekleyeceğini hiçbirimiz düşünmemiştik. Atın hemen yanındaydı –ipi kestiğini gördüm– atıma atlamadan hemen önce ona dolu bir tabanca verdim. Tek aklıma gelen topallığı yüzünden ata binmeye çalışırken dengesini kaybetmiş olabileceği. Ama öyle olsa bile ateş edebilirdi."

"Hayır, böyle olmadı," diye araya girdi Marcone. "Atına binmeye çalışmadı. Son giden bendim, çünkü kısrağım silah atışlarından ürkmüştü, Rivarez'in güvende olup olmadığını görmek için geri dönüp baktım. Kardinal olmasaydı kaçabilirdi."

"Ah!" Gemma küçük bir çığlık attı, Martini şaşkınlıkla yineledi: "Kardinal mi?"

"Evet, kendini tabancanın önüne attı... onu şaşırttı! Sanırım Rivarez irkilmiş olmalı zira tabancayı tutan eli düştü ve diğerini şöyle kaldırdı." Atsineği'nin hareketini göstermek için sol bileğini gözlerinin üstüne koydu Marcone ve devam etti: "Tabii hepsi birden üstüne hücum etti."

"Bunu anlayamıyorum," dedi Michele. "Rivarez kriz anlarında kendini böyle kaybetmez."

"Büyük olasılıkla silahsız bir adamı öldürme korkusuyla tabancasını indirdi," diye araya girdi Martini. Michele omuzlarını silkti.

"Silahsız adamlar da gelip burunlarını kavganın ortasına sokmamalı. Savaş savaştır. Rivarez uysal bir tavşan gibi yakalanma-

ya boyun eğmeyip ekselanslarının kafasına bir kurşun sıksaydı, şimdi burada bir dürüst adam fazla, bir papaz ise eksik olurdu."

Bıyığını ısırarak arkasını döndü. Neredeyse öfkeden gözyaşlarına boğulacaktı.

"Neyse, olan oldu, nasıl olduğunu tartışarak zaman kaybetmenin anlamı yok," dedi Martini. "Şimdi asıl soru, onu nasıl kaçıracağımız. Sanırım hepiniz bu riski almaya gönüllüsünüz?"

Michele bu gereksiz soruyu yanıtlamaya tenezzül dahi etmedi, kaçakçı ise hafiften gülerek, "Öz kardeşim dahi olsa, gönülsüzse çeker vururum."

"Pekâlâ, o hâlde... öncelikle, elimizde kalenin planı var mı?"

Gemma çekmecesinin kilidini açtı ve birkaç kâğıt çıkardı.

"Bütün planları hazırlamıştım. İşte, kalenin zemin katı, bunlar kulenin üst ve alt katları, bu da surların planı. Bunlar vadiye açılan yollar, şunlar dağlardaki patikalar, saklanma yerleri ve yeraltı geçitleri."

"Hangi kulede olduğunu biliyor musunuz?"

"Doğu kulesinde, demir parmaklıklı yuvarlak odada. Planın üstünde işaretledim."

"Bu bilgiyi nasıl elde ettiniz?"

"'Çekirge' lakaplı bir adamdan, bir gardiyan. Adamlarımızdan birinin, Gino'nun kuzeni."

"Hızlı davranmışsınız."

"Kaybedecek zamanımız yok. Gino, Brisighella'ya bir kez gitti ve planların bazıları elimize geçmiş oldu. Saklanma yerlerinin listesini ise bizzat Rivarez yapmıştı, el yazısından anlayabilirsiniz."

"Gardiyanlar nasıl adamlar?"

"Bunu henüz öğrenemedik, Çekirge'nin oradaki görevi zaten daha yeni başlamış, diğer adamlar hakkında hemen hiçbir şey bilmiyor."

"Gino'dan Çekirge'nin nasıl biri olduğunu da öğrenmeliyiz. Hükümetin ne yapmak istediği konusunda bir şeyler biliyor

muyuz? Yani, Rivarez'i Brisighella'da mı yargılayacaklar yoksa Ravenna'ya mı götürülecek?"

"Bunu da bilmiyoruz. Elbette Ravenna, Elçiliğin başkenti, yasaya göre önemli davalar ancak oradaki asliye mahkemesinde görülebilir. Ama yasalar buradaki dört Elçilikte de fazla önem senmiyor, iktidarda olan kişinin keyfine göre hareket ediliyor."

"Onu Ravenna'ya götürmeyecekler," diyerek araya girdi Michele.

"Neden böyle düşünüyorsunuz?"

"Bundan eminim. Brisighella'daki askerî vali, Albay Ferrari, Rivarez'in yaraladığı subayın amcasıdır. Kindar bir zalimdir, düşmanından öç alma fırsatını kaçırmaz."

"Sizce Rivarez'i burada mı tutmaya çalışacak?"

"Bence onun asılmasını sağlamaya çalışacak."

Martini hızla gözünü Gemma'ya çevirdi. Kireç gibiydi ama bu sözcükler yüz ifadesini pek değiştirmemişti. Besbelli bu onun için yeni bir düşünce değildi.

"Resmîlik kazandırmadan bunu yapamaz," dedi Gemma sessizce. "Ama şu ya da bu bahaneyle bir askerî mahkeme düzenleyip, daha sonra kentin huzurunun bunu gerektirdiğini söyleyerek kendini haklı gösterebilir."

"Peki ya Kardinal? O bu tür şeylere rıza gösterir mi?"

"Askerî meselelerde yetkisi yok."

"Ama büyük bir etkisi var. Kuşkusuz Vali onun rızası olmadan böyle bir işe kalkışamaz?"

"Vali asla onun onayını alamaz," diye sözünü kesti Marcone. "Montanelli askerî komisyonlara daima karşı olmuştur. Onu Brisighella'da tuttukları sürece ciddi bir şey olmaz, Kardinal her zaman mahkûmlardan yana çıkar. Benim korktuğum, onu Ravenna'ya götürmeleri. Bir kez oraya giderse, onu kaybederiz."

"Onu oraya götürmelerine izin vermemeliyiz," dedi Michele. "Yolda kurtarmayı deneyebiliriz ama onu kaleden çıkarmak başka bir sorun."

"Bence, Ravenna'ya götürülmesi gibi bir fırsatı beklemenin bir faydası olmaz," dedi Gemma. "Şansımızı Brisighella'da denemeliyiz, kaybedecek zamanımız da yok. Cesare, birlikte kalenin planları üstünden geçip ne yapabileceğimizi düşünsek iyi olur. Aklımda bir fikir var ama bir noktanın üstesinden gelemiyorum henüz."

"Gel Marcone, onları rahat bırakalım da planları üstünde düşünsünler," dedi ayağa kalkan Michele. "Bu öğleden sonra Fognano'ya geçmem gerek, benimle gelmenizi istiyorum. Vincenzo şu fişekleri göndermedi, dün burada olmaları gerekiyordu."

İki adam gidince, Martini, Gemma'ya yaklaştı ve sessizce elini tuttu. Parmaklarını iç içe geçirip bir an için durdular.

"Her zaman iyi bir dost oldun Cesare," dedi en sonunda Gemma. "Ve zor zamanda hep yanımda oldun. Şimdi planları konuşalım."

III

"Ekselansları, bu itirazınızın kentin huzurunu tehlikeye attığını, bir kez daha ve ısrarla belirtmek isterim."

Vali, kilisenin ruhani liderlerinden birinin karşısında saygılı tonunu korumaya çalışıyordu ama sesinde kendini hemen belli eden bir kızgınlık vardı. Karaciğeri iflas etmişti, karısı faturaları şişiriyordu ve sinirleri son üç haftada fena hâlde yıpranmıştı. Çekinceli ruh hâli günden güne daha da belirginleşen, asık suratlı, hoşnutsuz bir halk; komplolarla delik deşik olmuş, gizlenmiş silahlarla dolu bir bölge; sadakatinden en hafif tabirle şüphe duyduğu beceriksiz bir garnizon; emir subayına hazin bir şekilde "katıksız inatçılığın vücut bulmuş hâli" diye tarif ettiği bir Kardinal, onu zaten umutsuzluğun eşiğine getirip bırakmıştı. Şimdi de Atsineği'yle, kötülüğün bu ayaklanmış hâliyle uğraşması gerekiyordu.

Hem Valinin en sevdiği yeğenini hem de en değerli casusunu etkisiz hâle getirmekle işe başlayan bu "eciş bücüş İspanyol şeytanı", pazar yerindeki icraatlarına, muhafızların aklını çelerek, sorgu subaylarını yıldırarak ve de "hapishaneyi dingonun ahırına çevirerek" devam etmişti. Üç.haftadır kaledeydi, Brisighella'daki yetkililer şimdiden bu işten hayli yorgun düşmüştü. Onu aralıksız sorguya çekmişlerdi; yaratıcılıklarının el verdiği her tür tehdit, ikna ve kurnazlık yolunu denemelerine rağmen, onu ele geçirdikleri gün ne biliyorlarsa hâlâ o kadarını biliyorlardı. Onu en başında Ravenna'ya göndermenin belki de daha iyi olacağını anlamaya başlamışlardı. Ancak bu hatayı düzeltmek için artık çok geçti. Vali, tutuklamaya ilişkin raporunu Papa Elçiliği'ne yollarken bu davayı kişisel olarak denetlemek için âdeta yalvarmıştı, bu isteği de nazik bir biçimde kabul edilmişti; şimdi, alt edildiğini itiraf edip küçük düşmeden geri çekilmesi olanaksızdı.

Gemma ve Michele'in öngördüğü gibi, bu zorlukları askerî mahkemede çözme fikri ona en tatmin edici çözüm gibi gelmişti, Kardinal Montanelli'nin dediğim dedik itirazı bardağı taşıran son damla olmuştu.

"Sanırım, benim ve yardımcılarımın bu adam yüzünden ne kadar eziyet çektiğimizi bilselerdi, ekselansları'nın soruna bakışı tamamen değişirdi," dedi. "Yargı sürecindeki usulsüzlüklere karşı titiz itirazları kesinlikle anlıyorum ama bu istisnai bir dava ve istisnai önlemler gerektiriyor."

"Adaletsizlik gerektiren hiçbir dava yoktur," diye yanıtladı Montanelli onu. "Bir sivili gizli bir askerî hâkimin yargısıyla mahkûm etmek, yasal ve adil değildir."

"Size bu davayı açıklamama izin verin ekselansları: Tutuklu birkaç büyük suçtan açık biçimde suçludur. Savigno'daki alçak girişime katıldı, Toskana'dan kaçmayı başaramasaydı, Monsenyör Spinola tarafından atanan askerî komisyon onu ya hemen vuracak ya da kürek cezasına mahkûm edecekti. O zamandan bu yana komplolara hiç ara vermeden devam etti. Ülkedeki en tehli-

keli gizli topluluklardan birinin nüfuzlu bir üyesi olarak tanınıyor. En az üç sivil polis ajanının öldürülmesine onay verdiği ya da teşvik ettiği yönünde ciddi şüpheler var. Elçilik bölgesine gizlice ateşli silahlar sokmaya çalışırken yakalandı. Yetkililere silahla direndi ve görev başındaki iki subayı ciddi biçimde yaraladı; şu an kentin huzuru ve düzenine karşı bir tehdit oluşturuyor. Kuşkusuz böylesi bir durumda askerî mahkeme hukuka uygundur."

"Adam ne yapmış olursa olsun, yasaya uygun biçimde yargılanmaya hakkı var," diye cevapladı Montanelli.

"Yasanın olağan işleyişi gecikme yaratır ekselansları ve bu davada her saniyenin önemi var. Her şey bir yana, kaçmasından büyük endişe duyuyorum."

"Eğer böyle bir tehlike varsa onu daha iyi korumak size düşer."

"Elimden geleni yapıyorum ekselansları ama hapishane çalışanlarına bağlıyım ve bu adam hepsini büyülemiş gibi. Üç hafta içinde dört kere gardiyan değiştirdim, askerleri yorgun düşene dek cezalandırdım ama hiçbir şeyin faydası olmuyor. Sersemler sanki kadınmış gibi âşık oluyor bu adama."

"Bu çok ilginç işte. Olağanüstü bir yanı olmalı."

"Olağanüstü derecede şeytani bir tarafı var... affınıza sığınıyorum ekselansları ama bu adam gerçekten de bir azizin bile sabrını sınayabilir. İnanması zor ama tüm sorgulama sürecini kendim idare ettim, zira bu işi yapması gereken kişiyi artık buna dayanamaz hâle getirmişti."

"Nasıl oldu bu?"

"Açıklaması biraz zor ekselansları, ancak bir kez onu işitseydiniz siz de daha iyi anlayabilirdiniz. Onu dinleyen biri, kendisinin yargıç, sorgu hâkiminin de suçlu olduğunu düşünebilir."

"Ama bu denli dehşet verici neler yapabilir ki? Sorularınızı yanıtlamayı reddedebilir elbette ama sessizlik dışında bir silahı yok ki."

"Ve jilet gibi keskin bir dili var. Hepimiz faniyiz ekselansları, çoğumuz zamanında, uluorta dillendirilmesini istemediğimiz

hatalar yaptık. İnsanın doğası böyle; yirmi yıl önceki yanlışlıklarının gün ışığına çıkarılıp başına kakılması insana zor gelir..."

"Rivarez sorgu subayının kişisel sırlarını mı ortaya döktü?"

"Evet, aslında... zavallı adam süvari subayı olduğu dönemde borca girmiş ve alayın sermayesinden bir miktar ödünç almış..."

"Yani, ona emanet edilen kamu parasını çalmış?"

"Kuşkusuz bu çok yanlıştı ekselansları ama arkadaşları hemen parayı yerine koydu ve olay örtbas edildi. Kendisi iyi bir aileden geliyor ve o zamandan bu yana da hiçbir hatası olmadı. Rivarez bunu nasıl öğrendi, aklım almıyor ama sorguda yaptığı ilk şey bu eski skandaldan bahsetmek oldu! Hem de astsubayın önünde. Sanki dua ediyormuş gibi masum bir yüzle! Elbette şimdi bu hikâyeyi tüm Elçilikte duymayan kalmadı. Sorgulardan biri sırasında orada bulunsaydınız ekselansları, eminim siz de daha iyi anlardınız... Onun bilmesine gerek yok. Siz de onun söylediklerine gizlice kulak misafiri olabilirsiniz ..."

Montanelli dönüp Valiye yüzünde pek sık görülmeyen bir ifadeyle baktı.

"Ben bir dinî liderim, polis ajanı değil," dedi. "Kulak misafiri olmanın hiçbir türlüsü mesleki görevlerime dâhil değildir."

"Ben... ben sizi gücendirmek istememiştim..."

"Bence bu sorunu tartışmak bize pek bir şey kazandırmayacak. Mahkûmu buraya gönderirseniz kendisiyle konuşurum."

"Tüm saygımla ekselanslarının bunu denememesini öneririm. Bu adam kesinlikle iflah olmaz biri. Yasa hükümlerini bir kereliğine aşıp, daha fazla kötülük yapmadan bu adamdan kurtulmak, hem daha güvenli hem de daha akıllıca olur. Ekselanslarının söylediklerinin ardından büyük bir çekingenlikle de olsa bunu vurgulamaya cüret edebiliyorum ama kentin düzeninden sorumlu olan benim..."

"Ve ben de..." diye sözünü kesti Montanelli. "Piskoposluk bölgemde el altından hiçbir anlaşma yapılmayacağı konusunda Tanrı'ya ve Papa hazretlerine karşı sorumluyum. Bu konuda bana

baskı yaptığınız için Albay, bir kardinal olarak sahip olduğum ayrıcalıklarımda ısrarlı olacağım. Barış zamanında bu kentte gizli bir askerî mahkeme kurulmasına izin vermeyeceğim. Mahkûmu yarın sabah, saat onda burada, tek başıma göreceğim."

"Ekselansları nasıl emrederlerse," diye yanıtladı Vali somurtkan ve saygılı bir ifadeyle. Kendi kendine söylenerek uzaklaştı daha sonra: "İnatçılık açısından tencere ile kapak gibiler."

Mahkûmun prangalarını çıkarıp saraya doğru yola koyulma zamanı gelene kadar, yaklaşan bu görüşmeden kimseye söz etmedi. Yaralı yeğenine söylediği gibi, "Pek Yüce Hazretleri"nden emir almış olmak yeter de artardı bile. Askerlerin Rivarez'le bir olup komplo kurması ya da arkadaşlarının onu yolda kaçırması riskine girmeye gerek yoktu.

Sıkı sıkıya korunan Atsineği, Montanelli'nin kâğıtlarla dolu bir masanın başında yazı yazdığı odaya girince, aniden eski bir hatıra üzerine çöktü sanki. Yaz ortasında, sıcak bir öğleden sonrasında, buna çok benzeyen bir çalışma odasında oturmuş el yazması vaazları karıştırıyordu. Tıpkı burada olduğu gibi, sıcaktan korunmak için panjurlar indirilmişti, dışarıdan bir meyve satıcısının sesi geliyordu: "Çilek! Çileklerim var!"

Öfkeyle başını sallayıp saçlarını gözlerinden uzaklaştırdı ve yüzüne bir gülümseme ifadesi yerleştirdi.

Montanelli başını kâğıtlarından kaldırarak, "Siz koridorda bekleyebilirsiniz," dedi gardiyanlara.

"Ekselanslarının izni olursa," diye söze girişti çavuş, sesi kısık ve belirgin bir gerginlikle yüklüydü. "Albay bu mahkûmun tehlikeli olduğunu düşünüyor, belki..."

Montanelli'nin gözlerinden ani bir ışık geçti ve "Koridorda bekleyebilirsiniz," diye yineledi ısrarla. Çavuş selam verip ürkmüş bir suratla özürler kekeleyerek adamlarıyla birlikte odadan çıktı.

"Oturun lütfen," dedi Kardinal, kapı kapanınca. Atsineği sessizce itaat etti söylenene.

Bir duraksamanın ardından "Sinyor Rivarez, size birkaç soru sormak istiyorum, yanıtlarsanız minnettar olurum," diye söze başladı Montanelli.

Atsineği gülümsedi. "S...so...sorularınız için b...bu...buradayım."

"Ve onlara yanıt vermemek için? Ben öyle duydum; yine de bunlar, sizin davanızı soruşturan ve görevleri, vereceğiniz yanıtları kanıt olarak kullanmak olan subaylarca sorulan sorular."

"Peki ya ekselanslarının s...so...soruları?" Sözcüklerinde değilse bile, ses tonunda gizli bir küçümseme vardı, Kardinal bunu hemen fark etti ama yüzündeki ciddi nezaket ifadesini korudu.

"Yanıtlasanız da yanıtlamasanız da, benim sorularım aramızda kalacak," dedi. "Siyasi sırlarınıza tecavüz etmeleri durumunda elbette yanıt vermeyebilirsiniz. Ama aksi durumda, birbirimize tamamen yabancı olsak da, bana bir iyilik yapacağınızı umuyorum."

"T...ta...tamamen ekselanslarının hizmetindeyim." Bunu hafifçe öne eğilerek, "sülüğün kızları"na* iyilik yapması istenen birinin yüzündeki cesur ifadeyle söyledi.

"O hâlde öncelikle, bu bölgeye gizlice ateşli silahlar soktuğunuz söyleniyor. Bu silahlar ne için gerekli acaba?"

"S...sı...sıçanları ö...ö...öldürmek için."

"Bu korkunç bir cevap. Sizin gözünüzde sizin gibi düşünmeyenlerin hepsi sıçan mıdır?"

"K...ki...kimisi."

Montanelli sandalyesine yaslandı ve kısa bir süre konuşmadan ona baktı.

"O elinizdeki nedir?" diye sordu aniden.

Atsineği sol eline baktı. "Kimi sıçanların dişlerinden kalma eski bir y...ya...yara izi."

---

* İncil'den bir bölüme gönderme. "Sülüğün iki kızı vardır, adları 'Ver ver'dir. Hiç doymayan üç şey, 'Yeter' demeyen dört şey vardır." Süleyman'ın Özdeyişleri, Bölüm 30.

"Affedersiniz, ben diğer elinizden söz ediyordum. Orada taze bir yara var."

Gerçekten de o zayıf ve bükük sağ eli kötü bir biçimde kesilmiş ve sıyrılmıştı. Atsineği elini kaldırdı. Bileği şişmiş, boylu boyunca derin ve uzun bir morlukla kaplanmıştı.

"Gördüğünüz gibi, s...sa...sadece önemsiz bir şey," dedi. "Geçenlerde... Ekselanslarının sayesinde yakalandığımda, askerlerden biri üstüne bastı," diye tamamladı, yine hafifçe öne eğilerek.

Montanelli bileğini tutup yakından baktı. "Üstünden üç hafta geçtikten sonra nasıl böyle bir hâl aldı peki?" diye sordu. "Her yeri iltihaplanmış."

"Muhtemelen demirin z...zo...zorlaması çok iyi gelmemiştir."

Kardinal kaşlarını çatarak ona baktı.

"Taze bir yaranın üstüne zincir mi vurdular?"

"H...ha...hâliyle ekselansları, taze yaralar bu işe yarar. Eski yaralar pek kullanışlı değildir. Onlar yalnızca ağrır, doğru düzgün y...ya...yanmasını sağlayamazsınız."

Montanelli ona yine aynı yakın ve irdeleyici bakışlarla baktı. Ardından ayağa kalktı ve cerrahi malzemeyle dolu bir çekmece açtı.

"Elinizi uzatın," dedi.

Atsineği dövülmüş demir gibi sert bir yüzle elini uzattı, Montanelli yarayı temizledikten sonra nazikçe sardı. Besbelli bu tip işlere alışkındı.

"Prangalar hakkında konuşacağım," dedi. "Şimdi size başka bir soru sormak istiyorum: Ne yapmak niyetindesiniz?"

"B...bu...bunu yanıtlamak çok kolay ekselansları. Kaçabilirsem kaçacağım, kaçamazsam öleceğim."

"Neden ölecekmişsiniz?"

"Çünkü Vali beni kurşuna dizdirmeyi başaramazsa kürek cezasına çarptırılacağını, bu da benim için ölümle aynı anlama g... ge...geliyor. Bunu atlatacak kadar sağlıklı değilim."

Montanelli kolunu masaya dayadı, sessizce düşündü. Atsineği onu hiç rahatsız etmedi. Yarı kapalı gözlerle arkasına yaslanmış, tembelce, zincirlerden kurtulmanın verdiği fiziksel rahatlığın eşsiz keyfini sürüyordu.

"Varsayalım," diye söze başladı Montanelli yeniden. "Kaçmayı başardınız, geri kalan yaşamınızda ne yapacaksınız?"

"Az önce söylediğim gibi ekselansları, s...sı...sıçanları öldüreceğim."

"Sıçanları öldüreceksiniz. O hâlde, diyelim ki şimdi buradan kaçmanıza göz yumdum –bunu yapacak gücüm olduğunu varsayarsak tabii– özgürlüğünüzü, şiddeti ve kan gölünü engellemek için değil de, daha da artırmak için mi kullanacaksınız, öyle mi?"

Atsineği gözlerini duvardaki haça dikti. "'Ben barış değil, kılıç getirmeye geldim.'* En a...a...azından dostlar arasında olurum. Gerçi kendi adıma tabancaları tercih ederim."

"Sinyor Rivarez, sizi aşağılamadım, inançlarınıza ya da dostlarınıza hakaret etmedim," dedi Kardinal soğukkanlılıkla. "Sizden de aynı kibarlığı bekleyemez miyim? Yoksa bir ateistin bir beyefendi olamayacağını mı düşünmem gerekiyor?"

"Ah, t...ta...tamamen unutmuşum. Ekselansları kibarlık ve nezaketi Hristiyan erdemleri içerisinde en yükseğe yerleştiriyor. Adsız savunucunuzla aramdaki t...ta...tartışma üzerine Floransa'da verdiğiniz vaazı anımsıyorum."

"Bu da sizinle konuşmak istediğim konulardan bir diğeri. Bana karşı özellikle beslediğinizi sandığım keskin tavırlarınızın nedenini açıklar mısınız? Beni yalnızca uygun bir hedef olarak seçtiyseniz, bu başka bir konu tabii. Siyasi tartışma yöntemleriniz sizi ilgilendirir, şu an burada siyaset tartışmıyoruz. Ama o zaman kendime karşı kişisel bir husumet hissetmiştim; eğer öyleyse size şimdiye dek herhangi bir yanlış yapıp yapmadığımı ya da böyle hissetmeniz için ne yaptığımı açıklarsanız sevinirim."

---

* İncil'den. Matta, 10/34.

Şimdiye dek herhangi bir yanlış yapmış mıymış! Atsineği sargılı elini boğazına götürdü. "Bu noktada ekselansları, Shakespeare'e bir gönderme yapmalıyım," dedi hafifçe gülerek. "Bu zararsız ama katlanması zorunlu bir kediye dayanamayan adamın durumuna benziyor.* Benim nefretim rahiplik makamının kendisine karşı. Cübbenin görüntüsü bile m...mi...midemde sancılara neden oluyor."

"Ah, eğer yalnızca buysa..." Montanelli kayıtsız bir jestle konuyu kapattı. "Yine de, hakaret bir şeydir, gerçekleri saptırmak başka bir şey," diye ekledi. "Vaazıma yanıt yazıp, adsız yazarın kimliğini bildiğimi belirttiğinizde bir hata yaptınız –sizi kasten yalan söylemekle suçlamıyorum– ve doğru olmayan bir şey söylediniz. Onun kim olduğunu bugün bile bilmiyorum."

Atsineği başını bir yana doğru yatırdı, bir an ona ciddiyetle baktı ve ardından aniden kendini geriye atıp kahkahalarla gülmeye başladı.

"Ah o k...ku...kutsal saflık!** Ah, taşranın o masum, tatlı insanları! Tahmin edemediniz mi! Bu işin altındaki çatal tırnaklı şeytanı h...hi...hiç mi görmediniz?"

Montanelli ayağa kalktı. "Doğru mu anladım Sinyor Rivarez, tartışmanın her iki tarafını da siz mi yazdınız?"

"Çok utanç verici, biliyorum," diye yanıtladı Atsineği, iri ve masum mavi gözleriyle ona bakıyordu. "Siz de t...to...tongaya düştünüz. Bu çok yanlıştı, ama ah, ç...ço...çok da eğlenceliydi!"

Montanelli dudağını ısırdı ve yeniden yerine oturdu. Atsineği'nin onu sinirlendirmeye çalıştığını en başından anlamış, ne olursa olsun sinirlenmemeye karar vermişti. Ama bir yandan da Valinin neden çileden çıktığını anlamaya başlamış, onu içinden affetmişti. Son üç hafta boyunca günde iki saatini

---

* Shakespeare'in *Venedik Taciri* adlı oyununda, Shylock'un sözünü ettiği kedi ("*a harmless necessary cat*"): "Şimdi bu adamın aval aval bakan domuza / Bu adamın zararsız, zorunlu kediye / Bu adamın yünlü gaydaya niye tahammülü yok."

** Latincesiyle, *Sancta Simplicitas.*

Atsineği'yle sorguda geçiren birinin, kimi hakaretleri elbette hoş görülebilirdi.

"Bu konuyu bir kenara bırakalım," dedi sessizce. "Sizi görmek istememin asıl nedeni şu: Burada bir kardinal olarak bazı haklarım var; sizin başınıza gelebilecek şeylerle ilgili olarak da gerekirse ayrıcalıklarımı kullanabilirim. Yalnız bu ayrıcalığımı kullanmam için, sizin başkalarına uygulayabileceğiniz olası bir şiddeti engellemek amacıyla bizzat size şiddet uygulayıp uygulamadıklarını bilmem gerekir. Bu nedenle, sizi kısmen bir şikâyetiniz olup olmadığını sormak için çağırdım –demir izlerini görüyorum, belki başka bir şeyler de vardır– kısmen de kararımı vermeden önce nasıl bir adam olduğunuzu kendi gözlerimle görmemin doğru olacağını düşündüm."

"Şikâyet edeceğim hiçbir şey yok ekselansları. Aşkta ve savaşta her şey mübahtır. Topraklarına g...gi...gizlice silah soktuğum için hükümetin başımı okşamasını bekleyen bir okul çocuğu değilim ben. Ellerinden geldiğince şiddetli vurmaları gayet doğal. Nasıl bir adam olduğuma gelince, zamanında size günahlarımı romantik bir biçimde itiraf etmiştim, y...ye...yeniden anlatmamı ister misiniz?"

"Sizi anlamıyorum," dedi Montanelli soğukça, eline bir kurşun kalem alıp çevirmeye başladı.

"Ekselansları ihtiyar Diego'yu, hacıyı unutmamıştır sanırım?" Aniden sesini değiştirdi ve Diego olarak konuşmaya başladı: "Sefil bir günahkârım..."

Montanelli'nin elindeki kalem kırılıverdi. "Bu kadarı da çok fazla!" dedi.

Atsineği usul bir kahkaha atıp arkasına yaslandı ve Kardinal konuşmaksızın odada bir ileri bir geri yürürken onu izledi.

Montanelli, en sonunda önünde durup, "Sinyor Rivarez," dedi. "Bana, bir insan evladının düşmanına yapmakta tereddüt edeceği bir şey yaptınız. Kişisel ıstıraplarımdan kendinize alay konusu çıkarıp bir insanın hüznüyle dalga geçtiniz. Bir kez daha

söylemeniz için yalvarıyorum: Size karşı nasıl bir yanlışım oldu? Olmadıysa neden bana böyle zalimce bir oyun oynadınız?"

Koltuğun minderlerine yaslanan Atsineği, yüzünde o buz gibi, esrarengiz gülümsemesiyle baktı.

"Ekselansları, bunu bu kadar ciddiye almanız beni e...e...eğlendirdi ve bana bir varyete gösterisini h...ha...hatırlattı..."

Montanelli bembeyaz dudaklarla arkasını döndü ve çıngırağı çaldı.

Gardiyanlar içeri girince, "Mahkûmu geri götürebilirsiniz," dedi.

Onlar gittikten sonra alışılmadık bir öfkeyle titremeyi sürdürerek masaya oturdu, bölgesindeki mahalle papazlarının gönderdiği raporlardan oluşan bir yığını önüne çekti.

Biraz sonra raporları itti ve masaya yaslanarak yüzünü ellerinin arasına sakladı. Sanki Atsineği'nin dehşetli gölgesi, kişiliğinin hayaletimsi izi odaya dadanmıştı; Montanelli sinmiş bir hâlde, titreyerek oturuyor, orada olmadığını bildiği hayaleti görmek korkusuyla başını kaldıramıyordu. Bu fazlasıyla gerilmiş sinirlerinin bir oyunuydu, bunu biliyordu ama yine de karanlık varlığın tarif edilmez dehşeti onu ele geçirmişti – yaralı bir el, o gülümseyip duran zalim ağız, derin denizlere benzeyen o gizemli gözler...

Hayalden kurtulmak için başını salladı ve işine döndü. Bütün gün boyunca boş bir anı dahi olmadı ve bu olay onu rahatsız etmedi ama gece geç saatte yatak odasına giderken, eşikte ani bir korku dalgasıyla donakaldı. Ya rüyasında da onu görürse? Hemen kendini toparladı ve dua etmek için haçın önünde diz çöktü.

Ama tüm geceyi uykusuz geçirdi...

IV

Montanelli'nin öfkesi sözünü boşlamasına neden olmadı. Atsineği'nin zincire vurulmasını öylesine kesin bir dille protesto etti ki artık ne yapacağını şaşıran talihsiz Vali, çaresizli-

ğin verdiği umursamazlıkla tüm zincirleri çıkarttırmaya mecbur kaldı. "Ekselanslarının bundan sonra neye itiraz edeceğini nereden bilebilirim ki?" diye söylendi emir subayına. "Belki basit bir kelepçeye 'zalimlik' der, belki de penceredeki parmaklılara kızıp bağırır ya da Rivarez'i istiridye ve yer mantarıyla beslememi ister! Benim gençliğimde suçlulara suçlu muamelesi yapılırdı, kimse bir vatan haininin bir hırsızdan iyi olduğunu düşünmezdi. Ama şimdilerde fitneci olmak moda, ekselansları da ülkedeki bütün hainleri cesaretlendirmeye meyilli gibi."

"Bu işe neden müdahale ettiğini hiç anlayamıyorum," dedi emir subayı. "Papa elçisi konumunda değil, sivil ve askerî davalarda da yetkisi yok. Yasaya göre..."

"Yasadan dem vurmanın ne yararı var ki? Papa Hazretleri hapishaneleri açıp tüm liberal haylazları üstümüze saldıktan sonra kimsenin yasaya saygı duymasını bekleyemezsin! Kara sevda sanki! Elbette Monsenyör Montanelli'nin burnu havalarda olur, merhum Papa'nın zamanında hayli ezilmişti ama şimdilerde onun borusu ötüyor işte. Bir anda gözde oldu, şimdi canı ne isterse yapabiliyor. Ben kimim ki ona karşı çıkacağım? Tüm bildiğim, Vatikan'dan gizli yetkiler almış olabileceği. Artık her şey tepetaklak oldu, bir sonraki gün neler olabileceğini bilemiyorsun. Eski güzel günlerde insan nerede duracağını bilirdi ama şimdilerde..."

Vali esefle başını salladı. Kardinallerin hapishane disiplininin ufak tefek işlerini kendilerine dert ettikleri, siyasi suçluların "hakları"ndan söz ettikleri bir dünya onun için fazlasıyla karmaşık bir dünyaydı.

Atsineği ise kendi payına, histeriye varan gergin bir heyecan içinde dönmüştü kaleye. Montanelli'yle görüşmek direncini neredeyse kırılma noktasına dek zorlamıştı; varyete gösterisi hakkındaki son zalim sözlerini tam bir çaresizlik içinde dile getirmiş, beş dakika daha sürse gözyaşlarına boğulmasına sebep olacak bu konuşmayı kısa kesmek zorunda kalmıştı.

Aynı gün öğleden sonra sorguya götürüldüğünde, her soruda kahkaha krizlerine tutulmaktan başka bir şey yapmadı; Vali tüm sabrını kaybedip sinirden deliye dönerek küfretmeye başlayınca, daha önce olmadığı kadar ölçüsüz kahkahalar patlatmakla yetindi. Talihsiz Vali burnundan soluyarak esip gürledi, itaatsiz mahkûmunu gerçekleştirilmesi olanaksız cezalarla tehdit etti ama en sonunda, tıpkı yıllar önce James Burton'un yaptığı gibi, bu kadar mantıksız biriyle tartışmanın nefes ve sinir ziyanı olduğuna kanaat getirdi.

Atsineği bir kez daha hücresine geri götürüldü; hücrede, taşkın krizlerinin ardından daima baş gösteren o koyu ve umutsuz depresyon hâli içinde ot şilteye uzandı. Akşama dek kıpırdamadan, hatta hiçbir şey düşünmeden yattı, sabahki hiddetli ve coşkulu duyguların ardından tuhaf, yarı hissiz bir ruh hâline geçmişti. Bu sefil hâli, bir zamanlar bir ruhu olduğunu unutup ruhsuz bir varlık olarak yoluna devam eden sıkıcı ve mekanik bir ağırlıktan başka bir şey değildi. İşin doğrusu, bütün bu şeylerin nasıl sonlanacağının pek bir önemi yoktu artık; his sahibi her varlık için asıl önemli olan şey dayanılmaz acılardan kurtulmaktı. Rahatlama, ister değişen koşullardan isterse hissetme gücünün körelmesinden kaynaklansın, fark etmezdi. Belki kaçıp kurtulmayı başaracaktı, belki de onu öldüreceklerdi ama her durumda Pederi bir daha görmeyecekti ve bu da bir boşluk duygusuna yol açıyor, ruhuna eziyet veriyordu.

Gardiyanlardan biri akşam yemeğini getirdi, Atsineği uykulu bir kayıtsızlıkla başını kaldırıp "Saat kaç oldu?" diye sordu.

"Saat altı. Akşam yemeğiniz efendim," yanıtını aldı.

Bayatlamış, kötü kokulu, yarı donmuş kütleye tiksintiyle baktı ve başını öte yana çevirdi. Depresyonun yanı sıra bedenen de çökmüş hissediyordu, yemeğin kokusu midesini bulandırmıştı.

"Yemezseniz hastalanacaksınız," dedi asker aceleyle. "Bir parça ekmek yiyin, iyi gelir."

Adam tuhaf bir samimiyetle konuşuyordu; hamur gibi ekmeği tabaktan aldı, sonra geri koydu. Atsineği'nin içindeki komplocu uyanıverdi, ekmeğin içinde bir şey saklandığını hemen tahmin etti.

"Bırakabilirsin, daha sonra biraz yerim," dedi kayıtsız bir tavırla. Kapı açıktı, merdivenlerdeki çavuşun aralarında konuştukları her sözcüğü duyabileceğini biliyordu.

Kapı tekrar üstüne kilitlendikten ve gözetleme deliğinden kimsenin kendisini gözetlemediğinden emin olduktan sonra ekmek parçasını aldı ve elinde ufaladı. Beklediği şey ekmeğin tam ortasındaydı, bir demet hâline getirilmiş küçücük eğeler. Üstüne bir şeyler yazılmış ufak bir kâğıt parçasına sarılmıştı bunlar. Kâğıdı dikkatlice düzeltti ve ışığa götürdü. O kadar dar bir alana, o kadar ince bir kâğıdın üstüne yazılmıştı ki okuması bir hayli güçtü.

"Kapı kilitli değil ve bu gece ay da yok. Eğeleme işini olabildiğince çabuk hâlledin ve saat iki ile üç arası geçide gelin. Biz hazırız ve başka bir şansımız da olmayabilir."

Kâğıdı heyecanla elinde buruşturdu. Tüm hazırlıklar tamamdı o hâlde, yalnızca pencere demirlerini eğelemesi gerekecekti, zincirlerin çıkarılmış olması ne büyük bir şanstı! Durup onları eğelemekle uğraşmayacaktı. Kaç demir vardı? İki, dört ve her birini iki yerden eğelemek gerektiğine göre, toplam sekiz eğe işi vardı. Elini çabuk tutabilirse gece içinde bitirebilirdi. Gemma'yla Martini her şeyi bu kadar çabuk hazır etmeyi nasıl başarmıştı acaba... değiştirilecek kıyafetler, pasaportlar, gizlenme yerleri? Bunun için deli gibi çalışmış olmalıydılar... ne de olsa uygulanan Gemma'nın planıydı. Kendi sersemliğine güldü, onun ya da başkasının planı, iyi bir plan olduktan sonra ne fark ederdi! Yine de başta kaçakçıların önerdiği gibi bir ip merdivenle aşağıya inmek yerine yeraltı geçitlerini kullanma fikri ondan çıktığı için memnundu. Gemma'nınki daha karmaşık ve zorlu bir plandı ama diğer plan gibi, doğu duvarındaki nöbetçinin öldürülmesi

riskini barındırmıyordu. Bu yüzden iki plan önüne konduğunda, duraksamadan Gemma'nınkini seçmişti.

Plan şöyleydi: "Çekirge" lakabıyla bilinen dost gardiyan, arkadaşlarına fark ettirmeden, avludan surların altındaki yeraltı geçitlerine çıkan kapının kilidini açma fırsatını kaçırmayacak ve daha sonra da anahtarı gardiyan odasındaki çivisine geri asacaktı. Bunun bilgisini alan Atsineği penceresinin demirlerini eğeleyecek, gömleğini şeritler hâlinde yırtıp uç uca bağlayarak halat hâline getirecek ve bu yolla avludaki geniş doğu duvarının üstüne inecekti. Duvarın üstünde, nöbetçi diğer yöne bakarken ellerinin ve dizlerinin üstünde sürünecek, adam ona doğru döndüğünde taş duvarın üstüne dümdüz serilecekti. Güneydoğu köşesinde yarı yıkılmış bir çıkma kule vardı. Kule bir ölçüde onu saran kalın sarmaşıktan destek alıyordu ama iri taş parçaları iç tarafa düşmüş, duvara yığılmış hâlde avluda birikmişti. Sarmaşık ve avludaki taş yığınları yardımıyla bu çıkma kuleye tırmanacak, kilitsiz kapıyı usulca açacak ve yeraltı tüneline bağlanan geçitten geçecekti. Yüzyıllar önce bu tünel, kale ile komşu tepedeki kule arasında gizli bir geçit görevi görmüştü ama artık kullanılmıyordu, düşen kayalar yüzünden birçok yeri kapanmıştı. Kaçakçılardan başka hiç kimse tünel boyunca kazdıkları, dağ tarafındaki gizli oyuğu bilmiyordu; gümrük memurları boş yere somurtkan ve öfkeli dağlıların evlerini didik didik ararken, yasak malzemelerin kalenin surları altında haftalar boyunca saklandığından hiç kimse şüphelenmiyordu. Atsineği bu oyuktan sürünerek yamaca çıkacak, Martini ve bir kaçakçının kendisini beklediği ıssız noktaya karanlıkta yürüyecekti. En büyük sıkıntı, devriyeden sonra kapıyı açma fırsatının her gece yakalanamamasıydı. Ayrıca açık havada pencereden inmek, nöbetçi tarafından görülme riski barındırıyordu. Şimdi, başarma şansı varken bu fırsat kaçırılmamalıydı.

Oturup ekmeği yemeğe başladı. En azından diğer hapishane yemekleri kadar midesini bulandırmıyordu ve gücünü korumak için bir şeyler yemeliydi.

Biraz uzanıp uyumaya çalışsa iyi olacaktı, saat ondan önce eğelemek güvenli değildi ve önünde zorlu bir gece vardı.

Her şey bir yana, Peder kaçmasına izin vermeyi düşünmüştü! Tam Pedere göre bir davranıştı! Ama kendi adına buna asla razı olmazdı. Her şey tamam ama bu asla! Kaçacaksa bu kendisinin ve yoldaşlarının çabasıyla olmalıydı, rahiplerden iyilik kabul edemezdi.

Ne kadar da sıcaktı! Besbelli gök gürlemeye başlayacaktı, hava çok kapalı ve basıktı. Ot şiltenin üstünde huzursuzca kıpırdandı, sargılı elini başının arkasına koyup yastık yaptı, ardından geri çekti. Nasıl da yanıyor, nasıl da zonkluyordu! O yanınca diğer tüm eski yaralar da belli belirsiz bir inatla ağrımaya başlıyordu. Sorun neydi acaba? Ah, saçmalık! Yalnızca yağmurlu hava yüzünden oluyordu bütün bunlar işte! Uyuyacak ve eğelemeye başlamadan biraz dinlenecekti.

Sekiz demir, hepsi de çok kalın ve sağlam! Eğelemesi gereken daha kaç demir kalmıştı acaba? Kuşkusuz çok değil. Saatlerdir –bitmek bilmez saatlerdir– eğeliyor olmalıydı, evet, tabii, kolu bu yüzden ağrıyordu işte... Nasıl da ağrıyordu, ta kemiklerinde hissediyordu ağrısını! Ama böğrünün bu kadar ağrımasının nedeni de eğeleme olamazdı ya, bu zonklamaya, topal bacağındaki bu yanmaya neden olan da mı eğelemeydi yani?

Sıçradı. Hayır, uykuya dalmamıştı, açık gözlerle düş görmüştü... demirleri eğelediğini görmüştü oysa henüz iş olduğu gibi duruyordu. İşte, pencere demirleri gözünün önünde dokunulmamış hâldeydi, daha önceki kadar sağlam ve sarsılmaz bir vaziyette duruyorlardı öylece. Uzaktaki saat kulesinden saatin ona geldiği duyuldu. Artık işe koyulmalıydı.

Gözetleme deliğinden baktı, kimsenin izlemediğini görünce göğsündeki eğelerden birini çıkardı.

• • •

Hayır, hiçbir sorunu yoktu... gayet iyiydi! Hepsi hayal gücünün ürünüydü. Böğründeki ağrı, hazımsızlık ya da soğuk algınlığı gibi bir şeyden kaynaklanmış olmalıydı, dayanılmaz hapishane yemekleri ve havasıyla geçen üç haftadan sonra çok şaşırmamak gerekirdi böyle şeylere. Bütün bedenindeki ağrı ve zonklamalara gelince, kısmen gerginliktendi, kısmen de egzersiz eksikliğinden. Evet, kuşku yok, egzersiz eksikliğinden. Bunun daha önce aklına gelmemiş olması ne saçmaydı!

Yine de işe başlamadan önce biraz oturup geçmesini bekleyecekti. Kuşkusuz bir iki dakika içinde geçerdi.

Öylece oturmak en kötüsüydü. Kımıldamadan otururken bile ağrıların insafına kalıyordu, yüzü korkuyla gri bir tona büründü. Hayır, ayağa kalkıp işe koyulmalı, şu hâlden silkinip kurtulmalıydı. Hissedip hissetmemek kendi iradesine bağlıydı, hissetmeyecek, bunu bastıracaktı.

Tekrar ayağa kalktı ve yüksek sesle kendi kendine konuştu:

"Hasta değilim, hastalanacak zamanım yok. Şu demirleri eğelemem gerek, hasta olmayacağım."

On çeyrek... on buçuk... on kırk beş... Eğeledi ve eğeledi; demirin iç gıcıklayan sesi, sanki birisi kendi bedenini ve beynini eğeliyormuş gibi bir his uyandırıyordu. Hafifçe gülerek, "Bakalım önce kim eğelenecek, ben mi yoksa demirler mi?" dedi kendi kendine. Dişlerini sıktı ve eğelemeye devam etti sonra.

On bir buçuk... Eli şişmiş ve katılaşmıştı, aleti zorlukla tutuyordu ama hâlâ eğelemeye devam ediyordu. Hayır, dinlenmek için durmaya cesaret edemezdi, bu korkunç şeyi bir kez elinden bırakırsa yeniden başlamak için cesaret bulamazdı.

Kapının dışındaki nöbetçi hareket etti, tüfeğinin dipçiği kapının pervazlarına sürtündü. Atsineği, elinde eğeyle durup etrafına bakındı. Fark edilmiş miydi acaba?

Gözetleme deliğinden küçük bir topak atıldı ve yere düştü. Eğeyi bırakıp hemen eğildi ve yerdeki bu yuvarlak şeyi aldı. Yuvarlanmış bir kâğıt parçasıydı.

• • •

Üstüne hücum eden kara dalgalarla birlikte, aşağıda inmesi gereken zemin ne kadar da uzak görünmüştü şimdi gözüne... nasıl da kükrüyordu dalgalar!

Ah, evet! Yalnızca kâğıdı almak için eğilmiş, biraz başı dönmüştü işte; eğilince çoğu insanın başı döner. Hiçbir sıkıntısı yoktu... gayet iyiydi.

Kâğıdı aldı, ışığa götürdü ve düzgünce katlarını açtı.

"Ne olursa olsun bu gece gelin, Çekirge yarın başka bir birime gönderilecek. Bu tek şansımız."

Kâğıdı daha önceki gibi yine yok etti, yeniden eğesini aldı; azimli, sessiz ve ümitsiz bir hâlde işinin başına döndü.

Saat bir olmuştu. Üç saattir çalışıyordu, sekiz demirin altısı eğelenmişti. İki tane daha, sonra...

Bu dehşetli krizlerin üzerine çullandığı daha önceki durumları anımsamaya başlamıştı. En sonuncusu yılbaşındakiydi; o beş geceyi hatırlayınca ürperdi. Ama o zaman bu kadar ani başlamamıştı; daha önce hiç bu kadar ani olduğunu anımsamıyordu.

Eğeyi düşürdü ve ellerini körlemesine uzatarak büyük bir umutsuzluk içinde dua etmeye başladı; bir ateist olduğundan bu yana ilk kez dua ediyordu... herhangi bir şey için, hiçbir şey için, her şey için...

"Bu gece olmasın! Ah, ne olur, yarın hastalanayım! Yarın her şeye katlanırım... sadece bu gece olmasın yeter!"

Elleri şakaklarında bir an durdu, sonra bir kez daha eğeyi aldı, bir kez daha işe koyuldu.

Saat bir buçuk. Son demire geçmişti işte. Gömleğinin kolları lime lime olmuştu, dudaklarında kan, gözlerinin önünde kırmızı bir pus vardı; eğeledikçe alnından ter damlaları düşüyordu...

• • •

Montanelli gün doğumundan sonra ancak uykuya dalabildi. Gecenin huzur vermez ıstırabıyla bitkin düşmüştü; bir süre sessizce uyuyup ardından düş görmeye başladı.

Başta bulanık ve karmaşık bir hâlde birbirini izleyen hayaller ve imge kırıntılarıyla uğraştı, bağlantısız biçimde süzülüp gidiyorlardı ama mücadele ve acının verdiği aynı belirsiz hisle, aynı tarifsiz dehşetle doluydular. Sonra uykusuzlukla ilgili bir rüya görmeye başladı; bu onu yıllardır korkulara salan eski, ürkütücü ve tanıdık düşlerinden biriydi. Rüya görürken bile bunu daha önce yaşamış olduğunun farkındaydı.

Büyük, bomboş bir mekânda dolaşıyor, uzanıp uyuyabileceği sessiz bir yer bulmaya çalışıyordu. Her yerde insanlar vardı; bir aşağı bir yukarı yürüyor, gülüyor, konuşuyor, bağırıyorlardı. Kimileri de dua ediyor, ellerindeki zilleri çalıyor ve metal aletleri birbirine vuruyordu. Kimi zaman gürültüden biraz uzaklaşabiliyor, bazen çimenlerin üstüne, bazen ahşap bir banka, bazen de bir taş parçasının üstüne kıvrılıyordu. Gözlerini kapatıp ışık gelmesin diye iki eliyle örtüyor ve kendi kendine mırıldanıyordu: "Şimdi uyuyacağım işte!" Ardından kalabalıklar bağırıp çağırıp çığlıklarla ona doğru süzülüyor, adıyla seslenip ona yalvarıyorlardı: "Uyan! Hemen uyan, seni istiyoruz!"

Tekrar uyumayı denedi: Yataklar, kanepeler, alçak ve yumuşak divanlarla dolu görkemli odaları olan muhteşem bir saraydaydı şimdi. Geceydi, kendi kendine "İşte, en sonunda burada uyuyabilecek sessiz bir yer bulacağım," diyordu. Ama tam karanlık bir oda seçip uzandığında, ışığı insafsızca gözlerini deşen bir lambayla birileri gelip "Kalkın," diyordu. "Kalkın, çağrılıyorsunuz."

Kalktı ve ölümcül yara almış bir adam gibi tökezleyip ayaklarını sürüyerek dolanmaya başladı. Saatlerin biri vurduğunu duydu ve gecenin yarısının şimdiden bittiğini anladı... şu kıymetli gece ne kadar da kısaydı. İki, üç, dört, beş... saat altı olduğunda bütün kent uyanacak, sessizlik bitecekti.

Başka bir odaya gitti ve kestirmek için bir başka yatağa uzandı ama minderlerin arasından biri doğrulup, "Bu yatak benim!" diye haykırdı. Montanelli yüreği umutsuzluğa gömülmüş bir hâlde geriledi.

Saatler peş peşe geçiyor, hâlâ odadan odaya, evden eve, koridordan koridora dolanmaya devam ediyordu. O korkunç gri şafak gitgide yaklaşıyordu, saatler beşi vurmuştu; gece bitmiş ama o hiç dinlenememişti. Ah, bu ne ıstırap! Başka bir gün daha! Başka bir gün daha!

Uzun bir yeraltı koridorundaydı şimdi, burası sonu yok gibi gözüken alçak ve kubbeli bir geçitti. Lamba ve şamdanlardan gelen ışıkla aydınlanmıştı, kafesli tavandan dans, kahkaha ve şenlikli bir müzik sesi geliyordu. Orada, yukarıda yaşayan insanların dünyasında kuşkusuz bir tür festival vardı. Ah, saklanıp uyuyacak bir yer olsaydı keşke, küçük bir yer, mezar bile olurdu! Bunu söyler söylemez ayağı açık bir mezara takıldı. Açık bir mezar, ölüm ve çürüme kokan bir mezar... Ah, ne çıkar, en sonunda uyuyabilecekti!

"Bu mezar benim!" Bunu söyleyen Gladys'ti, başını kaldırıp ona çürümüş bir kefenin üstünden baktı. Ardından Montanelli diz çöktü ve kollarını ona uzattı.

"Gladys! Gladys! Acı bana, izin ver şuracığa sığışıp uyuyayım. Aşkını istemiyorum, sana dokunmayacağım, seninle konuşmayacağım, sadece yanına yatıp uyumama izin ver! Ah aşkım, uyumayalı o kadar zaman oldu ki! Bir gün daha dayanamayacağım artık. Işık ruhumu yakıyor, gürültü beynimi un ufak ediyor. Gladys, bırak da şuraya girip uyuyayım."

Ve tutup onun kefenini gözlerinin üzerine kadar çekti. Ama Gladys ondan uzak durup haykırdı:

"Sen bir rahipsin, bu yaptığın dinimize küfürdür!"

Başıboş yürümeye devam etti ve deniz kıyısına geldi. Alevlerle kaplı bir ışık, çıplak kayalıklara vuruyor, deniz huzursuzluk dolu kesintisiz feryadıyla inliyordu. "Ah," dedi, "deniz daha merhametli olmalı, o da ölümüne bitkin ve uykusuz."

Sonra suyun derinlerinden Arthur yükselerek haykırdı:
"Bu deniz benim!"

• • •

"Ekselansları! Ekselansları!"
Montanelli irkilerek uyandı. Hizmetçi kapıyı çalıyordu. Mekanik hareketlerle kalktı ve kapıyı açtı.
Ne kadar dağınık ve ürkmüş göründüğünü fark eden hizmetçisi, "Ekselansları, hasta mısınız yoksa?" diye sordu
İki elini alnına götürdü.
"Hayır, uyuyordum, beni korkuttun."
"Çok özür dilerim, bu sabah erken saatlerde kalktığınızı sanmıştım, öyle olunca..."
"Saat geç mi oldu?"
"Dokuz oldu, Vali geldi. Çok önemli bir işi olduğunu söyledi, ben de ekselanslarının erken kalktığını düşündüğümden..."
"Alt katta mı? Hemen geliyorum."
Giyindi ve alt kata indi.
"Korkarım, bu ekselanslarına teklifsiz ve kaba bir ziyaret oldu," diye söze başladı Vali.
"Umarım bir sorun yoktur?"
"Çok büyük bir sorun var. Rivarez dün neredeyse kaçmayı başaracaktı."
"Eh, kaçmayı başaramadığına göre zararı yok. Nasıl olmuş?"
"Avluda, küçük demir kapının hemen dibinde bulunmuş. Bu sabah saat üçte devriye avluyu kontrol etmek için geldiğinde adamlardan biri yerde bir şeye takılıp tökezlemiş, lamba getirdiklerinde Rivarez'i bilinçsiz bir hâlde yola serili bulmuşlar. Hemen alarm verip beni çağırdılar, hücresini incelediğimde pencere demirlerinin hepsinin eğelendiğini gördüm, pencereden de yırtılmış ketenden yapılmış bir ip sarkıyordu. Kendini aşağı salmış ve sonra da duvarı tırmanmış olmalı. Yeraltı tünel-

lerine açılan demir kapının kilidi açıktı. Muhafızlar ayartılmış gibi görünüyor."

"Ama nasıl olmuş da yola serilmiş? Surdan düşüp yaralanmış mı acaba?"

"Başta ben de böyle düşündüm ekselansları ama hapishane doktoru düşme izine rastlamadı. Dün gece görevli olan asker gece yemek götürdüğünde Rivarez'in çok hasta göründüğünü ve hiçbir şey yemediğini söyledi. Tabii bu çok saçma geldi bana, hasta bir adam o parmaklıkları eğeleyip o çatıya *tırmanamaz*. Hiç mantıklı değil."

"Kendisi bir açıklama yaptı mı?"

"Bilinci yerinde değil ekselansları."

"Hâlâ mı?"

"Zaman zaman kendine gelir gibi olup inliyor ama sonra yine kendinden geçiyor."

"Bu çok tuhaf. Doktor ne düşünüyor?"

"Ne düşüneceğini bilmiyor. Kalp hastalığının belirtilerine rastlamadı ama sorun her neyse aniden ortaya çıkmış olmalı, tam kaçmayı başaracağı sırada. Şahsen ben Yüce Tanrı'nın doğrudan müdahalesiyle yıkılıp kaldığına inanıyorum."

Montanelli hafifçe kaşlarını çattı.

"Ona ne yapacaksınız şimdi?" diye sordu.

"Bu sorunun yanıtına birkaç gün içinde karar vereceğim. Bu arada, iyi bir ders almış oldum. Prangaları çıkarmanın sonucu işte bu... affınıza sığınarak ekselansları."

"Umarım, en azından adam hastayken prangaları takmamışsınızdır," diye sözünü kesti Montanelli. "Anlattığınız durumdaki bir adam kaçma girişiminde bulunamaz."

Vali dışarı çıkarken, "Bulunamayacağından iyice emin olacağım," diye mırıldandı kendi kendine. "Ekselansları istediği kadar vicdan lafları edebilir, umurumda değil. Rivarez sıkı sıkıya zincirli ve öyle de kalacak... hasta olsun, olmasın."

• • •

"Ama bu nasıl olmuş olabilir? Her şey hazırken, kapıya kadar varmışken son anda düşüp bayılsın! Korkunç bir şaka gibi."

"Benim aklıma gelen tek şey, şu krizlerden biri olmalı," dedi Martini. "Gücü yettiği sürece direnmiş, avluya varınca da bitkinlikten bayılıp kalmıştır."

Marcone, piposunun dumanını öfkeyle savurdu.

"Her neyse, bu iş bitti; artık onun için hiçbir şey yapamayız, zavallı adam."

"Zavallı adam!" diye tekrarladı Martini sessizce. Atsineği olmadan dünyanın kendisine de boş ve hüzünlü göründüğünü fark etmeye başlıyordu.

"O ne düşünüyor?" diye sordu kaçakçı, odanın diğer ucuna, Gemma'nın bir başına oturduğu yere bakarak. Gemma ellerini bir boşluğa salar gibi kucağına bırakmış, gözlerini önündeki hiçliğe dikmişti sanki.

"Sormadım, haberi verdiğimden bu yana konuşmadı. En iyisi onu henüz rahatsız etmeyelim."

Gemma onların varlığının bilincinde değil gibiydi, ikisi de kısık sesle konuşuyor, sanki bir cesede bakıyorlardı. Kasvetli, kısa bir duraksamanın ardından Marcone piposunu yerine koyup kaldırdı ve ayağa kalktı.

"Bu akşam yine gelirim," dedi ama Martini bir el hareketiyle onu durdurdu.

"Henüz gitmeyin, sizinle konuşmak istiyorum." Sesini daha da alçalttı, neredeyse fısıldayarak devam etti:

"Gerçekten hiç umut olmadığına mı inanıyorsunuz?"

"Artık ne umabiliriz ki? Yeniden deneyemeyiz. O işin kendi payına düşen kısmını başarsa bile, biz başaramayız. Şüpheleri üzerlerine topladıkları için tüm nöbetçiler değiştirildi. Çekirge'nin de başka bir şansı olmayacaktır, bundan emin olabilirsiniz."

"Sizce iyileştiğinde, nöbetçileri başka yere yönlendirecek bir şey yapılamaz mı?" diye sordu Martini aniden.

"Nöbetçileri başka yere yönlendirmek mi? Ne demek istiyorsunuz?"

"Düşündüm ki, Katolik Yortusunda kafile kalenin yanından geçerken Valinin önüne çıkıp kafasına ateş etsem, tüm nöbetçiler beni yakalamak için koşarak gelir, sizler de belki o karışıklıkta Rivarez'i kurtarabilirsiniz. Pek doğru düzgün bir plan değil ama aklıma yalnızca bu geldi."

"Bunun başarıya ulaşacağından kuşkuluyum," dedi Marcone son derece ciddi bir ifadeyle. "Elbette bundan bir şey çıkıp çıkmayacağını anlamak için üstünde hayli düşünmek gerekir. Ama..." durdu ve Martini'ye baktı, "eğer olanaklı olsaydı... bunu yapar mıydınız sahi?"

Martini normal zamanlarda içine kapanık bir adamdı ama bu normal bir zaman değildi. Dosdoğru kaçakçının yüzüne baktı.

"Yapar mıydım?" diye yineledi. "Ona baksanıza!"

Daha fazla açıklamaya gerek yoktu, bunu söyleyerek her şeyi anlatmıştı. Marcone döndü ve odanın ucuna baktı.

Gemma konuşmalarının başından bu yana kıpırdamamıştı. Yüzünde şüphe, korku, hatta bir keder işareti bile yoktu; yalnızca ölümün gölgesi vardı. Ona bakarken kaçakçının gözleri doldu.

Veranda kapısını açıp dışarıya bakarak, "Acele edin Michele!" diye bağırdı. "Siz ikiniz, henüz hazır değil misiniz? Yapılacak yüzlerce iş var!"

Michele ve onun peşinden de Gino, verandadan içeri girdi.

"Şimdi hazırım," dedi. "Yalnızca sinyoraya bir şey sormak istiyordum..."

Gemma'ya doğru ilerliyordu ki Martini onu kolundan yakaladı.

"Onu rahatsız etmeyin, şu an yalnız kalması daha iyi olur."

"Evet, rahat bırakın onu!" diye ekledi Marcone. "Şu anda ona karışmamızın bir faydası olmaz. Tanrı biliyor ya bu hepimiz için zor ama onun için çok daha kötü, zavallı kadın!"

V

Bir hafta boyunca Atsineği dehşet verici bir konumda öylece yattı. Şiddetli bir krizdi, korku ve şaşkınlıkla daha da zalimleşen Vali yalnızca el ve ayaklarını zincirlemekle kalmamış, şiltesine deri kayışlarla bağlanmasında da ısrar etmişti. Kayışlar o kadar sıkıydı ki etini kesmeden hareket etmesi mümkün değildi. Altıncı günün sonuna dek dik kafalılığı ve acılara göğüs germe özelliğiyle her şeye katlandı. Sonra gururu incindi ve bir doz afyon için hapishane doktoruna acınası bir hâlde yalvardı. Doktor afyon vermeye gayet istekliydi ama bu isteği duyan Vali, "böylesi bir aptallığı" kesin bir dille yasakladı.

"Ne için istediğini nereden biliyorsunuz?" dedi. "Büyük ihtimalle başından beri rol yapıyor, nöbetçileri uyuşturmak istiyor ya da buna benzer başka bir kötülük planlıyordur. Rivarez her şeyi yapabilecek kadar sinsi biri."

"Ona bir doz afyon vermemin nöbetçileri uyuşturmaya faydası olmaz," dedi gülümsemesini bastıramayan doktor. "Rol yapmaya gelince, bu konuda endişe etmeye pek gerek yok. Büyük ihtimalle ölecek."

"Her neyse, buna izin vermiyorum. Bir adam iyi muamele görmek istiyorsa kendisi de öyle davranmalı. Rivarez katı bir disiplini hayli hayli hak etti. Belki bu ona bir daha pencere demirleriyle oynamamayı öğretir."

"Ancak yasa işkenceye izin vermiyor," dedi doktor cesur bir ifadeyle. "Ve şu anki muamele işkenceye bir hayli yakın."

"Sanırım, yasa afyonla ilgili bir şey de söylemiyor," dedi Vali aksi bir tavırla.

"Elbette karar sizin Albay ama en azından kayışların çıkarılmasına izin vereceğinizi umuyorum. Acı çeken bir adamın durumunu gereksiz biçimde kötüleştiriyorlar. Şu an kaçmasından korku duymaya gerek yok. Onu serbest bıraksanız bile ayakta duramaz."

"Sevgili beyefendi, bir doktor da diğer insanlar gibi hata yapabilir sanırım. Onu güvenli bir şekilde bağlattım ve öyle de kalacak."

"O hâlde en azından kayışları biraz gevşetin. Onu bu kadar sıkı bağlamak resmen barbarlık."

"Kayışlar şu an oldukları gibi kalacak; bana barbarlıktan söz etmezseniz memnun olurum beyefendi. Yaptığım şeyin bir nedeni var."

Böylece yedinci gece de bir rahatlama olmadan geçti; hücre kapısına yerleştirilen gardiyan tüm gece boyu yürek burkan inlemeleri dinlerken, bir yandan da titreyerek istavroz çıkartıp durdu. Atsineği'nin dayanma gücü sonunda tükeniyordu.

Sabah saat altıda, nöbetçi görevi bırakmadan hemen önce usulca kapıyı açtı ve hücreye girdi. Ciddi bir disiplin suçu işlediğini biliyordu ama dostane bir sözcükle teselli vermeden gitmeye gönlü razı değildi.

Atsineği'ni gözleri kapalı, dudakları yarı aralık, hareketsiz hâlde yatar buldu. Bir an sessizce durdu, sonra eğildi ve sordu:

"Sizin için yapabileceğim bir şey var mı efendim? Yalnızca bir dakikam var."

Atsineği gözlerini açtı. "Beni yalnız bırak!" diye inledi. "Beni yalnız..."

Asker görev yerine dönmeden önce kendinden geçmişti bile.

On gün sonra Vali yeniden saraya gitti ama Kardinalin Pieva d'Ottava'da hasta bir adamı ziyarete gittiğini ve öğleden sonraya dek geri dönmeyeceğini öğrendi. O akşam, akşam yemeğine otururken hizmetçisi içeri girdi:

"Ekselansları sizinle konuşmak istiyor."

Vali telaşla aynaya bakıp üstünü başını kontrol etti, en ağırbaşlı havasını takındı ve misafir odasına gitti; Montanelli oturmuş, elini nazikçe koltuğun koluna vuruyor, kaşlarının arasında endişeli bir çizgiyle pencereden dışarı bakıyordu.

"Bugün uğradığınızı duydum," dedi. Valinin nezaket sözlerini halkla konuşurken hiç kullanmadığı hafif otoriter bir tavırla kesmişti. "Büyük olasılıkla benim de sizinle konuşmak istediğim konuyla aynı konudur."

"Rivarez hakkında ekselansları."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Son birkaç gündür bu konuyu düşünüyordum. Ama konuya girmeden önce, bana söyleyeceğiniz yeni bir şey varsa duymak isterim."

Vali utangaç bir edayla bıyıklarını çekiştirdi.

"Doğrusu, ben de ekselanslarının bana söyleyeceği bir şey var mı diye soracaktım. Size önerdiğim yolu izlemeye hâlâ itiraz ediyorsanız, konu hakkında önerinizi almak beni gerçekten mutlu edecek, dürüst olmak gerekirse ne yapacağımı bilmiyorum."

"Yeni bir güçlükle mi karşılaştınız?"

"Yalnızca önümüzdeki Perşembe, 3 Haziran günü, Katolik Yortusu ve bu sorun öyle ya da böyle o günden önce çözülmeli."

"Perşembe günü Yortu, evet ama neden özellikle o günden önce bu iş çözülmeli?"

"Size karşı çıkıyormuş gibi görünürsem beni affedin ekselansları ama o günden önce Rivarez'den kurtulamazsak kasabanın huzurunu sağlama sorumluluğunu üstlenemem. Ekselanslarının da bildiği gibi, o gün dağlardaki en çetin gruplar burada toplanıyor, büyük bir ihtimalle kale kapılarını kırıp onu kurtarmayı deneyebilirler. Gerekirse onlara ateş açıp başarısız olmalarını sağlarım. Ama gün bitmeden büyük olasılıkla böyle şeyler yaşanacaktır. Burada, Romagna'daki insanların içinde, böylesi bitmek bilmeyen bir kin vardır, bıçaklarını bir kez kınından çıkardılar mı..."

"Sanırım biraz özen ve dikkatle işlerin bıçak çekme noktasına gelmesine engel olabiliriz. Kendilerine mantıklı davranıldığı sürece bu bölgenin insanlarıyla anlaşmanın kolay olduğunu düşünmüşümdür hep. Elbette tutup bir Romagna'lıyı tehdit etmeye ya da baskı altında tutmaya başlarsanız, kontrol edilemez hâle

gelebilirler. Peki, yeni bir kaçış planına niyetlendiklerinden şüphelenmeniz için ortada bir neden var mı?"

"Güvenilir ajanlarımdan hem bu sabah hem de dün, bütün bölgede birçok dedikodunun döndüğünü, insanların besbelli bir hınzırlık peşinde olduğunu duydum. Ayrıntıları bulup çıkaran biri olmadı, bu yüzden de önlem almak pek kolay değil. Kendi adıma, geçenlerde yaşadığımız o korkunç olaydan sonra ihtiyatlı davranmayı tercih ederim. Rivarez gibi bir çakal söz konusu olunca, hiçbir zaman yeterince dikkatli olamazsınız."

"Son duyduğumda Rivarez kıpırdayamayacak ve konuşamayacak kadar hastaydı. O hâlde iyileşiyor?"

"Şimdi çok daha iyi gözüküyor ekselansları. Kuşkusuz çok hastaydı... tabii en başından beri rol yapmıyorsa."

"Bundan şüphe etmek için bir nedeniniz var mı?"

"Doktor tamamen gerçek olduğuna ikna olmuş görünüyor ama bu çok gizemli bir hastalık. Her neyse, iyileşiyor ve hiç olmadığı kadar da inatçı."

"Şimdi ne yaptı ki?"

"Neyse ki yapabileceği fazla bir şey yok," dedi kayışları anımsayarak gülümseyen Vali. "Ama davranışlarında açıklanamaz bir şeyler var. Dün sabah ona birkaç soru sormak için hücresine kadar gittim; henüz sorgu için bana getirilebilecek kadar iyi değil... ve işin doğrusu, iyileşene kadar insanların onu görmesi riskini de almak istemedim. Hemen saçma hikâyeler yayılır etrafa."

"Yani, onu sorgulamak için oraya kadar gittiniz?"

"Evet, ekselansları. Artık daha aklıbaşında şeyler söyleyeceğini ummuştum."

Montanelli sanki yeni ve antipatik bir hayvana bakar gibi gözlerini kasten ona dikti. Neyse ki o sırada kılıç kemerini düzeltmekte olan Vali bu bakışı görmedi. Uysal bir tavırla konuşmasına devam etti:

"Ona şiddet uygulamadım ama katı davranmak zorundaydım. Özellikle de askerî bir hapishane olduğu için, bir parça anlayış gös-

termenin iyi bir etkisi olabileceğini düşündüm. Mantıklı davranırsa disiplini biraz gevşetebileceğimi söyledim. Ekselansları, bana ne yanıt verdi dersiniz? Bir dakika kadar yattığı yerden kafesteki kurt gibi bana baktı, sonra da usulca 'Albay, ayağa kalkıp sizi boğazlayamam ama dişlerim çok sağlamdır, boğazınızı benden uzak tutsanız iyi edersiniz,' dedi. Bir yaban kedisi kadar vahşi biri."

"Bunu duyduğuma şaşırmadım," diye yanıtladı Montanelli sessizce. "Size bir soru sormaya gelmiştim. Rivarez'in buradaki hapishanede olmasının, bölgenin huzuru için gerçekten bir tehlike oluşturduğunu düşünüyor musunuz?"

"Kesinlikle ekselansları."

"Kan dökülmesi riskinden kaçınmak için, Yortudan önce ondan bir şekilde kurtulmanın kesinlikle gerekli olduğunu da düşünüyorsunuz sanırım?"

"Evet, eğer perşembe günü burada olursa festival kavgasız geçmeyecektir ve bence bu ciddi bir kavga olacaktır."

"Ve sizce o burada olmazsa böyle bir tehlike kalmaz?"

"O durumda ya hiçbir sıkıntı olmaz ya da en fazla bir iki bağırış çağırış, bir iki taşlama olayı yaşanır, o kadar. Ekselansları ondan kurtulmanın bir yolunu bulabilirse huzurun bozulmayacağını taahhüt edebilirim. Aksi durumda çok ciddi boyutta sıkıntılar olacağını düşünüyorum. Yeni bir kurtarma planının hazır olduğuna, bu girişimin perşembe günü gerçekleştirileceğine inanıyorum. Şimdi, eğer tam o sabah Rivarez'in kalede olmadığını keşfederlerse, planları kendiliğinden boşa çıkar ve savaşmak için de bir sebepleri kalmaz. Ama onları geri püskürtmek zorunda kalırsak ve onca kalabalığın içinde kılıçlar çekilirse, gece olmadan her yer kana bulanabilir."

"O hâlde onu neden Ravenna'ya yollamıyorsunuz?"

"Tanrı biliyor ya ekselansları, bunu çok isterdim! Ama insanların yolda onu kurtarmasına nasıl engel olacağım? Silahlı bir saldırıya karşı koyabilecek sayıda askerim yok, bu dağlıların hepsinde bıçak, çakmaklı tüfek ya da buna benzer silahlar var."

"O hâlde hâlâ askerî mahkeme talebinizde ısrar ediyor ve onayımı istiyorsunuz?"

"Bağışlayın ekselansları, sizden yalnızca bir tek şeyi, ayaklanmayı ve kan dökülmesini engellememe yardımcı olmanızı istiyorum. Albay Freddi'ninki gibi askerî komisyonların kimi zaman gereksiz biçimde sert olduğunu, halkı yatıştırmak yerine öfkelendirdiğini ben de kabul ediyorum ama bence mevcut durumda askerî mahkeme akıllıca bir önlem olacaktır. Uzun vadede de daha merhametli bir çözüm sunacaktır. Kendi başına korkunç bir felakete dönüşebilecek ve Kutsal Efendimizin yasaklamış olduğu askerî komisyonların geri dönüşüne yol açabilecek bir ayaklanmayı engelleyecektir."

Vali kısa konuşmasını büyük bir ciddiyetle bitirdi ve Kardinalin yanıtını beklemeye başladı. Hayli uzun bekledikten sonra onu şaşırtan bir yanıt geldi.

"Albay Ferrari, Tanrı'ya inanıyor musunuz?"

"Ekselansları!" Albay ünlemlerle dolu bir sesle haykırdı.

"Tanrı'ya inanıyor musunuz?" Montanelli sorusunu tekrarladı, yerinde doğruldu ve o kılı kırk yaran bakışlarını ona doğru dikti. Albay da doğruldu.

"Ekselansları, ben bir Hristiyanım ve şimdiye dek affedilemeyecek bir günahım da olmadı."

Montanelli boynundaki haçı kaldırdı.

"O hâlde, sizin için ölen Mesih'in haçı üzerine, bana doğruyu söylediğinize yemin edin."

Albay hareketsiz durdu ve şaşkın gözlerle ona baktı. Kimin çılgın olduğuna karar veremiyordu; kendisi mi, Kardinal mi?

"Benden bir adamın ölümüne onay vermemi istediniz," diye devam etti Montanelli. "Cesaretiniz varsa haçı öpün ve bana daha büyük bir kıyımı engellemenin başka yolu olmadığını söyleyin. Unutmayın, bana yalan söylerseniz ölümsüz ruhunuzu tehlikeye atarsınız."

Vali biraz duraksadıktan sonra eğildi ve haçı dudaklarına götürdü.

"Buna inanıyorum," dedi.

Montanelli yavaşça arkasını döndü.

"Size kesin yanıtımı yarın vereceğim. Ama önce Rivarez'i görmeli ve onunla yalnız konuşmalıyım."

"Ekselansları, fikrimi söylememe izin verirseniz, bundan pişman olacağınıza eminim. Hatta dün o da bana gardiyanla bir mesaj göndererek ekselanslarını görmek istediğini söyledi ama bunu dikkate almadım, çünkü..."

"Dikkate almadınız demek!" diye tekrarladı Montanelli. "Böylesi koşullar altındaki bir adam size bir mesaj gönderiyor ve siz de bunu dikkate almıyorsunuz?"

"Ekselanslarını kızdırdıysam özür dilerim. Sizi böyle bir münasebetsizlikle rahatsız etmek istemedim; size sadece hakaretler yağdırmak istediğinden emin olacak kadar iyi tanıyorum artık Rivarez'i. Aslında, müsaadenizle şunu da belirtmek isterim ki, onun yanına yalnız gitmek büyük bir tedbirsizlik olacaktır, gerçekten tehlikeli biri... o kadar ki, hafif de olsa bazı fiziksel kısıtlamalar getirmeyi gerekli gördüm..."

"Hasta, silahsız ve hafif fiziksel kısıtlamalar uygulanan bir adamın bu kadar büyük bir tehlike oluşturacağına gerçekten inanıyor musunuz?" Montanelli gayet kibar konuşuyordu ama Albay sözlerin altındaki sessiz küçümsemeyi hissetti ve öfkesinden kızardı.

"Ekselansları nasıl isterse," dedi en katı tavrıyla. "Ben yalnızca sizi bir adamın korkunç küfürlerini duyma azabından korumak istemiştim."

"Sizce bir Hristiyan için hangisi daha acı ve talihsiz bir durumdur; dine küfredildiğini işitmek mi, büyük bir tehlike altındayken bir insanı terk etmek mi?"

Vali bir odunu andıran resmî ifadesini takınarak, dimdik ve kaskatı bir biçimde durdu. Montanelli'nin kendisine yönelik dav-

ranışı onu iyice sinirlendirmişti, bunu alışılmadık bir nezaket gösterisiyle dışa vurdu.

"Ekselansları mahkûmu ne zaman ziyaret etmek isterler acaba?" diye sordu.

"Hemen gideceğim."

"Ekselansları nasıl isterlerse. Birkaç dakika bekleme nezaketini gösterirseniz onu hazırlaması için birini gönderirim."

Vali, büyük bir telaşa kapılmıştı. Montanelli'nin kayışları görmesini istemiyordu.

"Teşekkür ederim, onu olduğu gibi, hazırlıksız görmeyi tercih ederim. Dosdoğru kaleye gideceğim. İyi akşamlar Albay, yanıtımı yarın sabah vereceğim."

VI

Hücre kapısının açıldığını duyan Atsineği, bezgin ve kayıtsız bir biçimde gözlerini diğer tarafa çevirdi. Yeni bir sorgulama faslıyla onu yine rahatsız edecek olan Valinin geldiğini düşünüyordu. Birkaç asker dar merdivenlerden çıkıyor, tüfekleri duvara çarpıyordu; daha sonra hürmetkâr bir ses, "Adımınızı şu basamağa atarsanız daha iyi olur ekselansları," dedi.

Kasılmaya başladı ve sonra köşesinde iyice büzüldü, kayışların acıtan baskısı altında soluk almaya çalıştı.

Montanelli, yanında çavuş ve üç muhafızla birlikte içeriye girdi.

"Ekselansları bir dakika bekleme nezaketini gösterirse, adamlarımdan biri sandalye getirecek," diye söze girdi çavuş gergin bir sesle. "Almaya gitti bile. Ekselansları bizi bağışlasın... geleceğinizi bilseydik hazırlanırdık."

"Herhangi bir hazırlığa gerek yok. Bizi yalnız bırakıp adamlarınızla merdivenin dibinde bekler misiniz çavuş?"

"Evet, tabii ekselansları. Buyurun, sandalyeniz. İçeriye, onun yanına koyayım mı?"

Atsineği gözleri kapalı yatıyordu ama Montanelli'nin ona baktığını hissetti.

Çavuş tam "Sanırım uyuyor ekselansları," diye söze girmişti ki, Atsineği gözlerini açtı.

"Hayır," dedi.

Askerler tam hücreden çıkarken Montanelli'nin ani çığlığıyla durdular, arkalarını döndüklerinde Kardinalin kayışlara bakmak için eğildiğini gördüler.

"Bunu kim yaptı?" diye sordu. Çavuş beceriksizce şapkasını evirip çevirdi.

"Valinin kesin emiri var, ekselansları."

"Bundan haberim yoktu Sinyor Rivarez," dedi Montanelli, sesinde büyük bir üzüntü vardı.

"Ekselanslarına söylemiştim," diye yanıtladı Atsineği, o sert gülümsemesiyle. "Başımın okşanmasını b...be...beklemiyordum."

"Çavuş, bu ne kadar zamandır sürüyor böyle?"

"Kaçmaya çalıştığından beri ekselansları."

"Yani neredeyse bir haftadır, ha? Bir bıçak getirip kesin hemen şunları."

"Doktor çıkartmak istemişti ekselansları ama Albay Ferrari buna izin vermedi."

"Hemen bir bıçak getirin!"

Montanelli sesini yükseltmedi ama askerler öfkeden renginin kireç gibi beyaza döndüğünü görebiliyordu. Çavuş cebinden sustalı bir çakı çıkardı ve kolu saran kayışı kesmek için eğildi. Pek becerikli bir adam değildi, tuhaf bir hareketle kayışı daha da sıkılaştırdı, bunun üstüne Atsineği irkildi ve her ne kadar kendini kontrol etmeye çalışsa da dudaklarını ısırdı. Montanelli hemen atıldı.

"Nasıl yapacağınızı bile bilmiyorsunuz, bıçağı bana verin."

"Ahhh!" Atsineği kayış düşerken kendinden geçerek içini çekti ve kollarını uzattı. Hemen sonra Montanelli ayak bileklerindeki kayışları da kesti.

"Zincirleri de çıkarın çavuş ve sonra buraya gelin. Sizinle konuşmak istiyorum."

Pencerenin yanında dikildi, çavuş prangaları çıkarana dek onu izledi. İşini bitirip yanına geldiğinde de, "Şimdi bana olan biten her şeyi anlatın bakalım," dedi.

Çavuş, Atsineği'nin hastalığı, "disiplin önlemleri" ve doktorun başarısız müdahale girişimlerine ilişkin ne biliyorsa seve seve anlattı.

"Ancak ekselansları, benim düşüncem şudur ki," diye ekledi, "Albay kayışların kalmasını kanıt elde etmenin bir aracı olarak istedi."

"Kanıt mı?"

"Evet ekselansları, evvelsi gün, sorduğu bir soruya yanıt verirse onları çıkarmayı teklif ettiğini işittim mesela." Bunları söylerken Atsineği'ne bir bakış attı.

Montanelli pencerenin pervazına sıkı sıkıya tutundu, askerler birbirlerine baktılar; nazik Kardinali daha önce hiç bu kadar öfkeli görmemişlerdi. Atsineği'ne gelince, varlıklarını unutmuştu bile; serbest kalmanın verdiği fiziksel haz dışında her şeyi unutmuştu. Her uzvu kasılmıştı, şimdi geriniyor, dönüyor ve rahatlamanın verdiği mestle kıvrılıyordu.

"Artık gidebilirsiniz çavuş," dedi Kardinal. "Disiplini ihlal ettiğinize ilişkin bir endişeye kapılmanıza gerek yok; sorduğumda yanıt vermek sizin göreviniz. Kimse bizi rahatsız etmesin. Hazır olduğumda kendim çıkarım."

Kapı askerlerin ardından kapanınca, pencerenin pervazına yaslandı ve bir süre batan güneşe baktı; böylelikle Atsineği'ne soluklanması için biraz daha zaman tanıyordu.

Biraz sonra pencereden ayrılıp, şiltenin üstüne, hemen yanına oturdu, "Benimle yalnız görüşmek istediğinizi duydum," diyerek söze girdi. "Kendinizi konuşacak kadar iyi hissediyorsanız hizmetinizdeyim."

Onun için pek de doğal olmayan soğuk, katı ve otoriter bir tavırla konuşmuştu. Kayışlar kesilene dek Atsineği korkunç biçimde işkence ve kötü muameleye maruz kalmış güç durumdaki bir insandı, ama şimdi Montanelli yaptıkları son görüşmeyi ve bu görüşmeyi sonlandıran ölümcül aşağılamaları anımsamıştı. Atsineği kafasını gevşekçe bir koluna yaslayarak ona baktı. Gerektiğinde zarif tavırlar sergileyebilme becerisine sahipti...ve yüzü gölgede kalmışken içinden akıp giden derin suları kimseler tahmin edemezdi. Ama başını kaldırdığında ve berrak akşam ışığına çıktığında, ne kadar bitkin ve soluk olduğu, son birkaç günün onda ne türden izler bıraktığı birden ortaya çıkıverdi. Montanelli'nin öfkesi de böylece uçup gitti.

"Korkarım çok hastaymışsınız," dedi. "Tüm bunlardan haberim yoktu, gerçekten çok üzgünüm. Buna daha önceden son vermeliydim."

Atsineği omuzlarını silkti. "Savaşta hepsi mübahtır," dedi soğuk bir sesle. "Ekselansları Hristiyanca bir bakış açısıyla bedenime bağlanan bu kayışlara düşünsel olarak karşı çıkıyor ama Albayın bunu anlamasını beklemek adil değil bence. Kuşkusuz bu kayışların kendi üzerinde denenmesini, tıpkı benim g...gi... gibi o da tercih etmez. Ama bu kişisel olarak kimin daha uygun durumda olduğuna bağlı bir m...me...mesele. Şu an en dipteki kişi benim, n...ne yapabilirsiniz ki? Gerçi buraya gelmeniz bile büyük bir nezaket ekselansları ama belki bu da H...hı...hristiyan bakış açınızdandır. Mahkûmları ziyaret etmek... Ah, evet! Unutmuşum. 'Böylece en b...ba...basit kardeşlerimden biri için yaptığınızı, benim için de yapmış oldunuz.'* Pek övgü sayılmaz ama en basit kardeş de yeterince zarif."

"Sinyor Rivarez, buraya siz istediniz diye geldim, kendim için değil," diyerek sözünü kesti onun Kardinal. "Sizin ifadenizle 'en dipteki' siz olmasaydınız geçen hafta bana söylediklerinizden sonra sizinle asla yeniden görüşmezdim ama bir mahkûm ve

* İncil'den. Matta, 25/40.

hasta olmanın çifte ayrıcalığına sahipsiniz, gelmeyi reddedemezdim. Buradayım, bana söyleyecek bir şeyiniz var mı? Yoksa beni sadece ihtiyar bir adamı aşağılayarak kendinizi eğlendirmek için mi çağırttınız?"

Yanıt gelmedi. Atsineği diğer yana dönmüş, bir eli gözlerinin üstünde yatıyordu.

"Ben... sıkıntı verdiğim için çok üzgünüm," dedi en sonunda boğuk bir sesle. "Mümkünse biraz su içebilir miyim?"

Pencerenin yanında bir sürahi su vardı, Montanelli ayağa kalkıp sürahiyi getirdi.

Atsineği'ni kaldırmak için kolunu ona dolamıştı ki, aniden bileğini bir mengene gibi sıkan soğuk ve nemli parmakları hissetti.

"Bana elinizi verin... hemen... yalnızca bir dakika için," diye fısıldadı Atsineği. "Ah, sizin için ne fark eder ki? Yalnızca bir dakika!"

Yüzünü Montanelli'nin koluna gömerek kapandı, baştan ayağa titriyordu.

"Azıcık su için," dedi Montanelli biraz sonra. Atsineği sessizce itaat etti ona, ardından kapalı gözlerle şiltesine uzandı. Montanelli'nin eli yanağına dokunduğunda hissettiklerinin açıklamasını kendine de yapamıyordu; tek bildiği, tüm yaşamı boyunca daha dehşetli bir şey yaşamadığıydı.

Montanelli sandalyesini şilteye yaklaştırıp oturdu. Atsineği bir ceset gibi hareketsiz yatıyordu, yüzü bitkindi ve grimsi bir renk almıştı. Uzun bir sessizliğin ardından gözlerini açtı ve rahatsız edici, hayaletimsi bakışlarını Kardinale dikti.

"Teşekkür ederim," dedi. "Ben... üzgünüm. Sanırım... bana bir şey sormuştunuz?"

"Konuşacak durumda değilsiniz. Bana söylemek istediğiniz bir şey varsa yarın yeniden gelmeye çalışırım."

"Lütfen gitmeyin ekselansları... aslında hiçbir şeyim yok. Ben... ben son birkaç gündür biraz kötüydüm, gerçi yarısı numaradan... Albaya sorarsanız öyle diyecektir."

"Kendim bir sonuca varmayı tercih ederim," diye yanıtladı Montanelli sessizce.

"Albay da ö...ö...öyle. Ve biliyor musunuz, ara sıra gayet zekice sonuçlara varıyor. Ona b...ba... bakınca insanın aklına gelmez ama kimi zaman özgün bir f...fi...fikir ortaya koyuyor. Mesela cuma gecesi... sanırım cuma gecesiydi, sona doğru günleri karıştırır oldum... her neyse, bir d...do...doz afyon istedim... bunu gayet iyi anımsıyorum, buraya geldi ve eğer kapıyı bana k...ki... kimin açtığını söylersem, afyon v...ve...verilebileceğini söyledi. Anımsıyorum, şöyle dedi: 'Gerçekse razı gelirsiniz, razı gelmezseniz bunu r...ro...rol yaptığınızın k...ka...kanıtı olarak kabul edeceğim.' B...bu...bunun ne k...ka...kadar komik olduğunu d... da...daha önce fark etmemiştim, ç...ço...çok komik..."

Aniden kaba ve ahenksiz kahkahalara boğuldu, sonra da hızla, sessiz kalan Kardinale doğru dönerek sözlerine devam etti; gitgide daha hızlı konuşuyor, sözcükleri anlaşılmayacak kadar çok kekeliyordu:

"B...bu...bunun k...ko...komik olduğunu g...gö...görmüyor musunuz? E...el...elbette hayır, d...di...dindar insanların e....e... espri anlayışı yoktur, s...si...siz her şeyi t...tı...tra...trajik g... gö...görürsünüz. M...me... mesela katedraldeki o g...ge...gece n...na...nasıl da ciddiydiniz! Bu arada o...o...o hacı rolünde ne k...ka...kadar h...ha... hastalıklı bir t...ta...tablo çizmiş olmalıyım! S...sa...sanırım s...si...sizi bu gece b...bu...buraya getiren ş...şe...şeyde k...ko...komik bir yan g...gö...görmüyorsunuz."

Montanelli ayağa kalktı.

"Söyleyeceklerinizi dinlemeye geldim ama sanırım bu gece konuşamayacak kadar heyecanlısınız. Doktor size bir yatıştırıcı verse iyi olacak, siz uykunuzu aldıktan sonra, yarın konuşuruz."

"U...u...uyku mu? Ah, yeterince uyuyacağım ekselansları, s... si...siz Albayın p...pı...planına onay v...ve...verdiğinizde, k... ku...kurşun m...mü...mükemmel bir yatıştırıcı olacak."

Ürkmüş bir ifadeyle ona dönen Montanelli, "Sizi anlamıyorum," dedi.

Atsineği yine kahkahalara boğuldu.

"Ekselansları, ekselansları, h...ha...hakikat Hristiyan erdemlerinin b...ba...başında gelir! Valinin bir askerî m...ma...mahkeme k...ku...kurulması için onayınızı almaya n...na...nasıl da uğraştığını b...bi...bilmediğimi mi s...sa...sanıyorsunuz? Onay v...ve...verseniz ç...ço...çok iyi olur ekselansları; s...si...sizin y... ye...yerinizde hangi k...ka...kardeşiniz olsa b...bu...bunu yapar. 'Cosi fan tutti',* hem o zaman b...bü...büyük bir iyilik de y...ya... yapmış olacaksınız, z...za...zararı ise ç...ço...çok az! Gerçekten, bunu d...dü...düşünerek uykusuz g...ge..geçirdiğiniz g...ge...gecelere değmez!"

"Lütfen bir dakika için gülmeyi bırakın," diye araya girdi Montanelli. "Ve bana tüm bunları nereden duyduğunuzu anlatın. Sizinle bu konuda kim konuştu?"

"Albay s...si...size benim b...bi...bir ş...şey...şeytan olduğumu, insan olmadığımı h...hi...hiç söylemedi mi yani? H...ha... hayır mı? B...ba...bana o k...ka...kadar çok s...sö...söyledi ki! Evet, insanların n...ne...ne d...dü...düşündüklerini k...ke...keşfedecek kadar ş...şe...şeytanım. Ekselansları b...be...benim k... kah...kahrolası bir b...ba...baş belası olduğumu düşünüyor; o h...ha...hassas v...vi...vicdanınız b...bu...bulanmadan bana ne yapılacağına b...ba...başkasının k...ka...karar vermesini istiyorsunuz. G...ga...gayet doğru bir t...ta...tahmin, değil mi?"

"Beni dinleyin," dedi yanına oturan Kardinal son derece ciddi bir ifadeyle. "Her nasılsa tüm bunları öğrenmişsiniz, bu doğru. Albay Ferrari arkadaşlarınızın sizi kaçırmak için yine bir denemeye girişeceğinden korkuyor ve bunun önüne geçmek istiyor... söz ettiğiniz şekilde. Görüyorsunuz ya, size karşı gayet dürüstüm."

* İtalyanca "Kadınlar böyle yapar" anlamına geliyor, aynı zamanda Mozart'ın operalarından birinin adı.

"Ekselansları d...dü...dürüstlüğüyle m...me...meşhurdur," dedi Atsineği acı bir tonla.

"Elbette biliyorsunuz ki, din dışı konularda yargı yetkim yok, ben bir piskoposum, elçi değil," diye devam etti Montanelli. "Ama bu bölgede büyük bir nüfuzum var ve sanırım Albay en azından üstü kapalı onayımı almadan bu kadar uç bir yola sapmaya cesaret edemeyecek. Şimdiye dek bu plana kayıtsız şartsız karşı durdum; o da perşembe günü yapılacak geçit töreni için kalabalık toplanınca, büyük olasılıkla kan dökülmesiyle sonuçlanacak bir silahlı saldırı tehlikesi olduğuna beni ikna etmeye çalışarak, itirazımı kırmayı denedi. Söylediklerimi takip edebiliyor musunuz?"

Atsineği dalgın gözlerle pencereden dışarı bakıyordu. Bakışlarını çevirdi ve yorgun bir sesle yanıtladı:

"Evet, dinliyorum."

"Belki gerçekten de bu gece bu konuyu konuşacak kadar iyi durumda değilsiniz. Yarın sabah geleyim mi? Bu çok ciddi bir konu, tüm dikkatinizi vermenizi istiyorum."

"Şimdi hâlletmeyi tercih ederim," dedi Atsineği aynı ses tonuyla. "Söylediğiniz her şeyi anlıyorum."

"Eğer bu doğruysa," diye devam etti Montanelli, "eğer gerçekten sizin yüzünüzden ayaklanma çıkması ve kan dökülmesi tehlikesi varsa, Albaya karşı çıkarak kendimi korkunç bir sorumluluğun altına sokuyorum. Ve sanırım söylediklerinin en azından bir kısmı doğru. Öte yandan, size karşı olan kişisel husumeti nedeniyle, yargısının belli bir dereceye kadar taraflı olduğunu ve tehlikeyi büyük olasılıkla abarttığını düşünüyorum. Bu utanç verici zalimliği gördükten sonra buna daha da inanır oldum." Yerde duran kayış ve zincirlere baktı, devam etti:

"Kabul edersem sizin öldürülmenize onay verecek, reddedersem de masum insanların hayatını tehlikeye atacağım. Konuyu etraflıca düşündüm ve bu korkunç seçimden bir çıkış yolu bula-

bilmek için bütün kalbimle uğraşıp didindim. Şimdi, en sonunda kararımı verdim."

"Beni öldürüp masum insanları k...ku...kurtaracaksınız elbette... bir H...hı...hristiyan ancak bu karara varabilir. 'Eğer s... sa...sağ elin günah işlemene neden olursa' vesaire vesaire.* Ekselanslarının sağ eli olma onuruna sahip d...de...değilim ve sizi gücendirdim, sonuç ç...ço...çok açık. Bana bunu bunca girizgâha girişmeden söyleyemez miydiniz?"

Atsineği, konudan bıkıp usanmış bir adam gibi bezgin bir kayıtsızlık ve küçümsemeyle konuşuyordu.

"Pekâlâ?" diye ekledi bir an duraksadıktan sonra. "Kararınız bu mu ekselansları?"

"Hayır."

Atsineği iki elini başının arkasına koyarak duruşunu değiştirdi ve yarı kapalı gözlerle Montanelli'ye baktı. Başını derin düşüncelerle öne eğmiş olan Kardinal, bir eliyle de usulca sandalyesinin koluna vuruyordu. Ah, bu eski, bu bildik hareket!

En sonunda başını kaldırarak, "Sanırım, şimdiye dek eşi benzeri görülmemiş bir şey yapmaya karar verdim," dedi. "Beni görmek istediğinizi öğrendiğimde, buraya gelip size her şeyi anlatmaya ve sorunu sizin ellerinize bırakmaya karar verdim."

"Benim ellerime mi?"

"Sinyor Rivarez, size bir kardinal, piskopos ya da yargıç olarak gelmedim, bir insan olarak geldim. Albayın endişelendiği gibi bir planın varlığından haberiniz var mı, yok mu, sormayacağım. Haberiniz varsa bunun sır olduğunu, bana anlatmayacağınızı gayet iyi biliyorum. Sizden, kendinizi benim yerime koymanızı istiyorum. Yaşlıyım ve hiç kuşkusuz çok fazla bir ömrüm kalmadı. Mezarıma, ellerim kana bulaşmadan girmek istiyorum."

---

* İncil'den, Matta, 5/30, "Zina ve boşanma". "Eğer sağ elin günah işlemene neden olursa, onu kes at. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, bütün vücudunun cehenneme gitmesinden iyidir."

"Bugüne kadara ellerinize kimsenin kanı bulaşmadı mı ekselansları?"

Montanelli'nin yüzü soldu ama sakince devam etti:

"Bütün hayatım boyunca, karşıma çıktığı her noktada, baskıcı önlemlere ve zulme karşı durdum. Ölüm cezasının hiçbir biçimini, hiçbir zaman doğru bulmadım; son hükümdarlık dönemindeki askerî komisyonlara kararlılıkla ve tekrar tekrar karşı çıktım, böyle yaptığım için de gözden düştüm. Şimdiye dek sahip olduğum tüm nüfuzu ve gücü, her zaman için merhamet lehine kullandım. Bana inanmanızı, en azından doğruyu söylediğime inanmanızı rica ediyorum. Şimdi ise bu çıkmazın içine düştüm. Sizin öldürülmenizi reddederek, kasabayı bir ayaklanma tehlikesiyle ve bunun doğurabileceği sonuçlarla karşı karşıya bırakıyorum ve bunu, dinime küfreden, bana kişisel olarak kara çalmış, kötü davranmış ve hakaret etmiş –gerçi bu nispeten önemsiz bir şey– kendisine verilen yaşamı ise –buna kesinlikle inanıyorum– kötü kullanmış bir adamın hayatını kurtarmak için yapıyorum. Ama... bu ne olursa olsun yine de bir adamın yaşamını kurtarmaktır."

Bir an duraksadı ve yeniden devam etti:

"Sinyor Rivarez, kariyerinizle ilgili bildiğim her şey bana kötü ve zararlı görünüyor, uzun bir süre boyunca pervasız, şiddet yanlısı ve vicdansız biri olduğunuza inandım. Bir dereceye kadar hakkınızdaki görüşüm hâlâ budur. Ama bu son on beş günde bana cesur bir adam olduğunuzu, arkadaşlarınıza sadık kalabileceğinizi gösterdiniz. Askerlerin sizi sevmesini, size hayranlık beslemesini de sağladınız; bunu herkes yapamaz. Sizi yanlış değerlendirmiş olabileceğimi, içinizde, dışa gösterdiğinizden daha fazla iyilik olduğunu düşünüyorum. İçinizdeki bu daha iyi insana yalvarıyorum, elinizi vicdanınıza koyun ve bana doğruyu söyleyin... benim yerimde olsaydınız siz ne yapardınız?"

Bu sözleri uzun bir sessizlik izledi, ardından Atsineği başını kaldırdı.

"En azından kendi eylemlerime kendim karar veriyor ve sonuçlarına göğüs geriyorum. O Hristiyanca korkaklıkla başka insanların arasına sızıp, sorunlarımı benim yerime onların çözmelerini istemiyorum!"

Saldırı o kadar ani olmuş, sıra dışı harareti ve şiddeti bir an önceki sahte bezginliğiyle o kadar şaşırtıcı bir zıtlık oluşturmuştu ki, sanki yüzünden bir maskeyi çıkarıp atmıştı.

"Biz ateistler," diye heyecanla devam etti, "bir adamın taşıması gereken bir yük varsa bunu elinden gelen en iyi şekilde taşıması gerektiğini biliriz, eğer bu yükün altında ezilirse... neden, bu onun için daha kötü olsun ki! Ama bir Hristiyan, Tanrısına, azizlerine, onlardan bir yardım bulamazsa da hiç olmadı düşmanına gelip sızlanır... her zaman kendi yükünü yıkacağı bir sırt bulabilir. İncil'inizde, Dua Kitabınızda ya da o ikiyüzlü teoloji kitaplarınızda, bana gelip ne yapacağınızı sormanız gerektiğini emreden bir hüküm mü var? Yer ve gök, hey! Üstümde yeterince yük yok mu sizce, bir de kendi sorumluluklarınızı benim omuzlarıma yıkıyorsunuz? İsa'nıza geri dönün, o borcunu son kuruşuna dek ödedi, siz de aynısını yapsanız iyi olur. Her şey bir yana, yalnızca bir ateisti öldüreceksiniz... 'parola'ya* takılıp tereddüte düşen bir adamı... ki bu kesinlikle büyük bir suç sayılmaz!"

Nefes nefeseydi, sustu, ardından yine köpürdü:

"Ve *siz*, tutmuş bana zalimlikten söz ediyorsunuz! O m... ma...mankafalı dangalak bir yıl uğraşsa, beni sizin incittiğiniz kadar incitemez; hiç beyni yok. Tek düşünebildiği bir kayışı sıkı sıkıya bağlamak; daha fazla sıkamayınca elindeki olanaklar tükenecek. Bunu herhangi bir aptal da yapabilir zaten! Ama siz!

---

* Burada Türkçede "parola, slogan" anlamına gelen, bazen de çevrilmeden "şibbolet" olarak kullanılan "shibbolet" sözcüğü kullanılıyor ve Voynich bunu tırnak içine alarak, diğer tırnak içine aldığı ifade ve cümlelerde olduğu gibi İncil'e referans veriyor. İbranice "başak" anlamına gelen bu sözcük, kutsal kitapta anlatılan bir olaya göre iki kabile arasında gerçekleşen bir savaşta parola olarak kullanılmış, farklı kabileler bu sözcüğü farklı şekillerde telaffuz ettiği için de kimin hangi taraftan olduğu bu sözcük sayesinde açığa çıkmıştır.

'Kendi ölüm fermanınızı kendiniz imzalayın lütfen, ben bunu yapamayacak kadar yumuşak kalpliyim.' Ah! Bunu ancak bir Hristiyan yapabilir işte; fazla sıkılmış kayışları görünce yüzü solan, nazik, merhametli bir Hristiyan! Albayın 'barbarlığı' karşısında dehşete düşmüş yüzünüzle bir merhamet meleği gibi içeri girdiğinizde anlamalıydım zaten asıl işkencenin başlamak üzere olduğunu! Neden bana öyle bakıyorsunuz? Elbette, razı olun, sonra da eve gidip akşam yemeğinizi yiyin, bu kadar yaygaraya gerek yok. Albayınıza beni vurabileceğini, asabileceğini ya da hangisi kolayına gelirse o şekilde öldürebileceğini söyleyin... bu onu keyiflendirecekse diri diri yaksın... ve bu iş bitsin!"

Atsineği tanınmayacak hâldeydi; öfke ve çaresizlikle kendinden geçmişti, soluk soluğaydı, titriyordu, gözleri öfkeli bir kedinin gözleri gibi yeşil yansımalarla çakmak çakmak olmuştu.

Montanelli ayağa kalkmış, sessizce ona bakıyordu. Bu öfke dolu sitemlerden bir şey anlamamıştı ama sözcüklerdeki derin üzüntüyü hissetmiş, böylece onun geçmişteki bütün hakaretlerini affetmişti.

"Susun!" dedi. "Sizi bu kadar incitmek istememiştim. Doğrusu yükümü size yıkmak gibi bir niyetim hiç olmadı, sizin derdiniz size yeter. Bunu bilinçli olarak hiçbir canlıya yapmam..."

"Bu bir yalan!" diye haykırdı Atsineği alev alev gözlerle. "Ya piskoposluk?"

"Piskoposluk mu?"

"Ah! Unuttunuz ha! Unutmak o kadar kolay ki! 'Sen istersen Arthur, gidemeyeceğimi söylerim.' Sizin hayatınız adına karar verecektim... ben, henüz daha on dokuz yaşında! Bu kadar korkunç olmasa gülünç sayılabilirdi."

"Durun!" Montanelli umutsuz bir çığlıkla iki elini başına götürdü. Elleri iki yanına düştü sonra, ağır ağır pencereye doğru yürüdü. Pervaza oturdu, bir kolunu parmaklıklara dayayıp alnını yasladı. Atsineği titremeler içinde yatıyor, onu izliyordu.

Biraz sonra Montanelli kalktı ve geri geldi, dudakları kireç gibiydi.

"Çok üzgünüm," dedi, acınası bir hâlde her zamanki sakin tavrını korumak için âdeta mücadele ediyordu. "Eve gitmeliyim. Ben... pek iyi değilim."

Sanki sıtma nöbeti geçirir gibi titriyordu. Atsineği'nin tüm öfkesi uçup gitmişti.

"Peder, göremiyor musunuz..."

Montanelli irkildi ve taş kesildi.

"Bu olamaz!" diye fısıldadı en sonunda. "Tanrım, bu olamaz! Deliriyorsam..."

Atsineği kolundan destek alarak doğruldu ve titreyen elleri, kendi ellerinin içine aldı.

"Peder, gerçekten boğulmadığımı hiç anlamayacak mısınız?"

Elleri aniden buz kesip katılaştı. Bir an için etrafı ölüm sessizliği kapladı, ardından Montanelli diz çöktü ve başını Atsineği'nin göğsüne yasladı.

• • •

Başını kaldırdığında güneş batmıştı, akşamın kızıllığı da yavaş yavaş kaybolmaktaydı. Zamanı ve mekânı, yaşamı ve ölümü unutmuşlardı; düşman olduklarını bile unutmuşlardı.

"Arthur, gerçek misin?" diye fısıldadı Montanelli. "Dirilip bana geri mi döndün?"

"Dirilip..." diye yineledi titreyen Atsineği. Hasta bir çocuğun annesinin kucağında yatışı gibi, başı Montanelli'nin kolunda uzanıyordu.

"Geri geldin... sonunda geri geldin!"

Atsineği güçlü bir biçimde içini çekti. "Evet" dedi. "Ve benimle savaşmak ya da beni öldürmek zorundasınız."

"Ah, sus sevgili evladım! Nedir tüm bunlar? Karanlıkta kaybolup birbirini hayalet zanneden iki çocuk gibiydik. Şimdi bulduk birbirimizi, ışığa çıktık. Zavallı oğlum benim, nasıl da de-

ğişmişsin... nasıl da değişmişsin! Sanki dünyanın tüm ıstırabını yüklenmiş gibisin... eskiden yaşam sevinciyle dolu olan sen! Arthur, bu gerçekten sen misin? Bana geri döndüğünü o kadar çok düşledim ki... sonra uyanıp bir baktım sadece o dış karanlığı görüyorum, gözlerimi boşluğa dikiyorum. Ya şimdi de uyanıp tüm bunların bir düş olduğunu anlarsam? Bana elle tutulabilir, somut bir şey var... bütün bunlar nasıl oldu, anlat."

"Her şey gayet basit oldu. Kaçak yolcu olarak bir yük gemisinde saklandım ve Güney Amerika'ya yol aldım."

"Ya orada?"

"Orada... yaşadım işte, buna yaşamak denirse, ta ki... ah, bana felsefe öğrettiğiniz günlerden bu yana teoloji seminerlerinden başka şeyler de gördüm! Beni düşlediğinizi söylediniz... evet, daha da fazlası! Beni düşlediğinizi söylediniz... evet, ben de sizi..."

Aniden sustu, titriyordu.

"Bir zamanlar, Ekvador'da bir madende çalışıyordum..." diyip yeniden söze başladı sonra.

"Madenci olarak mı?"

"Hayır, madencilerin uşağı olarak... getir götür işleri ve hamallık yaptım. Maden kuyusunun ağzında bir barakam vardı, orada uyurdum; bir gece... hastaydım, geçendeki gibi ve kavurucu güneşin altında taş taşıyordum... kendimden geçmiş olmalıyım zira sizin kapıdan bana doğru geldiğinizi gördüm. Elinizde şu duvardakine benzeyen bir haç vardı. Dua ediyordunuz, bana bakmadan yanımdan geçtiniz. Bana yardım etmeniz için size haykırdım... zehir, bıçak, her ne olursa olsun, aklımı yitirmeden buna son vermemi sağlayacak bir şey istedim. Ve siz... ah!"

Bir eliyle gözlerini kapattı. Montanelli hâlâ diğer elini tutuyordu.

"Yüzünüzden beni işittiğinizi anladım ama başınızı çevirip bakmadınız; dua etmeye devam ettiniz. Bitirince haçı öpüp etrafa baktınız ve fısıldadınız: 'Senin için çok üzgünüm Arthur ama

bunu göstermeye cesaretim yok; O kızabilir.' Ve O'na baktınız, ahşap heykel gülüyordu.

"Daha sonra kendime geldiğimde, barakayı ve cüzzamlı hamalları gördüm ve durumu anladım. O şeytansı tanrınıza yaranmak sizin için beni cehennemden kurtarmaktan daha önemliydi, bunu anladım. Bunu anımsadım. Şimdi, bana dokunduğunuzda unutuverdim, ben... ben hastaydım ve bir zamanlar sizi severdim. Ama bizim aramızda savaştan ve savaştan ve savaştan başka ne olabilir ki! Elimi neden tutmak istiyorsunuz ki? Siz İsa'nıza böyle inanmaya devam ederken, aramızda düşmanlıktan başka bir şey olamayacağını anlamıyor musunuz?"

Montanelli başını eğdi ve onun sakat elini öptü.

"Arthur, nasıl olur da O'na inanmam? Tüm bu korkunç yıllar boyunca imanımı koruduktan sonra, şimdi seni bana geri vermişken nasıl olur da O'ndan şüphe ederim? Düşünsene, seni öldürdüğümü sanıyordum."

"Bunu hâlâ yapmanız gerekiyor."

"Arthur!"

Bu gerçek bir dehşet çığlığıydı ama Atsineği umursamadan devam etti:

"Ne yaparsak yapalım, bırakın dürüst olalım, vaktimizi boşa harcamayalım. Siz ve ben bir kuyunun önünde, karşı karşıya duruyoruz, kuyunun üstünde ellerimizi birleştirmeye çalışmamızın ne faydası olacak?" Duvardaki haça işaret ederek devam etti: "Şundan vazgeçemeyeceğinize ya da vazgeçmeyeceğinize karar verdiyseniz, Albayın isteğine rıza göstermelisiniz..."

"Rıza mı! Tanrım... rıza... Arthur ama seni seviyorum!"

Atsineği yüzünü endişeli bir biçimde buruşturdu.

"En çok hangisini seviyorsunuz; beni mi, o şeyi mi?" Montanelli yavaşça doğruldu. Ruhu dehşetle solmuştu, bedenen kurumuş ve dermansızlaşmış, ihtiyarlamıştı ve don yemiş yaprak gibi cansız görünüyordu. Düşünden uyanmıştı, o dış karanlık boşluğa bakıyordu.

"Arthur, bana biraz merhamet et..."

"Yalanlarınız beni şeker plantasyonlarındaki siyahlara köle olmaya ittiğinde, siz ne kadar merhamet ettiniz? Bu sizi ürpertiyor değil mi? Ah, şu yumuşak kalpli azizler! İşte, kendini Tanrı'ya adayan adam... günahlarından tövbe edip yaşamaya devam eden adam. Oğlundan başka kimse ölmedi. Beni sevdiğinizi söylüyorsunuz... sevginizin benim için ağır bir bedeli oldu! Birkaç tatlı sözle her şeyi silip yeniden Arthur olabileceğimi mi sanıyorsunuz? Ben, pislik içindeki melez kerhanelerinde bulaşıkçılık yapan, kendi büyükbaş hayvanlarından daha hayvan olan *Creole* çiftçilere seyis yamaklığı yapan ben! Soytarı şapkası ve zillerle gezgin varyete gösterisinin maskarası olan ben; boğa güreşi ringinde matadorların angaryalarını yapan ben; ayaklarıyla boynuma bastıran o siyah canavarların kölesi olan ben; açlıktan öleyazan, dayak yiyip ayaklar altında ezilen ben; küflenmiş yemek artıkları için yalvaran, önce köpek yiyecek diye reddedilen ben! Ah, tüm bunların ne yararı var! Sizin yüzünüzden neler yaşadığımı size nasıl *anlatabilirim* ki? Ve şimdi... şimdi beni seviyorsunuz ha! Beni ne kadar seviyorsunuz? Benim için Tanrı'nızdan vazgeçecek kadar seviyor musunuz? O, hani şu ölümsüz İsa, sizin için ne yaptı sahi? Sizin için acı çekti mi ki O'nu benden daha çok seviyorsunuz? Delik deşik olmuş elleri yüzünden mi sizin için çok kıymetli? Benimkine bakın! Buraya bakın, buna, buna ve buna..."

Gömleğini parçaladı ve korkunç yara izlerini gösterdi.

"Peder, sizin Tanrı'nız bir sahtekâr, O'nun yaraları sahte, O'nun acısı maskaralıktan ibaret! Sizin kalbinizde hakkı olan benim! Peder, yaşamımın nasıl olduğunu bilebilseydiniz bana yapabileceğiniz bir işkence olmadığını anlardınız. Ama yine de ölmedim! Hepsine dayandım, sabrımı korudum, çünkü geri gelip Tanrı'nızla savaşacaktım. Bu amacı yüreğimin kalkanı yaptım, bu amaç korudu beni delilikten ve ikinci kez ölmekten. Ve şimdi, geri döndüğümde O'nun hâlâ benim yerimde olduğunu görüyorum – altı saat boyunca haça gerilen ve sonra dirilen şu sahte

kurban! Peder, ben beş yıl boyunca haça gerildim ve dirildim. Bana ne yapacaksınız? Bana ne yapacaksınız?"

Sustu. Montanelli doğrulmuş bir ceset ya da taştan bir heykel gibi oturuyordu. Başta Atsineği'nin ateşli bir sel gibi akıp giden o umutsuzluğu karşısında, kırbaç altında etin kendiliğinden seğirmesi gibi bir süre titremişti ama şimdi tamamen hareketsizdi. Uzun bir sessizliğin ardından başını kaldırdı ve cansız bir hâlde, sabırla konuşmaya başladı

"Arthur, bana daha açık anlatabilir misin? Kafamı o kadar karıştırdın, beni o kadar dehşete düşürdün ki anlayamıyorum artık. Benden istediğin nedir?"

Atsineği hayalet gibi bir yüzle ona döndü.

"Hiçbir şey istemiyorum. Sevgiyi kim zorla alabilir ki? Sizin için çok kıymetli olan iki şey arasında seçim yapmakta özgürsünüz. Eğer en çok O'nu seviyorsanız, O'nu seçin."

"Anlayamıyorum," diye yanıtladı yine Montanelli, bitkin bir sesle. "Seçeceğim ne var? Geçmişi telafi edemem ki."

"İkimiz arasında seçim yapmalısınız. Eğer beni seviyorsanız boynunuzdaki haçı çıkarıp benimle gelin. Dostlarım yeni bir kaçış girişimi hazırlığında, sizin yardımınızla kolayca başarılı olabilirler. Sonra sınırı geçip güvende olunca, oğlunuz olduğumu herkesin önünde itiraf edin. Beni bunu yapacak kadar sevmiyorsanız –bu ahşap heykel sizin için benden daha değerliyse– o zaman Albaya gidin ve onay verdiğinizi söyleyin. Ve eğer giderseniz, temelli gidin, beni sizi bir kez daha görmenin azabından kurtarın. Zaten yeterince derdim var, buna ihtiyacım yok."

Montanelli başını kaldırdı, belli belirsiz titriyordu. Anlamaya başlamıştı.

"Elbette arkadaşlarınla bağlantı kuracağım. Ama... seninle kaçmak... bu olanaksız işte... ben bir rahibim."

"Ve ben de rahiplerden iyilik kabul etmem. Artık taviz vermeyeceğim Peder; yeterince taviz verdim, sonuçlarına yeterince katlandım. Ya rahiplikten vazgeçmelisiniz ya da benden."

"Senden nasıl vazgeçebilirim? Arthur, senden nasıl vazgeçebilirim?"

"O zaman O'ndan vazgeçin. İkimiz arasında seçim yapmak zorundasınız. Bana sevginizi paylaşmayı mı önereceksiniz... yarısı bana, yarısı o şeytani Tanrı'nıza! O'ndan arta kalanları kabul etmeyeceğim. Eğer O'na aitseniz, benim değilsiniz."

"Kalbimi ikiye ayırmamı mı istiyorsun? Arthur! Arthur! Beni delirtmek mi istiyorsun?"

Atsineği elini duvara vurdu.

"İkimiz arasında seçim yapmak zorundasınız," dedi bir kez daha.

Montanelli göğsünden küçük bir kılıf çıkardı; içinde kirlenmiş ve kırışmış bir kâğıt parçası vardı.

"Bak!" dedi.

"Size Tanrı'ya inandığım gibi inandım. Tanrı balçıktan yapılmış bir şey, çekiçle kırabileceğim bir şey; bana yalan söylediniz, beni aldattınız."

Atsineği gülerek kâğıdı geri uzattı. "On dokuz yaşındaki bir gencin t...ta...tatlılığı! Eline çekiç alıp bir şeyleri kırmak çok kolay gelir. Oysa şimdi... şimdi çekiç darbelerinin altında kalan yalnızca benim. Size gelince, yalanlarla kandırabileceğiniz başka bir sürü insan var... yalan söylediğinizi anlamazlar bile."

"Nasıl istersen," dedi Montanelli. "Belki senin yerinde olsaydım ben de senin kadar insafsız olurdum... Tanrı bilir. Benden istediğini yapamam Arthur ama elimden geleni yapacağım. Kaçışını ayarlayacağım, sen güvende olduğunda dağlarda bir kaza geçireceğim ya da kazara yanlış uyku ilacını alacağım... sen hangisini tercih edersen. Bu seni hoşnut edecek mi? Tüm yapabileceğim işte bu. Bu büyük bir günah ama bence O beni affedecektir. O çok daha merhametlidir..."

Atsineği keskin bir çığlıkla iki elini savurdu.

"Ah, bu kadarı çok fazla! Bu kadarı çok fazla! Benim hakkımda böyle düşünmenize neden olacak ne yaptım? Buna ne hakkınız

var... sanki sizden intikam almak istiyormuşum gibi! Yalnızca sizi kurtarmak istediğimi anlayamıyor musunuz? Sizi sevdiğimi asla anlamayacak mısınız?"

Montanelli'nin ellerini yakaladı, onları ateşli öpücüklere ve gözyaşlarına boğdu.

"Peder, bizimle gelin! Rahip ve putların bu ölü dünyasında ne işiniz var sizin? Geçmiş yüzyılların tozlarıyla dolulor, çürümüşler; tehlikeli ve kokuşmuşlar! Çıkın bu vebaya yakalanmış kiliseden... bizimle ışığa gelin! Peder, yaşam ve gençlik biziz, bitimsiz bahar biziz; gelecek biziz! Peder, şafak bize çok yakın... güneşin doğuşunu kaçıracak mısınız? Uyanın, bırakın o korkunç kâbusları unutalım.... uyanın, yaşamımıza yeniden başlayalım! Peder, sizi her zaman sevdim... her zaman, beni öldürdüğünüzde bile... beni yeniden öldürecek misiniz?"

Montanelli ellerini çekip kurtardı. "Ah, Tanrım acı bana!" diye haykırdı. *"Annenin gözlerini almışsın!"*

Üstlerine aniden, tuhaf, uzun ve derin bir sessizlik çöktü. Gri alacakaranlıkta birbirlerine öylece baktılar, yürekleri korkuyla dondu kaldı.

"Söyleyeceğin başka bir şey var mı?" diye fısıldadı Montanelli. "Küçük de olsa bana verebileceğin bir umut kırıntısı var mı?"

"Hayır. Yaşamımın rahiplerle savaşmaktan başka bir amacı yok. Ben bir insan değil, bir bıçağım. Yaşamama izin verirseniz bıçağı onaylayacaksınız."

Montanelli haça döndü. "Tanrım! Bunu dinle..."

Sesi bir yanıt alamadan boş sessizlikte yitti gitti. Yalnızca Atsineği'nin içindeki alaycı şeytan yeniden uyanmıştı.

"Daha yüksek sesle ç...ça...çağırın onu, b...be...belki de uyuyakalmıştır..."

Montanelli tokat yemiş gibi irkildi. Bir an dosdoğru önüne bakarak durdu... ardından şiltenin kenarına oturdu, yüzünü elleriyle kapattı ve gözyaşlarına boğuldu. Atsineği'ni ise uzun bir

titreme esir aldı, nemli soğuk bedenini sardı. Bu gözyaşlarının ne anlama geldiğini biliyordu.

Hiçbir şey işitmemek için battaniyeyi başına çekti. Kendini bu kadar canlı, bu kadar hayat dolu hissederken ölmek zorunda olması yeterince acıydı. Ama ne yaparsa yapsın, kulaklarını sese kapatamıyordu; içeri süzülüyor, beyninde yankılanıyor, nabzında atıyordu. Montanelli hâlâ hıçkıra hıçkıra ağlıyor, gözyaşları parmaklarının arasından damlıyordu.

Sonunda hıçkırıkları kesildi, ağlayıp duran bir çocuk gibi gözlerini mendiliyle kuruladı. Ayağa kalkınca mendil dizlerinden kayıp yere düştü.

"Daha fazla konuşmanın faydası yok," dedi. "Anlıyor musun?"

"Anlıyorum," dedi Atsineği, donuk bir ifadeyle söylenene boyun eğerek. "Bu sizin hatanız değil. Tanrı'nız aç, beslenmesi gerek."

Montanelli ona döndü. Aralarına bir mezar kazılmış gibi hareketsizdiler. Ayrı düşmüş iki âşık, aşamadıkları bir engelin iki yanından birbirlerine sessizce nasıl bakarsa, birbirlerinin gözlerinin içine öyle baktılar.

Gözlerini ilk indiren Atsineği oldu. Olduğu yerde biraz daha büzülerek yüzünü gizledi, Montanelli bu hareketin "Git!" anlamına geldiğini anladı. Döndü, hücrenin dışına çıktı. Bir an sonra Atsineği olduğu yerde sıçradı.

"Ah, buna dayanamam! Geri gelin Peder! Geri gelin!"

Kapı kapanmıştı. İri ve donmuş gözlerle yavaşça etrafına bakındı ve her şeyin bittiğini anladı. Hristiyanlık kazanmıştı.

Bütün gece boyunca aşağıdaki avluda çimenler usulca dalgalandı durdu... bahçıvanın küreğiyle kökünden söktüğü, çoktan solup gitmiş çimenlerdi bunlar ve bütün gece boyunca Atsineği o karanlıkta, hıçkırıklar içinde yattı.

VII

Askerî mahkeme salı sabahı toplandı. Çok kısa ve basit bir duruşma gerçekleşti; yalnızca yirmi dakika süren bir formalite de denebilir. Zaten fazla zaman harcanmasını gerektirecek bir durum da yoktu; savunma yapılmasına izin verilmemişti, tanıklar yalnızca yaralı casus ve subay ile birkaç askerdi. Hüküm önceden belirlenmişti; Montanelli de istenen gayriresmî onayı vermişti, böylece yargıçlara –Albay Ferrari'ye, zırhlı süvarilerin binbaşısına ve İsviçreli muhafızlardan iki subaya– yapacak pek fazla bir iş kalmamıştı. İddianame yüksek sesle okundu, tanıklar ifadelerini verdi ve karar, duruma yaraşır bir ciddiyetle mahkûmun yüzüne okunarak gerekli imzalar atıldı. Atsineği sessizce dinledi, her zaman yapıldığı gibi söyleyecek bir şeyi olup olmadığı sorulduğunda, soruyu sabırsız bir el hareketiyle bir kenara itti. Montanelli'nin düşürdüğü mendili göğsünde saklı tutuyordu. Bütün gece boyunca sanki canlıymış gibi onu öpmüş, gözyaşlarıyla yıkamıştı. Şimdi soluk ve cansız görünüyordu, gözyaşlarının izleri hâlâ göz kapaklarındaydı, "kurşuna dizilecek" sözleri ise onu hiç de etkilemiş gibi görünmüyordu. Dile getirildikleri anda gözbebekleri biraz büyüdü, hepsi o kadar.

Bütün formaliteler sona erdiğinde, "Onu hücresine geri götürün," dedi Vali. Neredeyse yıkılmak üzere olan çavuş, bu hareketsiz bedenin omzuna dokundu. Atsineği hafifçe ürpererek ona doğru döndü.

"Ah, evet!" dedi. "Unutmuşum."

Valinin yüzünde acımayı andıran bir şeyler vardı. Yapı olarak zalim biri değildi ve şu son bir ayda oynadığı rolden ötürü içten içe utanıyordu. Artık asıl konuda zafer kazandığı için, ufak tefek tavizler vermeye istekliydi.

Mahkûmun morarmış ve şişmiş bileklerine bakarak, "Zincirleri yeniden takmanıza gerek yok," dedi. "Kendi hücresinde de kalabilir. Ölüm hücresi korkunç derecede karanlık ve kasvetli," diye ekledi. Yeğenine dönerek, "Doğrusu bu yalnızca bir formalite," dedi.

Öksürdü ve belirgin bir utanç duygusuyla ağırlığını bir ayağından diğerine aktardı, ardından mahkûmla odadan çıkan çavuşu geri çağırdı.

"Bekleyin çavuş, onunla konuşmak istiyorum."

Atsineği kıpırdamadı, Valinin sesi tepkisiz kulaklara çarpıyordu sanki.

"Arkadaşlarınıza ya da akrabalarınıza iletilecek bir mesajınız varsa... Sanırım akrabanız vardır?"

Yanıt gelmedi.

"Pekâlâ, biraz düşünüp bana ya da rahibe söyleyebilirsiniz. İhmal edilmemesini sağlayacağım. Mesajlarınızı rahibe verseniz daha iyi olur; hemen gelir ve gece boyunca sizinle kalır. Başka bir dileğiniz varsa..."

Atsineği başını kaldırdı.

"Rahibe yalnız kalmak istediğimi söyleyin. Arkadaşım ya da mesajım da yok."

"Ama günah çıkarmayacak mısınız?"

"Ben ateistim. Rahat bırakılmaktan başka bir şey istemiyorum."

Bunu sesinde bir meydan okuma ya da kızgınlık olmadan, kısık sesle ve donuk bir ifadeyle söyledi; yavaşça kapıya doğru döndü. Kapıda bir kez daha durdu.

"Albay, söylemeyi unuttum, bir iyilik istiyorum. Yarın beni ya da gözlerimi bağlamalarına izin vermeyin lütfen. Kıpırdamadan duracağım."

• • •

Çarşamba sabahı gün doğarken onu avluya getirdiler. Topallığı her zamankinden daha çok ortaya çıkmıştı, ağırlığını çavuşun koluna vererek belirgin bir zorluk ve acıyla yürüyordu, yüzündeki o bitkin teslimiyet ifadesi ise bütünüyle kaybolmuştu. Sessizliğin yarattığı boşlukta onu yere seren hayalî korkular, gölgeler dünyasından gelen görüntüler ve düşler, onları doğuran geceyle birlikte yok olup gitmişti sanki. Güneş ışıldamaya ve düşmanları içindeki savaşçı ruhu ayaklandırmaya geldiğinde, artık korkmuyordu.

İnfaz için görevlendirilen tüfekli altı asker, sarmaşıklı duvarın karşısında bir hizada duruyordu; başarısız kaçma girişiminde bulunduğu gece tırmandığı o yıkık dökük duvardı bu. Bir arada duran eli silahlı bu adamlar, gözyaşlarını zar zor tutuyordu. Atsineği'ni öldürmek için çağrılmaları, her tür tasavvurun ötesinde bir dehşet vermişti onlara. O ve onun iğneleyici hazırcevaplılığı, kesintisiz kahkahaları, ışıl ışıl ve bulaşıcı cesareti; sıkıcı ve kasvetli yaşamlarına geçici bir ışık huzmesi gibi düşmüştü. Şimdi onun ölecek olması, hem de onu kendi elleriyle öldürecek olmaları, cennetin ışığını karartmak gibi bir şeydi.

Avludaki görkemli incir ağacının altında mezarı onu bekliyordu. Gönülsüz eller tarafından gece boyunca kazılmıştı; küreğe gözyaşları damlamıştı. Geçerken kara çukura ve hemen yanında duran solmuş çimenlere bakıp gülümsedi, derin bir nefes alıp taze kazılmış toprağın kokusunu içine çekti.

Ağacın yanındaki çavuş aniden kalakaldı, Atsineği en ışıltılı gülümsemesiyle ona bakıyordu:

"Burada mı durayım çavuş?"

Adam sessizce başını salladı; boğazında bir yumru düğümlenmişti ancak canını kurtarma derdiyle konuşamıyordu bile. Vali, yeğeni, idam mangasının komutanı teğmen, bir doktor ve rahip o sırada avludaydı; ciddi yüz ifadeleriyle ileri doğru çıktılar, Atsineği'nin gülen gözlerinden yayılan meydan okuma karşısında yarı mahcup bir hâldeydiler.

"G...gü...günaydın beyler! Ah, papaz hazretleri de bu kadar erken kalkmış! Nasılsınız yüzbaşı? Bir önceki karşılaşmamıza göre bu sizin için çok daha hoş bir durum, öyle değil mi? Görüyorum ki kolunuz hâlâ askıda, ben işimi acemice yapıp her şeyi berbat ettiğim için böyle oldu. Neyse ki bu iyi adamlar çok daha iyi bir iş çıkaracak... öyle değil mi delikanlılar?"

Tüfekli askerlerin hüzünlü yüzlerine baktı.

"Bu kez kol askısına falan ihtiyaç kalmayacak. Hey, hey, bu kadar üzgün görünmenize gerek yok! Topuklarınızı bir araya ge-

tirin ve ne kadar isabetli atış yapabildiğinizi gösterin bakalım. Yakında size altından nasıl kalkacağınızı bilemeyeceğiniz kadar çok iş düşecek, önceden el alıştırması yapmak gibisi yoktur!"

"Evladım," diye sözünü kesti öne çıkan rahip, diğerleri bu ikisini yalnız bırakmak için geri çekilmişti. "Birkaç dakika içinde Yaradan'ın huzuruna çıkacaksın. Şu son anlarında günah çıkarmak istemez misin? Düşün bir hele, sana yalvarıyorum; günahların bağışlanmadan, hepsi kafanın içindeyken ölmek ne kadar da korkunç bir şey olacak! Büyük Yargıç'ın önüne çıktığında pişmanlık hissetmek için çok geç kalmış olacaksın. O'nun heybetli tahtına dudaklarında böylesi alaycı bir ifadeyle mi yaklaşacaksın?"

"Alay mı efendim? Bu ufak dinî öğütlere asıl ihtiyacı olan sizin tarafınız sanırım. Bizim sıramız geldiğinde üç beş ikinci el tüfek yerine top kullanacağız; işte, o zaman ne kadar alaycı olduğumuzu göreceksiniz."

"Top *kullanacaksınız* ha! Ah, bahtsız adam! Ne kadar korkunç bir uçurumun kenarında durduğunu hâlâ fark etmedin mi?"

Atsineği omzunun üstünden açık mezara baktı.

"D...de...demek hazretleri beni oraya koyunca benimle işinin bittiğini sanıyor? Belki üç gün sonra d...di...dirilmeyeyim diye mezarın üstüne bir de t...ta...taş koyarsınız? Korkmayın hazretleri! Ucuz oyunlarla İsa'dan rol çalmayacağım, beni koyduğunuz yerde bir s...sı...sıçan gibi hareketsiz yatacağım. Ve yine de tüfek yerine top *kullanacağız*."

"Ah, yüce ve merhametli Tanrım, bu zavallı adamı bağışla!" diye haykırdı rahip.

"Âmin!" diye mırıldandı teğmen, derin ve kaba bir homurtuyla; Albay ve yeğeni de dindar bir edayla haç çıkardılar.

Daha fazla ısrar etmenin sonuç vereceğine dair hiçbir umut kalmayınca, rahip bu faydasız girişiminden vazgeçti ve başını sallayıp bir dua mırıldanarak kenara çekildi. Hiç oyalanmaksızın kısa ve basit hazırlıklar yapıldı, Atsineği istenen konumda durdu, bir an için başını çevirip gün doğumunun kırmızı ve sarı ışıltısı-

na baktı. Gözlerinin bağlanmaması isteğini tekrarlamış, Albaydan gönülsüz bir onay almıştı. Her ikisi de bu gözlerin askerlere çektirdiği acıyı unutmuştu.

Dikilip gülümseyerek yüzünü onlara döndü, askerlerin elindeki tüfekler titredi.

"Ben hazırım," dedi.

Teğmen heyecandan hafifçe titreyerek bir adım öne çıktı. Daha önce hiç infaz emri vermemişti.

"Hazır... nişan al... ateş!"

Atsineği hafifçe sendeledi, tekrar dengesini sağladı. Serseri bir kurşun yanağını sıyırarak geçti, beyaz kravatına birkaç damla kan düştü. Bir diğer kurşun dizinin hemen üstüne saplandı. Duman dağılıp da askerler ona baktıklarında, gülümsediğini ve sakat eliyle yanağındaki kanı sildiğini gördüler.

"Kötü bir atış beyler!" dedi. Bu açık ve anlaşılır sözleri, şaşkın ve perişan durumdaki askerlerin üstüne âdeta bir gülle gibi düştü. "Bir kez daha deneyin bakalım."

Sıraya dizilmiş askerler arasında genel bir ürperti yaşandı, herkes sızlandı. Her biri ölümcül atışın kendisinden değil, komşusundan geleceğine duydukları gizli bir ümitle yan tarafa nişan almıştı ve işte sonuç; Atsineği durmuş onlara gülümsüyordu! Tek yaptıkları infazı işkenceye çevirmek olmuştu ve şimdi bu korkunç iş yeniden yapılmak zorundaydı. Ani bir dehşetle sarsıldılar, tüfeklerini indirerek subayların öfkeli yakınmalarını ve küfürlerini dinlediler; sersemlemiş bir korkuyla "öldürdükleri" ama bir şekilde ölü olmayan adama bakıyorlardı.

Vali yumruğunu suratlarına doğru salladı, hiddetle bağırarak konum almalarını, nişan alıp bu işi hızla bitirmelerini söyledi. Onun da askerler gibi bir hayli canı sıkılmıştı, ayakta duran, yere yıkılmayan bedene bakmaya cesareti yoktu. Atsineği onunla konuşunca, sesinin alaycı tonuyla irkildi.

"Bu sabah beceriksiz bir bölük getirmişsiniz Albay! İzin verin, belki ben onları daha iyi yönetirim. Şimdi, beyler! Silahlarınızı

yukarı kaldırın, siz de sola doğru. Biraz cesaret beyler, elinizdeki tüfek, tava değil! Hepiniz hazır mısınız? O hâlde! Hazır... nişan..."

İleri atılan Albay, "Ateş!" diye araya girdi. Bu adamın kendi ölüm emrini vermesi tahammül edilemez bir şeydi.

Karman çorman, düzensiz bir yaylım ateşi daha oldu, hizadaki askerler titreyerek, gözlerinde çılgın bir ifadeyle önlerine bakarak birbirlerine girdiler. Askerlerden biri tüfeğini ateşlememişti bile, tüfeğini elinden atıp diz çökmüş, kendi kendine sızlanıyordu: "Yapamayacağım... yapamayacağım!"

Duman güneş ışığının ilk huzmelerinde süzülerek ağır ağır dağıldı; Atsineği'nin yere düşmüş ama hâlâ ölmemiş olduğunu gördüler. Asker ve subaylar bu görüntü karşısında ilk bir an için, sanki taşa dönmüş gibi hareketsiz kaldı ve yerde kıvranıp debelenen korkunç şeyi izlediler; ardından hem doktor hem de Albay bir çığlıkla ileri doğru atıldı, zira Atsineği tek dizinin üstünde doğrulmuş, hâlâ askerlere bakıyor, hâlâ gülüyordu.

"Yine ıska! Ha gayret... bir daha delikanlılar... bakalım... eğer yapamıyorsanız..."

Aniden sallandı ve yanlamasına çimenlerin üstüne yığıldı.

"Öldü mü?" diye sordu Albay, zar zor işitilen bir sesle, diz çöken doktor elini kanlı gömleğin üstüne koydu ve usulca yanıtladı:

"Sanırım... Tanrı'ya şükürler olsun!"

"Tanrı'ya şükürler olsun!" diye tekrarladı Albay. "Sonunda!"

Yeğeni koluna dokunuyordu.

"Amca! Kardinal geldi! Kapıda, içeri girmek istiyor."

"Ne? İçeri giremez... bununla uğraşamam şimdi! Gardiyanlar ne yapıyor? Ekselansları..."

Kapı açılıp kapandı, Montanelli avluda dikiliyor, dehşet dolu, donuk bir ifadeyle önüne bakıyordu.

"Ekselansları! Size yalvarıyorum... bu size uygun bir görüntü değil! İnfaz henüz tamamlandı, ceset daha..."

Montanelli, "Ona bakmaya geldim," dedi. Vali o anda bile sesinin ve hareketlerinin bir uyurgezerinkini andırdığını fark etmişti.

Aniden "Ah, aman Tanrım!" diye haykırdı askerlerden biri, Vali telaşla arkasını döndü. Kuşkusuz...

Çimenlerin üstündeki kanla örtülü yığın bir kez daha debelenmeye ve inlemeye başlamıştı. Doktor yere atılıp kafasını dizine koydu.

"Çabuk olun!" diye haykırdı çaresizlik içinde. "Sizi vahşiler, çabuk! Tanrı aşkına, bitirin şu işi! Bu dayanılmaz!"

Ellerinden oluk oluk kan akıyordu, kollarının arasındaki bedenin sarsıntılarıyla o da baştan ayağa titriyordu. Yardım için çılgınlar gibi etrafına bakınırken rahip omzunun üstünden eğildi ve ölen adamın dudaklarının üstüne bir haç koydu.

"Baba, Oğul ve..."

Atsineği doktorun dizine dayanarak doğruldu, irileşmiş gözleriyle dosdoğru haça baktı.

Yavaş yavaş, sessiz ve donuk sükûnetin ortasında, kırık sağ elini yukarı kaldırıp haçı bir kenara fırlattı. Yüzünde kırmızı bir leke vardı.

"Peder... Tanrı'nız... tatmin oldu mu?"

Başı doktorun koluna düştü.

• • •

"Ekselansları!"

Kardinal içine düştüğü bilinçsiz hâlden uyanamayınca, Albay Ferrari daha yüksek sesle tekrarladı:

"Ekselansları!"

Montanelli başını kaldırdı.

"Öldü."

"Öldü, ekselansları. Biraz uzaklaşmaz mıydınız? Bu korkunç bir görüntü."

"Öldü," diye yineledi Montanelli, başını eğip yüzüne baktı. "Ona dokundum ve öldü."

"Onlarca kurşun yemiş bir adama ne olacağını sanıyordu ki?" diye fısıldadı teğmen küçümseyerek, doktor da fısıltıyla yanıtladı: "Sanırım kan görmek onu perişan etti."

Vali elini sımsıkı bir biçimde Montanelli'nin koluna koydu.

"Ekselansları... artık ona bakmasanız daha iyi olacak. Papazın size eve kadar eşlik etmesine izin verir misiniz?"

"Evet... gideyim."

Yavaş yavaş kanla kaplı yığına arkasını döndü, ardında rahip ve çavuşla uzaklaşmaya başladı. Kapıda durakladı ve bir hayalet gibi, hâlâ şaşkınlık içinde geriye baktı.

"Öldü."

• • •

Birkaç saat sonra Marcone, Martini'ye artık hayatını feda etmesine gerek kalmadığını söylemek için dağ eteğindeki bir kır evine gitti.

İkinci bir kurtarma girişimi için tüm hazırlıklar yapılmıştı, plan öncekinden daha basitti. Ertesi gün, Yortu kafilesi kalenin olduğu tepeden geçerken Martini kalabalığın içinden ileri çıkacak, göğsünden bir silah çekecek ve doğrudan Valinin suratına ateş edecekti. Bunu izleyen arbedede yirmi silahlı adam hızla kapıya koşacak, kuleye girecek, zindancıyı da yanlarına alarak mahkûmun hücresini açacak ve onu dışarı taşıyacaklardı; müdahaleye kalkışan herkesi öldürecek ya da bayıltacaklardı. Kapıdan itibaren çatışmadan uzaklaşarak silahlı ve atlı kaçakçılardan oluşan ikinci bir grubun kaçışına kalkan oluşturacaklardı; bu ikinci grup mahkûmu dağlardaki güvenli bir gizlenme yerine taşıyacaktı. Küçük grupta bu plan hakkında bilgi sahibi olmayan tek kişi Gemma'ydı; Martini'nin özel isteği üzerine planı ondan saklamışlardı. "Zaten yeterince üzülecektir," demişti.

Kaçakçı bahçe kapısına gelince Martini cam kapıyı açtı ve onu karşılamak için verandaya çıktı.

"Haber var mı Marcone?.. Ah!"

Kaçakçı, geniş siperlikli hasır şapkasını geriye itmişti.

Birlikte verandada oturdular. İkisinin de ağzından tek bir kelime bile çıkmadı. Martini, şapkanın altındaki yüzden yayılan ifadeyi gördüğünde her şeyi anlamıştı.

"Ne zaman?" dedi uzun bir sessizliğin ardından. Kendi sesi de kulağına, diğer her şey gibi donuk ve bitkin bir biçimde geldi.

"Bu sabah, şafakta. Bana da çavuş söyledi. Oradaymış, görmüş."

Martini başını eğdi ve ceketinin kolundan sarkan bir ipi kopardı.

Her şey boşunaydı, bu da boşunaydı. Bir gün sonra ölmesi gerekiyordu. Ve şimdi, kalbindeki bütün arzular, karanlık çöktüğünde solup giden altın düşlerin masalsı diyarı gibi kuruyup gitmişti... günlerin ve gecelerin o biteviye akıp giden dünyasına geri püskürtülmüştü... Grassini ve Galli'nin dünyasına, şifre ve broşürlerin dünyasına, yoldaşlarla parti çekişmelerinin ve Avusturya casuslarının sıkıcı entrikalarının dünyasına... insanı kedere sürükleyen eski devrimci döngülerin dünyasına. Ve zihninin derinlerinde bir yerlerde çok büyük bir boşluk vardı, artık hiçbir şeyle, hiç kimseyle dolmayacak bir boşluk; artık Atsineği ölmüştü.

Birisi ona bir soru soruyordu, konuşmaya değecek ne kalmış olabileceğini merak ederek başını kaldırdı.

"Ne dediniz?"

"Ona haberi siz vereceksiniz, değil mi, diyordum."

Yaşam, tüm dehşetiyle birlikte âdeta Martini'nin yüzüne hücum etti.

"Ona nasıl söyleyebilirim ki?" diye haykırdı. "Bu, gidip onu bıçaklamakla aynı şey. Ah, ona nasıl söyleyebilirim... nasıl!"

Ellerini gözlerinin üstünde kenetlemişti ama görmese de yanındaki kaçakçının irkildiğini hissetti ve gözlerini kaldırdı. Gemma kapının eşiğinde duruyordu.

"Duydun mu Cesare?" dedi. "Her şey bitti. Onu vurmuşlar."

VIII

*"Introibo ad altare Dei."** Montanelli yüksek mihrabın önünde durmuş, rahipler ve rahip yardımcılarının arasında tekdüze bir sesle giriş ayinini okuyordu. Tüm katedral ışığa ve renge boğulmuştu; cemaatin bayramlık kıyafetlerinden, sütunların parlak renkli kaplamalarına ve çiçek çelenklerine varıncaya dek, içeride sönük hiçbir şey yoktu. Girişteki açık alanın üstüne, mısır tarlasında açmış gelincikler gibi, katlarında kızgın haziran güneşinin parladığı büyük, kırmızı perdeler asılmıştı. Mum ve meşaleleriyle tarikatlar, haçları ve bayraklarıyla da katedralin bölgedeki cemaat üyeleri loş dua odalarını aydınlatıyordu; koridorlara ayin sancaklarının ipek katları düşüyor, altın kaplama sopa ve püsküllleri kemerlerin altında ışıl ışıl parıldıyordu. Koro üyelerinin cübbeleri, renkli pencerelerin altında, gökkuşağı renklerine boyanmış gibi ışıldarken, güneş ışığı turuncu, mor ve yeşil karelerle bezeli mihrap zeminine vuruyordu. Mihrabın arkasında gümüş rengi kumaştan yanardöner bir örtü asılıydı. Ve tüm bu örtülerin, süslemelerin ve mihrap ışıklarının içinde dikilen Kardinal, uzun beyaz cübbesiyle can bulmuş mermer bir heykele benziyordu.

Ayin günlerinde adet olduğu üzere, ekmek ve şarap ayinine yalnızca nezaret edecek, ayini yönetmeyecekti; o yüzden, *Indulgentiam* duasının sonunda mihraba arkasını dönüp ağır ağır piskoposluk tahtına doğru ilerledi. O geçerken törene katılanlar ve rahipler diz çöküyordu.

"Korkarım, ekselansları pek iyi değil, çok tuhaf görünüyor," diye fısıldadı rahiplerden biri yanındakine.

Montanelli mücevher süslü tacı kabul etmek için başını eğdi. Diyakoz görevini üstlenen rahip tacı taktı, bir an Montanelli'ye baktı, ardından eğilip usulca fısıldadı:

"Ekselansları, hasta mısınız?"

---

* Eski Ahit'ten, Mezmurlar 43/4. "Tanrı'nın mihrabına gideceğim."

Montanelli hafifçe ona döndü. Gözlerinde onu onayladığına dair bir işaret yoktu.

"Affedin ekselansları," diye fısıldadı rahip, diz çöküp yerine döndü; Kardinalin ibadetini böldüğü için kendine kızmıştı.

Tören her zamanki gibi devam etti; Montanelli dimdik ve hareketsiz oturuyor, ışıltılı tacı ve altın işlemeli cübbesi güneş ışığını yansıtıyordu. Beyaz festival pelerini kırmızı halının üstüne yayılmıştı. Yüzlerce mumun ışığı göğsündeki safirleri tutuşturuyor, en ufak bir parıltıya dahi karşılık vermeyen, derin, sabit gözlerine yansıyordu. Ve *"Benedicte, pater eminentissime"* sözleri işitildiğinde, tütsüyle kutsama ayini için iyice öne eğildi. Ve güneş ışınları elmaslar arasında dans ederken, sanki o, gökkuşaklarıyla taçlandırılmış ve rüzgârın sürükleyip oraya buraya serpiştirdiği karlarla örtülmüş dağların, o korkutucu ve mükemmel donmuş ruhunu hatırlamaktaydı; ellerini uzatmış, bir dua ve beddua sağanağına yakalanmıştı.

Kutsanmış ekmeği başının üstüne kaldırarak tahtından indi ve mihrabın önünde diz çöktü. Hareketlerinde tuhaf, durgun bir tekdüzelik vardı; ayağa kalkıp yerine döndüğü sırada, tören üniformasıyla Valinin arkasında oturan binbaşı, yaralı yüzbaşıya şöyle fısıldadı: "İhtiyar Kardinal darmadağın olmuş, buna hiç şüphe yok. İşini âdeta bir makine gibi yapıyor."

"Böylesi çok daha iyi!" diye fısıldayarak yanıt verdi yüzbaşı. "Şu lanet olası genel aftan beri hepimiz için bir ayak bağıydı."

"Gerçi askerî mahkeme konusunda inadından vazgeçti."

"Evet, en sonunda; ama karar vermesi bir hayli zaman aldı. Tanrım, hava ne kadar da boğucu! Geçit töreninde hepimizin başına güneş geçecek. Kardinal olmamamız ne kötü, yol boyunca başımızın üstünde gölgelik olurdu... Şişt! Amcam bize bakıyor!"

Gerçekten de Albay Ferrari, iki genç subaya sertçe bakmak için arkasını dönmüştü. Bir gün evvel sabah vakti yaşanan o önemli olayın ardından dindar ve ciddi bir ruh hâline bürünmüştü ve diğer herkesin de, "durumun gerektirdiği acı verici zo-

runluluklara" uygun hareket etmesini istediği için onları azarlamaya meyilliydi.

Teşrifatçılar toplanmaya ve geçit töreninde rol alacakları yerleştirmeye başlamıştı. Albay Ferrari oturduğu yerden kalktı ve diğer subaylara kendisine eşlik etmelerini işaret ederek mihrabın korkuluğuna doğru yöneldi. Ayin bitip de kutsal ekmek kristal muhafazasına yerleştirilince, ayini yöneten rahip ve diğerleri cübbelerini değiştirmek için kutsal emanetlerin tutulduğu odaya çekildi. Kilisede fısıltılardan oluşan bir uğultu dolanmaya başladı. Montanelli tahtında oturmaya devam ediyor, kılını kıpırdatmadan dümdüz önüne bakıyordu. İnsan hayatının ve deviniminin bütün suları sanki onun etrafında ve altında kabarıp dalgalanıyor, ayak uçlarına varınca da bir anda ölüp durgunlaşıyordu. Bir buhurluk getirdiler, ne sağa ne sola bakıp, robot gibi hareketlerle kolunu kaldırıp tütsüyü içine koydu.

Rahipler kutsal emanet odasından geri dönmüştü, mihrapta onun tahtından inmesini bekliyorlardı ama Montanelli son derece hareketsizdi. Tacı çıkarmak için eğilen diyakoz tereddüt içinde yine fısıldadı:

"Ekselansları!"

Kardinal etrafına bakındı.

"Ne dediniz?"

"Geçit törenine katılabileceğinizden emin misiniz? Güneş çok yakıcı."

"Güneşin ne önemi var?"

Montanelli soğuk, ölçülü bir sesle konuşuyordu, rahip yine onu gücendirdiğini sandı.

"Affedin beni ekselansları. İyi görünmediğinizi düşünmüştüm."

Montanelli yanıt vermeden ayağa kalktı. Tahtın üst basamağında bir an için durdu ve yine aynı ölçülü sesle sordu:

"Şu nedir?"

Pelerininin uzun eteği basamaklara dökülmüş, mihrabın zeminine yayılmıştı, Montanelli beyaz satenin üstündeki kıpkırmızı bir lekeyi gösteriyordu.

"Yalnızca renkli camdan süzülen güneş ışığı ekselansları."

"Güneş ışığı mı? Bu kadar kırmızı mı?"

Basamaklardan indi ve mihrabın önünde diz çöktü, buhurluğu yavaşça ileri geri sallıyordu. Buhurluğu geri verirken güneş ışığı çıplak alnına, iri ve coşkun gözlerine vurarak, o sırada rahiplerin katlamakta olduğu beyaz örtünün üstüne kızıl bir parıltı düşürdü.

Diyakozdan kutsal altın güneşi aldı ve koro ile org, zafer tınılarıyla çağlayan melodiye giriştiğinde ayağa kalktı.

Pange, lingua, gloriosi
Corporis mysterium,
Sanguinisque pretiosi
Quem in mundi pretium,
Fructus ventris generosi
*Rex effudit gentium.**

Taşıyıcılar yavaşça öne çıktı, ipek gölgeliği Kardinalin başının üstüne kaldırdılar; diyakozlar sağında ve solunda yerlerini alarak uzun pelerininin katlarını geri çektiler. Rahip yardımcıları cübbesini mihrabın zemininden kaldırmak için eğilirken, tören alayının başını çeken tarikat üyeleri de iki görkemli sıra hâlinde, sağlarında ve sollarında yanan mumlarla neften** aşağı inmeye başladı.

---

* Aquinolu Thomas (1225-1274) tarafından kaleme alınmış ve Katolik yortu törenlerinde söylenen bir ilahi. İlk iki dizesi olan "Pange Lingua Gloriosi Corporis Mysterium" adıyla bilinmektedir.

Söyle, dilim, kurtarıcının zaferini söyle,
O'nun Bedenini, gizemli şarkıyı;
O'nun Kanını, dünyaya bedel olanı,
Ölümsüz Kral tarafından akıtılan,
Dünyayı kurtarmaya yazgılı olan,
Soylu bir Dölyatağından doğacak olan.

(Edward Caswall'ın Latinceden İngilizceye çevirisi esas alınmıştır).

** Nef: Büyük kiliselerde, binanın diğer kısımlarından daha yüksek olan uzun ve dar orta kısıma, mimarlıkta verilen ad.

Montanelli onların yukarısında, mihrabın yanında, beyaz gölgeliğin altında hareketsiz duruyordu; kıpırtısız ellerinde kutsal ekmek ve şarapla onları izliyordu. Ellerinde mumlar, sancaklar ve meşaleler; haçlar, heykeller ve bayraklarla ikişer ikişer mihrabın basamaklarından usulca süzülüp, çelenklerle süslenmiş sütunların arasından ve kıpkırmızı perdelerin altından geçerek nef boyunca ilerlediler ve gün ışığıyla yıkanmış sokağa çıktılar. İlahi sesleri gitgide zayıflayarak dalgalı bir mırıltıya dönüştü ve ardı arkası kesilmez akış devam ederken yepyeni seslerin gürültüsünde boğuldu; nefte ise yeni ayak seslerinin yankısı sürüyordu.

Kilisenin yerel cemaati beyaz kefenleri ve örtülü yüzleriyle geçti; onların ardından, baştan ayağa karalara bürünmüş, gözleri maskelerindeki deliklerden belli belirsiz parlayan Misericordia tarikatı rahipleri geliyordu. Onların arkasında ağırbaşlı bir dizilişle keşişler vardı: Koyu renkli, kukuletalı cübbeleri ve çıplak, kahverengi ayaklarıyla dilenci tarikatının keşişleri. Daha sonra da beyaz cübbeleri ve kasvetli suratlarıyla Dominikenler. Arkalarında bölgenin subayları vardı; ağır süvariler, tüfekli askerler ve yerel polis memurları; tören üniforması içinde Vali, yanında da kardeş bellediği subaylar. Işıl ışıl mumlar taşıyan iki rahip yardımcısının arasında bir diyakoz devasa bir haç taşıyordu; kapıdan geçmeleri için perdeler yukarı kaldırıldığı sırada, gölgeliğin altında duran Montanelli'nin gözüne, halı serilmiş sokağın, bayraklar asılı duvarların ve gül dağıtan beyaz cübbeli çocukların güneş ışığına batmış görüntüsü çarptı. Ah, güller; ne kadar da kırmızıydılar!

Tören alayı şekilden şekile, renkten renge girerek, belli bir düzen içerisinde, aralıksız ilerliyordu. Uzun beyaz cübbeler yerini gösterişli papaz kıyafetlerine ve işlemeli kaftanlara bırakıyordu. İşte, yanan mumların üstünde taşınan, altından yapılmış, uzun ve ince bir haç geçiyordu; işte, mat beyaz pelerinleri içinde görkemli bir görünüşe sahip katedral rahipleri geçiyordu şimdi de. İki alevli meşalenin arasında piskopos asası taşıyan bir vaiz mihraptan indi, ardından rahip yardımcıları öne çıktılar, ellerindeki

buhurluklar müziğin ritmiyle sallanıyordu; taşıyıcılar gölgeliği daha da yukarı kaldırdı, adımlarını sayıyorlardı: "Bir iki, bir iki!" Montanelli, Haç Yolu'na doğru yola koyuldu.

Mihrabın basamaklarından inip tüm nef boyunca yürüdü; org seslerinin inlettiği galerinin altından, kıpkırmızı –korkutucu derecede kırmızı– perdelerin altından geçti; kan kırmızısı güllerin yerlerde dağılmış, ayaklar altında ezilip kırmızı halıya sıvanmış olduğu göz kamaştırıcı sokağa çıktı. Subaylar gölgelik taşıyıcılarının yerini almak için öne doğru çıkarken, kapıda bir anlık bir duraksama oldu; ardından kafile yeniden harekete geçti, Montanelli de elinde sıkı sıkıya tuttuğu Komünyon güneşiyle kafileyi izledi; koro şarkıcılarının sesleri, buhurlukların ritmik sallanışı ve gürültülü ayak sesleriyle birlikte etrafında dalgalanarak sönüyordu.

Verbum caro, panem verum,
Verbo carnem efficit;
*Sitque sanguis Christi merum...**

Daima kan, daima kan! Halı, kızıl bir nehir gibi uzanıyordu önünde, güller kayalara sıçrayan kan gibi duruyordu... Ah, Tanrım! Bütün dünya ve cennetin kırmızıya mı döndü? Ah, ne istiyorsun Tanrım, gücü her şeye yeten Yüce Tanrım... Sen, sen ki dudakların kanla lekelenmiş!

Tantum ergo Sacramentum,
*Veneremur cernui.***

Komünyon'daki kristal siperlikten çevresine baktı Montanelli. Ayin ekmeğinden sızan –altın güneşin uçları arasından dam-

---

* Aynı ilahiden:
Sözcüklerden yapılmış bir Beden, ekmeğin doğası
Bedene verdiği sözüyle, geri döner O;
Kanına verdiği şarapla, değişir.

** Aynı ilahiden:
Böylece büyük ve Kutsal Varlık
Saygılarımızı sunalım sana, secdeye varalım.

layan– ve beyaz cübbesine akan bu şey de neydi? Bu aşağı doğru damlayıp duran şeyin... yukarıya kalkmış elden damlayan şeyin ne olduğunu görmüş müydü?

Avludaki çimenler ezilip çiğnenmişti ve kırmızıydı... kıpkırmızıydı... çok fazla kan vardı. Yanağından süzülüyor, delik deşik olmuş sağ elinden akıyor, yaralı böğründen kızıl bir sel hâlinde fışkırıyordu. Saçının bir buklesi de kana bulanmıştı... saçları ıslak ve keçeleşmiş bir hâlde alnına dökülmüştü... ah, işte bu ölümün teriydi, korkunç acılardan geliyordu.

Koro şarkıcılarının sesi daha da yükseldi, utkuyla söylüyorlardı:

Genitori, genitoque,
Laus et jubilatio,
Salus, honor, virtus quoque,
*Sit et benedictio.**

Ah, bir insanın sabrı yeter mi buna hiç! Tanrım, Sen ki cennetin tunç tahtında oturur, kanlı dudaklarınla gülümsersin; ıstıraba ve ölüme yukarıdan bakarsın, bu yetmez mi? Bu övgü ve kutsama maskaralığı olmadan, yetmez mi? İsa'nın bedeni, Sen insanın kurtuluşu için yok oldun; İsa'nın kanı, Sen günahlar affedilsin diye aktın, bu yetmez mi?

Ah, daha yüksek sesle çağır, belki de uyuyakalmıştır!

Gerçekten uyuyor musun canımın içi, bir daha asla uyanmayacak mısın? Mezarın zaferini bu kadar kıskançlıkla mı koruyor, o ağacın altındaki kara çukur seni bir an için bile salmayacak mı ruhumun neşesi?

Sonra kristal siperliğin ardındaki Şey yanıt verdi... ve O konuşurken aşağıya hep kan damladı:

---

* Aynı ilahiden:
Babaya ve Oğluna,
Övgü ve coşkuyla,
Kutlama, onur ve kuvvet de yanında,
Ve dualarımızla.

"Sen seçimini yaptın, şimdi pişman mısın? İstediğin olmadı mı? Işık içinde yürüyen, ipek ve altınlara bürünmüş şu insanlara bak; ben onlar için kara çukura yuvarlandım işte. Gül dağıtan şu çocuklara bak, eğer hoş bir şeyler söylüyorlarsa şarkılarını da dinle, işte onlar için ağzım toprakla doldu ve güller kalbimin pınarlarından gelenler sayesinde kırmızıya boyandı. Eteklerinden süzülen kanı içmek için diz çöken şu insanlara bak: Onlar için aktı kanım, onların gözü dönmüş susuzluğunu dindirmek için. Çünkü şöyle yazılmıştı: 'Hiç kimsede, insanın, dostları uğruna canını vermesinden daha büyük bir sevgi yoktur.'"*

"Ah, Arthur, Arthur; bundan daha büyük bir sevgi var! Eğer bir adam en sevdiğinin yaşamından vazgeçiyorsa, bu her şeyden daha büyük değil midir?"

Ve o Şey yine yanıt verdi:

"Senin en sevdiğin kim? Doğrusu ben değilim."

Ve tekrar konuşmak istediğinde sözcükler dilinde dondu; koronun şarkısı tıpkı donmuş göller üstünde esen kuzey rüzgârı gibi sözcüklerini yalayıp geçmiş, onları sessizliğe itmişti.

Dedit fragilibus corporis ferculum,
Dedit et tristibus sanguinis poculum,
Dicens: Accipite, quod trado vasculum
*Omnes ex eo bibite.***

İçin Hristiyanlar, için... hepsi sizin! Sizin değil mi sahi? Çimenleri lekeleyen kızıl sel sizin, sizin için dağlandı ve parçalan-

---

* İncil'den, Yuhanna, 15/13.

** Aquinolu Thomas'ın Katolik yortu törenleri için yazdığı bir başka ilahi, "Sacris solemniis".

Zayıf ve narince verdi bedenini,
İşte bu yiyecekleri olacaktı;
Üzerlerinde, keder ve üzüntü vardı,
Kanını da bağışladı:
Ve böylece onlara şunu söyledi,
"Bu Kupayı Ben'den alın,
Ve hepiniz aranızda paylaşın."

(John David Chambers'ın Latinceden İngilizceye çevirisi esas alınmıştır.)

dı et! Yiyin yamyamlar, yiyin... hepsi sizin! Bu sizin ziyafetiniz, sizin sefahatiniz; bugün neşenin günü! Acele edin, ziyafete koşun; tören alayına katılıp bizimle yürüyün; kadınlar ve çocuklar, gençler ve ihtiyarlar... gelip etten payınızı alın! Kan-şarabının kadehe dökülüşüne gelin, henüz daha kırmızıyken için onu; alın ve yiyin o Bedeni...

Ah, Tanrım, şu kale! Yıkılmış siperleri ve çorak tepelerin arasındaki karanlık kuleleriyle kasvetli ve kararmış kale, aşağıdaki tozlu yoldan geçen tören alayına kaşlarını çatmıştı. Kale kapısının demirden dişleri, giriş kapısının ağzına doğru inmişti ve dağın yamacına çömelmiş vahşi bir hayvan gibi avını koruyordu kale. Yine de dişler asla çok hızlı kapanmaz yoksa kırılıp paramparça olabilir ve avludaki mezar, yuttuğu cesedi geri püskürtebilir. Çünkü Hristiyan kalabalıklar yürüyor ve görkemli kafileleriyle kutsal kan ziyafetine doğru ilerliyor, tıpkı aç bir sıçan ordusunun hasada koşuşu gibi ve haykırıyorlar, "Ver! Ver! Ver!" diye ve asla "Bu yeterlidir," demiyorlar.

"Tatmin olmadın mı? Ben bu adamlar için kurban edildim işte, onlar yaşasın diye beni yok ettin. Bak, her biri kendi yolunda yürüyor ve sıralarını bozmuyorlar yine de.

"Bu Hristiyan ordusu, senin Tanrı'nın müritleri bunlar, büyük ve güçlü bir kavim. Önlerindeki ateş her şeyi yakıp yok ediyor ve arkalarındaki alev kavuruyor; önlerindeki toprak cennet bahçesi, arkalarındaki ise ıssız bir çöl gibi; evet, ellerinden kaçıp kurtulan da yok."

"Ah, yine de geri dön, bana geri dön sevgili çocuğum, pişmanım yaptığım seçimden! Geri dön, birlikte bu doymaz ordunun bizi bulamayacağı karanlık ve sessiz bir mezara kaçalım; oraya uzanıp birbirimizin kollarına sığınalım ve uyuyalım, uyuyalım, hep uyuyalım. Aç Hristiyanlar acımasız gün ışığında üstümüzden geçip gitsin; kan içmek, et yemek için uluduklarında, haykırışları erişemesin kulaklarımıza; kendi yollarına gitsinler, bizi huzur içinde bıraksınlar."

O Şey yanıt verdi yine:

"Ben, kendimi nereye saklayacağım peki? Şöyle yazmıyor muydu kitapta: 'Kente doğru koşuyor, surların üzerinden aşıyorlar, evlere tırmanıyor ve hırsız gibi pencerelerden içeri süzülüyorlar.'* Dağların zirvesinde bir anıt mezar yapsam gelip yıkmayacaklar mı sanki? Nehir yatağında bir mezar kazsam gelip altüst etmeyecekler mi? Avlarını kovalarken bir tazı kadar istekliler; onlar için benim kırmızı yaralarım, içebilecekleri bir şey. İşitmiyor musun onları, bak hangi şarkıları söylüyorlar?"

Katedral kapısının kırmızı perdelerinin arasından geçerken şarkı söylüyorlardı, zira geçit töreni bitmişti; tüm güller dört bir yana saçılmıştı:

Ave, verum Corpus, natum
De Maria Virgine:
Vere passum, immolatum
In cruce pro homine!
Cujus latus perforatum
Undam fluxit cum sanguinae;
Esto nobis praegustatum
*Mortis in examinae.***

Şarkı söylemeyi bıraktıklarında kapıdan içeri girdi ve keşişlerle rahiplerin oluşturduğu sessiz sıraların arasından geçti; herkes olduğu yerde diz çökmüş, elindeki yanan mumu yukarıya kaldır-

---

* İncil'den, Yoel, 2/9. "Çekirge Ordusu"

** "Ave verum corpus" adlı bu ilahi, Komünyon törenlerinde söylenmektedir ve kökeni 14. yüzyıla dayanmaktadır. Ünlü besteci Mozart tarafından da yorumlanmıştır.

Selam, Bakire Meryem'den doğan
Gerçek Beden,
İnsanlık için yapılmış o haçta
Gerçekten açı çekip kendini feda eden,
O haç ki, delik deşik tarafından
Su gibi kan aktı sürekli:
Ölümün mahkemesinde
Önceden tatmak için (o cennetlik ziyafeti)
bizimle olun şimdi!

mıştı. Taşıdığı kutsal Bedene dikilmiş aç gözleri gördü, o geçerken neden başlarını eğdiklerini biliyordu. Çünkü koyu renkli sel, beyaz cübbesinin katlanma yerlerinden akıyordu; katedralin taş zemininde ayak izleri, derin ve kırmızı bir leke bırakıyordu.

Nef bölümünü geçip mihrabın korkuluklarına doğru ilerledi ve işte orada, taşıyıcılar duraksadı ve o da, gölgeliğin altından çıkıp mihrabın basamaklarını tırmandı. Sağda ve solda beyaz cübbeli rahip yardımcıları ve vaizler ellerinde meşaleleriyle diz çökmüştü, parlak ışıkta Kurbanın Bedenini izlerken gözleri doymazcasına parlıyordu.

Katledilmiş sevdiğinin o delik deşik edilmiş bedenini kanlı elleriyle yukarıda tutarak mihrabın önünde durduğunda, misafirlerin sesleri Komünyon şölenini başka bir şarkıyla çınlatmaya başlamıştı bile:

Oh salutaris Hostia,
Quae coeli pandis ostium;
Bella praemunt hostilia,
*Da robur, fer, auxilium!**

Ah, işte şimdi Bedeni almaya geldiler... O hâlde git sevgili çocuğum, acı kaderine doğru yol al, bu açgözlü kurtlar için geri çevrilmeyecekleri cennetin kapılarını aç. Benim için açılanlar ise cehennemin en alt katının kapıları.

Ve diyakoz kutsal kabı mihraba yerleştirirken, Montanelli olduğu yerde eğildi, basamaklara diz çöktü, hemen üstündeki beyaz mihraptan kanlar akıyor, kafasına damlıyordu. Şarkıcıların sesleri çınlıyor, kemerlerin altında gürleyerek tonozlu tavan boyunca yankılanıyordu.

---

* Aquinolu Thomas tarafından Katolik yortusu için yazılan bir diğer ilahi, "O salutaris Hostia".
Ah o hayırlı Kurban,
Cennetin kapılarını açan,
Düşman orduları bastırırken
Güç veren; yardım taşıyan.

Uni trinoque Domino
Sit sempiterna gloria:
Qui vitam sine termino
*Nobis donet in patria.**

"Sine termino... sine termino!"** Ah, kutlu İsa, kim gömülebilir ki senin haçının altına! Ah, kutlu İsa, kim "Bitti!" diyebilir ki. Bu kader sona ermez asla, sonsuzdur yörüngesinde dönen yıldızlar gibi. Ölmeyen kurt, sönmeyen ateştir. "Sine termino, sine termino!"

Törenin geri kalanı boyunca bitkin ve sabırlı bir hâlde görevini yerine getirdi, artık onun için bir anlamı olmayan ayini eski bir alışkanlıkla, mekanik bir biçimde gerçekleştiriyordu. Sonra, kutsamanın ardından bir kez daha mihrabın önünde eğildi ve yüzünü kapattı; günahları affedilenlerin listesini yüksek sesle okuyan rahibin sesi, artık ait olmadığı bir dünyadan gelen uzak mırıltılar gibi kabarıp sönüyordu.

Ses kesildi, ayağa kalktı ve sessizce ellerini uzattı. Cemaatin bir kısmı tam kapılara yönelmişti ki, katedralin içinde dolaşan bir fısıltıyla telaş içinde geri dönüp mırıldandılar:

"Ekselansları konuşacak."

Şaşkınlığa kapılmış, merak içindeki rahipler ona doğru yaklaştı, içlerinden biri telaşla fısıldadı: "Ekselansları şimdi halka seslenmek mi istiyorlar?"

Montanelli tek kelime etmeden eliyle kenara geçmesini işaret etti. Rahipler fısıldaşarak geri çekildi, bu alışılmadık, hatta usule uygun olmayan bir şeydi ama böyle yapmak istiyorsa Kardinalin buna yetkisi vardı. Kuşkusuz istisnai önemde bir açıklama yapacaktı; Roma'dan gelen ve duyurulması gereken yeni reformlar ya da Papa'dan gelen özel bir mesaj olmalıydı.

---

* "O salutaris Hostia" ilahisinin son bölümü:
Üç kutsalın biri olan Efendimiz,
Ebedî bir zaferle
Sonsuza dek bir yaşam ver bize
Kendi ülkemizde.

** "Sonsuza dek... sonsuza dek"

Montanelli mihrabın basamaklarından kendisine çevrilmiş çehreler denizine baktı. O bir hayalet gibi hareketsiz ve bembeyaz bir yüzle yukarıda dururken, ona yönelen bakışlar sabırsız bir beklentiyle doluydu.

Tören alayının önderleri "Şişt! Sessizlik!" dedi usulca, şiddetli bir rüzgârın ağaçlı tepelerdeki uğultuların arasında kesilivermesi gibi, cemaatin mırıltıları da sükûnete gömülüp kesildi. Bütün o kalabalık, soluk dahi almadan, sessizce mihrap basamaklarındaki beyaz figüre gözlerini dikmişti. Ağır ve sakin bir edayla konuşmaya başladı:

"Yuhanna'ya göre İncil'de der ki: 'Tanrı dünyayı o kadar sevdi ki dünya O'nun aracılığıyla kurtulsun diye, biricik Oğlu'nu verdi.'*

"İşte bu sizin kurtuluşunuz için katledilen kurbanın etinin ve kanının bayramıdır; dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı Kuzusu'nun; sizin günahlarınız için ölen Tanrı'nın Oğlu'nun. Ve size verilen kurbanı yemek için, bu büyük merhamete teşekkür edebilmek için bayramlık giysilerinizle burada toplandınız. Biliyorum, bu sabah ziyafeti paylaşmaya geldiğinizde, Kurbanın Bedenini yemeye geldiğinizde kalpleriniz neşeyle doluydu; siz kurtulun diye ölen Tanrı'nın Oğlu'nun tutku ve Istırabını anımsıyordunuz.

"Ama söyleyin, içinizden hanginiz diğer Istırabı düşündü – Tanrı Babanın Istırabını, Oğlunu çarmıha gerilmesi için verenin Istırabını? Hanginiz cennetteki tahtından eğilip de Golgotha tepesine** bakan Tanrı Baba'nın o büyük ve derin kederini anımsadı?

"Bugün sizi izledim ey halkım, tören alayında sıraya dizilip yürüyen sizleri izledim, günahlarınız bağışlandığı için yüreklerinizin esenlikle dolduğunu gördüm; kurtuluşun sizi mutlu ettiğini gördüm. Bu kurtuluşun ne pahasına alındığını düşünmeniz için dua da ettim. Şüphesiz çok kıymetli, karşılığı yakutlarla bile ölçülemez bir bedeldir bu; kandır bunun bedeli."

---

* Yuhanna, 3/16.

** İsa'nın çarmıha gerildiği yer, Calvary ya da Golgotha olarak bilinir.

Dinleyen kalabalığın üzerinden sanki hafif ama uzun bir ürperti dalgası geçti. Yan taraftaki bölmede rahipler öne eğilip birbirleriyle fısıldaşmaya başladılar ama vaiz konuşmaya devam etti, onlar da sükûnetlerini korudular.

"Bu yüzden bugün sizinle bunu konuşacağım: *BEN, BENİM.** Çünkü zayıflığınıza ve üzüntünüze baktım, ayaklarınızın dibindeki küçücük çocuklara baktım; kalbim onlar için, onlar ölmesin diye merhametle dolup taştı. Sonra biricik oğlumun gözlerine baktım, Kanın Kefareti oradaydı, biliyordum. Ve kendi yoluma gittim... ve onu kendi kaderi ve yıkımıyla baş başa bıraktım.

"İşte bu, günahların bağışlanmasıdır. O, sizin için öldü... ve karanlık onu yutuverdi. O artık bir ölü ve yeniden diriliş de yok; öldü, benim artık oğlum yok. Ah, oğlum, oğlum!"

Kardinalin sesi âdeta uzun, iniltili bir feryat şeklinde patladı... ve dinleyenlerin dehşete kapılmış sesleriyle yankılandı. Bütün rahipler ayaklanmış, diyakozlar vaizin kolunu tutmak için öne atılmıştı. Ama Montanelli geri çekildi, onlara öfkeden gözü dönmüş vahşi bir hayvanın bakışlarıyla baktı.

"Bu ne? Yeterince kan yok mu? Sıranızı bekleyin çakallar, hepiniz doyacaksınız!"

Titreyerek birbirlerine sokuldular ve uzaklaştılar, nefes nefese kalmışlar, boğuk ve gürültülü bir biçimde soluk alıyorlardı, yüzleri kireç gibi olmuştu. Montanelli tekrar kalabalığa doğru döndü; insanlar fırtınaya yakalanan bir mısır tarlası gibi önünde sallanıp titriyordu.

"Onu öldürdünüz! Onu siz öldürdünüz! Ve bunun acısını ben çektim, çünkü sizin ölmenize izin vermedim. Ve şimdi, bana yalan dolu şükürlerinizle, kirli dualarınızla geldiğinizde, pişmanlık

* "I am that I am" ya da Latincesiyle "Ego sum qui sum" sözü, *Eski Ahit*'te, Mısır'dan Çıkış (Exodus) bölümünde yer almaktadır. Musa'nın, "İsrailliler'e gidip, 'Beni size atalarınızın Tanrısı gönderdi' dersem, 'Adı nedir?' diye sorabilirler, O zaman ne diyeyim?" diye sorması üzerine Tanrı, "Ben, Ben'im. İsrailliler'e de ki, 'Beni size Ben Ben'im diyen gönderdi,'" diye yanıt vermektedir. Exodus, 3/13 ve 3/14.

duyuyorum... bunu yaptığım için pişmanım! Keşke hepiniz kötülüklerinizin ve lanetlenmenizin o sonsuz pisliği içinde çürüseydiniz de o yaşasaydı, çok daha iyiydi. Sizin vebalı ruhlarınızın değeri ne ki, onlar için böyle bir bedel ödensin? Ama artık çok geç... çok geç! Bağıra bağıra ağlıyorum ama artık o beni duymuyor; mezarının kapısına vuruyorum ama uyanmayacak; çölde bir başıma dikiliyor, etrafıma bakıyorum, canımın içinin gömülü olduğu o kanlı topraktan, perişan hâlde bana kalan o bomboş ve korkunç cennete varıncaya dek, her yer ıpıssız. Ondan vazgeçtim, ah, hainler ve engerekler soyu, ondan sizin için vazgeçtim!

"Alın kurtuluşunuzu, sizin olsun! Hırlayan bir köpek sürüsüne kemik atar gibi fırlatıyorum onu önünüze! Ziyafetinizin bedeli sizin yerinize ödendi, o hâlde gelin, çatlayana dek doyurun kendinizi, sizi yamyamlar, sizi kan emiciler... ölüden beslenen leş kargaları sizi! Mihraptan akan kanı, sevdiğimin kalbinden akan köpük köpük, sıcak kanı... sizin için dökülen bu kanı görüyor musunuz! Yuvarlanıp debelenin içinde, kana kana için, kendinizi ala bulayın! Et için kavga edin, kapışın, yalayıp yutun... ve artık beni rahat bırakın! İşte bu sizin için feda edilen bedendir... bakın ona; parçalanmış, kan fışkırıyor hâlâ, işkence gören yaşam zonkluyor damarlarında, ölümün acı ıstırabıyla titriyor; alın onu Hristiyanlar, alın ve yiyin!"

İçinde kutsanmış ekmek bulunan Komünyon güneşini almış, başının üstüne kaldırmıştı, aniden yere doğru fırlattı. Metalin taşa çarpmasıyla rahipler hep birlikte öne doğru fırladı ve yirmi el birden bu çılgın adamı sıkı sıkıya kavradı.

O zaman işte, ancak o zaman, insanların sessizliği vahşi ve histerik bir çığlıkla bozuldu; sandalyeleri ve sıraları deviren, kapılara vuran, birbirini iten, telaş içinde perdeleri ve çelenkleri parçalayan insan seli haykırışlarla, dalga dalga sokağa taştı...

SONSÖZ

"Gemma, alt katta seni görmek isteyen bir adam var." Martini, bu son on gün boyunca her ikisinin de fark etmeden kullanmaya başladığı o yumuşak ses tonuyla konuşuyordu. Bu ton ve gerek konuşmalarındaki gerekse hareketlerindeki belirgin durgunluk, her ikisinin de yaşadıkları kederin tek dışavurumuydu.

Gemma çıplak kolları ve elbisesinin önüne astığı önlükle masanın başında dikilmiş, dağıtılmak üzere küçük mermi kutuları hazırlıyordu. Sabahın erken saatlerinde işe koyulmuştu, şimdi ortalığın ışıl ışıl olduğu bu ikindi vaktinde yüzü bitkin görünüyordu.

"Bir adam mı dedin Cesare? Ne istiyormuş?"

"Bilmiyorum, canım. Bana anlatmadı. Seninle yalnız konuşması gerektiğini söyledi."

"Pekâlâ." Önlüğünü çıkardı, elbisesinin kollarını indirdi. "Sanırım gidip adamı görmeliyim ama büyük olasılıkla sadece bir casustur."

"Ne olur ne olmaz, ben de yan odada olacağım, çağırırsan duyarım. Ondan kurtulur kurtulmaz gidip biraz uzansan iyi olacak. Bugün çok fazla ayakta kaldın."

"Ah, hayır! Çalışmaya devam etmeliyim."

Yavaşça merdivenlerden indi, Martini sessizce onu izliyordu. Şu son birkaç günde on yaş birden yaşlanmıştı sanki, saçlarındaki gri tutam daha da kalınlaşmıştı. Artık gözlerini çoğunlukla

yere dikiyordu ama ara sıra kaldırdığında bile, Martini o gözlerin gölgelerinde saklanan dehşetle irkiliyordu.

Küçük salonda topuklarını birbirine bitiştirmiş, odanın ortasında dikilen, hantal görünümlü bir adam buldu. Duruşu ve o içeri girdiğinde etrafına yarı korkmuş bir hâlde bakınması nedeniyle, şu İsviçreli muhafızlardan biri olmalı diye düşündü Gemma. Kendisine ait olmadığı hemen anlaşılan bir köylü gömleği giymişti, fark edilmekten korkar gibi etrafına bakıp duruyordu.

Ağır bir Zürih lehçesiyle, "Almanca konuşabiliyor musunuz?" diye sordu.

"Biraz. Beni görmek istemişsiniz."

"Sinyora Bolla siz misiniz? Size bir mektup getirdim."

"Bir... bir mektup mu?" Titremeye başlamıştı, sarsılmamak için bir elini masaya koydu.

"Oradaki muhafızlardan biriyim." Tepedeki kaleyi işaret etti. "Bu... geçen hafta vurulan adamdan. Mektubu vurulmadan bir gece önce yazdı. Sizin elinize bizzat teslim edeceğime ona söz verdim."

Gemma başını eğdi. Demek her şeye rağmen yazmıştı.

"Bu yüzden getirmem bu kadar uzun zaman aldı," diye devam etti asker. "Sizden başka kimseye vermememi söylemişti, kaleden daha önce ayrılamadım, beni izliyorlardı. Gelebilmek için de üstümdeki bu şeyleri ödünç almam gerekti."

Beceriksizce gömleğinin göğsünü çekiştirdi. Hava sıcaktı, çıkardığı katlanmış kâğıt parçası yalnızca kirli ve kırışık değil, nemliydi de. Bir an ağırlığını bir ayağından diğerine vererek huzursuzca dikildi, sonra bir elini kaldırıp başının arkasını kaşıdı.

Çekinerek, "Bir şey söylemiyorsunuz," diye söze başladı yine. Gemma'ya güvensizlikle bakıyordu. "Buraya gelmek için canımı tehlikeye attım ben."

"Elbette bir şey söylemeyeceğim. Hayır, durun bir dakika..."

Adam gitmek için dönmüştü ki Gemma onu durdurdu, cüzdanını arıyordu ama adam gücenerek geri çekildi.

"Paranızı istemiyorum," dedi sert bir biçimde. "Bunu onun için yaptım... çünkü benden yapmamı istedi. Onun için bundan fazlasını yapardım. Bana iyi davranmıştı... Tanrım yardım et!"

Sesindeki titreme, Gemma'nın başını kaldırmasına neden oldu. Adam kirli kol yeniyle gözlerini ovuşturuyordu.

"Vurmak zorundaydık," dedi duyulur duyulmaz bir sesle. "Arkadaşlarım ve ben... Bir erkek emirlere itaat etmek zorundadır. Beceremedik, yeniden ateş etmek zorunda kaldık... bize güldü... bize beceriksiz bölük dedi... bana iyi davranmıştı..."

Odayı bir sessizlik kapladı. Bir an sonra kendini toparladı, beceriksiz bir asker selamı verdi ve gitti.

Gemma elinde kâğıtla bir an kalakaldı, sonra okumak için açık pencerenin yanına oturdu. Mektup kurşun kalemle, sıkışık harflerle yazılmıştı, kimi yerler okunaksızdı. Ama ilk iki sözcük sayfanın başında gayet açık bir hâlde duruyordu, İngilizce yazılmıştı:

"Sevgili Jim."

Yazı aniden bulanıklaşıp sislerle kaplandı. Onu yeniden kaybetmişti... onu bir kez daha kaybetmişti! O tanıdık çocuksu lakabını görünce, tuttuğu yasın umutsuzluğu yeniden üstüne çullandı, kör bir çaresizlikle ellerini uzattı, sanki onun üstünü örten toprak parçasının ağırlığı kalbini sıkıştırıyordu.

Biraz sonra kâğıdı yeniden eline aldı ve okumaya devam etti:

"Yarın gün doğumunda vurularak öldürüleceğim. O hâlde, eğer sana her şeyi anlatacağıma dair verdiğim sözü tutacaksam, bunu şimdi yapmalıyım. Gerçi her şeye rağmen, ikimiz arasında çok fazla açıklamaya gerek olduğunu düşünmüyorum. Birbirimizi daima, hatta henüz küçük birer çocukken bile çok fazla sözcüğe ihtiyaç duymadan anlamışızdır.

Görüyorsun ya canım, bu eski felaket hikâyesiyle kendini üzmene gerek yoktu. Sert bir darbeydi elbette ama en az onun kadar sert başka darbeler de yedim ve üstesinden gelmeyi yine de başardım... hatta birkaçının bedelini ödetmeyi bile başardım...

ve hâlâ buradayım, hani şu çocuk kitabımızdaki uskumru balığı gibi (adını unuttum)... 'Canlı ve kıpır kıpır, ah!' Gerçi bu benim son kıpırdanışlarım, sonra, yarın sabah... 'Finita la Commedia!'* Sen ve ben bunu şöyle çevireceğiz: 'Varyete gösterisi sona erdi'... ve en sonunda bize bu kadar merhamet ettikleri için tanrılarına şükredeceğiz. Çok değil ama bu da bir şey; bu ve diğer tüm lütuflar için gerçekten şükran duymalıyız!

Yarın sabahla ilgili olarak –senin de, Martini'nin de bunu iyice anlamasını istiyorum– çok mutlu ve huzurluyum ve doğrusu kaderden başka bir şey de istemezdim. Martini'ye şu mesajımı ilet: O iyi bir arkadaş ve iyi bir yoldaş, o anlayacaktır. Görüyorsun canım, bu örümcek kafalıların gizli duruşma ve infazlara bu kadar kısa zamanda geri dönerek bize iyilik, kendilerine ise kötülük yaptığını *düşünüyorum*; eğer siz geri kalanlar hep beraber sağlam durup sert bir darbe vurursanız harika şeyler olacak, *biliyorum*. Bana gelince, infazın gerçekleştirileceği o avluya, tatil için evine dönen bir çocuğun şen şakrak hâliyle çıkacağım. Görevin payıma düşen kısmını yaptım ve bu ölüm cezası da bu görevi hakkını vererek yaptığımın bir kanıtı. Beni, benden korktukları için öldürüyorlar, bir erkek daha başka ne ister ki?

Gerçi bir şey daha ister. Ölecek bir adamın kişisel bir kaprise hakkı vardır sanırım, benimki de sana karşı her zaman neden böyle asık suratlı ve kaba olduğumu ve eski hesaplaşmaları unutmak konusunda neden bu kadar ağırdan aldığımı anlaman. Elbette nedenini biliyorsun, sana yalnızca sözcükleri kaleme almanın keyfi için anlatıyorum. Seni sevdim Gemma, sen daha çizgili ve damalı kıyafetler içerisinde, üzerinde eğri büğrü dantel yeleğinle, saçı iki örgü hâlinde sırtına dökülen çirkin bir kız çocuğuyken bile seni seviyordum, seni hâlâ seviyorum. Elini öptüğüm günü anımsıyor musun, yürek parçalayan bir sesle bana, 'Bunu bir daha yapma,' diye yalvardığın günü? Alçakça bir oyundu, bi-

* Oyun (komedi) sona erdi.

liyorum ama beni affetmelisin; şimdi kâğıdı, tam adını yazdığım yerinden öpüyorum. Böylece seni iki kere öpmüş ve ikisinde de rızanı alamamış oldum.

Hepsi bu. Hoşça kal canım."

İmza yoktu, mektubun altına çocukken öğrendikleri bir dörtlük yazılmıştı sadece:

Öyleyse ben
Mutlu bir sineğim
İster yaşayayım
İster öleyim.*

• • •

Yarım saat sonra Martini odaya girdi, âdeta bir ömrün yarısını kaplayan sessizlikten ürpermişti, elindeki afişi bir kenara fırlatarak kollarını Gemma'ya doladı.

"Gemma! Tanrı aşkına, ne oldu? Böyle hıçkırma... sen ki hiç ağlamazsın! Gemma! Gemma, canım!"

"Yok bir şey Cesare, sana sonra anlatırım... şu an bundan söz etmeyelim."

Gözyaşlarıyla ıslanmış mektubu aceleyle cebine sokuşturdu, doğruldu ve yüzünü saklamak için pencereden dışarı doğru sarktı. Martini dilini tuttu, bir yandan da bıyığını ısırıyordu. Bunca yıl toy bir delikanlı gibi kendini ele verip durmuştu... ama o bunu fark etmemişti bile!

"Katedralin çanları çalıyor," dedi Gemma bir süre sonra, kendini toparlamış bir hâlde etrafına bakınıyordu. "Biri ölmüş olmalı."

"Ben de sana bunu göstermeye gelmiştim," diye yanıtladı Martini her zamanki sesiyle. Yerden afişi aldı ve ona doğru uzattı. Siyah büyük harflerle yazılmış, apar topar basılmış bir duyuruydu

* İngiliz şair William Blake'in *Sinek* adlı bu şiiri, ilk olarak 1794'de yayımlanan *Masumiyet ve Tecrübe Şarkıları* adlı kitabında yer almıştır.

bu: "Sevgili Piskoposumuz, Kardinal Hazretleri Monsenyör Lorenzo Montanelli, kalbindeki anevrizmanın patlaması sonucu..." Ravenna'da aniden ölmüştü.

Gemma hızla başını afişten kaldırıp etrafına bakındı, Martini omuzlarını silkerek Gemma'nın gözlerinden okunan ama dile getirmediği iddiayı yanıtlamaya kalktı:

"Ne yaparsın Madonna? Anevrizma da başka herhangi bir sözcük kadar güzel işte."

Atsineği, klasik romanların o hiçbir şeyle değiştirilemez okuma keyfini sunan, okurunu roman kahramanlarıyla birlikte "yaşamın ve mücadelenin ta ortasına fırlatan" bir yapıt.

İrlandalı yazar Ethel Lilian Voynich, İtalya'nın 19. yüzyıldaki birlik ve bağımsızlık mücadelesinden heyecan dolu bir kesite odaklanırken; devrimci çevrelerdeki tartışmaları, kahramanlarının dönüşümünü, baba-oğul arasına giren dinsel meseleleri ve derinden derine ilerleyen bir aşk ilişkisini sürükleyici bir dille anlatıyor.

Bir dönem özellikle Sovyet Rusya ve Çin Halk Cumhuriyeti'nde çok popüler olan *Atsineği*, Bolşevik Devrimi'nin ardından okuma programlarına alınıyor, baskı üstüne baskı yapıyor, iki buçuk milyon satış rakamına ulaşıyor. Bernard Shaw'un 1898'deki ilk tiyatro uyarlamasından bugüne, onlarca tiyatro oyununa, filme, opera ve baleye, müzikallere, televizyon dizilerine esin veriyor. *Atsineği*'nden hareketle çevrilen Rus filmlerinden birinin müziğini ünlü besteci Şostakoviç yazıyor ve *Atsineği Süiti*'nin özellikle "Romans" bölümü, bugün hâlâ popülerliğini koruyor.

Soluk soluğa yaşanan kavgaları, insanın içine işleyen hüzünlü aşkları, dağların gizli geçitlerindeki saklanma kabiliyetinden kentteki kalemşorluk yeteneğine uzanan kahramanlıkları, reform ve devrim tartışmaları, baba-oğul çatışmaları, yeraltı çalışmaları, silahlı komploları, karanlık zindanları, hayal kırıklıkları, yılgınlıkları ve en karanlık anda yeniden çakıveren devrimci umut kıvılcımlarıyla anlatılan, "bizim hikâyemiz"!

yordam edebiyat
YordamEdebiyat
YordamEdebiyat

TL. KDV DAHİL
ISBN 978-605-172-211-5
9 786051 722115